Aligátorfű

Tudományos neve

Alternanthera philoxeroides (Mart.) Griseb.

Szinonim elnevezés: *Achyranthes paludosa* Bunbury, *Achyranthes philoxeroides* (Mart.) Standl., *Alternanthera philoxerina* Suess., *Bucholzia philoxeroides* Mart., *Celosia amphibia* Salzm. ex Moq., *Mogiphanes philorexoides* D. Parodi, *Telanthera philoxeroides* (Mart.) Moq.

Elterjedése, behurcolás módjai

Dél-Amerikában, a Paraná-folyó régiójában (Guyanától Brazíliáig) őshonos vízinövény, amelyet Észak- és Közép-Amerika, a Karib-térség, a trópusi Ázsia és Óceánia területére is betelepítettek. Európába is eljutott – Franciaországban és Olaszországban, néhány nagyobb folyó mentén már bizonyították jelenlétét. A melegebb, főként a mediterrán éghajlatot kedveli, így Európán belül további megjelenése várható Görögországban, Portugáliában és Spanyolországban is. Magyarországon eddig még nem észlelték, de tekintettel arra, hogy termálvizekben is megtelepedhet, hazánk is a veszélyeztetett területek közé tartozik. A faj széleskörű elterjedésében valószínűleg a hajók ballasztvizének lehetett a legnagyobb szerepe, de szándékos behurcolás útján is terjed – a világ számos részén akváriumi dísznövényként használják.

Élőhelye

Mind vízi, mind szárazföldi élőhelyen előfordul, és gyakran ezek határán is megtalálható. Természetes és féltermészetes élőhelyeken is hajlamos inváziót – elsősorban erdőkben, folyópartokon és ártéri területeken. Csatornák, lassan áramló folyók, mocsarak, tavak, gátak, árkok mentén is növekszik, nedvesebb legelőkön és öntözött területeken is előfordul.

Megjelenése, szaporodása

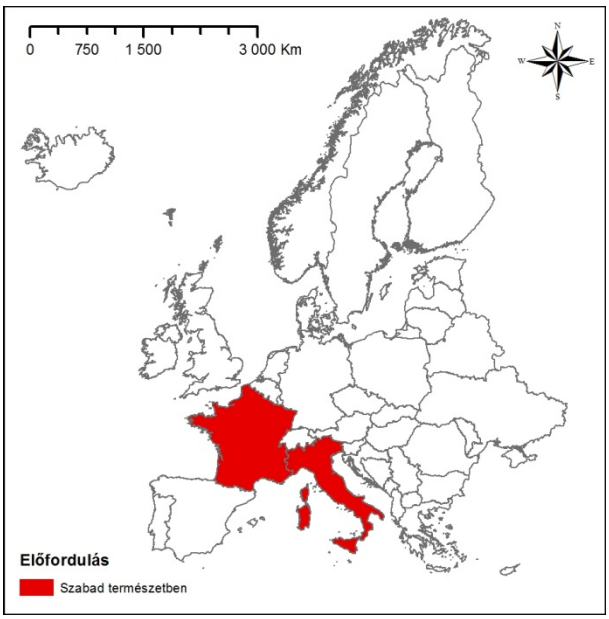
A disznóparéjfélék családjába (Amaranthaceae) tartozó, évelő vízinövény. A vízfelszín fölé magasodó, de sűrű szőnyeget alkotó, vízen lebegő formában is megjelenhet. Szárazföldön is tartós állományokat hozhat létre mélyen (akár 2 m) a talajba nyúló rizómájának köszönhetően. Üreges, elfekvő (indaszerű) vagy álló szára akár a 10 m-es hosszt is elérheti, esetenként el is ágazhat. Levelei csupaszok, a lándzsa alakútól a keskeny ovális formáig változatos morfológiájúak, alapjuk ék alakú, csúcsuk lekerekített vagy kihegyesedő, szélük általában ép, de fogazott is lehet. A levelek hossza 2–10 cm, szélességük 0,5–2 cm, a levélnyél 1–3 mm hosszú. Fehér színű, leples virágai hónalji vagy csúcsi állású gomolyvirágzatba tömörülnek. Termése toktermés. Őshazájában ivarosan és ivartalanul is szaporodik, természetes elterjedési területén kívül főként ivartalanul, gyökér- és hajtásdarabokkal terjed.

Hatása az őshonos élővilágra, gazdasági és humán-egészségügyi hatásai

Rendkívül veszélyes inváziós faj; szárazföldi és vizes élőhelyen is képes megélni. Ahol megtelepszik, ott gyorsan és agresszívan terjed, sűrű állományokat létrehozva felborítja az ökoszisztémák egészséges működését, kiszorítja az őshonos fajokat. Csökkenti a vízbe jutó fény mennyiségét, akadályozza a gázcserét, így káros hatással van más növény- és állatfajokra is. Elősegíti az ülepedést, ezáltal hozzájárul az áradások gyakoribbá válásához. Egybefüggő állományai akadályozzák a vízmozgást, elzárhatják a vízi utakat. Szőnyegszerűen beboríthatja a szárazföldi területeket is, gyökérzete rendkívül masszív. A folyópartokat, legelőket és mezőgazdasági területeket is képes tönkretenni – jelentős károkat okozhat gabonatáblákban és zöldség-ültetvényeken is.

Határozóbélyegei

Egyes tóalma fajok (*Ludwigia* spp.) – az aligátorfűhöz (*Alternanthera philoxeroides*) hasonlóan – gyakran képeznek összefüggő állományokat a vízfelszínen, azonban leveleik és virágaik alapján egyértelműen elkülöníthetők az aligátorfűtől. A hazánkban a természetben is előforduló közönséges tóalma (*Ludwigia palustris*) virágszirmai hiányoznak.

Alternanthera philoxeroides

Ludwigia palustris

Irodalom

- https://gd.eppo.int/taxon/ALRPH
- https://www.cabi.org/isc/datasheet/4403

© AGRÁRMINISZTÉRIUM

Fényképek: commons.wikimedia.org, flickr.com

Átellenes rucaöröm

Tudományos neve

Salvinia molesta D. S. Mitch.
Szinonim elnevezés: *Salvinia adnata* Desv., *Salvinia auriculata* auct., *Salvinia radula* Baker, *Salvinia rotundifolia* Willd.

Elterjedése, behurcolás módjai

Brazília délkeleti részén őshonos vízipáfrányfaj, melyet akváriumi dísznövényként terjesztettek el szerte a világon. Megtalálható Afrikában, az indiai szubkontinensen, Délkelet-Ázsiában, Ausztráliában, Új-Zélandon, az Egyesült Államok déli részén és néhány Csendes-óceáni szigeten is. Európán belül több ország – Ausztria, Belgium, Dánia, Franciaország és Korzika, Hollandia, Németország, Olaszország, Portugália, Spanyolország és a Kanári-szigetek – területéről előkerült, Magyarországon is jelen van. Hazánkban nagy tömegben fordul elő Dunaalmáson (a Szigeti kénes forrás közelében), ezenkívül Budapestről ismert adata (Lukács-fürdő, Margitsziget északi melegvizes tava) (lásd térkép).

Élőhelye

Eredeti elterjedési területén édesvízi tavakban, folyókban és azok partja mentén, mocsarakban, mesterséges tározókban, vízelvezető csatornákban fordul elő. Előnyben részesíti az álló- vagy lassan áramló vizeket – gyakran kisebb öblökben és feldarabolódott partszakaszok bemeneteinél, kisebb patakok mellékfolyóinál, a hullámzástól védett részeken telepszik meg. Tengervízben elpusztul, de az alacsonyabb sókoncentrációt még elviseli.

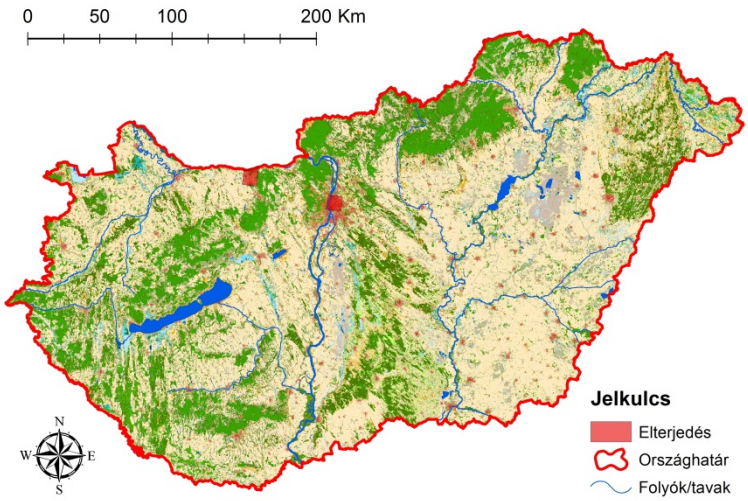
Megjelenése, szaporodása

A rucaörömfélék családjába (Salviniaceae) tartozó, évelő, heterospórás, a vízfelszínen szabadon lebegő, szőnyegszerű állományokat alkotó növény. Gyökere nincs, szára szabálytalanul elágazó, szőrözött. A levélnyelek rövidek, a levelek hármas örvökben állnak – kettő felül, egy pedig alul helyezkedik el. A felső levelek a vízfelszínen úsznak, fotoszintetizálnak, alakjuk az elliptikustól a kerekig változik, jól kivehető rajtuk a középső főér. A felszínükön lévő papillák a csúcsuknál több szőrre bomlanak, és ketrecszerű szerkezetet formálva ejtik csapdába a légbuborékokat. A levelek jellemzően zsúfoltan helyezkednek el egymás mellett. A spórák ún. sporangiumokban képződnek; a sporangiumokat burkoló sporokarpium szőrözött, ülő vagy hosszú szárú, alakja a gömbölyűtől az ovális formáig változó. A sporokarpiumok az alámerült levél csúcsán vagy magán a levélen, hosszában két sorba rendeződve helyezkednek el. A növény ivartalan úton, letöredező hajtásdarabokkal is rendkívül gyorsan képes szaporodni.

Hatása az őshonos élővilágra, gazdasági és humán-egészségügyi hatásai

Gyorsan kitölti a rendelkezésre álló vízfelületet, s leárnyékolja azt, csökkentve a víz mélyebb rétegeibe jutó fény mennyiségét. A víz oldott oxigéntartalmát és pH-ját is csökkenti, ám a szén-dioxid és a kénhidrogén-tartalmat növeli. A növény nagytömegű pusztulásakor a vízfenékre süllyedve felhalmozódik, akadályozva az aljzaton mozgó halakat. Gyors terjedésével más növényeket, így őshonos hínárfajokat is könnyedén kiszorít, veszélyeztetve a biodiverzitást és a vízi ökoszisztémák egészséges működését.

Határozóbélyegei

Az átellenes rucaöröm (*Salvinia molesta*) a hazánkban is előforduló fajok közül leginkább a vízi rucaörömmel (*Salvinia natans*) téveszthető össze. Élőhelyi igényeik azonban különbözőek: az átellenes rucaöröm kizárólag termálvizekben tenyészik, a vízi rucaöröm ezzel szemben jóval hidegebb hőmérsékletű, lassú folyású vagy állóvizekben fordul elő, többnyire a Nagyalföldön. Utóbbi faj esetében a levélfelszín papilláinak ágai szétállóak, a csúcsukon nem érintkeznek, az átellenes rucaörömnél viszont a papillák ágai összehajlók, a csúcsukon összeérnek, a sporokarpiumok laza füzérben állnak.

Irodalom

- Király, G. (szerk.) (2009): Új magyar füvészkönyv. Magyarország hajtásos növényei. Határozókulcsok. – Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság, p. 86.
- Korda, M., Vidéki, R. & Danyik, T. (2008): Az amerikai rucaöröm (*Salvinia molesta* D. S. Mitchell) és a sallangos vízipáfrány (*Ceratopteris thalictroides* (L.) Brongn.) Magyarországon. – Kitaibelia 13(1): 171.
- Rigó, A. (2019): Additions to the distribution atlas of vascular plants of Hungary. – Studia Botanica Hungarica 50(1): 185-224.
- https://gd.eppo.int/taxon/SAVMO
- https://www.cabi.org/isc/datasheet/48447

© AGRÁRMINISZTÉRIUM

Fényképek: commons.wikimedia.org, discoverlife.org

Bíbor nebáncsvirág

Tudományos neve

Impatiens glandulifera Royle

Szinonim elnevezés: *Balsamina glandulifera* (Royle) Ser., *Balsamina macrochila* (Lindl.) Ser., *Balsamina roylei* (Walp.) Ser., *Impatiens glanduligera* Lindley, *Impatiens glanduligera* Lindl., *Impatiens macrochila* Lindl., *Impatiens roylei* Walp.

Elterjedése, behurcolás módjai

A Nyugat-Himalája mérsékelt, csapadékos éghajlatú térségeiben és Kelet-Indiában őshonos. Japánban, Kínában, Nepálban és Új-Zélandon is elterjedt, ezen túlmenően Észak-Amerikában (az Egyesült Államok és Kanada területén), illetve az európai kontinens valamennyi országában megtalálható. Luxemburgból, Moldovából, Portugáliából, Walesből és néhány balkáni állam területéről még nincs előfordulási adata. Európába dísznövényként, illetve mézelő növényként hurcolták be. Hazánkban elsőként a Vas megyei Felsőőrön került elő; napjainkra többek között a Nyugat- (pl. Rába, Zala) és Délnyugat-Dunántúlon (pl. Dráva), a Duna mentén (főként a Szigetközben) és Észak-Magyarország vízfolyásai mentén – különösen a Zempléni-hegységben – elterjedt (lásd térkép). Az Alföld területéről nagyrészt hiányzik. Részben kultúrszökevényként (jellemzően kiskertekből kivadulva), részben vízfolyásokkal spontán érkezve honosodott meg nálunk.

Élőhelye

Eredeti elterjedési területén a magasabb tengerszintfeletti régiók nedves, üde növényzetű völgyeiben tenyészik, számos egyéb faj társaságában. Hazánkban leginkább vizes élőhelyek mentén, ártéri erdőkben, puhafaligetekben, magaskórós növényzetben, nedves parlagokon és elhanyagolt területeken fordul elő, ahol általában monodomináns állományokat hoz létre. A félárnyékos helyeket kedveli, napos területeken csak megfelelő nedvességtartalmú talajon nő. A rövidebb ideig tartó elárasztást elviseli, ám a tartósabb vízborítást nem tolerálja. Kedveli a tápanyagban gazdag, szelíd humuszos agyag-, vályog- vagy öntéstalajokat; enyhén mészkedvelő.

Megjelenése, szaporodása

A nebáncsvirágfélék családjába (Balsaminaceae) tartozó, 1–2,5 m magasra növő, egynyári, lágyszárú növény. Szára felálló, egyszerű, esetenként elágazó, vöröslőn áttetsző, nedvdús, üreges, a szárcsomóknál megvastagodott. A növény teljes felületén kopasz. A levelek átellenes állásúak, a felsők állhatnak hármas örvökben, hosszuk 5–18 cm, szélességük 2,5–7 cm. Alakjuk hosszúkás, kihegyesedő, szélük fűrészes, a fogak szálkásak. A levélvállakon és a levélnyélen nektáriumok találhatók. Az összetett fürtvirágzat (3–)5–12 tagú, a levelek hónaljában helyezkedik el. A virágok kétivarúak, bíbor- vagy rózsaszínűek, ritkán fehérek. A két oldalsó csészelevél kicsi, a középső viszont feltűnően megnagyobbodott, színe a virágéhoz hasonló, és rövid, hajlott sarkantyúban végződik (2–7 mm). Termése 15–35 mm hosszú, húsos toktermés, alakja buzogányra emlékeztet. Magvai barnák, 3–4 mm-esek, kissé lapítottak. Ivarosan vagy ivartalanul (letöredezett szárdarabokkal) is terjedhet. Mind a csíranövény, mind a kifejlett egyed fagyérzékeny, így legkésőbb az ősz folyamán utóbbi is elpusztul.

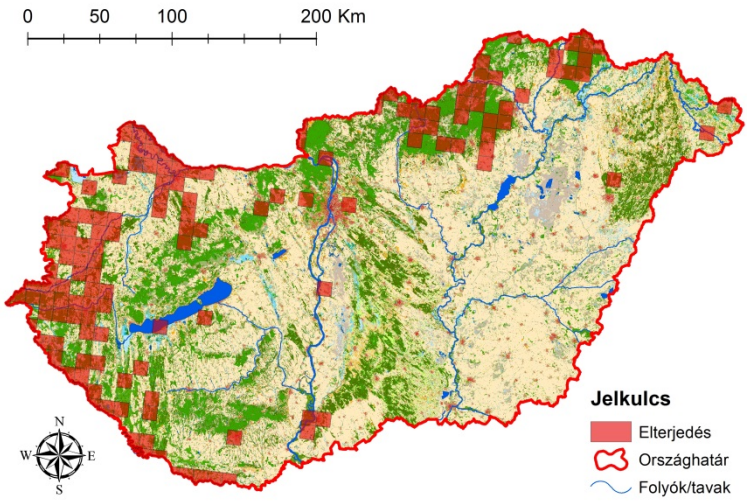

Hatása az őshonos élővilágra, gazdasági és humán-egészségügyi hatásai

Sűrű állományokat képez; allelopátiás hatása is ismert, mely révén elnyomja az eredeti lágyszárú növényzetet, teljesen átformálva az érintett ökoszisztémát. A természetközeli ártéri erdők spontán regenerálódását, megújulását és a szabályozott vízfolyások mesterséges rehabilitációját is akadályozza, ezáltal jelentős gazdasági károkat okoz. Sekélyen gyökerezik, a talajból könnyen kifordul, így nagyobb állományai veszélyeztethetik a partok stabilitását is. Letöredezett szárrészei vízfolyások segítségével szállítódhatnak, könnyen meggyökeresednek. A bolygatás kedvez terjedésének.

Határozóbélyegei

A bíbor nebáncsvirág (*Impatiens glandulifera*) a Magyarországon előforduló nebáncsvirág-fajok (erdei nebáncsvirág – *I. noli-tangere*, kisvirágú nebáncsvirág – *I. parviflora*) közül egyikkel sem téveszthető össze, azok ugyanis sárga virágúak, termetüket tekintve pedig jóval kisebbre nőnek. A nem őshonos, alkalmi megjelenésű Matild-nebáncsvirág (*I. balfourii*) és a kerti nebáncsvirág (*I. balsamina*) fajok ellenben hasonlatosak a bíbor nebáncsvirághoz. A Matild-nebáncsvirág virága rózsaszínű, az alsó két szirom fehér, a sarkantyú egyenes és hosszú (12–18 mm). A kerti nebáncsvirág virága rózsaszínű, piros vagy fehér, a sarkantyú – a bíbor nebáncsvirágéhoz hasonlóan – hajlott, de hosszú (10–20 mm).

Impatiens glandulifera

Impatiens balfourii

Impatiens balsamina

a sarkantyú hossza és alakja

Irodalom

- Balogh, L. (2012): Bíbor nebáncsvirág (*Impatiens glandulifera*). – In: Csiszár, Á. (szerk.): Inváziós növényfajok Magyarországon. – Nyugat-magyarországi Egyetem Kiadó, Sopron, pp. 159-164.
- Balogh, L. (2004): Bíbor nebáncsvirág. – In: Botta-Dukát, Z. & Mihály, B. (szerk.): Biológiai inváziók Magyarországon – Özönnövények. – TermészetBÚVÁR Alapítvány Kiadó, Budapest, pp. 161-186.
- Kus Veenvliet, J., Veenvliet, P., de Groot, M. & Kutnar, L. (eds.) (2019): A Field Guide to Invasive Alien Species in European Forests. – Nova vas: Institute Symbioisis, so. e., The Silva Slovenica Publishing Centre, Slovenian Forestry Institute, Ljubljana, pp. 122-123.
- https://gd.eppo.int/taxon/IPAGL
- https://www.cabi.org/isc/datasheet/28766

Fényképek: flickr.com, commons.wikipedia.org

© AGRÁRMINISZTÉRIUM

ISMERD MEG AZ ÖZÖNFAJOKAT!
IDEGENHONOS INVÁZIÓS FAJOK HATÁROZÓLAPJA
www.termeszetvedelem.hu/idegenhonos-invazios-fajok
www.invaziosfajok.hu
AGRÁRMINISZTÉRIUM

Cingár átokhínár

Tudományos neve

Elodea nuttallii (Planch.) H. St. John

Szinonim elnevezés: *Anacharis nuttallii* Planch., *Anacharis occidentalis* (Pursh) Victorin, *Elodea columbiana* H. St. John, *Elodea minor* (Engelm. ex Caspary) Farw., *Elodea occidentalis* (Pursh) H. St. John, *Philotria angustifolia* (Muhl.) Britton ex Rydb., *Philotria minor* (Engelm. ex Caspary) Small, *Philotria nuttallii* (Planch.) Rydb., *Philotria occidentalis* (Pursh) House, *Udora verticillata* var. *minor* Engelm. ex Casp.

Elterjedése, behurcolás módjai

Észak-Amerika mérsékelt övi területein, az Egyesült Államok nagy részén és Kanada déli térségében őshonos. Megjelent Ázsiában (Japán, Kína) és Európa számos országában – főként Nyugat- és Közép-Európában –, de megtalálható északon (Finnország, Norvégia, Svédország) és keleten (Bulgária) is. Hazánkban 1991 óta ismert előfordulása Cikolaszigetről (Forrásos-ág). Jelenleg a Duna mentén és a Duna–Tisza közének csatornáiban gyakori, a Nyugat-Dunántúl és a Kisalföld vízfolyásaiban szórványosan fordul elő (lásd térkép).

Élőhelye

Eredeti elterjedési területén mészben szegény, illetve brakkvizekben él. Európában az édesvíztől az enyhén sósig, álló- vagy lassan folyó, tápanyagban gazdag, általában sekély vizekben, csatornákban található meg; szennyezett vizekben is előfordul. A hullámzást és áramlást kevéssé viseli el.

Megjelenése, szaporodása

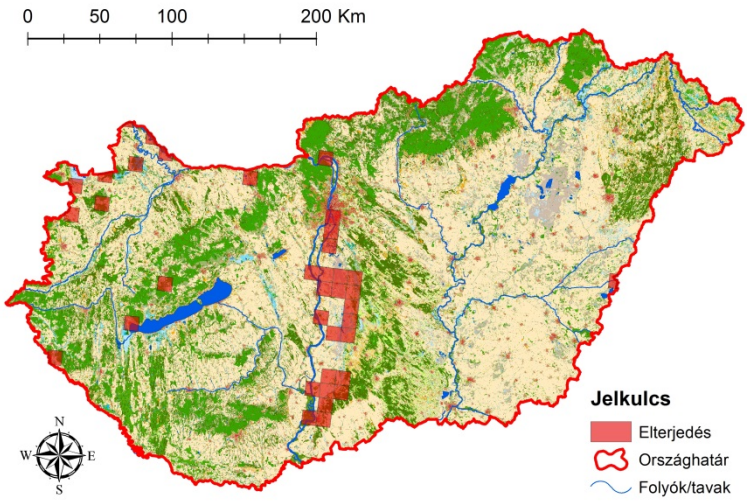
A békatutajfélék családjába (Hydrocharitaceae) tartozó, alámerült, gyökerező vagy lebegő, évelő vízinövény. Hosszú (akár 3 m-es), elágazó, csupasz szára törékeny és könnyen feldarabolódik; a hajtáscsúcson a levelek sűrűn, barkaszerűen helyezkednek el. Gyökerei vékonyak, a szárcsomókról erednek, nem elágazóak. A levelek a szár alján találhatóak, általában hármas örvökben helyezkednek el, ülők, finoman fűrészes vagy ép szélűek, vékonyak, áttetsző zöld színűek, lándzsa alakúak, kihegyezettek. Kétlaki növény, virágai egyivarúak. Virága magányos, a felső levelek tövénél, két fellevél közül ered, nyaka hosszan megnyúlt, fonalas, ún. hypanthiumot (kelyhet) hoz létre. A virágtakaró kétkörös, 3 csészé- és 3 sziromlevéllel. Porzóinak száma általában 9 – ebből a három belső egy oszloppá nő össze. A termős virágban 3 fonalas mézfejtő található; a bibék száma szintén 3. Ivarosan és ivartalanul is szaporodik. Hím- és nőivarú egyedei is élnek Európában, ám együtt sosem fordulnak elő, így főként vegetatív szaporodása jellemző. Magvai a széllel vagy víz segítségével terjednek, vegetatív szaporodása hajtásdarabokkal történik.

Hatása az őshonos élővilágra, gazdasági és humán-egészségügyi hatásai

Hajtásdarabokkal történő szaporodása okán jó terjedő képességgel jellemezhető. Ahol megtelepszik, sűrű állományokat képez, akadályozva a vízi közlekedést. Csökkenti a víz átlátszóságát, viszont növeli annak pH-ját; megváltoztatja a vízminőséget. Képes az őshonos, már megtelepedett egyéb hínárfajok kiszorítására, ezáltal veszélyezteti a vízi életközösségek biodiverzitását.

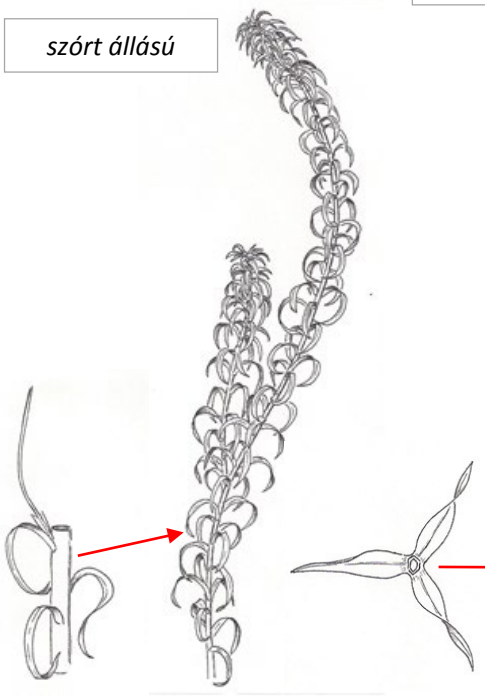
Határozóbélyegei

A cingár átokhínárhoz (*Elodea nuttallii*) habitusában hasonló hínárfajok közül több is él hazánkban, például a nagy-átokhínár (*Egeria*), a szúrós-átokhínár (*Hydrilla*) és a fodros-átokhínár (*Lagarosiphon*) nemzetségekbe sorolt fajok. Az *Egeria*, *Elodea* és a *Hydrilla* nemzetségbe tartozó fajok levelei örvökben (az *Egeria* fajoké 4-es, az *Elodea* fajoké 3-as, a *Hydrilla* fajoké 4–6-os), a *Lagarosiphon* levelei spirálisan állnak. A cingár átokhínár a hazánkban előforduló hasonló fajok közül leginkább az idegenhonos nagy-fodros átokhínárral (*Lagarosiphon major*) téveszthető össze (lásd utóbbi faj határozólapját is), de levélállásuk alapján egyértelműen elkülöníthetőek; mi több, a cingár átokhínár leveleinek tövében, a száron piros gyűrű található. A levél mindkét fajnál rendszerint a szár felé visszahajló, a cingár átokhínár esetén hossztengelye mentén 1–2-szer megcsavarodik. Mindkét faj levelei keskenyek – 1–3, illetve legfeljebb 2 mm –, a többi hasonló fajé ezzel szemben általában szélesebb.

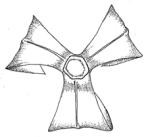
levelek állása a száron

szórt állású

örvökben álló

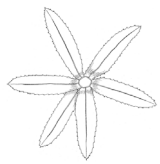

Elodea sp.

Egeria sp.

Hydrilla sp.

Lagarosiphon major

Elodea nuttallii

Irodalom

- Steták, D. (2006): Kanadai és aprólevelű átokhínár. – In: Botta-Dukát, Z. & Mihály, B. (szerk.) Biológiai inváziók Magyarországon – Özönnövények II. – TermészetBÚVÁR Alapítvány Kiadó, Budapest, pp. 375-383.
- https://gd.eppo.int/taxon/ELDNU
- https://www.cabi.org/isc/datasheet/20761

© AGRÁRMINISZTÉRIUM

Fényképek: Vidéki Róbert, commons.wikimedia.org; Grafikák: Danyik Tibor

Évelő prérifű

Tudományos neve

Ehrharta calycina Sm.

Szinonim elnevezés: *Aira capensis* L. f., *Ehrharta ascendens* Schrad., *Ehrharta auriculata* Steud., *Ehrharta geniculata* Thunb., *Melica festucoides* Licht ex Trin., *Trochera calycina* (Sm.) P. Beauv.

Elterjedése, behurcolás módjai

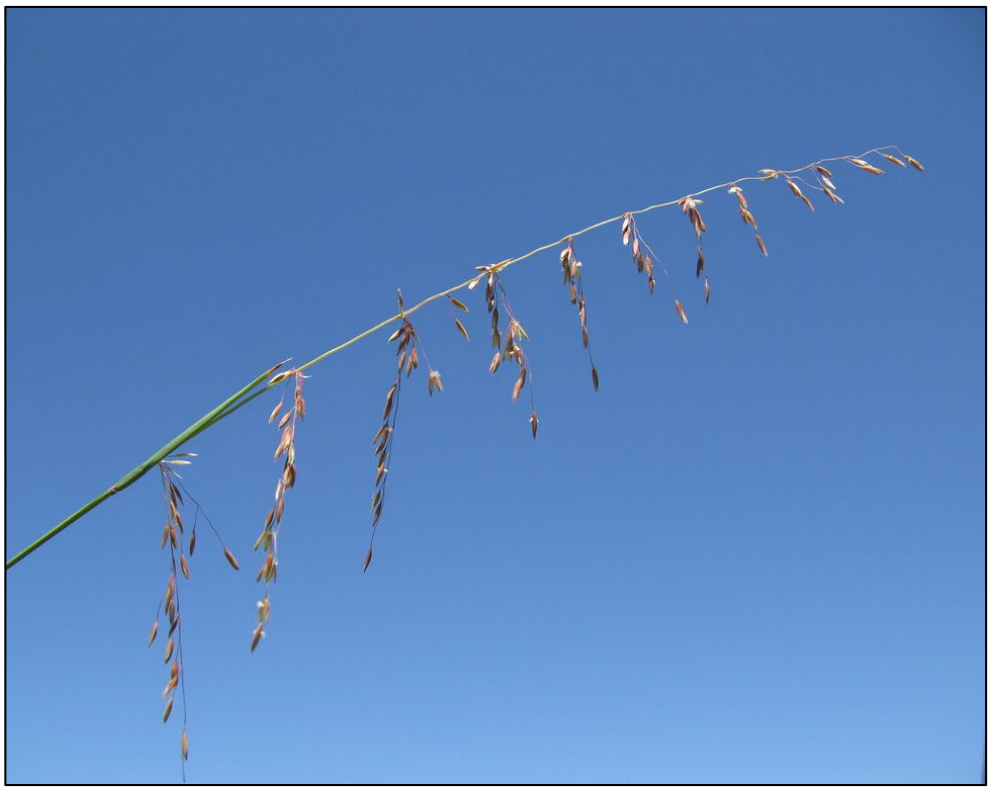
Dél-Afrikában (Dél-afrikai Köztársaság, Lesotho, Namíbia) őshonos perjeféle, ám a világ számos tájára – többek között Észak-Afrikába (Tunézia), az Egyesült Államokba (Hawaii-szigetek, Kalifornia, Nevada, Texas), Dél-Amerikába (Chile, Uruguay), Ázsiába (India), Ausztráliába és Új-Zélandra is behurcolták. Európában (Portugália, Spanyolország és a Baleár-szigetek) is jelen vannak állományai; hazai megjelenéséről egyelőre nem tudunk.

Élőhelye

Számos élőhelytípus állományaiban megtalálható, leggyakrabban azonban homokos talajon fordul elő. Gyakran fellelhető tengerpartokon, parti bozótosokban, gyepeken és tölgyerdőkben is. A zavarást is elviseli – Ausztráliában pl. hegyvidéki utak mentén is megtelepszik. Ellenáll az aszálynak és a mérsékelt fagynak, de nem tolerálja a túlzott vízmennyiséget, az oxigénszegény talajviszonyokat, illetve a magas sótartalmat sem.

Megjelenése, szaporodása

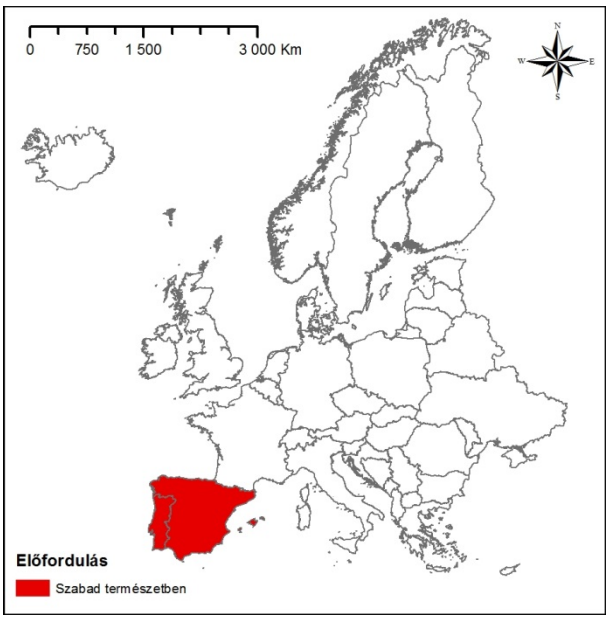
A fűfélék családjába (Poaceae) tartozó, csomós növekedésű, évelő növény, mely a 75 cm-es magasságot is elérheti. Levelei keskenyek, hosszúak, a levéllemezek színe a zöldtől a vöröseslilláig változó. A fülecske bíbor színezetű, hosszú, vékony szőrök borítják. A virágzat kalászvirágzat, az egyes füzérkék ülők vagy nagyon rövid nyelűek, 5–8 mm-esek. A pelyvák 5–7 mm hosszúak, koruk előrehaladtával lilára színeződnek. Egy-egy füzérke 3 virágot tartalmaz – a két alsó steril, és nincs belső toklásza, a felső termékeny, és belső toklász is borítja. A steril virágok külső toklászai röviden szálkásak, finoman szőrözöttek, a termékeny virágok külső toklászai csak az erek mentén szőrözöttek, nem szálkásak. A növény főként magvakkal, a szél közvetítésével szaporodik, de tarackdarabokkal is terjedhet.

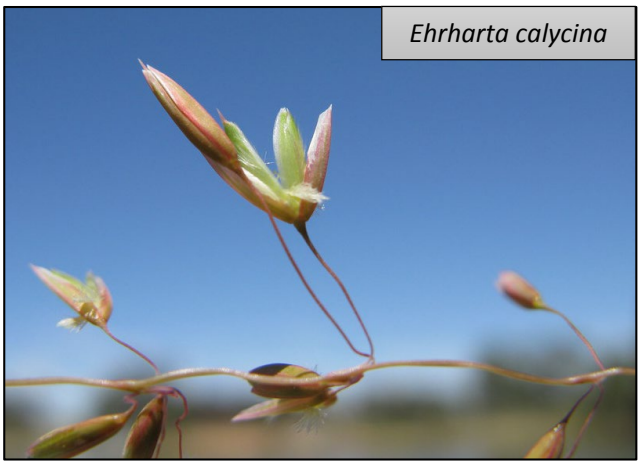
Hatása az őshonos élővilágra, gazdasági és humán-egészségügyi hatásai

Könnyedén behatol a bolygatott ökoszisztémákba, még a hegyvidéki területeken és erdőkben is képes terjedni. Komoly károkat okoz az élőhelyek átalakításával – ahol megtelepszik, kiszorítja az őshonos fajokat és gátolja azok felújulását, csökkenti mind a növény-, mind a gerinctelen állatfajok biodiverzitását. Mivel nagy melegben szára és levelei gyorsan kiszáradnak, az elterjedése által érintett területeken megnő a tüzek gyakorisága.

Határozóbélyegei

Az évelő prérifű (*Ehrharta calycina*) a hazánk területén előforduló taxonok közül leginkább a zabfélék (*Avena*) nemzetségének fajaival téveszthető össze, utóbbiak azonban egyévesek, a fülecskék nem bíbor, hanem zöldes árnyalatúak, toklászaik pedig hosszúak, kicsúcsosodóak.

Ehrharta calycina

Avena sativa

bíbor színezetű, szőrözött fülecske

Irodalom

- https://gd.eppo.int/taxon/EHRCA
- https://www.cabi.org/isc/datasheet/114037

Fényképek: commons.wikimedia.org

© AGRÁRMINISZTÉRIUM

Ezüstös bokorhere

Tudományos neve

Lespedeza cuneata (Dum. Cours.) G. Don

Szinonim elnevezés: *Anthyllis cuneata* Dum. Cours., *Aspalathus cuneata* (Dum. Cours.) G. Don, *Hedysarum sericeum* Thunb., *Lespedeza argyraea* Siebold & Zuccarini, *Lespedeza juncea* var. *sericea* (Thunb.) Lace & Hauech, *Lespedeza sericea* (Thunb.) Miquel, *Lespedeza sericea* var. *latifolia* Maxim.

Elterjedése, behurcolás módjai

Őshazája Nyugat-Ázsia, az indiai szubkontinens, Délkelet-Ázsia, Japán, Kína (beleértve Tajvant is), Korea, Ausztrália, illetve Új-Guinea területére esik. A Kaukázusba, Dél-Afrikába, az Egyesült Államokba és a Karib-térségbe is behurcolták. Európai előfordulása egyelőre nem ismert. Eredetileg takarmánynövényként és talajvédelmi célból került őshonos elterjedési területén kívülre; jó mézelő és fehérjenövény.

Élőhelye

Megfelelő mennyiségű csapadék (kb. évi 760 mm) mellett növekszik, de mélyre nyúló, elágazó gyökérzete révén a szárazságot is elviseli. Jól alkalmazkodik az agyagos, alacsony tápanyagtartalmú és pH-jú (pH<5) talajhoz; az árnyékot is rendkívül jól tűri. Gyepeken, legelőkön, erdőkben, vizes élőhelyeken és zavart területeken egyaránt előfordul.

Megjelenése, szaporodása

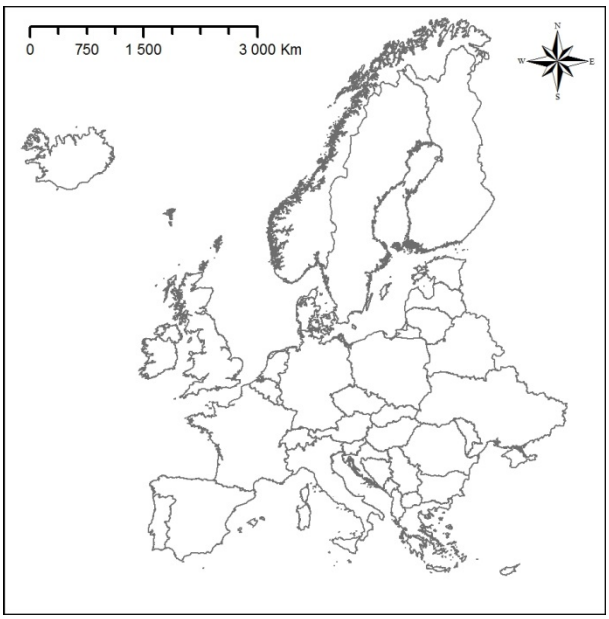
A pillangósvirágúak családjába (Fabaceae) tartozó, hosszú élettartamú, évelő lágyszárú, mely cserjeszerű habitust képez. Szára az egyed korának előrehaladtával gyengén fásodik. Levelei összetettek, 3 levélkéből állnak, a szár mentén szórtan helyezkednek el; a levélkék hosszúak, keskenyek, végük bemélyedt, finoman szőrözöttek – ettől a növény ezüstösnek tűnik. Virágai kisméretűek, krémfehér vagy halványsárga színűek, közepük körül lila foltok találhatóak; a levelek hónaljában egyesével vagy rövid fürtben (2–4 virág) állnak. Termése lapított, ovális vagy kerek, egymagvú hüvelytermés. Rendkívül sok magot érlel (egyetlen száron akár több, mint 1000 mag is képződhet), melyek a talajban hosszú időn át (akár 20 éven keresztül is) életképesek maradnak. Magját főként madarak, de más állatok is fogyasztják és terjesztik, ám szél általi terjedése is lehetséges.

Hatása az őshonos élővilágra, gazdasági és humán-egészségügyi hatásai

Elsősorban az őshonos növényfajokra gyakorol negatív hatást árnyékolása, allelopátiás tulajdonsága és nitrogén-fixáló képessége révén. Az érintett területeken előforduló növényfajok diverzitásának csökkentésével a gerinctelen állatok között is fajszegényedést okoz. Megváltoztathatja a talaj tápanyag-körforgalmát, és mikrobiális közösségeire is hatással lehet. Mivel számos beporzót vonz, zavart okozhat a beporzási láncokban.

Határozóbélyegei

Az ezüstös bokorhere (*Lespedeza cuneata*) magyarországi megjelenése esetén a hazánk területén előforduló fajok közül leginkább a feketedő fürtös-zanóttal (*Lembotropis nigricans*) vagy a közönséges seprűzanóttal (*Cytisus scoparius*) téveszthető össze, ezen fajok virágai azonban kivétel nélkül sárga színűek.

Irodalom

- https://gd.eppo.int/taxon/LESCU
- https://wiki.bugwood.org/Lespedeza_cuneata
- https://www.cabi.org/isc/datasheet/30400

© AGRÁRMINISZTÉRIUM

Fényképek: commons.wikipedia.org, flickr.com

Felemáslevelű süllőhínár

Tudományos neve

Myriophyllum heterophyllum Michaux
Szinonim elnevezés: -

Elterjedése, behurcolás módjai

Az Egyesült Államok délkeleti részén őshonos vízinövény, mely Új-Angliában, az USA északnyugati régiójában, Ázsiában (Kína) és Európa számos országában (Ausztria, Belgium, Egyesült Királyság, Franciaország, Görögország, Hollandia, Horvátország, Németország, Spanyolország, Svájc, Svédország) is megjelent. Magyarországon is kedvelt akváriumi dísznövény. Hazánkban természetes környezetben jelenleg egy helyen, egy tatai tóban fordul elő (lásd térkép).

Élőhelye

A strucctoll-süllőhínárhoz (*Myriophyllum aquaticum*) hasonlóan álló vagy lassan áramló, közepesen mély, enyhén lúgos kémhatású vizekben (tavak, folyók, patakok, öntözőcsatornák, víztározók) fordul elő, kb. 10 m-es vízmélységig. Tág hőtűrésű, elviseli a meleg időjárást és a fagyokat is; növekedéséhez a kb. 20°C-os hőmérséklet optimális.

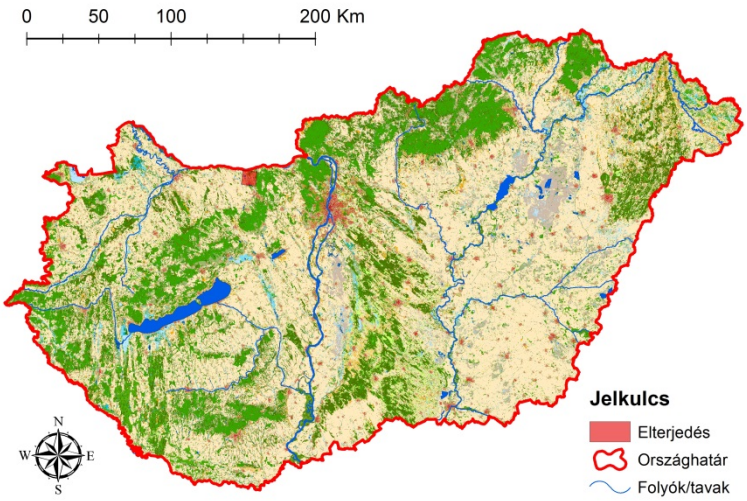
Megjelenése, szaporodása

A süllőhínárfélék családjába (Haloragaceae) tartozó, évelő, kétlaki hínárnövény, alámerült és vízfelszíni levelekkel. Alámerült levelei vékonyak, tollszerűek, mindegyik 4–10 levélcimpát visel. A felszínen úszó levelek alakja változatos – a murvalevelek tojásdadok, a felsők ép szélűek, az alsók mélyen fogasak. A levélörvök 4–5(6) tagúak, a levelek maximum 6 cm hosszúak. A növény virágzása ritkán figyelhető meg; a nőivarú virágok kicsik, vöröses színűek. Virágok csak a szár vízfelszín feletti részén képződnek, a felszíntől számítva 10–15 cm-es magasságban. Ivarosan és ivartalanul, hajtásdarabokkal is szaporodik.

Hatása az őshonos élővilágra, gazdasági és humán-egészségügyi hatásai

Esetleges elterjedése esetén sűrű, monodomináns állományai közel 100%-os borítást is elérhetnek; káros hatással van az őshonos növényközösségekre, vízi gerinctelenekre, halakra. Csökkentik a vízbe jutó fény mennyiségét, illetve a víz oldott oxigéntartalmát. A növény állományainak pusztulásával keletkező, nagy mennyiségű bomló szervesanyag növeli a víz oldott és lebegő szervesanyag-tartalmát, fokozza az üledékképződést. Jelentősen megváltoztatja az érintett víztesteket, csökkenti a vízáramlást.

Határozóbélyegei

A nemzetségnek több, Európába is behurcolt faja van, melyekkel a felemáslevelű süllőhínár (*Myriophyllum heterophyllum*) összetéveszthető (hazánk területén is előforduló, a kérdéses taxonhoz leginkább hasonlító fajok: *M. spicatum, M. verticillatum, M. aquaticum*) (lásd *M. aquaticum* határozólapját is). A felsorolt fajok a murvalevelek alakja alapján különböztethetők meg egymástól. A *M. spicatum* murvalevelei épek, a *M. verticillatum* esetén hosszúkásak, a felsők is szárnyasak, szálas szeletekkel, a *M. aquaticum* vízfeletti levelei és murvalevelei szeldeltek, a *M. heterophyllum* esetén pedig épek vagy fogasak.

Irodalom

- Illyés, Z., Tóth, E., Magos, G. & Tóth, Z. (2006): Egy akváriumi növény, a *Myriophyllum brasiliense* Camb. megjelenése természetes vizeinkben. – Tájökológiai Lapok 4 (2): 317-325.
- Király, G. (szerk.) (2009): Új magyar füvészkönyv. Magyarország hajtásos növényei. Határozókulcsok. – Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság, pp. 301-302.
- https://gd.eppo.int/taxon/MYPHE
- https://www.cabi.org/isc/datasheet/34940

© AGRÁRMINISZTÉRIUM

Fényképek: commons.wikimedia.org

ISMERD MEG AZ ÖZÖNFAJOKAT!
IDEGENHONOS INVÁZIÓS FAJOK HATÁROZÓLAPJA
www.termeszetvedelem.hu/idegenhonos-invazios-fajok
www.invaziosfajok.hu
AGRÁRMINISZTÉRIUM

Fűzlevelű akácia

Tudományos neve

Acacia saligna (Labill.) H. L. Wendl.

Szinonim elnevezés: *Acacia bracteata* Maiden & Blakely, *Acacia cyanophylla* Lindl., *Acacia lindleyi* Meisn., *Mimosa saligna* Labill., *Racosperma salignum* (Labill.) Pedley

Elterjedése, behurcolás módjai

Őshazája Nyugat-Ausztrália délnyugati partvidéke, ám napjainkra világszerte – így az ausztrál kontinens keleti területein is – elterjesztették. Új-Zélandon, Észak-Amerikában (Kalifornia), Dél-Amerikában (Chile), Afrika számos országában (Algéria, Angola, Botswana, Dél-afrikai Köztársaság, Egyiptom, Etiópia, Kenya, Líbia, Tanzánia, Tunézia, Uganda, Zimbabwe), a Zöld-foki Köztársaságban, továbbá a Közel-Kelet egyes országaiban (Irán, Izrael, Szaúd-Arábia) is megtalálhatóak állományai. Európa területére is behurcolták – főként a Földközi-tenger mediterrán éghajlatú régióiban (Ciprus, Franciaország déli része és Korzika, Görögország, Horvátország, Málta, Olaszország, Portugália, Spanyolország és a Baleár-szigetek, Szardínia, Szicília, Törökország), illetve egy-egy óceáni szigeten (Azori-szigetek, Kanári-szigetek) ismert előfordulása. Őshazájában dísznövényként ültetik, de takarmány-előállításra, tüzelőanyagként és talajok megőrzésére, stabilizálására is alkalmazzák. Afrika, Dél-Amerika és a Közel-Kelet félszáraz területein elsősorban széltörőként és homokdűnék megkötésére telepítették. Szándékos betelepítése mellett véletlenszerű terjesztésére is sor kerülhet (pl. madarak vagy folyóvíz közvetítésével, építéshez használt homokszállítmányokkal). Magyarországon nem ismert természetben való előfordulása; a hazai éghajlat feltehetően nem kedvez megtelepedésének.

Élőhelye

Eredeti előfordulási területén tápanyagban szegény, meszes homoktalajon és agyagtalajon, a tengerszinttől a 300 m tengerszintfeletti magasságig megtalálható, gyakran homokdűnék közti mélyedésekben tenyészik. Sokféle talajtípuson megél, ideértve a magas pH-jú talajokat is. Számos vegetációtípusban, zavart élőhelyeken és mezőgazdasági területeken is előfordul. A mérsékelt övben nedves, félszáraz és száraz területeken is életképes állományokat hoz létre; különösen a mediterrán éghajlatot kedveli.

Megjelenése, szaporodása

A pillangósvirágúak családjába (Fabaceae) tartozó, hosszú élettartamú (30–40 év) cserje. A bokor tömött, gyakran szélesebb, mint amilyen magas. Általában 2–5 m-esre nő, de egy kisebb fa magasságát is elérheti (5–9 m) – ekkor jól kivehető a rövid, fő szár. Kérge sima, színe a szürkétől a vörösesbarnáig változik, majd a növény korának előrehaladtával sötétszürkévé, repedezetté válik. Hosszú (8–25 cm-es) levelei lándzsa alakúak, erős középerezettel rendelkeznek. A levelek felső szegélyén egy 1–2 mm átmérőjű, magányos mirigy található. Összetett fürtös virágzataiban 5–10 mm átmérőjű csomókat képezve, 25–55-ösével tömörülnek az élénksárga színű virágok. Termése 4–6 mm széles és 8–12 cm hosszú hüvelytermés, magvai 3–3,5 mm szélesek és 5–6 mm hosszúak. A növény gyorsan nő, és rendkívül sok magot képez, melyek a talajban hosszú ideig életképesek maradnak. Nyugalmi állapotuk tűz vagy jelentősebb mennyiségű csapadék hatására megszűnik – ilyenkor a növény sűrű bozótot képezve tömegesen elszaporodik. Szinte kizárólag maggal terjed, olykor azonban gyökérsarjakat képez, így egyetlen egyed is képes lehet egy kisebb állomány létrehozására.

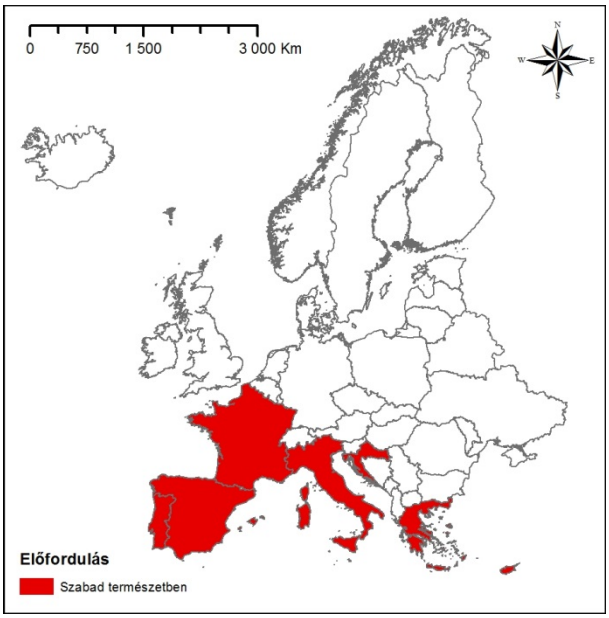

Hatása az őshonos élővilágra, gazdasági és humán-egészségügyi hatásai

Sűrű, monodomináns állományokat képez, árnyékolásával kiszorítja az őshonos fajokat, és megakadályozza az érintett élőhely regenerálódását. Megváltoztatja az ökoszisztémákban zajló folyamatokat is, különös tekintettel a talajfolyamatokra: az egyedek pusztulásával a talajba kerülő, majd lebomló, nagy mennyiségű elhalt szerves anyag révén növeli a talaj tápanyagtartalmát, *Rhizobium* baktériumokkal és mikorrhiza gombákkal való szimbiózisa következtében jelentős nitrogénfixáló képességgel jellemezhető. Allelopátiás tulajdonsága is ismert. Mezőgazdasági területeken való megjelenésével, az érintett ültetvények tönkretételével gazdasági károkat is okozhat.

Határozóbélyegei

A fűzlevelű akácia (*Acacia saligna*) virágzási időszaka során más fajjal nem téveszthető össze. Levelei a keskenylevelű ezüstfáéhoz és a fűzfajokéhoz (*Salix* spp.) hasonlóak.

összetett fürtös virágzatot alkotó, csomókba tömörülő, élénksárga virágok

hüvelytermés a magokkal

Irodalom

- Illyés, A. (2003): A növényi inváziók hatása a társulások nitrogén-körforgalmára. – Szakdolgozat, ELTE TTK Genetika Tanszék 73. p.
- https://gd.eppo.int/taxon/ACASA
- https://www.cabi.org/isc/datasheet/2402
- http://www.iucngisd.org/gisd/species.php?sc=1590

© AGRÁRMINISZTÉRIUM

Fényképek: commons.wikimedia.org

ISMERD MEG AZ ÖZÖNFAJOKAT!
IDEGENHONOS INVÁZIÓS FAJOK HATÁROZÓLAPJA
www.termeszetvedelem.hu/idegenhonos-invazios-fajok
www.invaziosfajok.hu
AGRÁRMINISZTÉRIUM

Hévízi gázló

Tudományos neve

Hydrocotyle ranunculoides L. f.

Szinonim elnevezés: *Hydrocotyle adoënsis* Hochst., *Hydrocotyle americana* Walt., *Hydrocotyle batrachioides* DC., *Hydrocotyle cymbalarifolia* Muhl., *Hydrocotyle natans* Cirillo, *Hydrocotyle nutans* G. Don ex Loudon

Elterjedése, behurcolás módjai

A növény eredeti elterjedési területe máig nem tisztázott – a legtöbb forrás Észak-Amerika délkeleti részét és Közép-Amerikát jelöli meg, de valószínűleg Dél-Amerikában is őshonos. Az Óvilág és Óceánia számos országába behurcolták; jelentős inváziós növény Nyugat-Ausztráliában, Afrikában (Kenya és Uganda), Európán belül Belgiumban, az Egyesült Királyságban, Hollandiában, Írországban és Németországban. Megtalálható Franciaország, Olaszország, Szardínia és Szicília területén is. Magyarországon a 2000-es évek közepén jelent meg a Tapolca-patakban, ahonnan az elmúlt évtized során történt, visszaszorítására irányuló beavatkozások következtében sem 2019-ben, sem 2020-ban nem kerültek elő állományai. 2017-ben a tatai Fényes-fürdő kifolyójában is fellelték; jelenleg a Hévízi-tóban is élnek egyedei (lásd térkép). Akváriumi dísznövényként került őshazáján kívülre, de terjedésében fitoremediáció (a vízszennyezés utáni helyreállítás) céljára történő alkalmazása is közrejátszik.

Élőhelye

Számos különböző vizes élőhelyen (tavak, lassan áramló vizek, mocsarak, kubikgödrök, árkok) képes megtelepedni, ahol nem kell versengenie más vízinövényekkel, és a hőmérséklet, valamint a fényviszonyok is optimálisak számára. Nem kedveli az árnyékos élőhelyeket.

Megjelenése, szaporodása

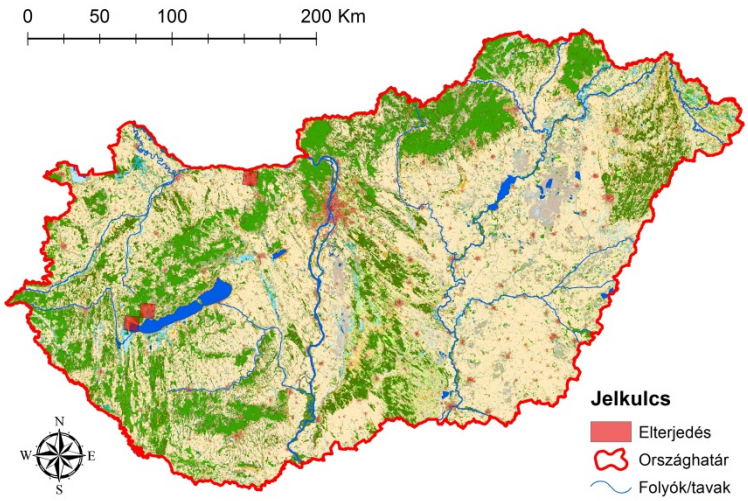
Az ernyősök családjába (Apiaceae) tartozó, kistermetű, kúszó szárú vízinövény. Szára 3–5(–10) mm vastag, a szártagok 15–40 mm hosszúak, a szárcsomók legyökerezők. Vese alakú levelei felemelkedőek, nyélen ülők. A levélnyél hossza a víz mélységétől függően akár a 40 cm-t is elérheti; a sűrű gyökérszövedék és a szár 50 cm mélyre is hatolhat a vízben. A levéllemez vese alakú, vékony, széle csipkés, 2–6 kisebb és az alapjánál egy mélyebb bevágással. A levél mérete erősen változó, 20–45 mm-től akár 100–150 mm-ig terjedhet. Apró, 3 mm-es krémszínű virágokat tartalmazó, ernyőben álló virágzatai a szárcsomókból erednek, mindig a levelek szintje alatt maradnak. Termése barna, 2x3 mm-es, enyhén bordázott. Vegetatív úton, hajtásdarabokkal is szaporodik; magjait a víz és a madarak egyaránt terjesztik.

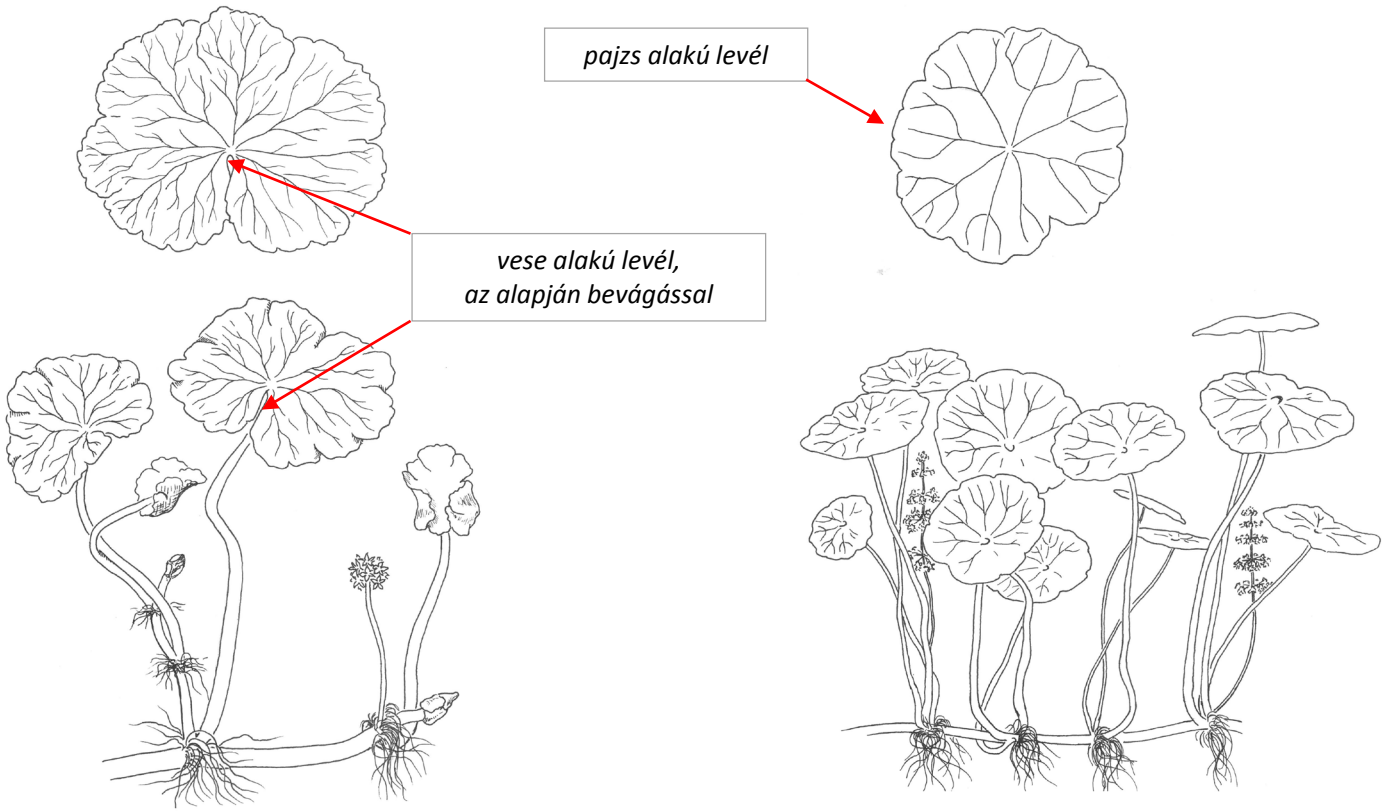
Hatása az őshonos élővilágra, gazdasági és humán-egészségügyi hatásai

Megtelepedése esetén tömeges és gyors elszaporodásra képes, amit vegetatív módon való terjedése tesz lehetővé. A sűrű növényi szövedék kis szigeteket képez, melyek sok esetben a hajózó csatornák és egyéb vízi utak elzáródását, a zsilipek eltorlaszolódását és az üledékképződés gyorsulását eredményezik. Ahol megtelepszik, ott a teljes vízfelszínt képes benőni, akadályozva a víz természetes gázcseréjét, illetve limitálva a vízbe jutó fény mennyiségét. A vízi ökoszisztémákra gyakorolt hatásai közül az őshonos fajok kiszorítása a legjelentősebb. A turizmus számára okozott károk jelentős része a vízi sportok (hajózás, úszás) akadályozásának következménye.

Határozóbélyegei

A *Hydrocotyle* nemzetség fajaira a vese vagy pajzs alakú levél és a kúszó, a csomókon legyökerező szár jellemző. A hévízi gázló *(H. ranunculoides)* igen hasonló a lápi gázlóhoz (*H. vulgaris*), a nemzetség hazánk területén őshonos, jó természetességű lápréteken, láperdőkben élő fajához. A hévízi gázló levele vese vagy pajzs alakú, karéjai lekerekítettek, átmérőjük 40–100 mm, a levélnyél ízesülésénél mély, alapi bevágás található rajta. Szára 5–10 mm vastag. A lápi gázló levelei ezzel szemben mindig pajzs alakúak, alapi bevágás és karéjok nem találhatóak rajtuk. A levelek mérete és a szár keresztmetszeti vastagsága az előző taxonéval összevetve jóval kisebb – a levél 20–30 mm, míg a szár 1 mm átmérőjű.

Hydrocotyle ranunculoides

Hydrocotyle vulgaris

Irodalom

- Lukács, B. A., Mesterházy, A., Vidéki, R. & Király, G. (2016): Alien aquatic vascular plants in Hungary (Pannonian ecoregion): Historical aspects, data set and trends. – Plant Biosystems 150: 388-395.
- https://gd.eppo.int/taxon/HYDRA
- https://www.cabi.org/isc/datasheet/28068

© AGRÁRMINISZTÉRIUM

Fényképek: Vidéki Róbert; Grafikák: Danyik Tibor

Japán fojtóbab (kudzu)

Tudományos neve

Pueraria montana (Lour.) Merr. **var. *lobata*** (Willd.)

Szinonim elnevezés: *Dioclea odorata* Montrouzier, *Dolichos hirsutus* Thunb., *Dolichos japonica* hort. nom. nud. Bailey, *Dolichos lobatus* Willd., *Dolichos trilobus* Houtt, *Neustanthus chinensis* Benth., *Pachyrhizus thunbergianus* Siebold & Zuccarini, *Phaseolus trilobus* (L.) Aiton, *Pueraria argyi* Lévl & Vaniot, *Pueraria bodinieri* Lévl & Vaniot, *Pueraria caerulea* Lévl & Vaniot, *Pueraria harmsi* Rech., *Pueraria hirsuta* (Thunb.) Matsumura non Kurz, *Pueraria koten* Lévl & Vaniot, *Pueraria lobata* (Willd.) Ohwi, *Pueraria lobata* var. *lobata*, *Pueraria neo-caledonica* Harms, *Pueraria novo-guineensis* Warburg, *Pueraria pseudo-hirsuta* Tang & Wang nom. nud., Hu & Hsun, *Pueraria thunbergiana* (Sieb. & Zucc.) Benth., *Pueraria triloba* (Houtt.) Makino in Iinuma, *Pueraria triloba* (Lour.) Backer in Heyne, *Pueraria triloba* Makino ex Backer, *Pueraria volkensii* Hosokawa

Elterjedése, behurcolás módjai

Eredeti elterjedési területe Dél- és Délkelet-Ázsia, napjainkra azonban már Óceániában, Észak- és Dél-Amerikában, Dél-Afrikában, Sierra Leone-ban és Európa több országában (Olaszország, Oroszország, Svájc, Szlovénia) is megtalálható. Magyarországon a budapesti Füvészkertből és a Szarvasi Arborétumból származnak herbáriumi lapjai; a vácrátóti botanikus kertben több évtizede nevelik egy változatát. Dísznövényként és takarmánynövényként került őshazáján kívülre; egyes területeken talajjavítás céljából is alkalmazzák.

Élőhelye

Opportunista kúszónövény, mely számos élőhelyen előfordul, beleértve az erdőket, ültetvényeket, elhagyott mezőket is; folyók, utak, töltések, kerítések mentén is megjelenhet. Egyes adatok szerint villanyoszlopokon, elhagyott járműveken és épületeken is megtelepszik. Sokféle talajtípuson nő – többek között tápanyagban szegény, homok- és agyagtalajokon is, a magas nedvességtartalmú, valamint magas pH-jú talajokat nem kedveli.

Megjelenése, szaporodása

A japán fojtóbab a pillangósvirágúak családjába (Fabaceae) tartozó, évelő, lombhullató, fásodó szárú kúszónövény, melynek több változata is ismert. Akár 10–30 m magasra is megnőhet, gyökérgumója a 60–90 cm-es hosszúságot is elérheti. Levelei hármasan tagoltak, szőlőillatú virágai bíbor vagy lila színűek, 10–40 cm hosszú fürtökbe rendeződnek. Magjai barna, aranyszínű szőrrel borított, lapos és hosszúkás hüvelytermésben fejlődnek.

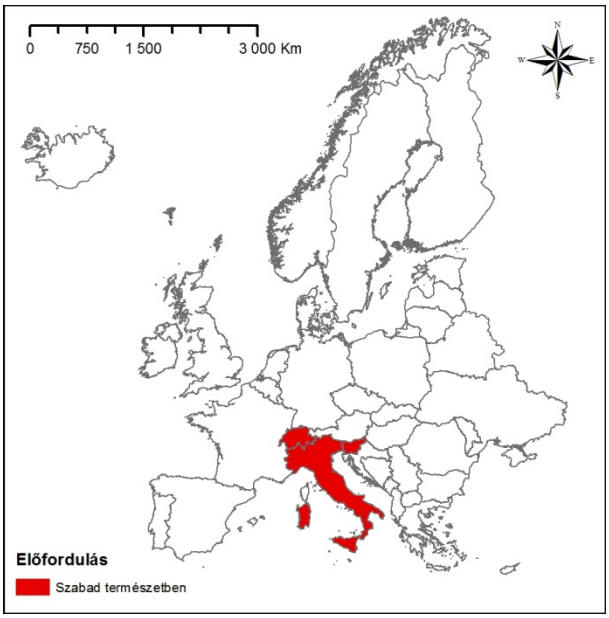

Hatása az őshonos élővilágra, gazdasági és humán-egészségügyi hatásai

Elsősorban más növények elnyomása révén fejt ki negatív hatást. Erdőterületeken a fákra kúszva átszövi, összeköti a felső lombkoronaszintet – ennek nyomán vihar esetén nagyobb mértékű fakidőlés következhet be. A földfelszín feletti vezetékekre kapaszkodva azok leszakadását okozhatja, így áramszünetet is előidézhet. A balesetek elkerülése érdekében vasutak mentén szükséges állományainak folyamatos irtása. Kezelése állandó kontrollt igényel, melynek költségei igen magasak.

Bár nitrogénfixáló baktériumokkal való szimbiózisának köszönhetően javítja a talaj minőségét, megváltoztatja annak összetételét, melyet az érintett területeken élő fajok eltérő mértékben tolerálnak. A növény gyökerében és levelében található fenoltartalmú vegyületek allelopátiás és csírázásgátló hatásúak.

Őshazájában étkezési és gyógyászati célra is alkalmazzák, mi több, háziállatoknak takarmányként adják.

Határozóbélyegei

A japán fojtóbab (*Pueraria montana* var. *lobata*) mérete és jellegzetes levélalakja miatt a hazánkban a természetben előforduló valamennyi pillangósvirágú kúszónövény fajtól, és más taxonoktól is könnyedén elkülöníthető.

Irodalom

- Botta-Dukát, Z. (2016): Inváziós fajok terjedési útvonalainak átfogó elemzése és hazai értékelése. – MTA Ökológiai Kutatóközpont, Ökológiai és Botanikai Intézet, Vácrátót, 264 p.
- Csecserits, A., Barabás, S., Csabai, J., Devescovi, K., Hanyecz, K., Höhn, M., Kósa, G., Németh, A., Orlóci, L., Papp, L., Pándi, I., Ruborits, T., Sütöriné Dr. Diószegi, M., Szitár, K., Tihanyi, Gy. & ifj. Papp, L. (2018): Hazai botanikus kerti tapasztalatok az európai uniós inváziós listán szereplő szárazföldi növényekkel kapcsolatban. – Botanikai Közlemények 105 (1): 143-154.
- https://gd.eppo.int/taxon/PUEMO
- https://www.cabi.org/isc/datasheet/45903

© AGRÁRMINISZTÉRIUM

Fényképek: commons.wikimedia.org, flickr.com

Japán gázlófű

Tudományos neve

Microstegium vimineum (Trin.) A. Camus

Szinonim elnevezés: *Andropogon vimineus* Trin., *Arthraxon lanceolatus* Kom., *Arthraxon nodosus* Kom., *Eulalia cantonensis* (Rendle) Hitchc., *Eulalia vimenea* (Trin.) Kuntze, *Microstegium aristulatum* Robyns & Tournay, *Microstegium debile* (Balansa) A. Camus, *Microstegium dilatatum* Koidz., *Microstegium imberbe* (Nees ex Steud.) Tzvelev, *Microstegium nodosum* (Kom.) Tzvelev, *Microstegium reticulatum* B. S. Sun ex H. Peng & X. Yang, *Microstegium willdenowianum* Nees, *Pollinia cantonensis* Rendle, *Pollinia debilis* Balansa, *Pollinia imberbis* Nees ex Steud., *Pollinia viminea* (Trin.) Merr., *Pollinia willdenowianum* Nees

Elterjedése, behurcolás módjai

Dél-, illetve Kelet-Ázsiából származik, napjainkra azonban már Kína, Irán és az Egyesült Államok területén is előfordul. Az USA keleti részére és Közép-Amerika térségébe (Costa Rica, Puerto Rico) is behurcolták. Európában egyelőre még nem észlelték jelenlétét, de Azerbajdzsán, Grúzia, Oroszország, Örményország és Törökország egyes területein már megtalálható. Őshazáján kívülre feltehetően nem szándékos terjesztéssel került.

Élőhelye

Meleg mérsékelt és kontinentális klímán fordul elő, számos élőhelytípusban megtalálható. Nemcsak a zavart, leromlott élőhelyeket képes meghódítani – jó természetességi állapotú területeken is agresszívan terjed. Utak, vasúti töltések mentén, erdőszegélyeken, ültetett erdőkben, ártereken, füves területeken, illetve hegyvidéken is megtalálható. Kedveli a nedves talajt, de időszakos állóvíz-borítottság mellett már nem növekszik. Fényviszonyok tekintetében tágtűrésű, leginkább azonban napsütötte területeken él.

Megjelenése, szaporodása

A fűfélék családjába (Poaceae) tartozó, egyéves, bambuszra emlékeztető növény. Magassága kb. 0,5–1,5 m, fekvő szárai 2 m hosszúak is lehetnek. Kedvezőtlen környezeti feltételek esetén alacsonyra (10–20 cm) nő, ám ekkor is hoz virágot és magot is. Gyökérrendszere nagyon rövid, ritkás. Levelei lándzsa alakúak, 5–8 cm hosszúak, 2–15 mm szélesek, mindkét oldalukon szőrösek, a nyelvecskék is szőrözöttek. A termés ellipszis alakú, hossza kb. 3 mm, színe a sárgás árnyalattól a vörösig változó. Magról szaporodik; szaporítóképletei sokáig életképesek maradnak a talajban. Magvait a szél, víz, de állatok vagy akár az ember is terjesztheti.

Hatása az őshonos élővilágra, gazdasági és humán-egészségügyi hatásai

Egyes, felújítás alatt álló erdőterületeken (fenyvesek, keményfás erdők) való megjelenése esetén gátolhatja az érintett állományok természetes felújulását. Nagy tömegű, száraz biomasszája növeli a tüzek gyakoriságát. Árnyékolásával befolyásolja a talajra érkező fény mennyiségét, egyes vegyületei révén pedig a talajösszetételt is megváltoztathatja. Mindezek következtében az érintett élőhelyekről kiszorítja az őshonos fajokat, csökkenti a biodiverzitást – átformálja az adott terület ökoszisztémáját.

Határozóbélyegei

A japán gázlófű (*Microstegium vimineum*) megjelenése esetén a hazánkban élő taxonok közül a keserűfüvekkel (*Persicaria* nemzetség) téveszthető össze levélalakja miatt. Ugyanakkor a japán gázlófű leveleinek erezete halvány, alig látható, a főér mellett párhuzamosan futnak a mellékerek, míg a keserűfű fajoknál az erezet általában mind a felszínen, mind a fonákon látványosabb, a mellékerek pedig oldalirányba ágaznak el. A *Persicaria* fajok esetén a levelek tövénél pálhakürtő található, ami alapján egyértelműen elkülöníthetők a japán gázlófűtől.

Microstegium vimineum

Persicaria dubia

Irodalom

- Csecserits, A., Barabás, S., Csabai, J., Devescovi, K., Hanyecz, K., Höhn, M., Kósa, G., Németh, A., Orlóci, L., Papp, L., Pándi, I., Ruborits, T., Sütöriné Dr. Diószegi, M., Szitár, K., Tihanyi, Gy. & ifj. Papp, L. (2018): Hazai botanikus kerti tapasztalatok az európai uniós inváziós listán szereplő szárazföldi növényekkel kapcsolatban. – Botanikai Közlemények 105 (1): 143-154.
- https://gd.eppo.int/taxon/MCGVI
- https://www.cabi.org/isc/datasheet/115603

© AGRÁRMINISZTÉRIUM

Fényképek: commons.wikimedia.org, flickr.com

ISMERD MEG AZ ÖZÖNFAJOKAT!
IDEGENHONOS INVÁZIÓS FAJOK HATÁROZÓLAPJA
www.termeszetvedelem.hu/idegenhonos-invazios-fajok
www.invaziosfajok.hu
AGRÁRMINISZTÉRIUM

Japán iszalagpáfrány

Tudományos neve

Lygodium japonicum (Thunb.) Sw.

Szinonim elnevezés: *Adiantum scandens* Lour., *Hydroglossum japonicum* (Desv.) Steud., *Lygodium chaerophylloides* Desv., *Lygodium cochinchinense* (Poir.) Desv., *Lygodium dissectum* Desv., *Lygodium japonicum* f. *elongata* Alderw., *Lygodium japonicum* var. *microstachyum* (Desv.) C. Chr. & Tardieu, *Lygodium mearnsii* Copel., *Lygodium microstachyum* Desv., *Lygodium microstachyum* var. *glabrescens* Nakai, *Lygodidum pubescens* Kaulf., *Lygodium tenue* Blume, *Ophioglossum japonicum* Thunb.

Elterjedése, behurcolás módjai

Délkelet-ázsiai eredetű, felfutó páfrányféle. Az indiai szubkontinensen, Indokínában, Japánban, Kínában (Tajvant is beleértve) és Koreában őshonos. Dél-Afrikába, az Egyesült Államok délkeleti részére és Ausztráliába is betelepítették. Európa több országában is ültetik kerti dísznövényként; magyarországi előfordulásáról egyelőre nem tudunk. Elsődlegesen kertészetekből kiszabadulva vált inváziós fajjá, de a nem kellő gondossággal betakarított erdei faanyaggal is terjedhet. Spórái talajtakaróként használt szalmában is jelen lehetnek, illetve munkagépeken és egyéb eszközökön is megtapadhatnak, igazán nagy távolságokra azonban szél vagy folyóvíz közvetítésével jutnak el.

Élőhelye

A nedves talajú területeket részesíti előnyben, de jól tűri a szárazságot is. Az ártéri erdőktől kezdve a mocsarakon, folyó- és patakpartokon, cserjéseken, síkvidéki erdőkön, keményfa-ligeteken át a hegyvidéki erdőkig számos élőhelytípusban megtalálható. Fenyőültetvényeken és zavart területeken (utak, árkok és csatornák mentén) is gyakori inváziós fajnak tekinthető.

Megjelenése, szaporodása

A villáslevelű páfrányok családjába (Schizaeaceae) tartozó, villás elágazású növény. A *Lygodium* nemzetség tagjai a többi páfrányfélétől eltérően jellegzetes kinézetűek, liánszerűek. Kúszó szár híján a levélnyél jellemezhető e tulajdonsággal, ily módon levelei akár több tíz méter hosszúra is megnőhetnek. Maguk a levelek páfrányszerűek, a levélgerinc barázdált, szőrözött vagy csupasz, a levélkék felszíne és az erek általában csupaszok, esetleg rövid szőröket viselnek. A meddő és a spórás levelek alakja különbözik egymástól – utóbbiak ujjszerűen megnyúltak, annak érdekében, hogy a spóratartóknak (sporangiumok) helyet biztosítsanak. A páfrányféléknél a sporangiumok gyakran csoportokba (ún. szóruszokba) rendeződnek, a *Lygodium* nemzetség esetén azonban a szóruszok hiányoznak – a sporangiumok a levélszéleken helyezkednek el. A növény a spórákkal történő szaporodáson kívül föld alatti rizómája révén is képes terjedni.

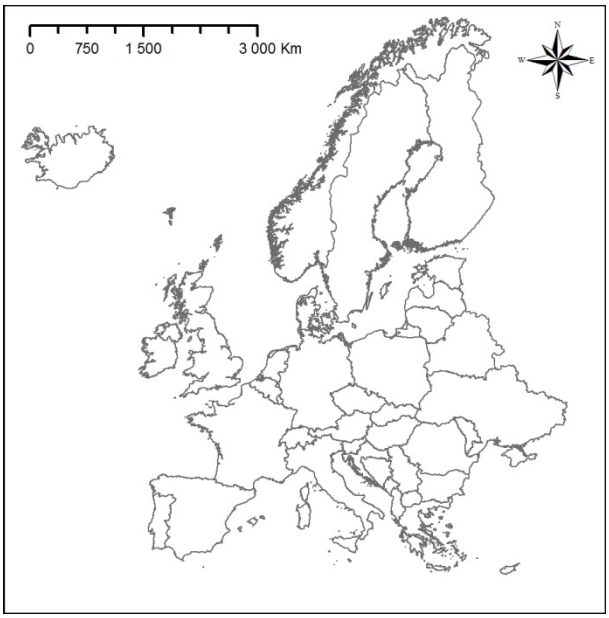

Hatása az őshonos élővilágra, gazdasági és humán-egészségügyi hatásai

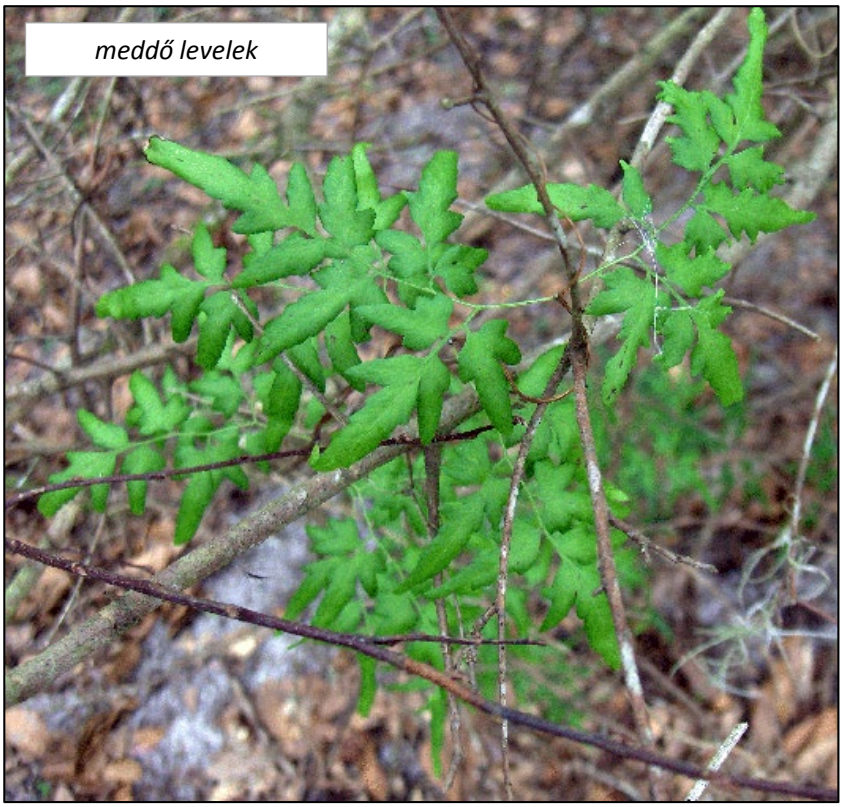
Kúszó életformája következtében elnyomhat más növényeket (cserjéket és fákat egyaránt), így jelentős károkat okozhat a természetes és természetszerű erdőkben, ültetvényeken is. Sűrű, szőnyegszerű állományok kialakítására is képes – ezzel akadályozza a lombkoronában mozgó állatok közlekedését, tűz esetén pedig meggyorsítja annak szomszédos növényekre, de akár a talajszinttől a lombkoronaszint irányába való továbbterjedését is. Árnyékolásával csökkenti a talajra jutó fény mennyiségét, így hatással van az aljnövényzet összetételére, ezáltal az adott élőhely biodiverzitására is.

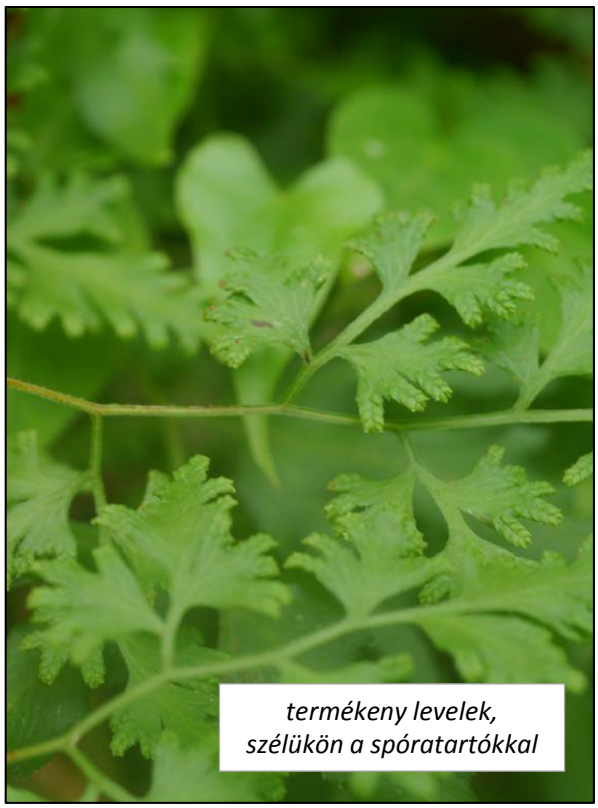
Őshazájában főként a népi gyógyászatban alkalmazzák vizelethajtóként, vesekő és vesebetegségek, gyulladások, illetve megfázás kezelésére; ezen túlmenően díszítési célra, valamint élelmiszerek és növényvédőszerek előállításához is használják. Más ázsiai országokban (pl. India, Nepál, Pakisztán) sebek, illetve herpesz gyógyulásának elősegítésére alkalmazzák.

Határozóbélyegei

A japán iszalagpáfrány (*Lygodium japonicum*) egyelőre nem fordul elő hazánkban, ám esetleges felbukkanásakor sem téveszthető össze egyetlen, természetes környezetben előforduló növényfajunkkal sem; jellegzetes habitusa, liánszerűen megnyúlt levélnyele, egyben páfrányokra emlékeztető kinézete minden más hazai fajtól megkülönbözteti.

meddő levelek

termékeny levelek, szélükön a spóratartókkal

Irodalom

- Podani, J. (2014): A szárazföldi növények evolúciója és rendszertana. Vezérfonal egy nem is olyan könnyű tárgy tanulásához. – Eötvös Kiadó, Budapest, p. 55.
- https://gd.eppo.int/taxon/LYFJA
- https://www.cabi.org/isc/datasheet/31783

© AGRÁRMINISZTÉRIUM

Fényképek: commons.wikimedia.org, flickr.com

ISMERD MEG AZ ÖZÖNFAJOKAT!
IDEGENHONOS INVÁZIÓS FAJOK HATÁROZÓLAPJA
www.termeszetvedelem.hu/idegenhonos-invazios-fajok
www.invaziosfajok.hu
AGRÁRMINISZTÉRIUM

Japán komló

Tudományos neve

Humulus scandens (Lour.) Merr.

Szinonim elnevezés: *Antidesma scandens* Lour., *Humulus japonicus* Siebold & Zucc., *Humulus japonicus* var. *variegatus* F. Roem.

Elterjedése, behurcolás módjai

Eredeti elterjedési területe Kelet-Ázsia mérsékelt éghajlatú vidéke (Japán, Kína, Korea, Tajvan, Vietnám), ahol a hagyományos orvoslásban használják; rokon fajával ellentétben nem alkalmazzák sörkészítéshez. Észak-Amerikába (Egyesült Államok, Kanada) és számos európai országba – köztük Magyarországra is – behurcolták a dísznövény-kereskedelem révén. Valószínűleg kertekből juthatott ki a természetbe, ahol vizek mentén spontán terjedésre képes. Hazánkban egyre gyakoribb, helyenként (pl. a Rába mentén) tömegesnek tekinthető (lásd térkép).

Élőhelye

Őshazájában elsősorban lombos erdőkben, cserjésekben, valamint folyóvizek mentén fordul elő. Kedveli a nedves talajt – eredeti elterjedési területén kívül sűrű állományokat képez ártéri területeken, patak- és tópartokon, üde szegélynövényzetben (nádasokban, magaskórósokban, bokorfüzesekben és puhafaligetekben is), de zavart élőhelyeken (pl. városi környezetben, utak mentén) is tenyészhetnek állományai. Az erős napsütést és az árnyékot egyaránt jól tolerálja.

Megjelenése, szaporodása

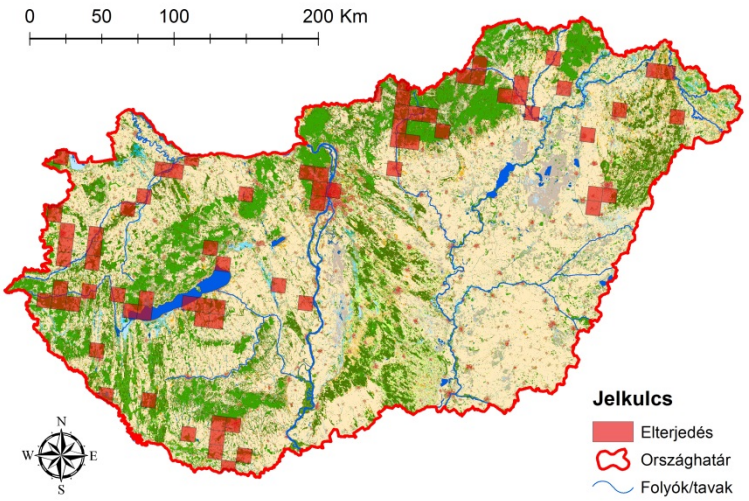
A kenderfélék családjába (Cannabaceae) tartozó, lágyszárú, egyéves, kétlaki kúszónövény. Szára többnyire elágazó, kapaszkodó liánszár, amely az óramutató járásával megegyező irányba csavarodik; hossza 2,5–5 m, keresztmetszete hatszögletű, belseje üreges. Levelei átellenesen állnak, szív alakúak, tenyeresen osztottak, szélük kihegyezett, fogas. A levélnyél általában hosszabb a levéllemeznél. A levelek színükön élénkzöldek, fonákjukon hamvasak. A szár, a levélnyél és a levélerek alapi része kapaszkodószőrökkel borított, érdes. A fiatal hajtásokon – főként azonban a levélnyélen és a levélereken – bunkó alakú mirigyszőrök is találhatók. A nőivarú virágok tojásdad alakú, tobozszerű, jellegzetesen csüngő álfüzérbe tömörülnek (barkavirágzat). Virágai öttagúak, az öt lepel összeforrt. A hímivarú virágzat levélhónalji, hosszú nyelű, laza, felálló, kettősbogas fürt, hossza 15–25 cm. Virágai kicsik, bennük 5 szabad állású lepellevél és 5 porzó található – utóbbiak nem mirigyesek. Termése felfújt vagy lencse alakú makkocska. Magját a víz és a szél terjeszti.

Hatása az őshonos élővilágra, gazdasági és humán-egészségügyi hatásai

Sűrű, árnyékoló, alig áthatolható szőnyegszerű szövevényt képez, amely elnyomja az egyéb növényfajokat, ezáltal teljesen átalakítva az adott ökoszisztémát, s csökkentve a biodiverzitást. A természetvédelmi problémák mellett egészségügyi szempontból is kritikus faj – pollenallergiát és bőrgyulladást okoz.

Határozóbélyegei

A japán komló (*Humulus scandens*) a hazánkban is előforduló fajok közül a közönséges komlóval (*Humulus lupulus*) téveszthető össze. A japán komló csíranövényén a sziklevelek lényegesen hosszabbak és keskenyebbek, a sziklevelek alatti szárrész (hipokotil) sötétlila és hosszabb a közönséges komlóénál; tobozkáin nem találhatók lupulintartalmú mirigyek (ellentétben a közönséges komlóéival). A tobozkák fellevelei szétállók, míg a közönséges komló tobozkájában lapítottak, összenyomottak. A japán komló és a közönséges komló levelei nagyon hasonlóak – az előbbi faj levelei 5–9, utóbbié 3–5 karéjúak.

Humulus scandens

Humulus lupulus

Irodalom

- Balogh, L. & Dancza, I. (2006): Japán komló. – In: Botta-Dukát, Z. & Mihály, B. (szerk.) Biológiai inváziók Magyarországon – Özönnövények II. – TermészetBÚVÁR Alapítvány Kiadó, Budapest, pp. 337-360.
- Kus Veenvliet, J., Veenvliet, P., de Groot, M. & Kutnar, L. (eds.) (2019): A Field Guide to Invasive Alien Species in European Forests. – Nova vas: Institute Symbioisis, so. e., The Silva Slovenica Publishing Centre, Slovenian Forestry Institute, Ljubljana, pp. 94-95.
- https://gd.eppo.int/taxon/HUMJA
- https://www.cabi.org/isc/datasheet/108921

© AGRÁRMINISZTÉRIUM

Fényképek: commons.wikimedia.org, flickr.com

ISMERD MEG AZ ÖZÖNFAJOKAT!
IDEGENHONOS INVÁZIÓS FAJOK HATÁROZÓLAPJA
www.termeszetvedelem.hu/idegenhonos-invazios-fajok
www.invaziosfajok.hu
AGRÁRMINISZTÉRIUM

Karolinai tündérhínár

Tudományos neve

Cabomba caroliniana A. Gray
Szinonim elnevezés: *Cabomba australis* Speg., *Cabomba caroliniana* var. *multipartita* Hort., *Nectris caroliniana* (A. Gray) Steud.

Elterjedése, behurcolás módjai

Újvilági szubtrópusi-mérsékelt övi faj, mely az Egyesült Államok délkeleti részén, feltehetően Közép-Amerikában és Dél-Amerika keleti területein őshonos. Eredeti elterjedési területén kívül Kanadában és az Egyesült Államok északkeleti részén, illetve csendes-óceáni partvidékén, egyes közép-amerikai szigeteken (pl. Kuba), Ausztráliában, valamint Kelet- és Délkelet-Ázsia több országában is előfordul. Európában a következő országok területein ismertek állományai: Ausztria, Belgium, Hollandia, Franciaország, Magyarország, Nagy-Britannia, Románia, Svédország, Szerbia. Hazánkban a Duna-Tisza közének csatornáiban tenyészik, de tiszántúli előfordulása is ismert, melegvizes kifolyókban (Tata, Hévíz) is élnek állományai (lásd térkép). Akváriumi növény – szándékos betelepítés révén került természetes vizekbe, azonban véletlenszerű behurcolása, továbbterjesztése is valószínű.

Élőhelye

Álló vagy lassan áramló, általában nem túl mély vizekben, holtágakban, csatornákban, tavakban, tározókban, árkokban él, 0,5–5(–10) m-es vízmélységig. Hazai előfordulási adatai termálvizekből és mesterséges eredetű, regenerálódott, dús növényzetű csatornákból származnak.

Megjelenése, szaporodása

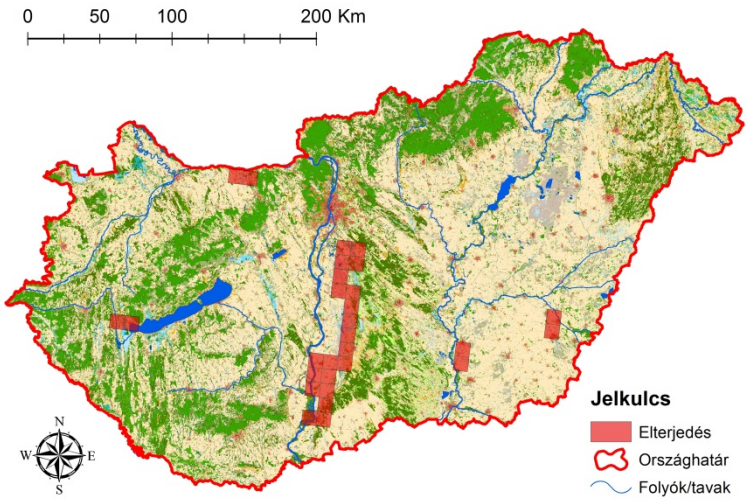
A tündérhínárfélék családjába (Cabombaceae) tartozó, alámerült, legyökerező vízinövény. Hajtásai a vízmélységtől függően akár 10 m hosszúak is lehetnek. Alámerült levelei keresztben átellenesek (ritkán szórt állásúak), rövid nyelűek (1,5–2 cm), legyezőszerűen többszörösen szeldeltek, kör vagy vese alakúak, 4x6–7 cm nagyságúak. A virágzáskor fejlődő, úszó levelek nálunk ritkák, hosszú nyelűek, ép szélűek, keskeny elliptikusak vagy nyíl alakúak. Virágai magányosak, a vízből kissé kiemelkedők, 6–15 mm átmérőjűek; a 3–3 szirom- és csészelevél egymással váltakozó állású, hasonló (fehéres) színű és méretű. Termései palack alakúak. Európában döntően vegetatív úton, hajtás- és gyöktörzs darabokkal szaporodik.

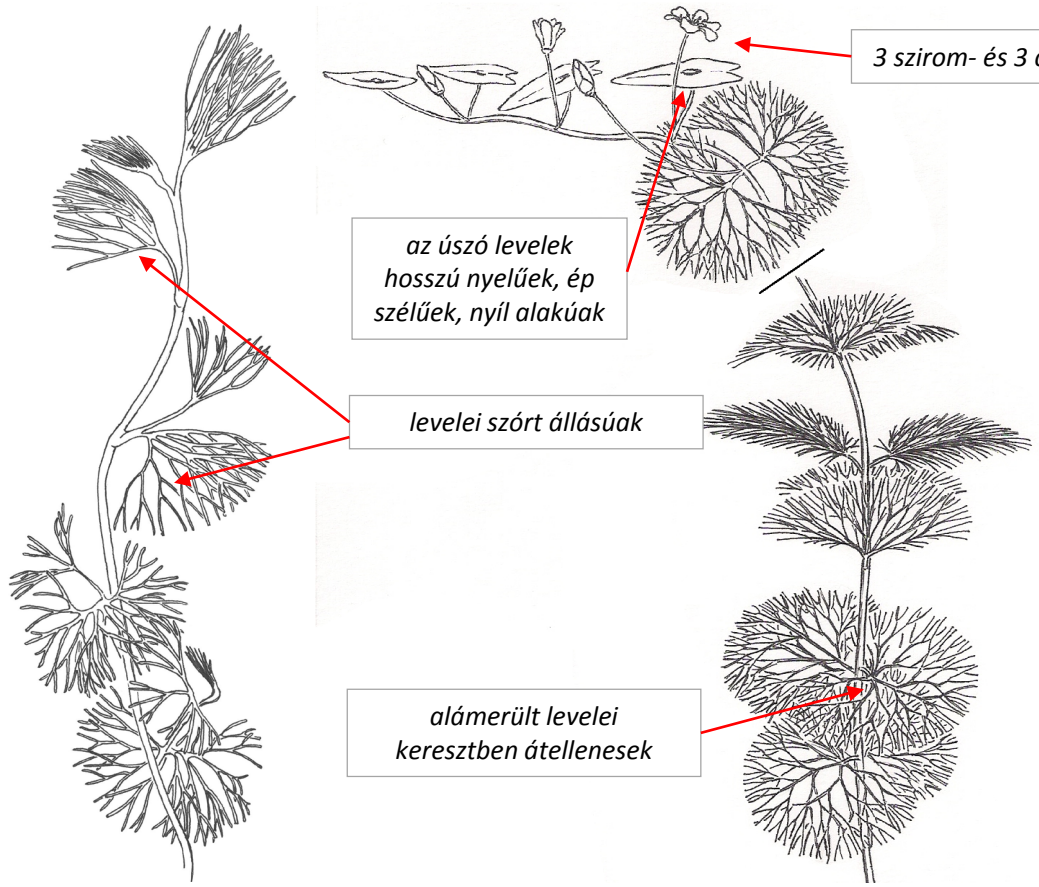
Hatása az őshonos élővilágra, gazdasági és humán-egészségügyi hatásai

Jó versenyképességű faj, mely tartósan megváltoztathatja a természetes hínárközösségek összetételét; közvetve valószínűleg a fogyasztó szervezetekre is hatással lehet. Tömegesen elszaporodhat. Megemelheti a vízszintet, csökkenti a vízsebességet, fokozza a feliszapolódást. Nagy tömegben való megjelenése esetén vízi utakat torlaszolhat el, nehezítheti a vízi közlekedést, a gátak használatát, a mezőgazdasági öntözést, valamint akadályozhatja az érintett vizek rekreációs célú hasznosítását. Az egyszerre elpusztuló nagy mennyiségű hínártömeg oxigénhiányt okozhat az adott víztestekben.

Határozóbélyegei

Megjelenésében több, nálunk is előforduló vízinövény vegetatív hajtásához hasonlít, amelyeket az alámerült levelek szárról való eredése és a levelek alakja szerint lehet megkülönböztetni egymástól. A tócsagaz (*Ceratophyllum* spp.) és a süllőhínár (*Myriophyllum* spp.) fajok levelei a száron örvösen helyezkednek el, levélnyelük nincs vagy rövid. A víziboglárka fajok (*Ranunculus* spp.) levelei szórt állásúak. A karolinai tündérhínár (*Cabomba caroliniana*) levelei keresztben átellenesek, rövid nyelűek, félkör alakban legyezőszerűen szétterülők, szeldeltek. A hozzá leginkább hasonlító őshonos víziboglárka faj a merev víziboglárka (*Ranunculus circinatus*), melynek levelei többszörösen szeldeltek, nyelük nincs, állásuk váltakozó, virágának pedig 5 szirma van.

Ranunculus circinatus

Cabomba caroliniana

Irodalom

- Király, G., Steták, D. & Bányai, Á. (2008): Spread of invasive macrophytes in Hungary. – Neobiota (Berlin) 7: 123-130.
- Mikulyuk, A. &. Nault, M. E. (2009): *Carolina fanwort* (*Cabomba caroliniana*): A Technical Review of Distribution, Ecology, Impacts, and Management. – Wisconsin Department of Natural Resources, Bureau of Science Services, Madison, PUB-SS-1047.
- https://gd.eppo.int/taxon/CABCA
- https://www.cabi.org/isc/datasheet/107743

© AGRÁRMINISZTÉRIUM

Fényképek: Vidéki Róbert; Grafikák: Danyik Tibor

ISMERD MEG AZ ÖZÖNFAJOKAT!
IDEGENHONOS INVÁZIÓS FAJOK HATÁROZÓLAPJA
www.termeszetvedelem.hu/idegenhonos-invazios-fajok
www.invaziosfajok.hu
AGRÁRMINISZTÉRIUM

Kaukázusi medvetalp

Tudományos neve

Heracleum mantegazzianum Sommier & Levier

Szinonim elnevezés: *Heracleum asperum* M. Bieb., *Heracleum caucasicum* Steven, *Heracleum circassicum* Mandenova, *Heracleum giganteum* Fischer ex Hornem., *Heracleum grossheimii* Mandenova, *Heracleum lehmannianum* Bunge, *Heracleum panaces* Willd. ex Steven, *Heracleum sibiricum* Sphalm, *Heracleum speciosum* Weinm., *Heracleum stevenii* Mandenova, *Heracleum tauricum* Steven, *Heracleum villosum* Fischer ex Sprengel

Elterjedése, behurcolás módjai

A Nyugat-Kaukázus déli lejtőin, Oroszország déli részén és Grúziában őshonos. Dísznövényként került más országok botanikus kertjeibe, ahonnan kiszabadulva inváziós fajjá vált, de magszállítmányokkal is eljutott a világ számos pontjára. Az Egyesült Államokban, Kanadában, Ausztráliában, Új-Zélandon és Európában is elterjesztették – mára Európa valamennyi országában előfordul. Hazánkban legnagyobb egyedszámú előfordulását (több mint 3000 egyed) Vas megyében, a Kozár-Borzó patak mentén, Vép és Bozzai-Bárdos között észlelték, de az ország más részein is jelen vannak állományai (lásd térkép).

Élőhelye

Őshazájában – ahol forró nyarak és hideg telek jellemzőek – az évi 1000–2000 mm átlagos csapadékmennyiségű területeken, folyó menti puhafaligetek bolygatott, nyílt foltjaiban, illetve szubalpin magaskórósokban, felhagyott kaszálókon, legelőkön fordul elő. Európában főként patakok, folyók, utak mentén, tarvágásokon, degradált legelőkön, hazánkban árnyas-nyirkos termőhelyek elhanyagolt szegélytársulásaiban, útszéleken, magasfüvű réteken él.

Megjelenése, szaporodása

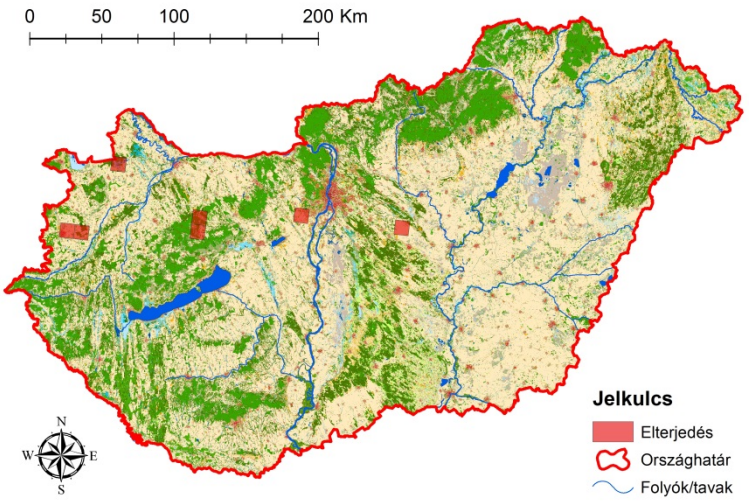
Az ernyősök családjába (Apiaceae) tartozó, inváziós medvetalp fajokat óriás medvetalp fajoknak is nevezik, mivel az Európában honos medvetalp fajoknál nagyobb termetűek, a 2–5 m-es magasságot is elérik. A kaukázusi medvetalp 3–5 m magas, a szár vastagsága akár 10 cm is lehet. Levelei feltűnően nagyok – osztottságuk és a levélszélek fogazottságának mértéke változó. Az ernyős virágzat átmérője a 80 cm-t is elérheti. Az ernyő egy főernyőből és legfeljebb 8 oldalernyőből áll, melyek sokszor a főernyő fölé magasodnak. Termése ikerkaszat, mely kopasz vagy gyéren szőrözött. Magvai az anyanövény közvetlen közelébe szóródnak, de vízzel és széllel való terjedésük is igazolt. A talajban lévő magok akár 15 évig is csíraképesek maradhatnak. A növény monokarpikus, azaz élete során csupán egyszer hoz termést.

Hatása az őshonos élővilágra, gazdasági és humán-egészségügyi hatásai

A medvetalp fajok magas termetük és nagy levélméretük révén könnyen túlnőnek más növényfajokat; rövid időn belül kiszorítják az érintett területek őshonos növényzetét, csökkentik az élőhelyek sokféleségét. Hatalmas leveleikkel árnyékolják a talajfelszínt, így ott csak az árnyéktűrő fajok képesek megmaradni. Gyorsan bomló, alacsony C/N arányú biomasszájuk gyomosodást okoz. Mérgező növények. Magas a furokumarin tartalmuk, amely az egyedekkel való érintkezést követően UV fény (pl. napfény) hatására súlyos égési sérülést okoz; a bőr struktúrájának szabad szemmel nem látható megváltozása miatt az érintett bőrfelület tartósan fényérzékeny marad. A bőr sérülése szappanos lemosást követően magas faktorú naptej – egyedi érzékenységtől és a behatás mértékétől függően akár több hétig, hónapig tartó – használatával megelőzhető. A bőrreakciót a növény szőrei és a szárban lévő nedv egyaránt kiváltja.

Határozóbélyegei

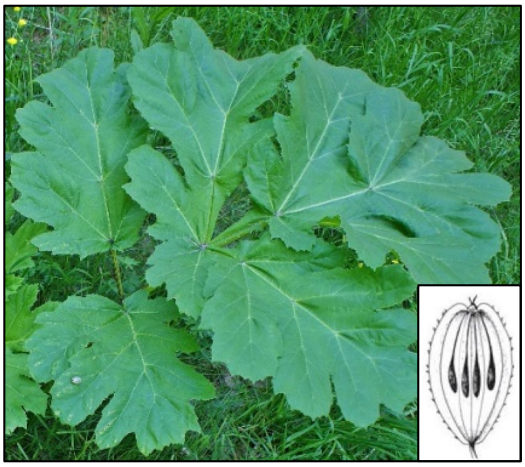
A Magyarországon honos közönséges medvetalp (*Heracleum sphondylium*) is termetes növény, de mérete elmarad az inváziós fajokétól – magassága általában 60–200 cm. A hazánk területén őshonos faj leveleinek hossza nem haladja meg a 60 cm-t, míg ernyővirágzata max. 20 cm átmérőjű, és 12–45 részvirágzatból áll. Ezzel szemben a kaukázusi medvetalp (*H. mantegazzianum*) 3–5 m magas. A levél mérete elérheti a 3 m-t, a virágernyő átmérője akár 80 cm is lehet. A szintén inváziós Szosznovszkij-medvetalptól (*H. sosnowskyi*) és a perzsa medvetalptól (*H. persicum*) a levél alakja (szeldeltség, a szeletek szélessége, a fogak formája) és az ikerkaszat termés szőrözöttsége alapján különböztethető meg (lásd az előbbi fajok határozólapját is).

Heracleum mantegazzianum

élesen fogas levelek | *csupasz ikerkaszat termés*

Heracleum sosnowskyi

lekerekítetten fogas levelek | *szőrözött ikerkaszat termés*

Heracleum persicum

kihegyesedő levélszeletek | *aprón szőrözött ikerkaszat termés*

Irodalom

- Dancza, I. (2004): Kaukázusi medvetalp. – In: Mihály, B. & Botta-Dukát, Z. (szerk.) (2004): Biológiai inváziók Magyarországon – Özönnövények. – TermészetBÚVÁR Alapítvány Kiadó, Budapest, pp. 255-271.
- Dancza, I. (2012): Medvetalp fajok (*Heracleum* spp.). – In: Csiszár, Á. (szerk.) Inváziós növényfajok Magyarországon. – Nyugat-magyarországi Egyetem Kiadó, Sopron. pp. 177-181.
- Kus Veenvliet, J., Veenvliet, P., de Groot, M. & Kutnar, L. (eds.) (2019): A Field Guide to Invasive Alien Species in European Forests. – Nova vas: Institute Symbioisis, so. e., The Silva Slovenica Publishing Centre, Slovenian Forestry Institute, Ljubljana, pp. 34-35.
- Nielsen, C., Ravn, H. P., Nentwig, W. & Wade, M. (eds.) (2005): The Giant Hogweed Best Practice Manual. Guidelines for the management and control of an invasive weed in Europe. – Forest & Landscape Denmark, Hoersholm, pp. 44.
- EPPO (2009): EPPO data sheet on Invasive Alien Plants. *Heracleum mantegazzianum*, *Heracleum sosnowskyi* and *Heracleum persicum*. – EPPO Bulletin 39: 489-499.
- https://www.cabi.org/isc/datasheet/26911

Fényképek: commons.wikimedia.org, Nielsen *et al.* 2005.

© AGRÁRMINISZTÉRIUM

ISMERD MEG AZ ÖZÖNFAJOKAT!
IDEGENHONOS INVÁZIÓS FAJOK HATÁROZÓLAPJA
www.termeszetvedelem.hu/idegenhonos-invazios-fajok
www.invaziosfajok.hu
AGRÁRMINISZTÉRIUM

Keserű hamisüröm

Tudományos neve

Parthenium hysterophorus L.

Szinonim elnevezés: *Argyrochaeta bipinnatifida* Cav., *Echetrosis pentasperma* Phil., *Parthenium glomeratum* Rollins, *Parthenium lobatum* Buckley, *Parthenium pinnatifidum* Stokes

Elterjedése, behurcolás módjai

Őshazája az amerikai kontinens – az Egyesült Államok középső államaitól Mexikón és Közép-Amerikán keresztül Argentínáig, Chiléig és Uruguayig találkozhatunk állományaival. Az Óvilág és Óceánia számos országába behurcolták – elsősorban szennyezett gabonaszállítmányokkal, vetőmaggal. Jelentős inváziós növény Etiópiában, Indiában, Nepálban, Pakisztánban és Ausztráliában is. Európa területén belül 1938-ban Lengyelországban, majd 2013-ban Belgiumban észlelték, magérlelésére azonban nincs bizonyíték. A faj további európai terjedéséről nem állnak rendelkezésre adatok. Jelenleg nem ismert magyarországi előfordulása.

Élőhelye

Sokféle élőhelyen képes megtelepedni, ahol nem kell versengenie más növényekkel és csekély az árnyékolás mértéke (pl. szántóföldön, legelőn, száraz gyepeken, folyóparton, parkokban, kertekben). Zavart területeken, utak, vasútvonalak mentén, épületek körül is előfordul. A semleges vagy lúgos kémhatású talajokat kedveli, ugyanakkor többféle talajtípuson is képes növekedni. A növény számára optimális évi átlagos csapadékmennyiség alsó határa 500 mm. A hazai klíma – az ország középső régiója (Kiskunság) kivételével – feltehetően alkalmas tartós állományok kialakulásához.

Megjelenése, szaporodása

A fészekvirágzatúak családjába (Asteraceae) tartozó, egyéves, lágyszárú növény. Általában 1,5 m magasra nő, de akár a 2,5 m-t is elérheti. A kifejlett növényen sok oldalág található. A szár hosszirányban bordázott és szőrös. A növény tőlevélrózsás – a tőlevelek világoszöldek, 8–20 cm hosszúak, 4–8 cm szélesek, szeldeltek. A száron magasabban lévő levelek kisebbek, mindkét oldalukon szőrösek, szeldeltek, a felsők kevésbé tagoltak. A virágzati tengely a levelek tövéből ered, csúcsán nagyszámú, 4–5 mm átmérőjű, laza bugába rendeződő, fehér fészekvirágzat található. A fészkeken ötszög (néha 4–7) alakzatban elhelyezkedő, nyelves virágok állnak. Termése kaszattermés, amely szél vagy víz útján, illetve állatok segítségével terjed.

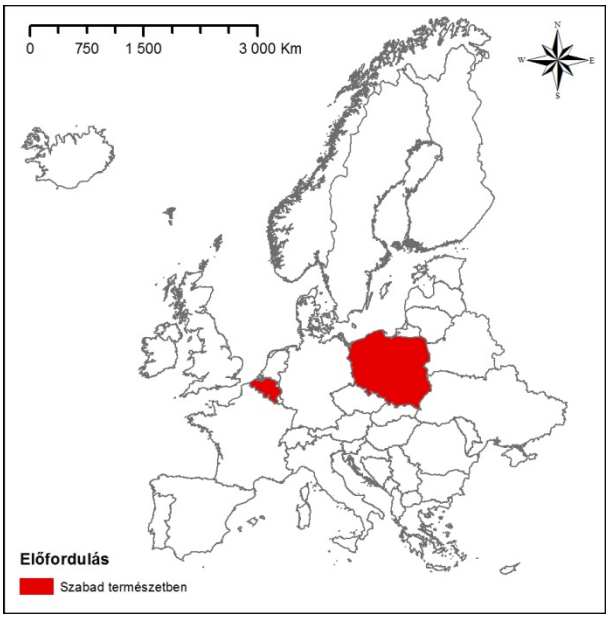

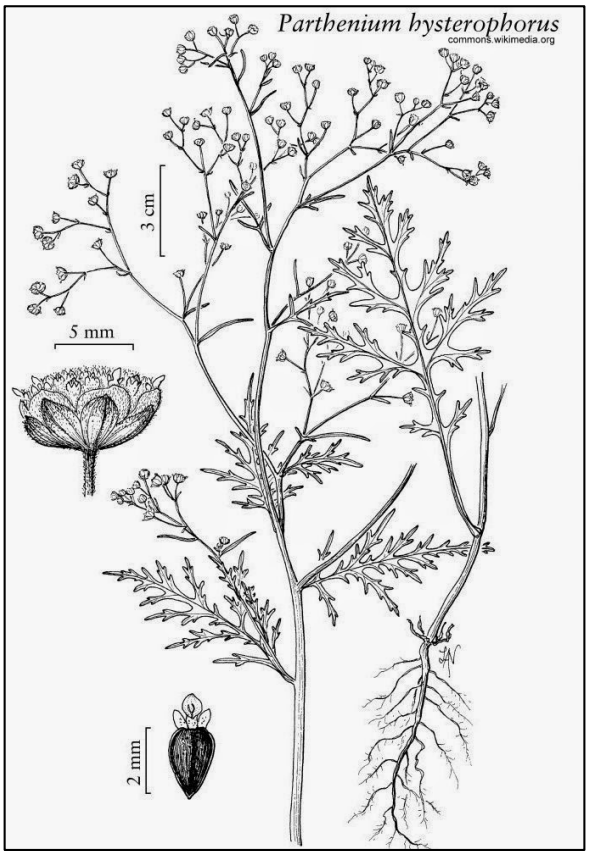
Hatása az őshonos élővilágra, gazdasági és humán-egészségügyi hatásai

Jellemzően különböző gabonakultúrákban okoz komoly termésveszteséget egyrészt azzal, hogy a talajba juttatott anyagcseretermékek révén gátolja a környezetében élő növények csírázását és növekedését, másrészt a tápanyagért és nedvességért való versengés következtében csökken a termesztett növények hozama. A növény által termelt kémiai anyagok mérgezőek a szarvasmarhák számára – emiatt legelőgyomként tartják számon Ausztráliában és Etiópiában is. Jó versenyképességű faj, mely negatív hatást fejt ki a természetes, őshonos növényzetre is. Az emberi egészségre is káros hatással van: a növénnyel való közvetlen érintkezés bőrgyulladást, allergén pollenje pedig súlyos orrnyálkahártya-gyulladást okoz.

Határozóbélyegei

A keserű hamisüröm (*Parthenium hysterophorus*) a hazai növényfajok közül leveles állapotban esetleg a parlagfűvel vagy az üröm fajokkal (*Artemisia* spp.) téveszthető össze. Bordázott szára jó határozóbélyeg, virágos állapotban pedig könnyen elkülöníthető a fehér fészekvirágzataiban ötszögben álló, nyelves virágai alapján.

ötszögben álló, nyelves virágok

tőlevélrózsa

bordázott szár

Irodalom

- Adkins, S. & Shabbir, A. (2014): Biology, ecology and management of the invasive parthenium weed (*Parthenium hysterophorus* L.). – Pest Management Science 70 (7): 1023-1029.
- Brunel, S., Panetta, D., Fried, G., Kriticos, D., Prasad, R., Lansink, A. O., Shabbir, A. & Yaacoby, T. (2014): Preventing a new invasive alien plant from entering and spreading in the Euro-Mediterranean region: the case study of *Parthenium hysterophorus*. – EPPO Bulletin 44 (3): 479-489.
- EPPO (2014): Pest risk analysis for *Parthenium hysterophorus*. – EPPO Bulletin 44: 474-478.

© AGRÁRMINISZTÉRIUM

Fényképek: ongzi-secretgarden.blogspot.hu, gobotany.newenglandwild.org, keyserver.lucidcentral.org

Kínai faggyúfa

Tudományos neve

Triadica sebifera (L.) Small (***Sapium sebiferum*** (L.) Roxb.)
Szinonim elnevezés: *Carumbium sebiferum* (L.) Kurz, *Croton sebiferum* L., *Excoecaria sebifera* (L.) Müll. Arg., *Seborium chinense* Raf., *Stillingia sebifera* (L.) Michx., *Stillingia sinensis* Baillon

Elterjedése, behurcolás módjai

Japánban és Kínában őshonos, de Ázsia más országaiban (Dél-Korea, India, Pakisztán, Tajvan) is megjelent. Az Egyesült Államok déli részén, a Hawaii-szigeteken, Közép- és Dél-Amerikában, Ausztráliában és Új-Zélandon is elterjesztették. Afrika egyes területein (Dél-afrikai Köztársaság, Szudán, Uganda, Zambia) is észlelték. Európai előfordulása egyelőre csak botanikus kertekből ismert; a faj eddig még nem jutott el hazánkba. Egyes területekre szándékos betelepítés útján került – főként kertészeti céllal (díszfaként), magjának magas faggyútartalma miatt azonban a szappan- és festékgyártásban, valamint az élelmiszeriparban is alkalmazzák. Fáját tüzelőanyagként és különböző eszközök gyártására használják.

Élőhelye

Kína térségében főként zavart élőhelyeken tenyészik. Az Egyesült Államokban a magasfüvű préritől a vizes élőhelyeken és mocsarakon át az erdőkig többféle élőhelyen előfordul; zavart területeken is megjelenik. Ausztráliában főként folyók, tavak, patakok és mocsarak mentén növekszik. A növény számára optimális, átlagos évi csapadékmennyiség 700–2800 mm, ám mélyen a talajba nyúló gyökere a huzamosabb ideig tartó szárazság elviselését is lehetővé teszi. Sokféle talajtípuson megtalálható – a degradált, sós vagy nedves talajokat is elviseli, és jól tolerálja az áradásokat.

Megjelenése, szaporodása

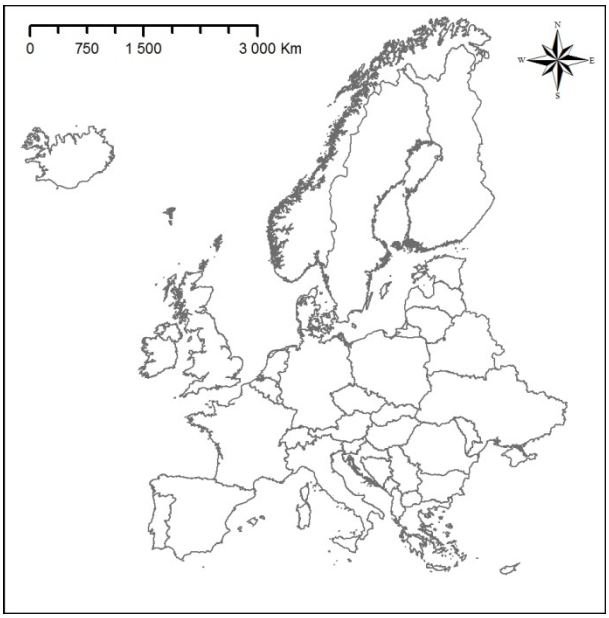
A kutyatejfélék családjába (Euphorbiaceae) tartozó, lombhullató fa, amely a család többi tagjához hasonlóan tejszerű nedvet termel. A levelek egyszerűek, váltakozó állásúak, 3–6 cm szélesek, ovális alakúak, kihegyesedőek, ősszel vörösesre színeződnek. Sárga színű, egyivarú virágai kisméretűek, 2–3 csészelevél tartozik hozzájuk; a barkaszerű virágzat legfeljebb 20 cm hosszú. A növény egylaki – a hím- és nőivarú virágok azonos egyeden találhatók. Termése háromrekeszű toktermés, mindegyik rekeszben egy-egy maggal, melyeket fehér, viaszos bevonat borít. Spontán terjedésében kiemelt szerepet játszanak a magját fogyasztó madarak, szaporítóképletei azonban folyóvíz útján is szállítódhatnak.

Hatása az őshonos élővilágra, gazdasági és humán-egészségügyi hatásai

Folyókba, tavakba hulló leveleinek bomlásakor megváltozik a víz tápanyagtartalma (foszforban, káliumban, nitrátokban, cinkben, mangánban és vasban is feldúsul). Tanninjainak felszabadulása káros az ökoszisztémákra – növeli az eutrofizációt; allelopátiás hatása még nem teljesen ismert. Gyors szaporodása révén kiszorítja az őshonos növényfajokat, csökkentve az adott élőhely biodiverzitását, valamint az ott élő állatfajok táplálékbázisát is. Mocsaras, illetve füves területeken egyaránt képezhet erdőszerű állományokat – ennek nyomán az élőhely megváltozása hatással van a rezidens faunára, és a vonuló, a területet pihenőhelyként használó fajokra is. A növényfaj ellen történő védekezés nehézkes és költséges, tekintve, hogy az egyes egyedek földfeletti részeik elpusztítása után is könnyedén újrasarjadnak, sőt, agresszívan terjednek. A növénynek ismertek élettani hatásai is: az általa termelt tejnedv bőrrel érintkezve irritációt okozhat, fogyasztása pedig hashajtó hatású.

Határozóbélyegei

Európában nem élnek rokon fajai a kínai faggyúfának (*Triadica sebifera*), más nemzetségbe tartozó fajokkal pedig csak nehezen téveszthető össze. Virágzata a hazánkban természetes környezetben is előforduló fajok közül a nyár fajokéra (*Populus* spp.) hasonlít, ám ezekkel ellentétben levele ép szélű, termése jellegzetes, háromrekeszű toktermés. Fontos határozóbélyeg, hogy a növény tejnedvet termel.

Irodalom

- https://gd.eppo.int/taxon/SAQSE
- https://www.cabi.org/isc/datasheet/48351

Fényképek: commons.wikimedia.org

© AGRÁRMINISZTÉRIUM

Közönséges selyemkóró

Tudományos neve

Asclepias syriaca L.

Szinonim elnevezés: *Asclepias cornuti* Decne., *Asclepias intermedia* Vail, *Asclepias kansana* Vail, *Asclepias syriaca* L. var. *kansana* (Vail) Palmer & Steyermark

Elterjedése, behurcolás módjai

Észak-amerikai eredetű, agresszívan terjedő gyomnövény, melyet Európa valamennyi országába behurcoltak. Magyarországra eredetileg a textilipar számára hozták be; napjainkra az egész ország területén gyakori (lásd térkép). Hazai elterjedését jelentősen elősegítette az 1870–1950-es évek során intenzív termesztése.

Élőhelye

Őshazájában, Kanada délkeleti és az Egyesült Államok keleti síkságain, a hideg és meleg mérsékelt övi erdők zónájában egyaránt megtalálható. Hazánkban terjedése különösen laza talajú, bolygatott élőhelyeken – a száraz nyílt homoki gyepektől a nedves árterekig – intenzív, újabban viszont a löszös, kötöttebb talajokon is szembetűnő. Jól tűri a szárazságot.

Megjelenése, szaporodása

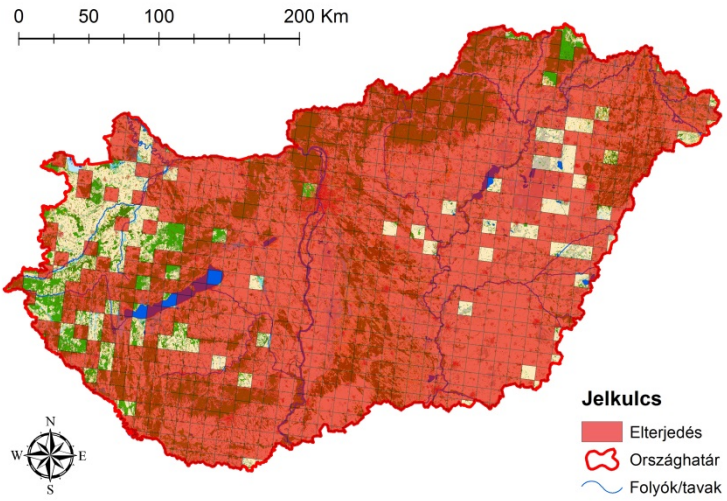
A selyemkórófélék családjába (Asclepiadaceae) tartozó, a dohányra (*Nicotiana tabacum*) emlékeztető, évelő növény. Vastag gyökerei rizómaszerűek, ám nem hajtáseredetűek, ezért gyökerét tarackgyökérnek is nevezik, mellyel a növény kiválóan tud klonálisan, ivartalan úton terjedni. Tagolatlan levelei átellenesek, rövid nyélen ülnek, 15–25 cm hosszúak, 5–9 cm szélesek, hosszúkás/tojásdad alakúak, szélük ép, erezetük feltűnő, fonákjukon molyhosak, fehéres színűek. A hímnős virágok levélhónalji vagy végálló bogernyőt alkotnak, melynek nyele 5–10 cm hosszú. A virágok színe a fehértől a rózsaszínűn át a vörösig változó. A csésze kicsi, zöldes színű, a párta öttagú; a két virágkör csak a tövénél forr össze. A feltűnő mellékpárta (korona) oszloprésze csővé záródott, benne helyezkedik el a magház. A mellékpárta elöl 5 zsákocskát képez, melyek egy-egy nektártermelő képletet foglalnak magukba. A zsákocskákkal azonos magasságban található a termő bibéje, amely ülő, kiszélesedő, ötszögletű, oldalán 5 db barázdával. Az erősen módosult porzók a barázda fölött csatlakoznak a bibéhez. A termés tojásdad-hengeres formájú, 8–11 cm hosszú, 2–3 cm széles, felnyíló tüsző; kialakulhat ikertüsző is, de ritkábban. A termések felszíne finoman tüskés, molyhos. Hosszú élettartamú, repítőkészülékes magjait főként a szél terjeszti.

Hatása az őshonos élővilágra, gazdasági és humán-egészségügyi hatásai

Árnyékolásával és térfoglalásával fejti ki a legnagyobb hatást környezetére; allelopátiás tulajdonsága is ismert. Inváziója különösen a valamilyen mértékben már degradálódott növénytársulásokban jelentős, klonális terjedése miatt azonban a természetközeli társulásokat is veszélyezteti. Átalakítja környezetét – nagy kiterjedésű sarjtelepei csökkentik az őshonos növényfajok számát és életlehetőségeit. Hazánkban rendkívül sokoldalú hasznosíthatóságot tulajdonítottak a fajnak – hajtását spárga helyett fogyasztották, tejnedvét a gumigyártásban, magszőreit a selyemgyártásban hasznosították, rostjaiból papírt és tapétát gyártottak, virágából illóolaj, szörp, bor készült, sajátos alakú termését a virágkötészetben alkalmazták.

Napjainkra csak mézelő növényként való gyakorlati jelentősége igazolódott be, így a korábban telepített állományokat felhagyták. Gazdasági kárt is okoz – pl. a gyepek elözönlésével rontja a széna, a legelhető takarmány minőségét, valamint nagy tömegben elvonhatja a napraforgó megporzásától a méheket, ezáltal terméskiesést eredményez. Számos károsítója ismert (pl. vírusok, gombák, fonálférgek). A növény minden része mérgező; fehér színű tejnedvet tartalmaz, amely hasmenést, nehézlégzést, görcsöket, illetve egyensúlyzavart okozhat.

Határozóbélyegei

A selyemkóró (*Asclepias syriaca*) megjelenése (magassága, levele) a dohányhoz hasonló, ezért vaddohánynak is nevezik; selymesen szőrözött magja miatt ritkábban selyemfűként is említik. Jellegzetes habitusa miatt a hazánkban természetes környezetben előforduló növényfajok közül egyetlen más fajjal sem téveszthető össze.

Irodalom

- Bagi, I. (2004): Selyemkóró. – In: Mihály, B., Botta-Dukát, Z. (szerk.) (2004): Biológiai inváziók Magyarországon – Özönnövények. – TermészetBÚVÁR Alapítvány Kiadó, Budapest, pp. 319-336.
- Bartha, D., Király, G., Schmidt, D., Tiborcz, V., Barina, Z., Csiky, J., Jakab, G., Lesku, B., Schmotzer, A., Vidéki, R., Vojtkó, A. & Zólyomi, Sz. (szerk. / eds.) (2015): Magyarország edényes növényfajainak elterjedési atlasza / Distribution atlas of vascular plants of Hungary. – Nyugat-magyarországi Egyetem Kiadó / University of West Hungary Press, Sopron, 329 pp.
- https://gd.eppo.int/taxon/ASCSY
- https://www.cabi.org/isc/datasheet/7249

© AGRÁRMINISZTÉRIUM

Fényképek: commons.wikimedia.org, flickr.com

ISMERD MEG AZ ÖZÖNFAJOKAT!
IDEGENHONOS INVÁZIÓS FAJOK HATÁROZÓLAPJA
www.termeszetvedelem.hu/idegenhonos-invazios-fajok
www.invaziosfajok.hu
AGRÁRMINISZTÉRIUM

Közönséges vízijácint

Tudományos neve

Eichhornia crassipes (Mart.) Solms

Szinonim elnevezés: *Eichhornia cordifolia* Gandoger, *Eichhornia crassicaulis* Schlect., *Eichhornia speciosa* Kunth, *Heteranthera formosa* Miq., *Piaropus crassipes* (Mart.) Raf., *Piaropus mesomelas* Raf., *Pontederia crassicaulis* Schlect., *Pontederia crassipes* Mart., *Pontederia elongata* Balf.

Elterjedése, behurcolás módjai

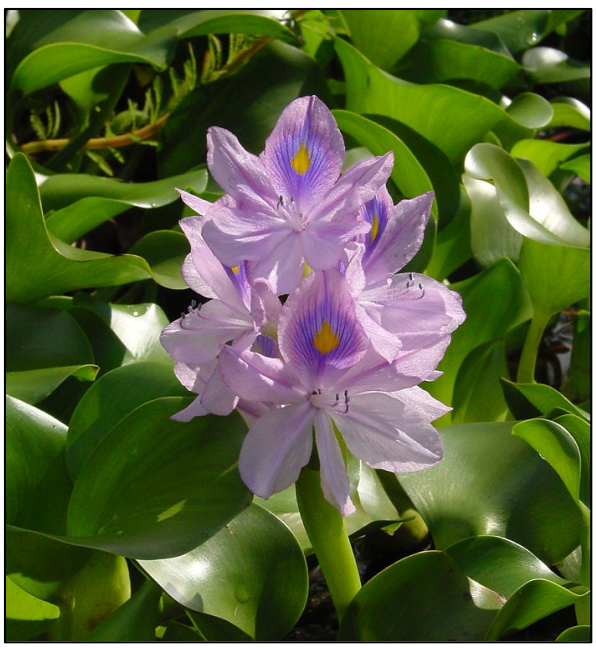
Őshazája Amazónia és Brazília, de Dél-Amerika más régióiba és a Karib-szigetekre is betelepítették, továbbá a világ számos trópusi, szubtrópusi területére behurcolták. Jelen van Észak-Amerikában (Egyesült Államok), Közép-Amerikában, Afrikában és Madagaszkáron, Kis-Ázsiában, Délkelet-Ázsiában, Új-Zélandon és Óceánia déli részén is. Európán belül Belgiumban, Csehországban, Franciaországban és Korzikán, Magyarországon, Olaszországban, Szardínián és Szicíliában, Portugáliában és az Azori-szigeteken, valamint Spanyolországban és a Baleár-szigeteken fordul elő. Hazánkban budapesti termálvizekből ismert néhány állandósult kivadulása; ugyanakkor az ország bármely állóvizében képes akár jelentősebb állományok kialakítására is, amíg a hőmérsékleti viszonyok ideálisak számára. A Duna (Csepel-sziget), az Ipoly és a Felső-Tisza mentén, illetve Szarvas és Biharugra környékéről is ismert előfordulása (lásd térkép). Ezek az állományok a tél beköszöntével kipusztulnak, ám a következő évben újra megjelennek. Hazai eredete nem ismert – valószínűsíthető hogy ismétlődő telepítések eredménye. Afrikába és Ázsiába dísznövényként került – elsősorban botanikus kertekbe –, Kínában takarmányként is termesztették.

Élőhelye

Álló vagy lassan áramló vizekben fordul elő. Kedveli az állandó vizeket – időszakos vizekben csak az aljzat folyamatos nedvessége mellett képes rövidebb ideig életben maradni. Sokféle víztípusban megtalálható, ám a sós vizeket kerüli. Meglehetősen fagyérzékeny – állandósult hazai előfordulásai termálvizek erősen módosított kifolyóiból ismertek.

Megjelenése, szaporodása

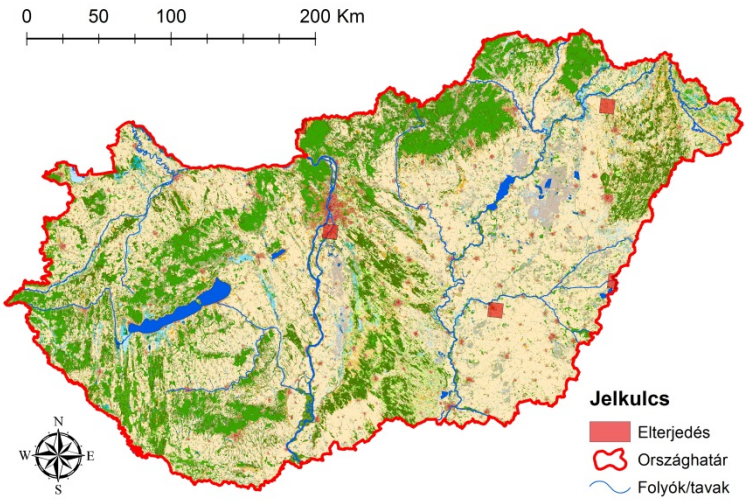
A vízijácintfélék családjába (Pontederiaceae) tartozó, vízfelszínen úszó, lebegő hínárfaj. A növény jellegzetes, 6–8 db kanál alakú, víz feletti levéllel rendelkezik, melyek nyele szivacsos szerkezetű, felfújt – biztosítva a növény vízfelszínen maradását. Levelei levélrózsába tömörülnek. A gyökerek a levelek tövénél erednek, 20–60 cm hosszúak; tápanyagban szegény vizekben akár a 300 cm-t is elérhetik. A 8–15 db kék vagy lila színű, ülő virága fürtvirágzatba tömörül. A virágok átmérője 4 cm. Európán belül a háziméh (*Apis mellifera*) porozza. Magjai akár 20 évig is életképesek maradhatnak.

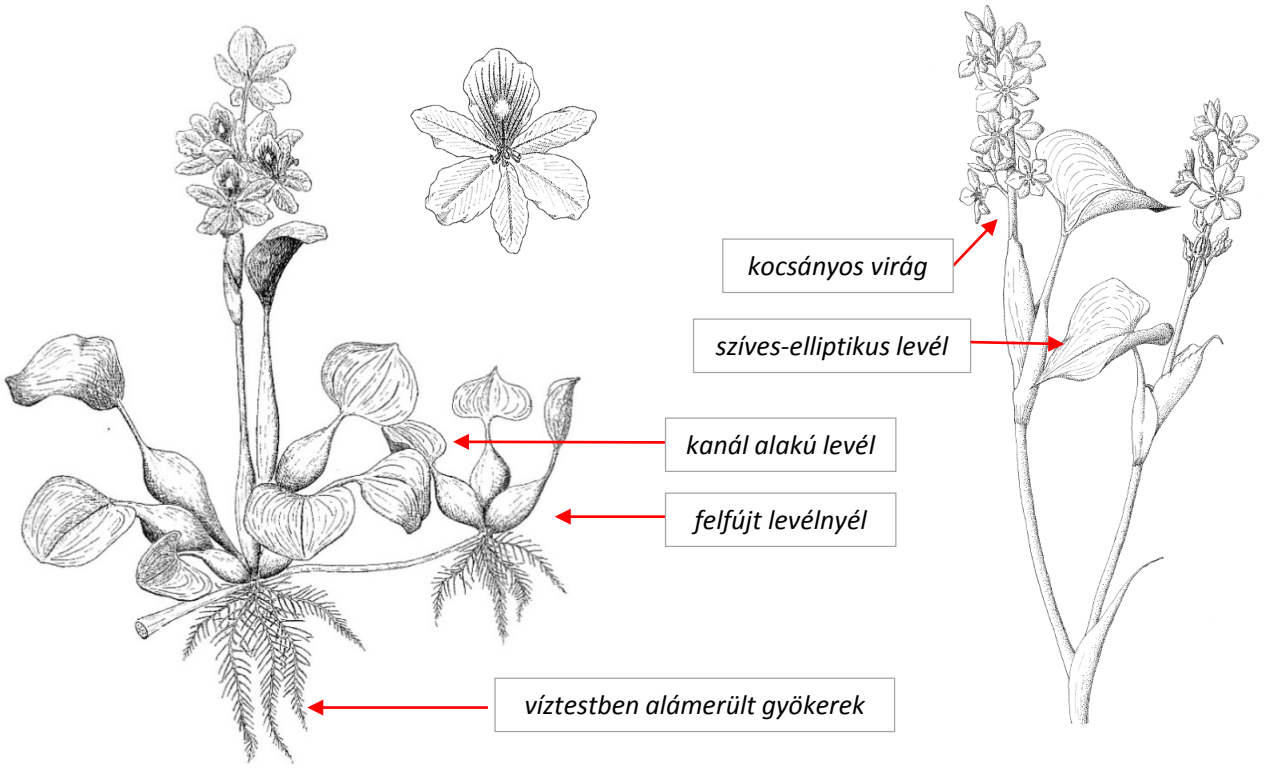
Hatása az őshonos élővilágra, gazdasági és humán-egészségügyi hatásai

Földünk jelenleg ismert egyik legveszélyesebb inváziós vízinövénye. Megtelepedése után élőhelyein hamar tömeges fajjá válik; monodomináns foltokat képez, az érintett víztesteket pedig teljesen leárnyékolja. Az őshonos hínárfajokat teljes mértékben kiszorítja, ugyanakkor a fény elvonásával a vízben élő állatvilágra is káros hatást fejt ki. Légzése során nagy mennyiségű vizet párologtat – ezzel vízszintcsökkenést okoz. Tömeges megjelenése esetén vízi utakat torlaszolhat el, nehezítheti a vízi közlekedést, a gátak, illetve egyéb műszaki létesítmények használatát. Magyarországon jelenleg csak alkalmi kivadulásával kell számolni.

Határozóbélyegei

A közönséges vízijácint (*Eichhornia crassipes*) jellegzetes kinézete miatt nem téveszthető össze más úszó vízinövénnyel. Közeli rokona a hazánkban szintén néhány melegvizes kifolyóban megtalálható felemáslevelű vízijácint (*E. diversifolia*), amely azonban egy legyökerező, szálas levelű hínárnövény. A közönséges vízijácint megjelenését és virágzatát tekintve hasonlít a rizsjácintra (*Monochoria korsakowii*), mely szintén egy legyökerező mocsári növény. A rizsjácint levelei azonban szíves-elliptikusak, csúcsban kihúzottak, míg a közönséges vízijácintéi kanál alakúak. A lepellevelek a közönséges vízijácint esetén csőszerűen összeforrtak, a virágok ülők. A rizsjácintnál a lepellevelek csak a tövükön forrtak össze, lepelcső nem alakul ki, a virágok pedig kocsányosak. A közönséges vízijácint felső lepellevele színében eltér a többitől – közepén sárga folt található, melyet élénk lila folt keretez.

Eichhornia crassipes | *Monochoria korsakowii*

Irodalom

- Barrett, S. C. H. & Forno, I. W. (1982): Style morph distribution in New World populations of *Eichhornia crassipes* (Mart.) Solms-Laubach (water hyacinth). – Aquatic Botany 13: 299-306.
- Findlay, J. B. R & Jones, D. (1996): The integrated control of water hyacinth, *Eichhornia crassipes*, in Africa based on Roundup R herbicide treatments. – In: Moran, V. C. & Hoffmann, J. H. (eds.): Proceedings of the 9th international symposium on biological control of weeds. – Stellenbosch, South Africa, 19-26 January 1996: 435-440.
- EPPO (2008): Data sheets on quarantine pests. *Eichhornia crassipes*. – EPPO Bulletin 38: 441-449.
- https://www.cabi.org/isc/datasheet/20544

© AGRÁRMINISZTÉRIUM

Fényképek: Bata Kinga, Vidéki Róbert; Grafikák: Danyik Tibor

ISMERD MEG AZ ÖZÖNFAJOKAT!
IDEGENHONOS INVÁZIÓS FAJOK HATÁROZÓLAPJA
www.termeszetvedelem.hu/idegenhonos-invazios-fajok
www.invaziosfajok.hu
AGRÁRMINISZTÉRIUM

Lila pampafű

Tudományos neve

Cortaderia jubata (Lemoine ex Carrière) Stapf
Szinonim elnevezés: *Cortaderia atacamensis* (Phil.) Pilg., *Cortaderia selloana* subsp. *jubata* (Lemoine) Testoni & Villamil, *Gynerium jubatum* Lemoine ex Carrière, *Gynerium pygmaeum* Meyen, *Gynerium quila* var. *pygmaeum* Nees

Elterjedése, behurcolás módjai

Dél-Amerikában (Argentína, Bolívia, Chile, Ecuador és Peru) őshonos fűféle, mely főként kerti dísznövényként került elterjedési területén kívülre, egyes helyekre azonban takarmányozás vagy talajerózió elleni védekezés céljából telepítették. Ausztráliában, Új-Zélandon, Dél-Afrikában és az Egyesült Államokban (Hawaii, Kalifornia, Oregon, Washington) is meghonosodott. Európán belül egyedül az Egyesült Királyságból ismert kertben való előfordulása.

Élőhelye

Számos különböző élőhelyen képes tartós állományok kialakítására. Fenyvesekben, cserjésekben, ültetvényeken, kőfejtőkben, utak, vasutak mentén és tengerpartokon is előfordul. Leginkább a napos és nedves területeket kedveli, mély gyökérzete miatt azonban az extrém száraz körülményeket is elviseli; árnyéktűrő, a hosszan tartó éjszakai fagyokat viszont nehezen tolerálja.

Megjelenése, szaporodása

A fűfélék családjába (Poaceae) tartozó, általában csomókban növő, akár a 2,5 méteres magasságot is elérő növény. Szára csupasz, oldalágai nincsenek, átmérője a növény korának előrehaladtával folyamatosan nő, belseje üregessé válik. Szárcsomói barnák. A levélhüvelyek hosszabbak, mint a szomszédos szárcsomók közti távolság; felületük csupasz vagy szőrözött. A levél nyelvecskéje szőrszálszerű, 1–2 mm-es. A levéllemez bőrszerű, merev, a csúcs felé keskenyedik; hossza 40–90 cm, szélessége 4–12 mm, szélei szőrözöttek. A levél főere a fonákon kiemelkedő. Virágai hímnősek, bugavirágzatba tömörülnek, melyet az alapjánál levél körbeölel. A buga laza szerkezetű, ugyanakkor sűrű; 30–60 cm hosszú, 10–15 cm széles. A füzérkék magányosan állnak, nyelesek, 2–8 mm hosszúak, érdesek; 3–5 virág alkotja őket, melyek száma a csúcs felé csökken. Nagyszámú magot érlel, melyek a szél közvetítésével terjednek, de folyóvízzel vagy állatok, esetenként járművek közreműködésével is nagy távolságokra juthatnak.

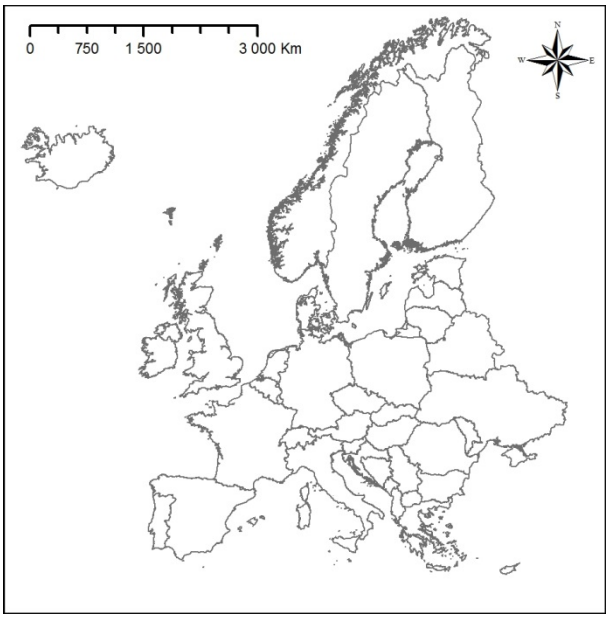

Hatása az őshonos élővilágra, gazdasági és humán-egészségügyi hatásai

Gyors növekedése és elhalt részeinek nagy tömegben történő felhalmozódása gátolja más növények fényhez, nedvességhez és tápanyagokhoz való hozzáférését; nagy mennyiségű száraz biomasszája tűzveszélyes. Kaliforniában főként a partmenti területek biodiverzitására gyakorol negatív hatást – kiszorítja az értékes, ritka és veszélyeztetett növényfajokat.

Új-Zélandon az erdőgazdálkodásban okozhat problémát a fiatal fák elnyomása révén. Bolyhos virágzata veszélyes lehet a légúti megbetegedésben szenvedők – főként asztmások számára; levélszélei rendkívül élesek, ezért irtására csak megfelelő védőöltözetben kerülhet sor.

Határozóbélyegei

A lila pampafű (*Cortaderia jubata*) a hazánkban is előforduló fajok közül esetleg a közönséges náddal (*Phragmites australis*), és az energianövényként ültetett óriás olasznáddal (*Arundo donax*) téveszthető össze, habitusuk azonban különböző. A lila pampafű hosszú, keskeny levelei a szár tövéről erednek, az elöregedett, elszáradt levelek jellegzetesen, faforgácsszerűen összekunkorodók. A közönséges nád, valamint az olasznád levelei ezzel szemben a szárcsomókról erednek.

a száralapról eredő, száradáskor összekunkorodó levelek

a szárcsomókról eredő levelek

Cortaderia jubata

Phragmites australis

Arundo donax

Irodalom

- Smith, Jr. J. P. (ed.) (2014): Field Guide to Grasses of California. – University of California Press, Oakland, California, p. 189.
- https://gd.eppo.int/taxon/CDTJU
- https://www.cabi.org/isc/datasheet/113484

© AGRÁRMINISZTÉRIUM

Fényképek: commons.wikimedia.org

Meszkitefa

Tudományos neve

Prosopis juliflora (Sw.) DC.

Szinonim elnevezés: *Acacia cumanensis* Willd., *Acacia furcata* (Desfontaines) Desv., *Acacia juliflora* (Sw.) Willd., *Acacia salinarum* (Vahl) DC., *Algarobia juliflora* (Sw.) Heynh., *Desmanthus salinarum* (Vahl) Steud., *Mimosa juliflora* Sw., *Mimosa piliflora* Sw., *Mimosa salinarum* Vahl, *Neltuma bakeri* Britton & Rose, *Neltuma juliflora* (Sw.) Raf., *Neltuma occidentalis* Britton & Rose, *Neltuma pallescens* Britton & Rose, *Prosopis bracteolata* DC., *Prosopis cumanensis* Kunth, *Prosopis domingensis* DC., *Prosopis horrida* Kunth, *Prosopis inermis* H.B.K., *Prosopis vidaliana* Náves

Elterjedése, behurcolás módjai

Dél-Amerika északi részén, Közép-Amerikában és a Karib-térségben őshonos. Főként üzemanyag-előállítás és takarmányozás céljából telepítették eredeti elterjedési területén kívülre. Többek között Nyugat-Ázsiába, az indiai szubkontinensre, Malajziába, Afrikába, Madagaszkárra, Ausztráliába és Új-Guineába is behurcolták. Európába is eljutott – a mediterrán éghajlatú területek közül ez idáig Spanyolországban és a Kanári-szigeteken észlelték jelenlétét. Hazai előfordulásáról nem áll rendelkezésünkre információ.

Élőhelye

Őshazájában és az újonnan kolonizált területeken is főként a fagymentes száraz és félszáraz gyepeket kedveli, de széles ökológiai tűrőképessége révén sokféle talaj- és élőhelytípushoz képes alkalmazkodni. A pusztáktól az erdőkig, partmenti régiókban, vizes élőhelyeken, sőt városi környezetben is megtalálható. Hegyvidéken is észlelték állományait, ahol helyenként több száz hektárnyi, áthatolhatatlan bozótot képzett. Mezőgazdasági területeken is megjelenhet. Elterjedésének fagyérzékenysége szab határt; hazai megjelenése egyelőre nem várható.

Megjelenése, szaporodása

A pillangósvirágúak családjába (Fabaceae) tartozó, 3–12 m magasra növő fa, néha cserjeszerűen szétterülő ágakkal. Levelei szárnyasan összetettek, csupaszok vagy szőrözöttek; a levélke-párok száma általában 11–15. Virágot és termést 2–3 év elteltével hoz. Apró, sugarasan szimmetrikus virágai tömött virágzatot alkotnak. Virágai zöldes-fehéres színűek, idővel halványsárgára színeződnek; közülük nem mindegyik termékeny. Porzói jellemzően hosszan kiállnak a virágból. Termése hajlott csúcsú hüvelytermés – színe a szalmasárgától a barnáig változó. Nektártermelő, rovarbeporzású – különösen a méhek kedvelik.

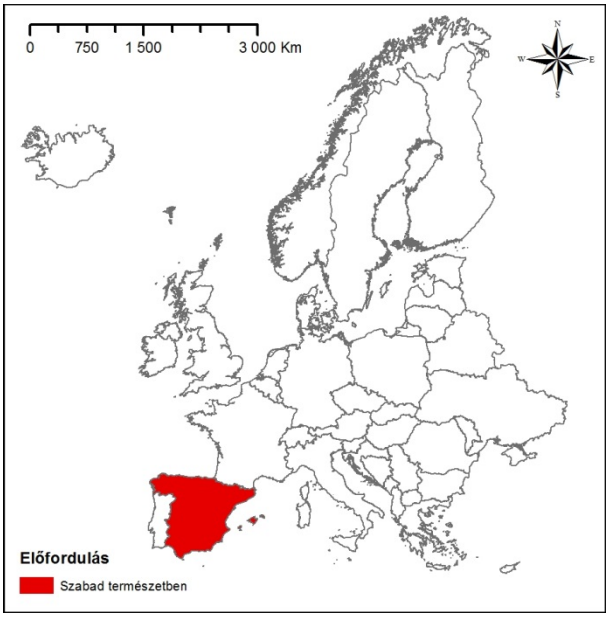

Hatása az őshonos élővilágra, gazdasági és humán-egészségügyi hatásai

Rendkívül agresszívan terjed – rövid időn belül kiszorítja az őshonos növényfajokat, veszélyeztetve az érintett területek biodiverzitását. Jelentős hatással van a vízkészletekre, a tápanyagciklusra és a talaj minőségére is. Ahol megtelepszik, sűrű bozótot képezhet, ezáltal eltorlaszolja az öntözőcsatornákat, az úthálózatot, ösvényeket stb.

A növény által okozott gazdasági kár is jelentős lehet; mezőgazdasági területeken való terjedésével csökkentheti a terméshozamot.

Határozóbélyegei

A meszkitefa (*Prosopis juliflora*) jellegzetes, keskeny, mimózaszerű levelei miatt a hazánkban természetes környezetben előforduló növényfajokkal nem téveszthető össze.

Irodalom

- https://gd.eppo.int/taxon/PRCJU
- https://www.cabi.org/isc/datasheet/43942

Fényképek: commons.wikimedia.org, pixabay.com

© AGRÁRMINISZTÉRIUM

ISMERD MEG AZ ÖZÖNFAJOKAT!
IDEGENHONOS INVÁZIÓS FAJOK HATÁROZÓLAPJA
www.termeszetvedelem.hu/idegenhonos-invazios-fajok
www.invaziosfajok.hu
AGRÁRMINISZTÉRIUM

Mexikói vízibojt

Tudományos neve

Gymnocoronis spilanthoides (D. Don ex Hook. & Arn.) DC.

Szinonim elnevezés: *Alomia spilanthoides* D. Don ex Hook., *Alomia spilanthoides* D. Don ex Hook. & Arn, *Gymnocoronis attenuata* DC., *Gymnocoronis spilanthoides* var. *attenuata* (DC.) Baker, *Gymnocoronis subcordata* DC., *Piqueria attenuata* (DC.) Gardner, *Piqueria subcordata* (DC.) Gardner

Elterjedése, behurcolás módjai

Közép- és Dél-Amerikában őshonos vízinövény, melyet a világ számos tájára behurcoltak; esztétikus kinézete okán dísznövényként ültetik kerti tavakba. Ausztráliában és Új-Zélandon, Ázsiában (India, Japán, Kína, Tajvan) és Európa néhány országában (Hollandia, Magyarország, Olaszország) is előfordul. Japánban kedveltségét annak is köszönheti, hogy dekoratív virágával a kertekbe vonzza a színes lepkefajokat. Akváriumokban is alkalmazzák díszítőelemként, így akvaristák is felelősök terjesztéséért; az internetes kereskedelem hangsúlyos szerepet játszik terjedésében. Hazánkban is kedvelt akváriumi növény – szándékos vagy akaratlan emberi közvetítéssel vadult ki egyes melegvizes csatornákba. A Hévízi és az Óberek-csatornán, illetve Tata környékén ismertek előfordulásai, de az Egyesített-övcsatorna mentén egészen a Zaláig elterjedt (lásd térkép).

Élőhelye

Nedves trópusi, szubtrópusi területeken és meleg mérsékelt éghajlatú tájakon nő, ahol nedves talajban gyökerezve sűrű, összefüggő állományokat alkot. Főként lassan áramló vizekben vagy állóvizekben tenyészik, de előfordul nedves mocsarakban és leromlott vízi utakon, öntözőcsatornákon, árkokban, töltések mentén is gyakori.

Megjelenése, szaporodása

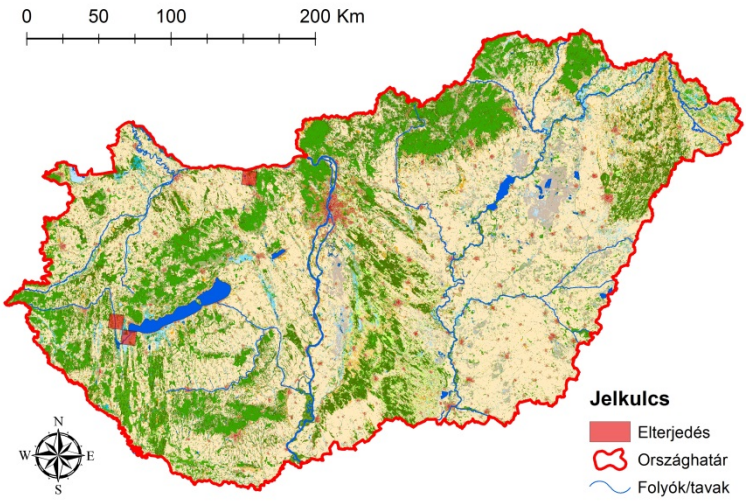
Az őszirózsafélék családjának (Asteraceae) tagja. Szára meghaladja a 2 m-es magasságot; legvastagabb átmérője (2 cm) a szártőnél mérhető. Szárai lehetnek alámerültek és úszók, vagy kiemelkedőek. Levelei átellenesek, rövid nyélen ülők; a lemezek egyszerűek, lándzsásak, tojásdadok, csúcsosak. Az alámerült levelek elérik a 25 cm-es hosszúságot, szélük sima, míg a kiemelkedők rövidebbek és fogazott szélűek. Egy-egy fészekvirágzat – melyek átmérője 6 mm – 100–150 fehér virágból tevődik össze, a fészkek végálló bogas virágzatot alkotnak. A fészekpikkelyek egysorosak, keskeny-szálasak, esetleg a tövükön összenőttek. Az egyes virágok csövesek; a párta 3,5 mm-es, fehéres színű, a bibe 1 cm hosszú. Termése 3–5 élű kaszattermés. Virágzata mézédes illatú, rovarok porozzák.

Hatása az őshonos élővilágra, gazdasági és humán-egészségügyi hatásai

A legsúlyosabb problémát rendkívüli terjedőképessége okozza. Ahol megjelenik, gyorsan és nagy tömegben nő – szőnyegként borítja be a vízfelületet, eltorlaszolva a vízi utakat, ezáltal akadályozva a közlekedést. Elzárja a fényt más vízi élőlények elől; kiszorítja az őshonos fajokat, degradálva az eredeti élőhelyet és csökkentve a annak biodiverzitását. Hazánkban komoly veszélyt jelenthet természetes vizeinkre.

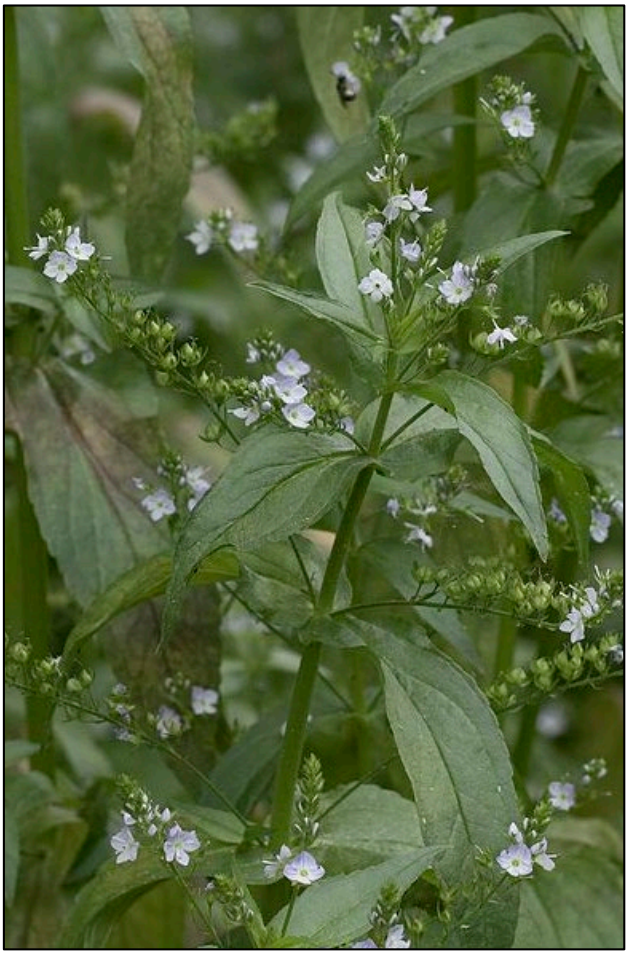
Határozóbélyegei

A mexikói vízibojt (*Gymnocoronis spilanthoides*) jellegzetes, fehér, bojtszerű virágzata révén egyértelműen elkülöníthető a hazánkban természetes környezetben előforduló növényfajoktól. Virágzási időszakán kívül esetleg a pólé veronikával (*Veronica anagallis-aquatica*) téveszthető össze; a két faj levélalakja nagyon hasonló, a pólé veronika levélnyele azonban hiányzik.

Gymnocoronis spilanthoides

Veronica anagallis-aquatica

Irodalom

- Király, G. (2009): Új magyar füvészkönyv. Magyarország hajtásos növényei. Határozókulcsok. – Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság, p. 414.
- Szabó, I. (2002): Melegvizi növényfajok Hévíz és Keszthely vizeiben. – Botanikai Közlemények 89 (1-2): 105-115.
- https://gd.eppo.int/taxon/GYNSP
- https://www.cabi.org/isc/datasheet/26246

© AGRÁRMINISZTÉRIUM

Fényképek: commons.wikimedia.org

ISMERD MEG AZ ÖZÖNFAJOKAT!
IDEGENHONOS INVÁZIÓS FAJOK HATÁROZÓLAPJA
www.termeszetvedelem.hu/idegenhonos-invazios-fajok
www.invaziosfajok.hu
AGRÁRMINISZTÉRIUM

Mirigyes bálványfa

Tudományos neve

Ailanthus altissima (Mill.) Swingle

Szinonim elnevezés: *Ailanthus cacodendron* (Ehrh.) Schinz & Thell., *Ailanthus giraldii* Dode, *Ailanthus glandulosa* Desf., *Ailanthus peregrina* (Buc'hoz) Barkley, *Ailanthus sutchuensis* Dode, *Ailanthus vilmoriniana* Dode, *Albonia peregrina* (Buc'hoz), *Choerospondias auriculata* D. Chandra, *Pongelion cacodendron* (Ehrh.) Farw., *Pongelion glandulosum* (Desf.) Pierre, *Rhus cacodendron* Ehrh., *Toxicodendron altissimum* Mill.

Elterjedése, behurcolás módjai

Kelet-Ázsiában, a Jangce alsó folyása mentén, illetve Koreában őshonos. Ázsia más országaiba, Észak- és Dél-Amerikába, Afrikába, Óceániába és Európába is behurcolták. Jelenleg az európai kontinens mérsékelt és mediterrán égövi országaiban található meg, Skandináviából és a Balti-térségből azonban hiányzik. Hazánkba szándékos betelepítés útján került erdészeti és kertészeti céllal; Villányban ültették először. Mostanra szinte mindenhol előfordul az országban, a nyugati területeken valamivel ritkább (lásd térkép).

Élőhelye

Hazánkban főként sík- és dombvidékeken elterjedt, de középhegységeinkben is egyre gyakoribb. Jól tűri a szárazságot és a sovány talajt; kedveli a homokot, tartósan nedves élőhelyen azonban nem marad meg. Elhanyagolt élőhelyeken, lakott területeken, közutak, vasúti pályák mentén különösen elterjedt. Városi környezetben a kevésbé árnyékolt, meleg területeket részesíti előnyben; könnyen utat tör magának az úttestek, járdák, épületek falának repedésein keresztül. A talajfelszín bolygatása kifejezetten kedvez terjedésének, de kevéssé zavart élőhelyeken (pl. gyepekben, ártéri erdőkben) is jól tenyészik.

Megjelenése, szaporodása

A bálványfafélék családjába (Simaroubaceae) tartozó, fás szárú, lombhullató faj, amely 25–30 m magasra is megnőhet. Kérge szürkés színezetű, hosszanti irányú, rövid repedésekkel tarkított. Vesszői középbarnák, törékenyek; szivacsos bélszövetük világosbarna. Tompán háromszögletű levélripacsai nagyok, rügyei aprók, félgömb alakúak. Friss hajtásai zöldesek vagy vöröslőek. Szórt állású levelei akár 1 m hosszúságúra is megnőhetnek, páratlanul – ritkán párosan –, szárnyasan összetettek; fejlettségüktől függően 13–41, hosszúkás tojásdad alakú, hegyes, ép szélű levélkéből állnak.
A levélkék vállának szélén előfordulhatnak mirigyszerű duzzanatok. Levélkéinek mindkét oldalát mikroszkopikus méretű mirigyszőrök fedik, amelyek kellemetlen szagú illóolajat termelnek. Virágai hímnősek és porzósak lehetnek, külön egyedeken fejlődnek (felemás kétlakiság). Virágai 5-, ritkán 6-tagúak, a csésze-, szirom- és termőlevelek száma 5 vagy 6. A porzók kétkörös állásúak, számuk 5+5 vagy 6+6. Termése lependékcsomó. A lependékek hosszában csavarodottak, lehulláskor vízszintesen forognak, így oldalirányban is képesek haladni (ellentétben a juharok vagy a hársak termésével). A lependékek közepén elhelyezkedő mag hosszú ideig csírázóképes, csírázásához azonban meleget és nedvességet igényel. Vegetatív úton is intenzíven terjed.

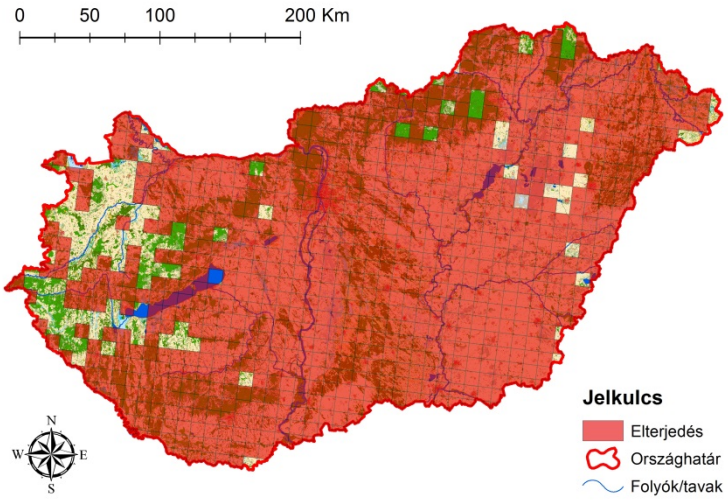

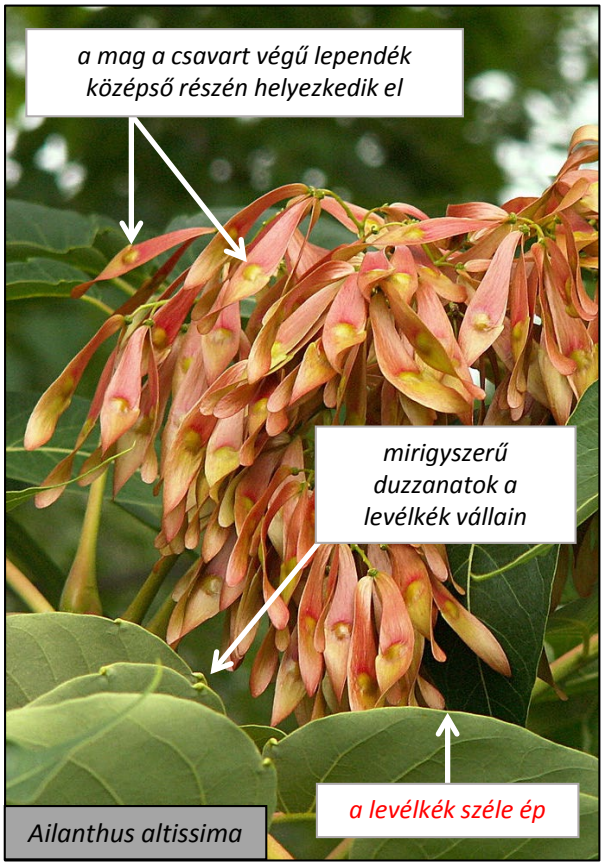
Hatása az őshonos élővilágra, gazdasági és humán-egészségügyi hatásai

Rendkívül agresszívan terjed, allelopátiás hatásán, árnyékolásán és a talaj nitrogénszintjének növelésén keresztül átalakítja az általa kolonizált területek növényközösségét – kiszorítja az eredeti növényzet értékes fajait. Leginkább száraz gyepekben, bokorerdőkben, homoki gyepekben veszélyes özöngyom, de akár épületek, utak hasadékaiban is megtelepedhet, gyorsítva azok állapotának romlását. Erdőfelújítások, fafajcserés szerkezet-átalakítások során jelentős károkat okozhat megjelenésével. Tulajdonságai, életképessége következtében térfoglalása csak jelentős anyagi ráfordítások árán korlátozható; teljes visszaszorítása – kiváló sarjadzóképessége miatt – kizárólag mechanikai módszerek alkalmazásával szinte lehetetlen.

Határozóbélyegei

A mirigyes bálványfa (*Ailanthus altissima*) a hazánkban is előforduló fajok közül egyes tulajdonságai tekintetében a magas kőrissel (*Fraxinus excelsior*), a fekete dióval (*Juglans nigra*), illetve az ecetfával (*Rhus typhina*) téveszthető össze. A mirigyes bálványfa levélkéinek széle ép, a levélkék vállán gyakran mirigyszerű duzzanatok fordulnak elő, amelyek kellemetlen szagot árasztanak. Termése lependék – magja ennek közepén található. Ezzel szemben a magas kőris levélkéinek vállán nem találhatóak mirigyszerű duzzanatok, a levélkék széle fogazott, a mag a lependéktermés alsó részén helyezkedik el. A mirigyes bálványfa újulatban lévő, fiatal, vagy termést nem mutató egyedei hasonlatosak a fekete dióhoz, ezért együttes előfordulásuk esetén (különösen alföldi erdőkben) gondot okozhat elkülönítésük. A legfontosabb határozóbélyeg ez esetben a levélkék széle, mely a mirigyes bálványfánál ép, a fekete dió esetén pedig fűrészes. Utóbbi fajnál a levélkék vállán nem találhatóak mirigyszerű képződmények; termése kerek, 5 cm átmérőjű, vastag, zöld héjjal fedett. Az ecetfa levélkéi szórtan állnak, szélük fogazott; terméscsoportja vöröses színű, felfelé irányuló kúp forma.

Fraxinus excelsior

a levélkék vállán nincs mirigyszerű duzzanat, szélük fogazott

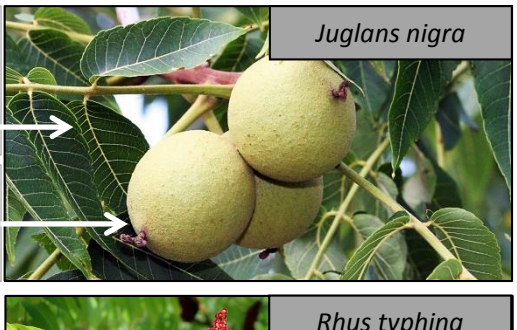
a mag a lependék alsó részén helyezkedik el

Juglans nigra

a levélkék széle fűrészes, vállukon nincs mirigyszerű duzzanat

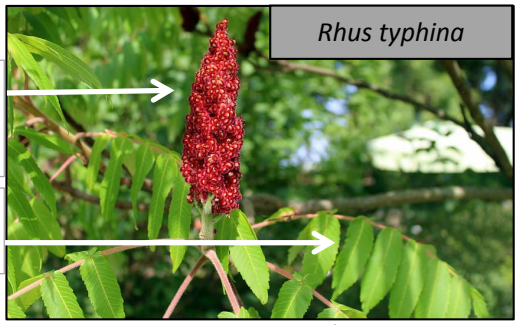
a termés kerek, héja vastag és zöld színű

Rhus typhina

a terméscsoport vöröses színű, felfelé növő kúp

a levélkék széle fogazott

Irodalom

- Bartha, D., Király, G., Schmidt, D., Tiborcz, V., Barina, Z., Csiky, J., Jakab, G., Lesku, B., Schmotzer, A., Vidéki, R., Vojtkó, A. & Zólyomi, Sz. (szerk. / eds.) (2015): Magyarország edényes növényfajainak elterjedési atlasza / Distribution atlas of vascular plants of Hungary. – Nyugat-magyarországi Egyetem Kiadó / University of West Hungary Press, Sopron, 329 pp.
- Kus Veenvliet, J., Veenvliet, P., de Groot, M. & Kutnar, L. (eds.) (2019): A Field Guide to Invasive Alien Species in European Forests. – Nova vas: Institute Symbioisis, so. e., The Silva Slovenica Publishing Centre, Slovenian Forestry Institute, Ljubljana, pp. 34-35.
- Mihály, B. & Botta-Dukát, Z. (szerk.) (2004): Biológiai inváziók Magyarországon. Özönnövények. – A KvVM Természetvédelmi Hivatalának tanulmánykötetei 9., TermészetBÚVÁR Alapítvány Kiadó, Budapest, pp. 143-160.

© AGRÁRMINISZTÉRIUM

Fényképek: commons.wikimedia.org

ISMERD MEG AZ ÖZÖNFAJOKAT!
IDEGENHONOS INVÁZIÓS FAJOK HATÁROZÓLAPJA
www.termeszetvedelem.hu/idegenhonos-invazios-fajok
www.invaziosfajok.hu
AGRÁRMINISZTÉRIUM

Nagy fodros-átokhínár

Tudományos neve

Lagarosiphon major (Ridley) Moss
Szinonim elnevezés: *Lagarosiphon muscoides* Harvey, *Lagarosiphon muscoides* var. *major* Ridley

Elterjedése, behurcolás módjai

Közép-Afrika déli részéről, illetve a dél-afrikai régió egyes területeiről (Botswana, Dél-afrikai Köztársaság, Lesotho, Zambia, Zimbabwe) származik. Az Óvilág, az Újvilág és Óceánia számos országába behurcolták – Új-Zélandon, az Egyesült Államokban, valamint Európában (Franciaország, Hollandia, Nagy-Britannia, Németország, Olaszország, Portugália, Svájc, Spanyolország) is jelentős inváziós növény. Magyarországi előfordulása a 2000-es évek közepétől bizonyított, ám vélhetően már korábban is jelen volt az ország területén. Hazánkban jelenleg egy tatai termálvíz-kifolyóból ismert (lásd térkép). Akváriumi dísznövény-kereskedelem útján került őshonos elterjedési területén kívülre.

Élőhelye

Eredeti elterjedési területén magashegyi tavak és patakok növénye. Másutt édesvizű tavakban, holtágakban és lassú folyású patakokban, akár 7–8 méter mélységig is megtalálható. Homokos vagy iszapos aljzatú, tiszta, kevésbé felmelegedő vizekben él, ahol a számára optimális hőmérséklet 20–23°C. A 25°C-nál melegebb vizet nem viseli el, hőmérséklettel szembeni tűrőképességének alsó határa pedig 10°C. Jól tűri a viszonylag magas pH-t.

Megjelenése, szaporodása

A békatutajfélék családjába (Hydrocharitaceae) tartozó, alámerült, legyökerező hínárnövény. Törékeny, ritkásan elágazó szára 3–5 mm átmérőjű, és akár 6 m hosszú is lehet. A növény kiterjedt, 2–3 m vastag szőnyegszerű telepeket is létrehozhat. A száron spirálisan álló levelek rövidek (10–30 mm), szélük tompán fogazott. A levélcsúcs a szárhoz visszahajló, ritkán azonban egyenes is lehet. A levelek nem csavarodottak hossztengelyük mentén. Kétlaki, azonban őshonos elterjedési területén kívül csak női ivarú egyedei fordulnak elő. Termős virágai aprók, 3 áttetsző, fehéres-rózsaszínű sziromlevéllel. Vegetatív módon szaporodik.

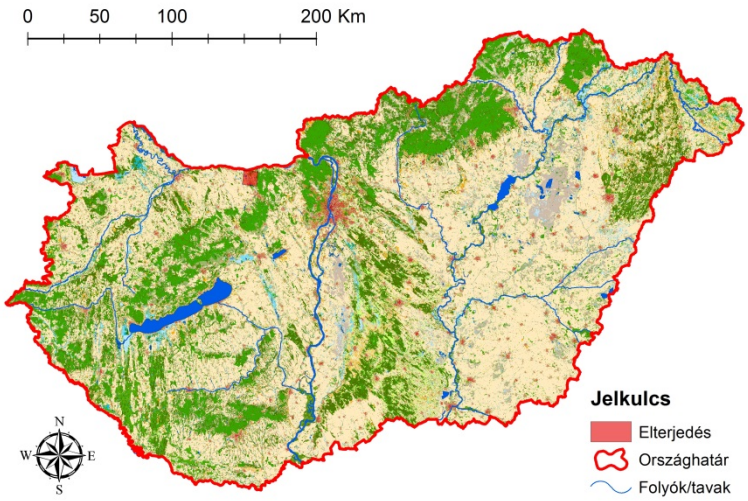

Hatása az őshonos élővilágra, gazdasági és humán-egészségügyi hatásai

Az érintett élőhelyekre gyakorolt hatásai közül a legsúlyosabb a nagy, összefüggő állományai alatt a vízben kialakuló fény- és oxigénhiány, mely negatív hatással van a körülötte élő egyéb vízinövényekre, makrogerinctelenekre és halakra egyaránt. Rendkívül jó versenyképességű faj – élőhelyeiről gyakorlatilag minden más hínárnövényt kiszorít. Sűrű állományai ezenkívül negatív hatással vannak az élőhely hidrológiai jellemzőire (a vízáramlás sebességére és irányára), a nagy mennyiségű elhalt növényzet pedig gyorsítja az üledékképződést, tovább rontva ezzel a vizek oxigénháztartását.

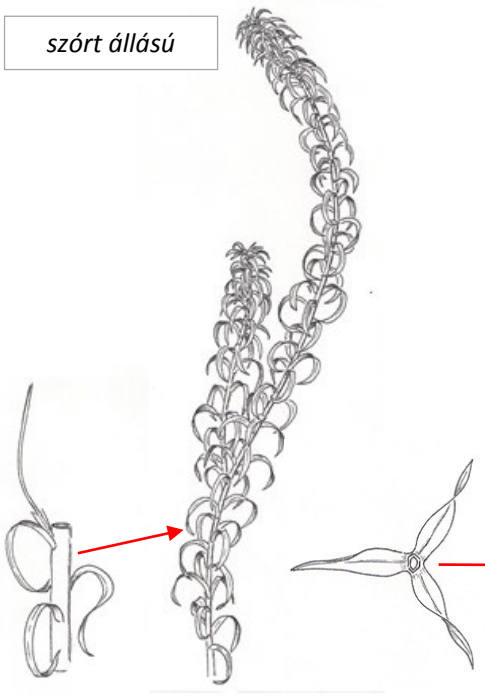
Határozóbélyegei

Több, a nagy fodros-átokhínárhoz (*Lagarosiphon major*) habitusában hasonló hínárfaj is él hazánkban – többek között a nagy-átokhínár (*Egeria*), az átokhínár (*Elodea*) és a szúrós-átokhínár (*Hydrilla*) nemzetségekbe sorolt fajok. Ezen taxonok levelei azonban nem spirálisan, hanem örvökben (az *Egeria* fajoké 4-es, az *Elodea* fajoké 3-as, a *Hydrilla* fajoké 4–6-os) állnak. A hazánk területén előforduló hasonló fajok közül leginkább az idegenhonos cingár átokhínárral (*Elodea nuttallii*) téveszthető össze, melynek szárán a levelek 3-as örvökben állnak, tövükben piros gyűrű található. A levelek rendszerint mindkét fajnál a szár felé visszahajlóak, az *Elodea nuttallii* esetén pedig a növény hossztengelye mentén 1–2-szer meg is csavarodnak. Mindkét faj levelei keskenyek – 1–3, illetve legfeljebb 2 mm-esek –, míg a többi hasonló fajé szélesebbek (1–5 mm). A szúrós-átokhínár nemzetséget a bordázott felületű szár és az erősen fűrészes szélű levél különíti el a fodros-átokhínárétól.

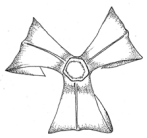
levelek állása a száron

szórt állású

örvökben álló

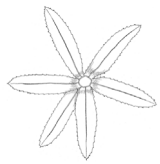

Elodea sp.

Egeria sp.

Lagarosiphon major

Elodea nuttallii

Hydrilla sp.

Irodalom

- Bickel, T. O. & Closs, G. P. (2009): Impact of partial removal of the invasive macrophyte *Lagarosiphon major* (Hydrocharitaceae) on invertebrates and fish. – River Research and Application 25: 734-744.
- Lukács, B. A., Mesterházy, A., Vidéki, R. & Király, G. (2016): Alien aquatic vascular plants in Hungary (Pannonian ecoregion): Historical aspects, data set and trends. – Plant Biosystems 150: 388-395.
- https://www.cabi.org/isc/datasheet/30548

© AGRÁRMINISZTÉRIUM

Fényképek: Vidéki Róbert; Grafikák: Danyik Tibor

Nagyvirágú szívmag

Tudományos neve

Cardiospermum grandiflorum Sw.

Szinonim elnevezés: *Cardiospermum barbicaule* Baker, *Cardiospermum coluteoides* Kunth, *Cardiospermum duarteanum* Cambess., *Cardiospermum elegans* Kunth, *Cardiospermum grandiflorum* f. *elegans* (Kunth) Radlk., *Cardiospermum grandiflorum* f. *hirsutum* (Willd.) Radlk., *Cardiospermum grandiflorum* var. *hirsutum* Hiern, *Cardiospermum hirsutum* Willd., *Cardiospermum hispidum* Kunth, *Cardiospermum inflatum* Vell., *Cardiospermum macrophyllum* Kunth, *Cardiospermum pilosum* Vell., *Cardiospermum velutinum* Hook. & Arn., *Cardiospermum vesicarum* Humb.

Elterjedése, behurcolás módjai

Amerika legnagyobb részén, és egyes források szerint Afrikában is őshonos faj, mindkét kontinensen széleskörűen elterjedt. Főként dísznövényként ültetik – így került be a világ számos országába. Ausztrália keleti partvidékén, Új-Dél-Walesben és Queenslandben gyakori, Nyugat- és Dél-Ausztráliában is megtalálható egy-egy elszigetelt populációja. A Csendes-óceáni szigetekre (Cook-szigetek, Hawaii, Francia Polinézia) és Ázsiába (Srí Lanka) is betelepítették. Európán belül Franciaországban, Máltán, Olaszországban, Szicíliában, Portugáliában, Madeirán, Spanyolországban és a Kanári-szigeteken van jelen. Magyarországi előfordulásáról ez idáig nincs tudomásunk.

Élőhelye

Alapvetően trópusi, szubtrópusi faj; patakok, folyók, hegyi patakok, csermelyek mentén és egyéb partmenti élőhelyeken fordul elő. Kedveli a jó vízelvezető képességgel jellemezhető, nedvesebb talajtípusokat; az áradásokat is elviseli. Általában a természetes erdőszéleken jelenik meg – innen terjeszkedik tovább a beljebb fekvő területek felé. Sziklás, zavart helyeken, beépített, illetve nyílt városi környezetben, közutak és vasútvonalak mentén is megtalálható.

Megjelenése, szaporodása

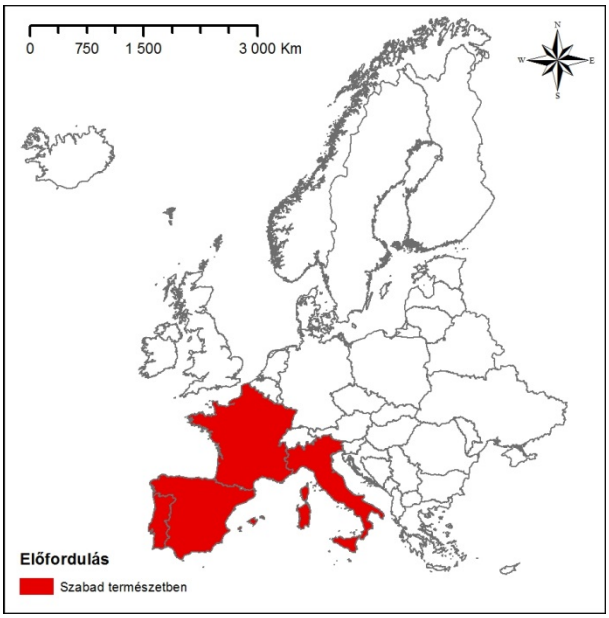
A szappanfafélék családjába (Sapindaceae) tartozó, évelő kúszónövény, sok oldalággal és 5–8 m hosszúra megnövő, fás indákkal, melyek spirálszerűen csavarodottak. A szárak közel hengeres formájúak, barázdáltak, kopaszok. Levélállása váltakozó; levelei hármasan összetettek, az egyes levélkék is háromosztatúak. A levelek vékonyak, nagyrészt csupaszok, csak az erek mentén szőrözöttek. A levélszél mélyen fogazott; a csúcsi levélke rombusz alakú, kihegyesedő, az oldalsók hosszúkás lándzsásak, szintén hegyesek. Virágai egyneműek, egy szimmetriasíkúak (zigomorfak), levélhónalji füzéreket alkotnak. A csészelevelek (4 db) világoszöldek, a két külső rövidebb (1,7–3 mm), a belsők viszont hosszabbak (5–8 mm). A sziromlevelek fehérek, fordított tojás alakúak, hosszuk 6–9 mm. A sziromlevelek függelékei a sziromleveleknél rövidebbek, húsosak, a csúcsukon sárgák. Termése hólyagszerűen felfújt toktermés. Ivarosan, beporzók segítségével és vegetatívan, hajtás- és gyökérdarabokkal is terjed.

Hatása az őshonos élővilágra, gazdasági és humán-egészségügyi hatásai

Megtelepedését követően vastag függönyt képezve a fák tetején elzárja a fény útját, elnyomja a növényeket. Tömege alatt összeomolhat a fák lombkoronája; a vadon élő állatok szabad mozgását is akadályozhatja, így jelentős hatást gyakorol az ökoszisztémákra, valamint a biodiverzitásra. Ültetett erdőkben való megjelenése gazdasági szempontból hátrányos, hiszen tömeges elszaporodásával itt is kárt tehet a fák szerkezetében. A növény állományai ellen történő védekezés nehézkes és költséges.

Határozóbélyegei

A nagyvirágú szívmag (*Cardiospermum grandiflorum*) felfújt toktermése miatt a hazánkban is előforduló, hólyagfafélék családjába (Staphyleaceae) tartozó mogyorós hólyagfára (*Staphylea pinnata*), illetve a burgonyafélék családjába (Solanaceae) tartozó zsidócseresznyére (*Physalis alkekengi*) is emlékeztet, azonban utóbbiak egyike sem kúszónövény. Ezenkívül a *C. grandiflorum* levelei mélyen fogazottak, és hármas egységekbe tagolódnak, melyek szintén háromosztatúak; virágzata fürtszerű, a sziromlevelek fehérek, függelékeik sárgák. A mogyorós hólyagfa levélkéi nyúlánk-tojásdadok, páratlanul szárnyasan összetettek, szélük aprón fűrészes, fehér virágai hosszú kocsányú, bókoló fürt- vagy bugavirágzatot alkotnak. A zsidócseresznye levele tojásdad, ép szélű vagy fogas, elszórtan szőrös, virágai fehérek, magányosan állnak.

Cardiospermum grandiflorum

Staphylea pinnata

Physalis alkekengi

Irodalom

- https://gd.eppo.int/taxon/CRIGR
- https://www.cabi.org/isc/datasheet/112965

© AGRÁRMINISZTÉRIUM

Fényképek: commons.wikimedia.org

ISMERD MEG AZ ÖZÖNFAJOKAT!
IDEGENHONOS INVÁZIÓS FAJOK HATÁROZÓLAPJA
www.termeszetvedelem.hu/idegenhonos-invazios-fajok
www.invaziosfajok.hu
AGRÁRMINISZTÉRIUM

Nagyvirágú tóalma

Tudományos neve

Ludwigia grandiflora (Michx.) Greuter & Burdet

Szinonim elnevezés: *Jussiaea grandiflora* Michx., *Jussiaea michauxiana* Fernald, *Jussiaea repens* var. *grandiflora* M. Micheli, *Jussiaea uruguayensis* Cambessèdes, *Ludwigia clavellina* var. *grandiflora* (Michx.) M. Gómez, *Ludwigia hexapetala* (Hook. & Arn.) Zardini, Gu & Raven, *Ludwigia uruguayensis* (Camb.) H. Hara, *Ludwigia uruguayensis* var. *major* (Hassler) Munz

Elterjedése, behurcolás módjai

Újvilági szubtrópusi faj, amely Dél-Amerikában, Közép-Amerika egyes országaiban (Costa Rica, Kuba), valamint az Egyesült Államok délkeleti részén őshonos. Dísznövényként hurcolták be az Egyesült Államok északkeleti és nyugati részére, Kenyába valamint Nyugat- és Dél-Európa egyes országaiba (Belgium, Egyesült Királyság, Franciaország, Hollandia, Írország, Németország, Olaszország, Spanyolország, Svájc). Magyarországon szórványos előfordulású – Hévízről (Óberek-csatorna), Tatáról (Fényes-források) és az Által-érből, valamint a Gárdonyi-árok kisvízfolyásból ismertek állományai (lásd térkép).

Élőhelye

Álló vagy lassan áramló, sekély vizekben (gyakran azok parti zónájában) él, optimálisan 1 m-es vízmélységig, ám akár 3 m mély részeken is megfigyelhető. Hazai állományai melegvíz-betáplálással érintett csatornákban és módosított vízfolyásokban tenyésznek. Általában a mocsári növényzet víz felőli oldalán úszó gyepeket képez.

Megjelenése, szaporodása

A ligetszépefélék családjába (Onagraceae) tartozik. Szára elfekvő, gyakran legyökerező-kúszó, a virágzó hajtásrészek (akár 80 cm-rel) a víz fölé emelkednek. Levelei szórt állásúak, ép szélűek, a szárral és a virágkocsányokkal együtt finoman szőrösek – a szőrök 1–2 mm hosszúak. A levelek alakja és mérete változatos – a víz színén úszó levelek inkább kerekdedek, a vízből kiemelkednek; a virág alattiak hosszan, lándzsa alakúan megnyúlhatnak. A pálhák háromszögletűek, hegyesek. A virágok hosszú kocsányúak, sárgák; a szirom- és csészelevelek száma 5–5. Szirmai (12–)15–23 mm hosszúak, a csésze 18 mm hosszú is lehet a termésen. Nagyszámú termése fejlődik, Európában azonban jellemzően vegetatív úton, legyökeresedő hajtásdarabokkal terjed.

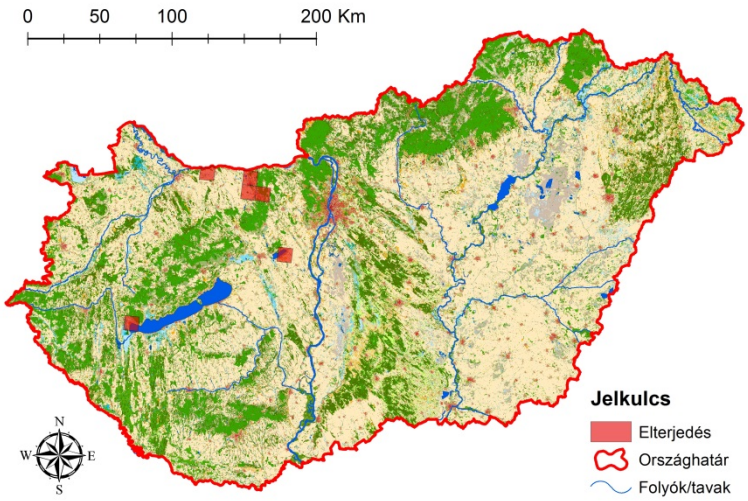

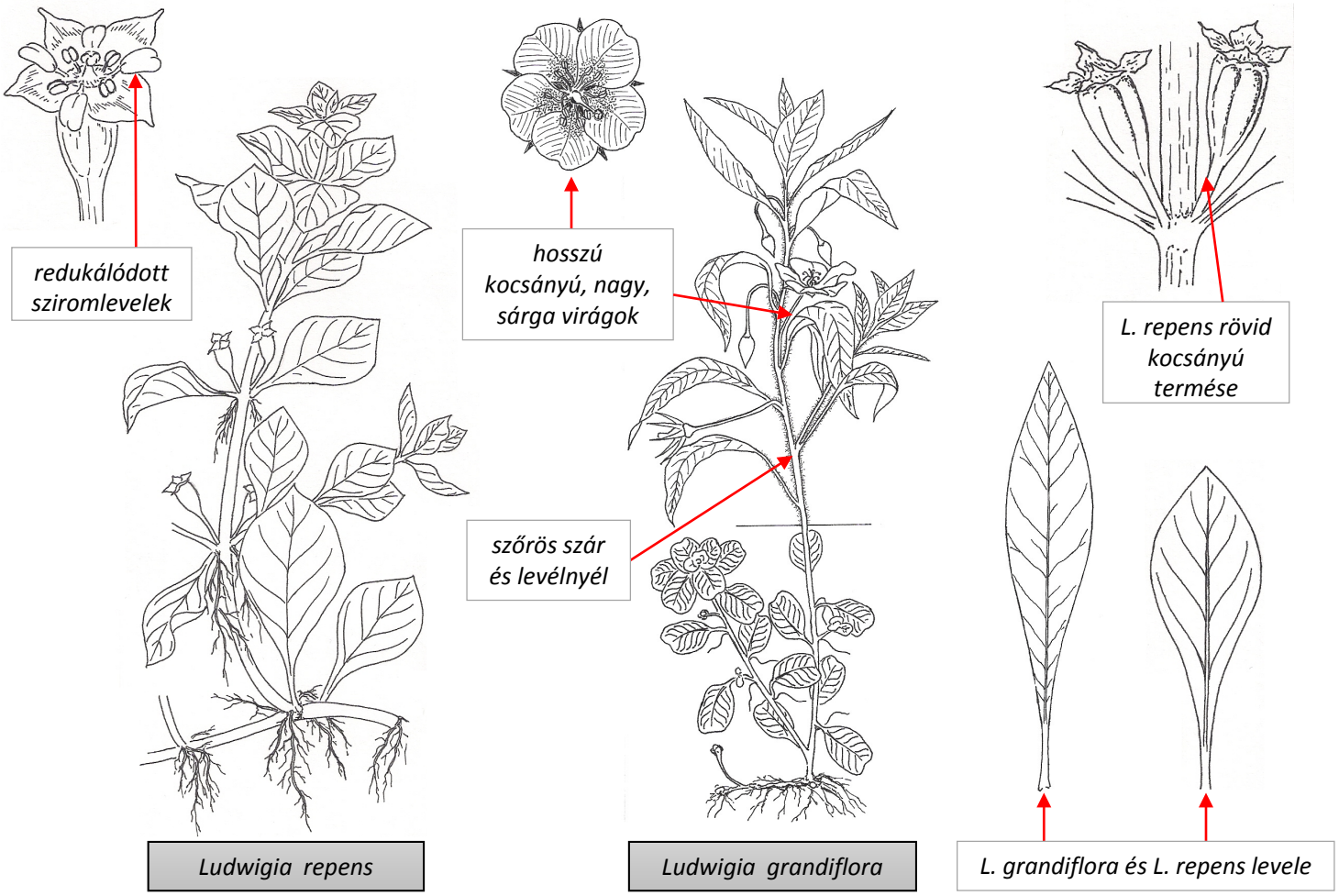
Hatása az őshonos élővilágra, gazdasági és humán-egészségügyi hatásai

Tömeges elszaporodásra képes, jó versenyképességű faj, mely tartósan megváltoztathatja a természetes hínárközösségek összetételét – árnyékolásával elnyomja az érintett területeken előforduló őshonos fajokat. Nagy tömegű megjelenése esetén vízi utakat torlaszolhat el, nehezítheti a vízi közlekedést, a gátak, illetve egyéb műszaki létesítmények használatát. Megváltoztathatja a víz szerves anyag összetételét, csökkentheti a vízben lévő oldott oxigén mennyiségét.

Határozóbélyegei

A meleg vizeinkben előforduló, adventív pirosfonákú tóalma (*Ludwigia repens*) átellenes levelei, kopasz hajtásai, a virágok négy redukálódott sziromlevele és rövidebb kocsánya, valamint a levélalak alapján különül el a nagyvirágú tóalmától (*L. grandiflora*). A fajt nagyobb szirom- és csészelevelei, valamint a pálhalevelek eltérő alakja különíti el a hozzá nagyon hasonló sárga tóalmától (*L. peploides*). A relatíve keskenyebb szárlevelek és a kissé hosszabb virágkocsány nem biztos határozó bélyegek (lásd a *L. peploides* határozólapját) – a két taxon elkülönítése meglehetősen nehéz. A védett, hazai közönséges tóalma (*L. palustris*) szára és levelei csupaszok, a levelek átellenesek, sziromlevelei hiányoznak.

Irodalom

- Lukács, B. A., Mesterházy, A., Vidéki, R. & Király, G. (2016): Alien aquatic vascular plants in Hungary (Pannonian ecoregion): Historical aspects, data set and trends. – Plant Biosystems 150 (3): 388-395.
- Mesterházy, A., Riezing, N. & Vidéki, R. (2019): Magyarországon előforduló idegenhonos tóalma (*Ludwigia*) fajok taxonómiai revíziója. – Kitaibelia 24 (2): 153-164.
- EPPO (2011): *Ludwigia grandiflora* and *L. peploides*. Onagraceae - Water primroses. – EPPO Bulletin 41: 414-418.
- http://www.cabi.org/isc/datasheet/109148

© AGRÁRMINISZTÉRIUM

Fényképeket: Vidéki Róbert; Grafikák: Danyik Tibor

Óriásrebarbara

Tudományos neve

Gunnera tinctoria (Molina) Mirb.
Szinonim elnevezés: *Gunnera chilensis* Lam., *Gunnera scabra* Ruiz & Pav., *Panke tinctoria* Molina

Elterjedése, behurcolás módjai

Dél-Amerika déli részén (elsősorban az Andok chilei és kolumbiai régiójában) őshonos, ám esztétikus kinézete miatt – elsősorban kerti tavak díszítésére – a világ más tájaira is betelepítették. Így került többek között Észak-Amerikába, Európába (Egyesült Királyság, Franciaország, Portugália, Spanyolország), Ausztráliába és Új-Zélandra is, ahonnan a kertészetekből kiszabadult a természetbe is. Magyarországon csak botanikus kertekben fordul elő.

Élőhelye

Őshazájában vizes élőhelyekkel szomszédos erdőszéleken, patakpartokon és lejtős területeken tenyészik. Európában tengerparti sziklákon, csatornák, folyók mentén, kőbányákban, közutak és a vasúthálózat mentén, nedves réteken, valamint elhagyatott kertekben fordul elő. Kedveli a csapadékban gazdag mérsékelt övi éghajlatot; az időszakos vízborítást is jól tűri.

Megjelenése, szaporodása

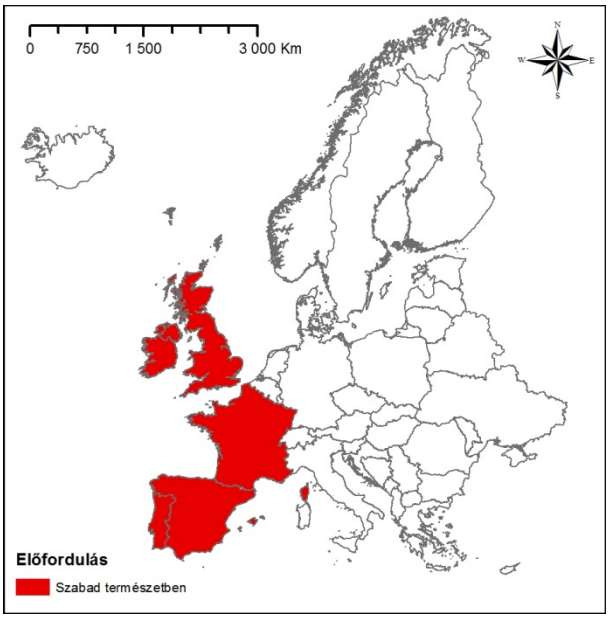
Az óriáslapufélék családjába (Gunneraceae) tartozó, akár a 2 m-es magasságot is elérő, évelő lágyszárú növény. Kemény téli időjárás esetén lombhullató vagy részben lombhullató. Vízszintes rizómája kifejlett egyedeknél 1–2 m hosszú is lehet. Levelei kerekdedek, tenyeresen karéjosak, az alsó fonákukon és az erek mentén szőrözöttek. A levélnyelek 200 cm hosszúak, a levéllemez 150 cm átmérőjű is lehet. Kúp alakú, zöldes bugavirágzata 1 m-esre is megnőhet, tövét és a levélnyelet tüskék borítják. Termése narancsszínű; egy makkocskában akár 80 000, magán a növényegyeden pedig 250 000 mag is képződhet, melyeket a víz és madarak terjesztenek. Szélbeporzással, illetve beporzó rovarok segítségével szaporodik. Képes szárdarabjairól és rizómáiról is újrahajtani, így terjedéséért antropogén tevékenységek (árkok tisztítása, útépítés, talajmunkák) is felelősek lehetnek.

Hatása az őshonos élővilágra, gazdasági és humán-egészségügyi hatásai

Ahol megtelepszik, monodomináns állományokat képez, ezáltal csökkenti az őshonos növény- és állatfajok biodiverzitását, mi több, a legeltetett gyepterületek értékét is ronthatja. Hatalmas leveleivel árnyékolja környezetét, így jelentősen átalakíthatja az érintett ökoszisztémákat. Eltorlaszolhatja a vízi utakat, akadályozva ezzel a közlekedést. Meredek lejtőket kolonizálva eróziót okozhat; az árvíz kialakulásának kockázatát is növelheti. Őshazájában a Mapuche indián szokásoknak megfelelően levélnyelét nyersen, chilivel és sóval ízesítve fogyasztják.

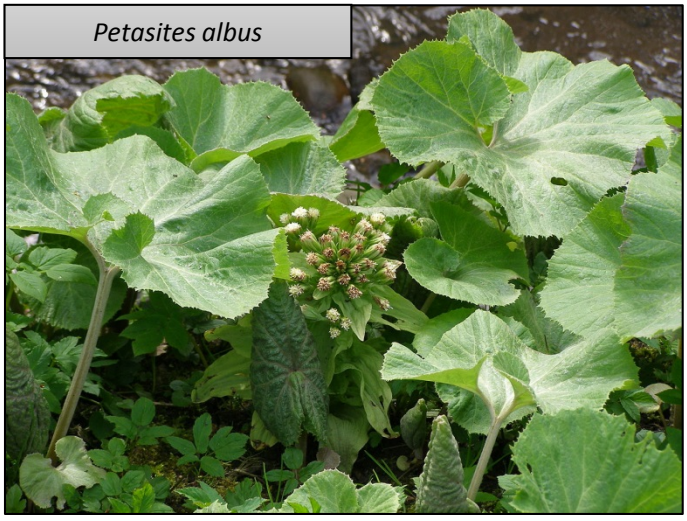
Határozóbélyegei

Az óriásrebarbara (*Gunnera tinctoria*) a hazai növényfajok közül az acsalapu nemzetség (*Petasites*) fajaival – a fehér és vörös acsalapuval (*P. albus* és *P. hybridus*) téveszthető össze, ám azok egyike sem nő 1 m-nél magasabbra; virágzatuk lazább, leveleikre kevésbé jellemző a fogazottság, szélük pedig sokkal inkább lekerekített. A legjobb elkülönítő bélyeg azonban az óriásrebarbara levélnyelének látványos tüskézettsége.

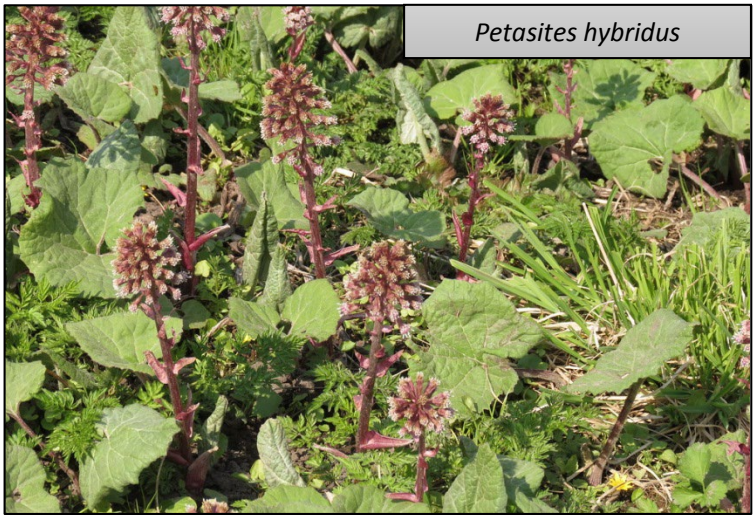
Gunnera tinctoria

Petasites albus

Petasites hybridus

Irodalom

- Botta-Dukát, Z. (2016): Inváziós fajok terjedési útvonalainak átfogó elemzése és hazai értékelése. – MTA Ökológiai Kutatóközpont, Ökológiai és Botanikai Intézet, Vácrátót, pp. 68-71.
- https://gd.eppo.int/taxon/GUATI
- https://www.cabi.org/isc/datasheet/107826

© AGRÁRMINISZTÉRIUM

Fényképek: commons.wikimedia.org, flickr.com

Ördögfarok keserűfű

Tudományos neve

Polygonum perfoliatum (L.) H. Gross

Szinonim elnevezés: *Amplelygonum perfoliatum* (L.) Roberty & Vautier, *Chylocalyx perfoliatus* (L.) Hassk., *Echinocaulon perfoliatum* (L.) Meisn. ex Hassk, *Echinocaulos perfoliatus* (L.) Meisn., *Fagoparum perfoliatum* (L.) Raf., *Persicaria perfoliata* (L.) H. Gross, *Tracaulon perfoliatum* (L.) Greene, *Truellum perfoliatum* (L.) Sojak

Elterjedése, behurcolás módjai

Őshazája Ázsia déli, délkeleti illetve keleti része (Fülöp-szigetek, India, Japán, Kína, Korea, Nepál, Maláj-félsziget). Az Egyesült Államok keleti államaiban terjedő inváziós faj, ugyanakkor már Oregon államban is felbukkant. Kanadában ez idáig egyszer, 1954-ben észlelték jelenlétét. Pápua Új-Guineában és Új-Zélandon is megjelent, utóbbi helyről azonban sikeresen kiirtották állományait. Törökország északkeleti régiójában az 1980-as évek óta jelen van. Betelepítése szándékos ültetéssel, kertészeti szállítmányokkal, valamint véletlen behurcolással történt. Európai jelenléte egyelőre nem ismert.

Élőhelye

Eredeti élőhelyei folyópartok és üde cserjések, ugyanakkor az Egyesült Államokban számos zavart élőhelyen – utak, vasutak mentén, erdőszéleken, friss erdővágásokon, faiskolákban, bolygatott, nyílt területeken – is megjelent. Kedveli a magas szervesanyag-tartalmú, jó vízgazdálkodású talajt. Üde, napos helyeken gyors növekedésre képes, de a félárnyékot is elviseli. Jótékony hatású számára az avar felhalmozódása, mely segít a magok áttelelésében és csírázásában. Magyarországon a klimatikus viszonyok alapján csak a nyugati határszélen található olyan terület, mely alkalmas lehet megtelepedésére.

Megjelenése, szaporodása

A keserűfűfélék családjába (Polygonaceae) tartozó, egyéves, szúrós szárú kúszónövény, mely akár 6 m magasra is nőhet. Száráról számos oldalág ered. Levelei szabályos háromszög alakúak, 2–7 cm szélesek, halványzöldek, vékonyak és simák. Levélnyele hosszú, szárölelő. Pálhakürtője (a szárat körülölelő, hüvellyé módosult pálhalevél) nagyon jellegzetes, csésze alakú; a levélhez hasonlóan zöld színű. A száron, a levélnyélen, a levelek fonákján és a levélerek mentén visszafelé hajló tüskék találhatóak. Fürtvirágzata kb. 2 cm hosszú – 10–15 jelentéktelen, fehér virágból áll, melyek a pálhakürtőből erednek; 3–5 mm szélesek, három légzőnyílás található rajtuk. Termése élénk kék színű, kb. 5 mm átmérőjű makkocska, amely sokáig a növényen marad. Júniustól egészen az első fagyokig folyamatosan terem. Magját a madarak és kisemlősök mellett a víz is terjeszti.

Hatása az őshonos élővilágra, gazdasági és humán-egészségügyi hatásai

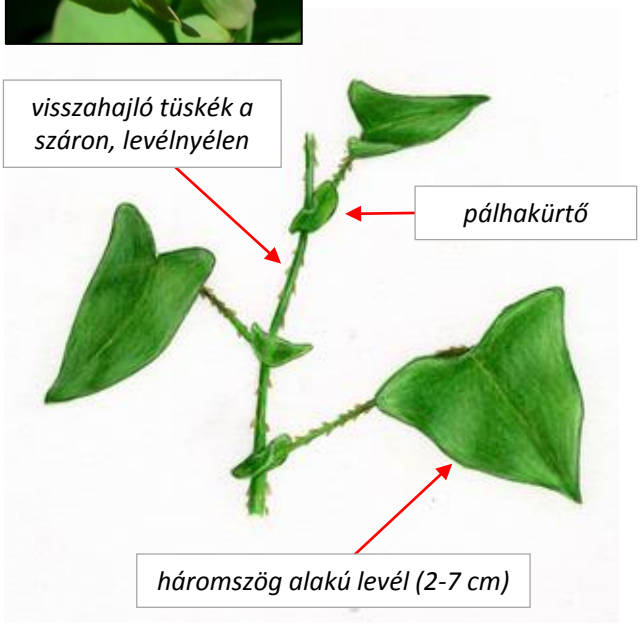
Gyors és erőteljes növekedése következtében (naponta akár 15 cm-t is nőhet, és a 6–8 m-es magasságot is elérheti) képes faültetvényeket, fiatalosokat, illetve faiskolák növendék fáit is beborítani. Nemcsak gátolja a fiatal fák növekedését, de pusztulásukat is okozhatja. Természetközeli erdőkben képes az őshonos fajok visszaszorítására, ezáltal pedig a biodiverzitás csökkentésére, illetve az érintett közösség átalakítására. Villanyvezetékekre nőve azok sérülését okozhatja. Szúrós szárával akadályozza a vadon élő állatok és az emberek közlekedését – akár sérülést is okozhat számukra.
Ázsiában gyógynövényként alkalmazzák.

Határozóbélyegei

Az ördögfarok keserűfű (*Polygonum perfoliatum*) a hazai fajok közül leginkább a sövénykeserűfűvel (*Fallopia dumetorum*), illetve a szulákkeserűfűvel (*Fallopia convolvulus*) téveszthető össze. A *Polygonum* nemzetségre jellemző pálhakürtő a *P. perfoliatum* esetében jellegzetes – a levélhez hasonlóan zöld és csészeszerű. A *Fallopia* fajok szára és leveleik fonákja is lehet szőrös, ám visszahajló tüskéket nem viselnek.

Polygonum perfoliatum

Fallopia convolvulus

Irodalom

- Kumar, V. & DiTomaso, A. (2005): Mile-a-Minute (*Polygonum perfoliatum*): An increasingly problematic invasive species 1. – Weed technology 19 (4): 1071-1077.
- Lake, E. C., Hough-Goldstein, J., Shropshire, K. J. & D'Amico, V. (2011): Establishment and dispersal of the biological control weevil *Rhinoncomimus latipes* on mile-a-minute weed, *Persicaria perfoliata*. – Biological control 58 (3): 294-301.
- EPPO (2006): Pest risk analysis for *Polygonum perfoliatum.* – EPPO, Paris. Elérhető: https://gd.eppo.int/taxon/POLPF/documents
- https://www.cabi.org/isc/datasheet/109155

© AGRÁRMINISZTÉRIUM

Fényképek, grafika: discoverlife.org, flickr. com, flowers.la.coocan.jp, www.floraitaliae.actaplantarum.org

Perzsa medvetalp

Tudományos neve

Heracleum persicum Fischer
Szinonim elnevezés: *Heracleum glabrescens* Boiss. & Hohen., *Heracleum laciniatum* Desf.

Elterjedése, behurcolás módjai

Irán, Irak és Törökország területén őshonos, ám Európába is betelepítették. A skandináv régióban (Dánia, Finnország, Izland, Norvégia, Svédország), Csehországban, Észtországban, az Egyesült Királyságban és Franciaországban is jelen van. Magyarországon eddig még nem észlelték előfordulását.

Élőhelye

A kaukázusi medvetalpéhoz (*Heracleum mantegazzianum*) hasonló élőhelyeken fordul elő: zavart vagy féltermészetes területeken (utak, vasutak mentén), gyepeken, felhagyott mezőgazdasági területeken, erdőszéleken, bolygatott környezetben, illetve tengerpartok, patakok és folyók mentén. Az árnyékot kevésbé tűri, ám egyre inkább képes alkalmazkodni a zárt lombkoronájú faállományokhoz is.

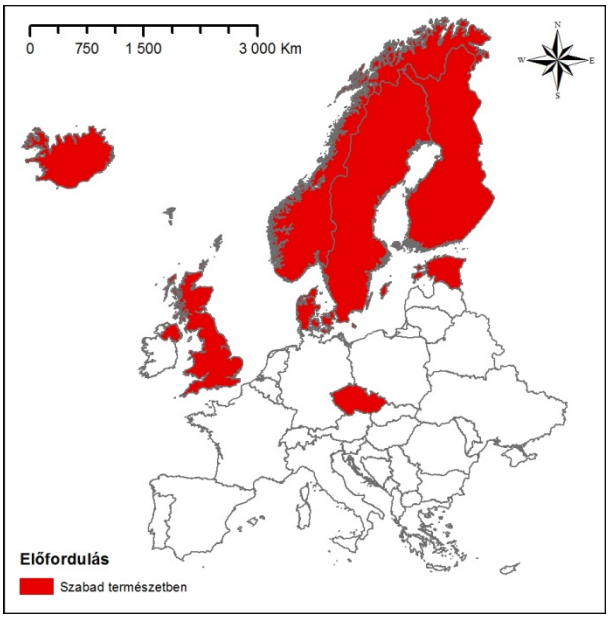
Megjelenése, szaporodása

Az ernyősök családjába (Apiaceae) tartozó, inváziós medvetalp fajokat óriás medvetalp fajoknak is nevezik, mivel az Európában honos medvetalp fajoknál nagyobb termetűek – a 2–5 m-es magasságot is elérik. A perzsa medvetalp 1,5–2,5 m, ritkán 3 m magas, szárának vastagsága 1,5–4 cm. Gyakran több szára is van, melyek töve bíbor színezetű; a száron a tőtől feljebb is találhatóak bíbor árnyalatú foltok. A növény szőrözött – szőrei merőlegesen állnak. Levelei 50–120 cm hosszúak, 40–80 cm szélesek; a csúcsi levél mélyen bevágott, az egyes levéltagok hegyesek. A fehér virágú ernyős virágzat átmérője 30–50 cm. Az oldalernyők kisebbek a főernyőnél és általában nem hoznak termést. Többnyire rovarbeporzású, de egyes állományaiban önbeporzás is megfigyelhető. A növény jellegzetes ánizsillatot áraszt. Az ikerkaszat terméseket apró szőrök borítják. Kizárólag magvakkal szaporodik, melyek a szél vagy víz útján terjednek. Az inváziós medvetalp fajok közül ez az egyetlen többször termő (polikarpikus) faj.

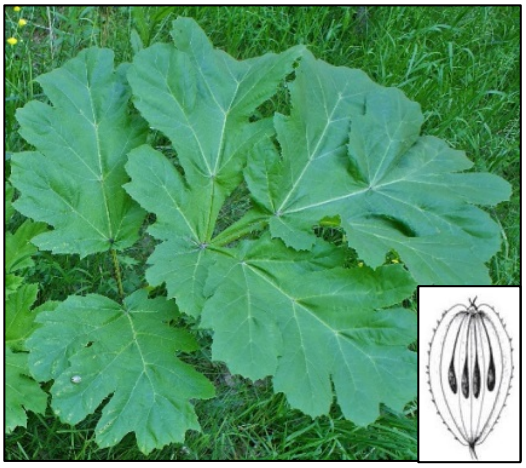
Hatása az őshonos élővilágra, gazdasági és humán-egészségügyi hatásai

A medvetalp fajok magas termetük és nagy levélméretük révén könnyen túlnőnek más növényfajokat; rövid időn belül kiszorítják az érintett területek őshonos növényzetét, csökkentik az élőhelyek sokféleségét. Hatalmas leveleikkel árnyékolják a talajfelszínt, így ott csak az árnyéktűrő fajok képesek megmaradni. Gyorsan bomló, alacsony C/N arányú biomasszájuk gyomosodást okoz. Mérgező növények. Magas a furokumarin tartalmuk, amely az egyedekkel való érintkezést követően UV fény (pl. napfény) hatására súlyos égési sérülést okoz; a bőr struktúrájának szabad szemmel nem látható megváltozása miatt az érintett bőrfelület tartósan fényérzékeny marad. A bőr sérülése szappanos lemosást követően magas faktorú naptej – egyedi érzékenységtől és a behatás mértékétől függően akár több hétig, hónapig tartó – használatával megelőzhető. A bőrreakciót a növény szőrei és a szárban lévő nedv egyaránt kiváltja.

Határozóbélyegei

A Magyarországon honos közönséges medvetalp (*Heracleum sphondylium*) is termetes növény, mérete azonban elmarad az inváziós fajokétól – magassága általában 60–200 cm. Az őshonos faj leveleinek hossza nem haladja meg a 60 cm-t; ernyővirágzata max. 20 cm-es átmérőjű, és 12–45 részvirágzatból áll. Ezzel szemben a perzsa medvetalp (*H. persicum*) 150–250 cm magas. Levélmérete meghaladja a 60 cm-t; a virágernyő átmérője 30–50 cm, a részvirágzatok száma 20–80. A szintén inváziós Szosznovkszij-medvetalptól (*H. sosnowskyi*) és a kaukázusi medvetalptól (*H. mantegazzianum*) a levél alakja (szeldeltség, a szeletek szélessége, fogak formája) és az ikerkaszat termés szőrözöttsége alapján különíthető el (lásd az előbbi fajok határozólapját is).

Heracleum mantegazzianum		*Heracleum sosnowskyi*		*Heracleum persicum*	
					
élesen fogas levelek	*csupasz ikerkaszat termés*	*lekerekítetten fogas levelek*	*szőrözött ikerkaszat termés*	*kihegyesedő levélszeletek*	*aprón szőrözött ikerkaszat termés*

Irodalom

- Kus Veenvliet, J., Veenvliet, P., de Groot, M. & Kutnar, L. (eds.) (2019): A Field Guide to Invasive Alien Species in European Forests. – Nova vas: Institute Symbioisis, so. e., The Silva Slovenica Publishing Centre, Slovenian Forestry Institute, Ljubljana, pp. 132-133.
- EPPO (2009): EPPO data sheet on Invasive Alien Plants. *Heracleum mantegazzianum*, *Heracleum sosnowskyi* and *Heracleum persicum*. – EPPO Bulletin 39: 489-499.
- https://www.cabi.org/isc/datasheet/120209

© AGRÁRMINISZTÉRIUM

Fényképek: commons.wikimedia.org, Nielsen *et al.* 2005.

Rózsás tollborzfű

Tudományos neve

Pennisetum setaceum (Forssk.) Chiov.

Szinonim elnevezés: *Cenchrus setaceus* (Forssk.) Marrone, *Pennisetum cupreum* Hitchc, *Pennisetum erythraeum* Chiov., *Pennisetum macrostachyum* Fresenius, *Pennisetum parisii* Trab, *Pennisetum phalariodes* Schultes, *Pennisetum ruppelii* Steud., *Pennisetum scoparium* Chiov., *Pennisetum spectabile* Figari & De Notaris, *Pennisetum spectabile* Figari & De Notaris, *Pennisetum tiberiadis* Boiss

Elterjedése, behurcolás módjai

Afrika északi és keleti-délkeleti részén, valamint a Közel-Kelet egyes országaiban őshonos fűféle. A meleg, száraz éghajlatú területeken széles körben elterjedt – dísznövényként és/vagy talajmegkötés céljából hurcolták be az érintett országokba. Észak-Amerikában, a Karib-térségben, a Hawaii-szigeteken, Óceániában és Európában – a Földközi-tenger térségében (Ciprus, Franciaország, Málta, Olaszország, Szardínia, Szicília, Spanyolország, Baleár-szigetek, Kanári-szigetek) – is megtelepedett. Hazánkban is előfordul botanikus kertekben és városi parkokban – többek között Debrecen, Nyíregyháza, Szeged illetve Vácrátót közterületein –, de kereskedelmi forgalomban is megtalálható; a rokon fajoktól való elkülönítése nehézkes.

Élőhelye

Eredeti élőhelyei sivatagok és száraz gyepek. Gyakran tenyészik zavart élőhelyeken (utak, vasúti töltések mentén, bányászati területeken); kanyonokban, sziklás hegyvidékeken, tengerparti cserjésekben, de parlagon hagyott területeken és városi környezetben is előfordul. A Hawaii-szigeteken kihűlt lávafolyásokon és hegyvidékeken él a tengerszint feletti magasságtól egészen 3000 méterig. Dél-Afrikában a part menti növényzetben, erdőkben és gyepeken fordul elő. A savanyútól az enyhén meszesig, az agyagostól a homokig sokféle talajtípuson képes megélni, a szikes körülményeket azonban nem tolerálja. Leginkább ott életképes, ahol az átlagos évi csapadékmennyiség nem haladja meg az 1270 mm-t.

Megjelenése, szaporodása

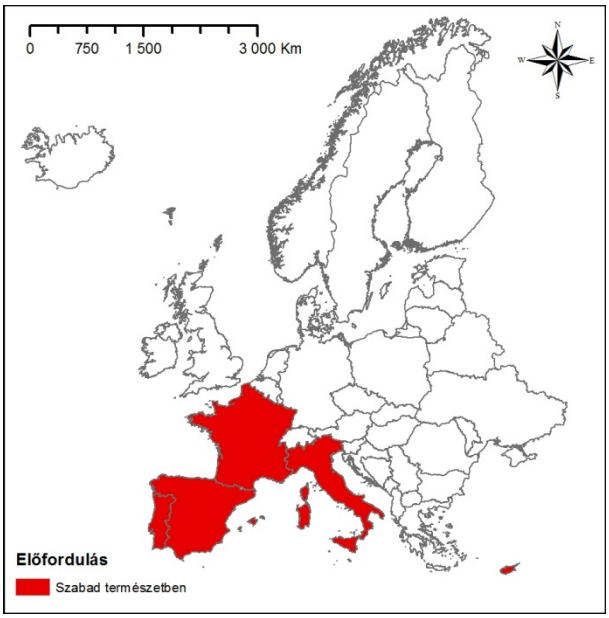
A fűfélék családjába (Poaceae) tartozó, csomókban növő, évelő növény, mely akár 130 cm magasra is megnőhet. Levelei keskenyek, 3 cm szélesek és 30 cm hosszúak. Virágai 8-30 cm-es, tömött bugavirágzatba rendeződnek, amely általában rózsaszínes vagy bíbor színezetű; ugyanakkor a halványzöldtől a világosbarnáig változó, fakó árnyalatú virágzatok is előfordulhatnak. A növény megjelenése szökőkútszerű – a szárak az alaptól indulva egyre inkább széttartóak, a virágzatok enyhén bókolók. Magról és ivartalanul is szaporodhat. Magját a szél, víz, madarak, háziállatok, járművek és az ember is terjesztheti.

Hatása az őshonos élővilágra, gazdasági és humán-egészségügyi hatásai

A kolonizált területeken hatalmas tömegű, elszáradt biomasszája növeli a tűzveszélyt, káros hatást gyakorolva ezáltal mind a növény-, mind az állatvilágra. Jól alkalmazkodott a tüzekhez – azok elmúlta után gyorsan regenerálódik, így versenyelőnyhöz jut a ritkább tüzekhez adaptálódott őshonos növényfajokkal szemben, melyeket agresszív terjedésével kiszorít az adott területekről, csökkentve a lokális biodiverzitást. Megváltoztatja a tápanyagáramlást is – elvonja a nedvességet a környező növényektől.

Határozóbélyegei

A rózsás tollborzfű (*Pennisetum setaceum*) a hazánkban a természetben is előforduló fajok közül esetleg a nádtippan (*Calamagrostis*), illetve a muhar (*Setaria*) nemzetségbe tartozó fajokkal téveszthető össze. Ugyanakkor a *Calamagrostis* fajok virágzata buga, a nálunk előforduló *Setaria* fajok pedig egyévesek, és nem képeznek csomót. Kivadulva előfordul a *Setaria italica*, mely a nemzetség fajaiból leginkább hasonlít hozzá. Az egyes *Pennisetum* fajok nehezen különíthetőek el egymástól, így a dísznövény-kereskedésekben is előfordulhat téves azonosításuk.

Pennisetum setaceum

Setaria italica

Calamagrostis epigeios

Irodalom

- Botta-Dukát, Z. (2016): Inváziós fajok terjedési útvonalainak átfogó elemzése és hazai értékelése. – MTA Ökológiai Kutatóközpont, Ökológiai és Botanikai Intézet, Vácrátót, 264 p.
- Csecserits, A., Barabás, S., Csabai, J., Devescovi, K., Hanyecz, K., Höhn, M., Kósa, G., Németh, A., Orlóci, L., Papp, L. & Pándi, I. (2018): Hazai botanikus kerti tapasztalatok az európai uniós inváziós listán szereplő szárazföldi növényekkel kapcsolatban. – Botanikai Közlemények 105 (1): 143-154.
- https://gd.eppo.int/taxon/PESSA
- https://www.cabi.org/isc/datasheet/116202

© AGRÁRMINISZTÉRIUM

Fényképek: commons.wikimedia.org, flickr.com

Sárga lápbuzogány

Tudományos neve

Lysichiton americanus Hultén & St. John
Szinonim elnevezés: *Lysichiton camtschatcensis* auct. non (L.) Schott

Elterjedése, behurcolás módjai

Őshazája Észak-Amerika – jellemzően a Sziklás-hegységtől nyugatra, Alaszkától Kaliforniáig fordul elő. Európán belül Belgiumban, Dániában, az Egyesült Királyságban, Finnországban, Franciaországban, Hollandiában, Írországban, Németországban, Norvégiában, Svájcban és Svédországban élnek lápi és mocsári élőhelyeken meghonosodott populációi. Magyarországon még nem került elő természetes élőhelyen, azonban vízinövényként árusítják, illetve a vácrátóti Nemzeti Botanikus Kertben nevelik.

Élőhelye

Természetes elterjedési területén fás és fátlan mocsarak szolgálnak élőhelyéül. Európában nedves élőhelyeken, így láperdőkben, lápokban, ártéri erdőkben, mocsarakban, patakok, folyók mentén, tavak szélén, tengerpartokon is képes megtelepedni.

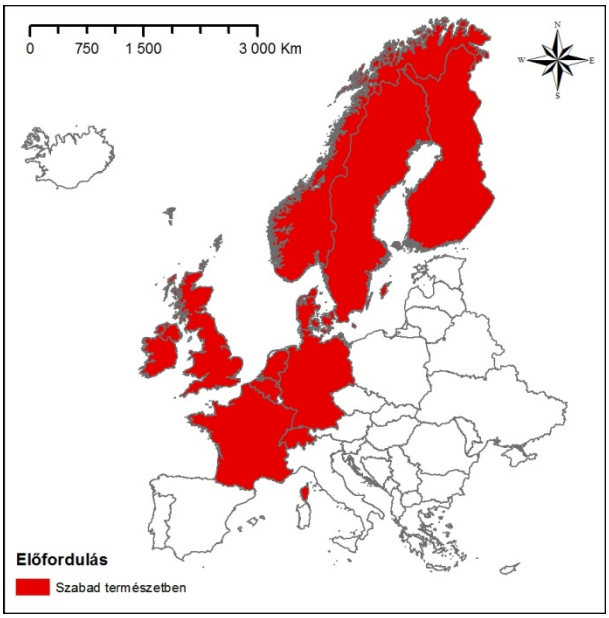
Megjelenése, szaporodása

A kontyvirágfélék családjába (Araceae) tartozó, nagytermetű, a 1,5 m-es magasságot is elérő, évelő, könnyen felismerhető növény. Nagyméretű, ovális, ép szélű levelei (40–70(–150) cm) a talajban lévő gyöktörzsből (rizóma) hajtanak ki. A torzsavirágzatot körbefogó élénksárga buroklevele akár 45 cm hosszú is lehet. 25 cm-es torzsavirágzatában sárgászöld, apró, zömében egyivarú virágok találhatóak, de hímnősek is előfordulnak. Kellemetlen szagú virágait rovarok (bogarak, legyek) porozzák be. Magvai révén terjed, gyöktörzsről – vegetatívan – azonban nem. Sok magot érlel, melyek akár 6 évig is csíraképesek maradhatnak a talajban; csírázásukhoz hideg időszakra van szükség.

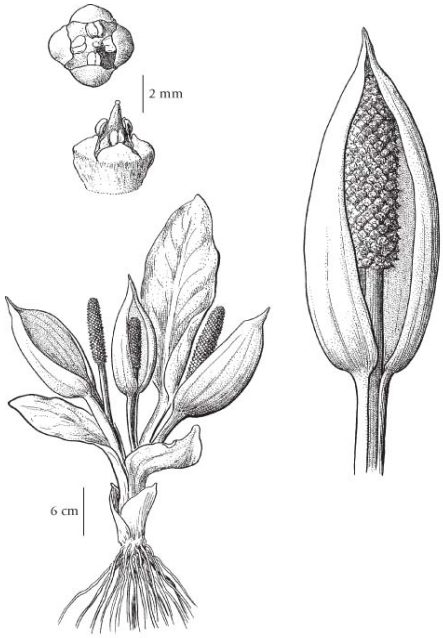
Hatása az őshonos élővilágra, gazdasági és humán-egészségügyi hatásai

Nagy termete révén előnyre tesz szert az őshonos fajokkal szemben folytatott versengésben (kompetíció) – túlnövi és leárnyékolja azokat. Tömeges elszaporodása esetén kiszorítja az ártéri erdők és láperdők aljnövényzetét. A fényviszonyok és az elözönlött társulás struktúrájának megváltoztatása révén feltehetőleg hatással van az állati közösségekre is.

Határozóbélyegei

A sárga lápbuzogány (*Lysichiton americanus*) elsősorban hatalmas termete miatt nem téveszthető össze más, hazánkban természetes környezetben előforduló fajjal. A Magyarországon élő Araceae családba tartozó fajok jóval kisebb méretűek, fehér virágúak. Ilyen például a foltos kontyvirág (*Arum maculatum*), melynek magassága csupán 15–40 cm, levélmérete 8–20 cm; a levéllemeze nyíl alakú. Fehér-zöldessárga buroklevele 12–30 cm hosszú.

Lysichiton americanus

Arum maculatum

Irodalom

- Csecserits, A., Barabás, S., Csabai, J., Devescovi, K., Hanyecz, K., Höhn, M., Kósa, G., Németh, A., Orlóci, L., Papp, L., Pándi, I., Ruborits, T., Sütöriné Dr. Diószegi, M., Szitár, K., Tihanyi, Gy. & ifj. Papp, L. (2018): Hazai botanikus kerti tapasztalatok az európai uniós inváziós listán szereplő szárazföldi növényekkel kapcsolatban. – Botanikai Közlemények 105 (1): 143-154.
- Klingenstein, F. & Alberternst, B. (2010): NOBANIS – Invasive Alien Species Fact Sheet – *Lysichiton americanus*. – Online Database of the European Network on Invasive Alien Species - NOBANIS Elérhető: https://www.nobanis.org/globalassets/speciesinfo/l/lysichiton-americanus/lysichiton-americanus.pdf
- Kus Veenvliet, J., Veenvliet, P., de Groot, M. & Kutnar, L. (eds.) (2019): A Field Guide to Invasive Alien Species in European Forests. – Nova vas: Institute Symbioisis, so. e., The Silva Slovenica Publishing Centre, Slovenian Forestry Institute, Ljubljana, pp. 112-113.
- O'Rourke, E. & O'Flynn, C. (2014): Risk assessment of *Lysichiton americanus*. – Inland Fisheries Ireland and the National Biodiversity Data Centre. p. 27. Elérhető: http://nonnativespecies.ie/wp-content/uploads/2014/03/Lysichiton-americanus-American-Skunk-Cabbage.pdf
- EPPO (2006): Data sheets on quarantine pests. *Lysichiton americanus.* – EPPO Bulletin 36: 7-9.
- https://www.cabi.org/isc/datasheet/31580

© AGRÁRMINISZTÉRIUM

Fényképek: Filip Verloove; Grafikák: Danyik Tibor

Sárga tóalma

Tudományos neve

Ludwigia peploides (Kunth) P. H. Raven

Szinonim elnevezés: *Jussiaea californica* (S. Watson) Jeps., *Jussiaea diffusa* auct non Forssk, *Jussiaea gomezii* Ram. Goyena, *Jussiaea patibilcensis* Kunth, *Jussiaea peploides* Kunth, *Jussiaea polygonoides* Kunth, *Jussiaea repens* var. *peploides* (Kunth) Griseb., *Ludwigia adscendens* var. *peploides* (Kunth) H. Hara, *Ludwigia clavellina* var. *peploides* (Kunth) M. Gómez

Elterjedése, behurcolás módjai

Újvilági szubtrópusi faj, mely Dél- és Közép-Amerika nagy részén, továbbá az Egyesült Államok déli és keleti államaiban fordul elő. Nyugat- és Dél-Európa egyes országaiban, valamint Afrikában (Burkina Faso, Mali, Madagaszkár), Ázsiában (Indonézia, Japán, Kambodzsa, Malajzia, Tajvan, Thaiföld), Törökország kis-ázsiai részén, Ausztráliában és Új-Zélandon nagy tömegben megjelenő özönnövény. Európán belül Belgiumba, Franciaországba, Görögországba, Hollandiába, Horvátországba, Magyarországra, Nagy-Britanniába, Németországba, Olaszországba, Portugáliába, Spanyolországba és Svájcba is behurcolták. Hazai két, bizonyított előfordulása Detk mellől (Tarnóca-patak), valamint Tatáról (Fényes-források) származik (lásd térkép). Kerti tavakba szánt dísznövényként került őshazáján kívülre. Természetes vizekben is telepítés eredményeként jelent meg.

Élőhelye

Álló vagy lassan áramló, sekély vizekben (gyakran azok parti zónájában) él optimálisan 1 m-es vízmélységig; ugyanakkor akár 3 m mély részeken is megfigyelhető. Környezeti igényei a nagyvirágú tóalmáéhoz (*L. grandiflora*) hasonlóak. Bizonyos mértékig tolerálja a kiszáradást; fény, tápanyag és vízminőség tekintetében tágtűrésű, sós vizekben azonban nem fordul elő.

Megjelenése, szaporodása

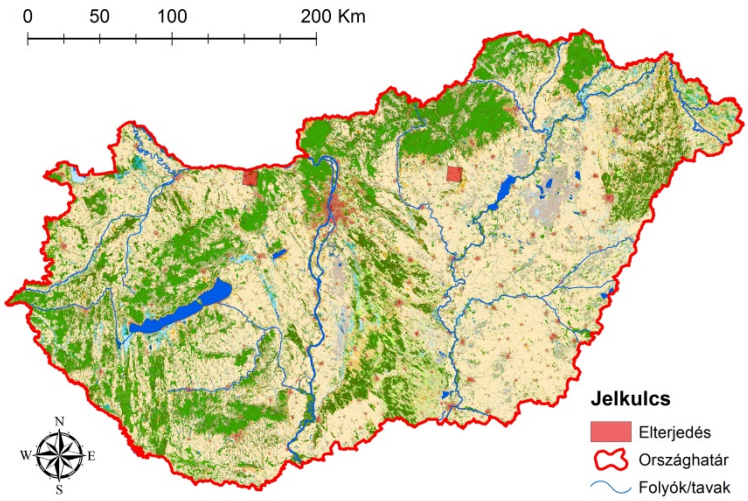
A ligetszépefélék családjába (Onagraceae) tartozó, elfekvő, gyakran legyökerező-kúszó szárú növény, melynek virágzó hajtásrészei akár 80 cm-rel is a víz fölé emelkedhetnek. Levelei szórt állásúak, ép szélűek, a szárral és a virágkocsányokkal együtt finoman szőrösek; a szőrök 0,5–1 mm hosszúak. A levél alakja és mérete változatos – a vegetatív szárrész víz színén úszó levelei akár kerekdedek is lehetnek (1–2 cm); a vízből kiemelkedő részeken, a virágzatok alatt megnyúlt vagy elliptikus-tojásdadok, 5–7 cm hosszúak. A pálhák lekerekítettek. Virágai hosszú kocsányúak, sárgák; a szirom- és csészelevelek száma 5–5. Szirmai 10–18 mm hosszúak; a csésze a termésen legfeljebb 10 mm hosszú. Hengeres toktermése 13–25x3–4 mm. Nagyszámú termést érlel, ugyanakkor Európában inkább vegetatív úton, legyökeresedő hajtásdarabokkal terjed.

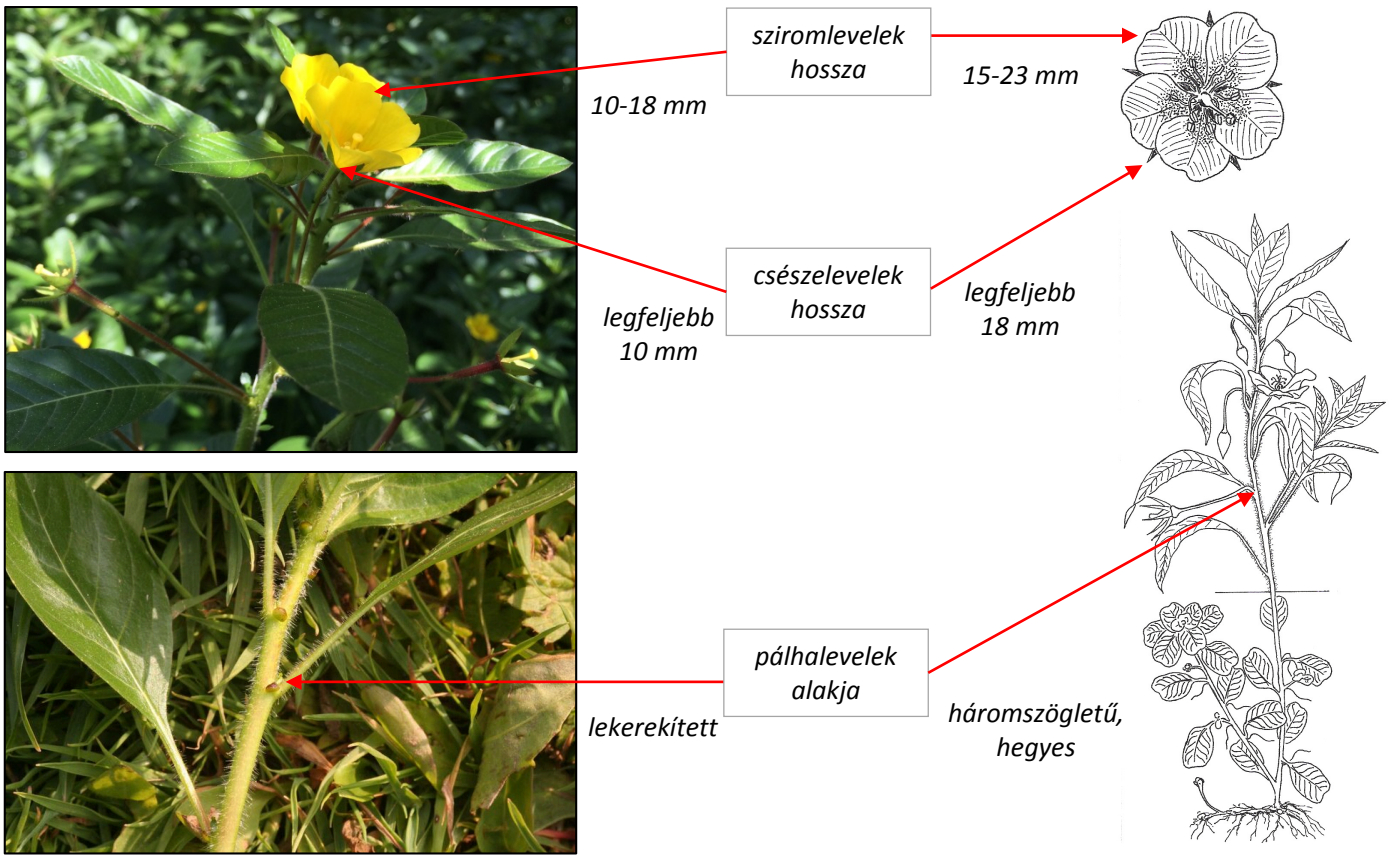
Hatása az őshonos élővilágra, gazdasági és humán-egészségügyi hatásai

Tömeges elszaporodásra hajlamos, jó versenyképességű faj, mely tartósan megváltoztathatja a természetes hínárközösségek összetételét, árnyékolásával elnyomva az őshonos fajokat. Óriási biomasszájának egyszerre bekövetkező bomlása csökkenti a vízben oldott oxigén mennyiségét, növeli a víz szervesanyag összetételét, ezáltal hátrányosan hat a vízminőségre. A növény nagy tömegű megjelenése esetén vízi utakat torlaszolhat el, nehezítheti a vízi közlekedést, a gátak, illetve egyéb műszaki létesítmények használatát.

Határozóbélyegei

A sárga tóalma (*Ludwigia peploides*) a hozzá nagyon hasonló és hazánkban szórványosan előforduló, idegenhonos nagyvirágú tóalmától (*L. grandiflora*) kisebb szirom- és csészelevelei, valamint a pálhalevelek alakja alapján különíthető el. A relatíve szélesebb szárlevelek és a kissé rövidebb virágkocsány nem megbízható határozóbélyegek. A két taxon egymástól való elkülönítése nehéz. A meleg vizeinkben előforduló, adventív pirosfonákú tóalmától (*L. repens*) annak átellenes levelei, kopasz hajtásai, a virágok négy redukálódott sziromlevele és rövidebb kocsánya, valamint a levélalak alapján különíthető el (lásd *L. grandiflora* határozólapját). A védett, hazai közönséges tóalma (*L. palustris*) szára és levelei kopaszok, a levelek átellenesek, sziromlevelei pedig hiányoznak.

Irodalom

- Dandelot, S., Verlaque, R., Dutartre, A. & Cazaubon, A. (2005): Ecological, dynamic, and taxonomic problems due to *Ludwigia* (Onagraceae) in France. – Hydrobiologia 551: 131-136.
- Mesterházy, A., Riezing, N. & Vidéki, R. (2019): Magyarországon előforduló idegenhonos tóalma (*Ludwigia*) fajok taxonómiai revíziója. – Kitaibelia 24 (2): 153-164.
- CABI (2015): Datasheet – *Ludwigia peploides* (water primrose). Elérhető: www.cabi.org/isc/datasheet/31673
- EPPO (2011): *Ludwigia grandiflora* and *L. peploides*. Onagraceae - Water primroses. – EPPO Bulletin 41: 414-418.

© AGRÁRMINISZTÉRIUM

Fényképek: Mesterházy Attila; Grafikák: Danyik Tibor

ISMERD MEG AZ ÖZÖNFAJOKAT!
IDEGENHONOS INVÁZIÓS FAJOK HATÁROZÓLAPJA
www.termeszetvedelem.hu/idegenhonos-invazios-fajok
www.invaziosfajok.hu
AGRÁRMINISZTÉRIUM

Seprűalakú fenyérfű

Tudományos neve

Andropogon virginicus L.

Szinonim elnevezés: *Anatherum virginicum* (L.) Spreng., *Andropogon capillipes* Nash, *Andropogon curtisianus* Steud., *Andropogon dealbatus* (C. Mohr ex Hack.) Weakley & LeBlond, *Andropogon dissitiflorus* Michaux, *Andropogon eriophorus* Scheele, *Andropogon tetrastachyus* Ell., *Andropogon vaginatus* Ell., *Andropogon virginicus* var. *dealbatus* Hackel, *Andropogon virginicus* var. *genuinus* Hackel, *Andropogon virginicus* var. *glaucus* Hack, *Andropogon virginicus* var. *virginicus*, *Cinna lateralis* Walter, *Holcus virginicus* (L.) Steud., *Sorghum virginicum* (L.) Kuntze

Elterjedése, behurcolás módjai

Aránylag nagy területen, Észak-Amerika keleti részétől Dél-Amerika északi részéig (Kolumbia) őshonos. Nem szándékos behurcolás eredményeként az Egyesült Államok nyugati partvidékén, Ázsiában (Dél-Korea, Grúzia, Japán, Oroszország), Óceániában és Európában (Franciaország) is megjelent. Hazánkban egyelőre nem ismert előfordulása.

Élőhelye

Őshazájában a száraz, valamint a nedves, nyílt élőhelyeket egyaránt elfoglalja. Főként bolygatásokat követően terjed; utak mentén is megtelepszik. Eredeti elterjedési területén kívül számos élőhelytípusban (pl. lombos erdők, mocsarak, tőzegmohaláp) megtalálható; leégett területeket is könnyedén kolonizál. Tápanyagban szegény és szennyezett talajon is képes növekedni – mikorrhiza gombákkal alkotott szimbiózisa révén jól tolerálja a magas alumínium-koncentrációt.

Megjelenése, szaporodása

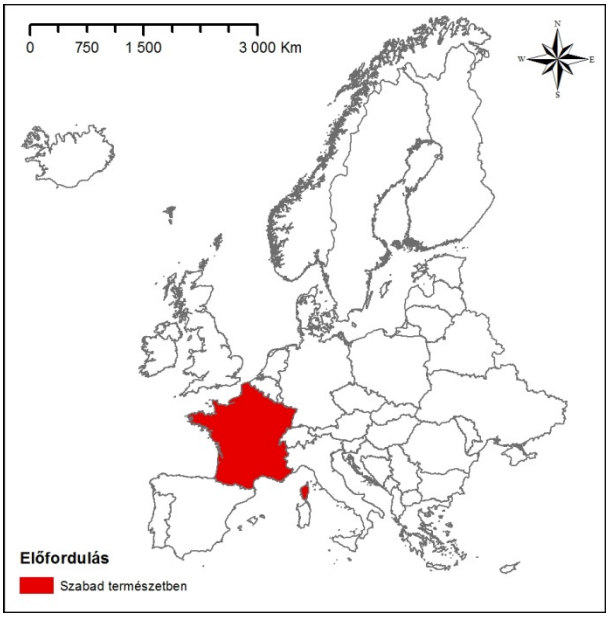
A fűfélék családjába (Poaceae) tartozó, csomókban növő, lágyszárú, évelő növény. Szárai 0,5–2 m hosszúak is lehetnek, széttartóak; színük a világoszöldtől a vörösesig változó. Levelei kopaszok vagy a levélhüvelyhez közel eső széleken ritkásan szőrözöttek, hosszuk 11–52 cm. A levélhüvelyek élükön hosszú szőröket viselnek, felületük érdes, a levéllemez és a levélhüvely találkozásánál kialakuló függelék (nyelvecske) szintén szőrös. A virágzatot alkotó füzérkék ülők, 3,5–3,8 mm-esek, a külső toklászok hosszú szálkákat viselnek. A növény jellemzően szélbeporzású.

Hatása az őshonos élővilágra, gazdasági és humán-egészségügyi hatásai

Bolygatott, tápanyagban szegény talajú területeken is agresszívan terjed, kiszorítva az őshonos fajokat - ezáltal az élőhelyek leromlását és a biodiverzitás csökkenését eredményezi. Allelopátiás tulajdonsága révén is erőteljes negatív hatást gyakorol az ökoszisztémákra; tömeges pusztulásakor keletkező biomasszája tűzveszélyes. Bár gyakran jelenik meg legelőkön, rossz minőségű növényi anyaga miatt takarmányozási célokra alkalmatlan.

Határozóbélyegei

A seprűalakú fenyérfű (*Andropogon virginicus*) a hazai fajok közül közeli rokonához, a szürke fenyérfűhöz (*Bothriochloa ischaemum*) hasonlít. A seprűalakú fenyérfű nagyobb termetű (0,5–2 m), nagyobb csomókat képez, virágzata nagy bugába rendeződött füzérekből áll, a szürke fenyérfű kisebb (10–60 cm), gyepes növekedésű, nem képez csomókat, virágzata jellegzetes szárcsúcsi füzéres sátor. A seprűalakú fenyérfűnél a magnyelecske (kallusz) és a virágzati tengely hosszú, merev pillákkal borított.

Andropogon virginicus

Bothriochloa ischaemum

Irodalom

- https://gd.eppo.int/taxon/ANOVI
- https://www.cabi.org/isc/datasheet/5286

Fényképek: commons.wikimedia.org, flickr.com

© AGRÁRMINISZTÉRIUM

ISMERD MEG AZ ÖZÖNFAJOKAT!
IDEGENHONOS INVÁZIÓS FAJOK HATÁROZÓLAPJA
www.termeszetvedelem.hu/idegenhonos-invazios-fajok
www.invaziosfajok.hu
AGRÁRMINISZTÉRIUM

Strucctoll-süllőhínár

Tudományos neve

Myriophyllum aquaticum (Vell.) Verdc.

Szinonim elnevezés: *Enydria aquatica* Vell., *Myriophyllum brasiliense* Cambess, *Myriophyllum proserpinacoides* Gillies ex Hook. and Arn.

Elterjedése, behurcolás módjai

Dél-Amerika trópusi és szubtrópusi vidékein őshonos. Elterjedésének súlypontja az Amazonas-medence, ugyanakkor délre egészen Argentínáig, illetve Chiléig megtalálható. Őshazáján kívül az Egyesült Államok középső és déli részén, Közép-Amerikában, Dél-Afrikában, Madagaszkáron, Délkelet-Ázsiában és a Közel-Keleten szórványos előfordulású. Ausztráliába és Új-Zélandra is behurcolták. Európán belül Ausztriában, Belgiumban, az Egyesült Királyságban, Franciaországban, Hollandiában, Írországban, Németországban, Portugáliában és Romániában igazolták jelenlétét. Hazánk területén a Szigetközben, Detken (Hevesi-sík), Kácson (Bükkalja) és a tatai Fényes-forrásnál észlelték (lásd térkép). Eredetileg kerti tavakba ültették dísznövényként, később pedig már akváriumi fajként is árusították. Európában akvaristák közvetítésével jutott ki a szabadba, akik szaporítási célból számos esetben természetes vizekbe ültették példányait.

Élőhelye

Álló vagy lassan áramló, közepesen mély, enyhén lúgos kémhatású, magas tápanyagtartalmú (eutróf) vizekben (tavak, folyók, patakok, öntözőcsatornák, víztározók) él, optimálisan 1–2 m-es vízmélységig. Hazai állományai erősen módosított víztestekben, csatornákban fordulnak elő.

Megjelenése, szaporodása

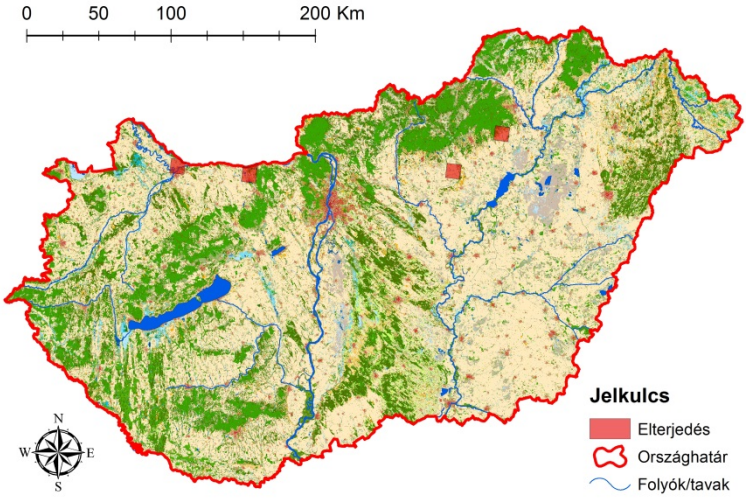
A süllőhínárfélék családjába (Haloragaceae) tartozó növény. Szára robusztus, általában csak alul ágazik el; 4–6 mm vastag, töve gyakran fásodó. Virágzó hajtásrészei akár 60 cm-re is a víz fölé emelkedhetnek. A növény fonalszerű, lágy és hosszabb szálakra szeldelt, alámerült levelei csak ritkán vagy kis számban fejlődnek ki – többnyire csak a víz feletti levelek alakulnak ki, melyek 5–6 tagú örvökben helyezkednek el, 2,5–5 cm hosszúak, szélességük pedig legfeljebb 7 mm. A levélkék a levél hosszánál sokkal rövidebbek. A levélszeletek száma 25–30 db. Kétlaki növény. Őshonos elterjedési területén kívül csak nőivarú egyedei fordulnak elő; vegetatív úton terjed. Hazánkban nem virágzik.

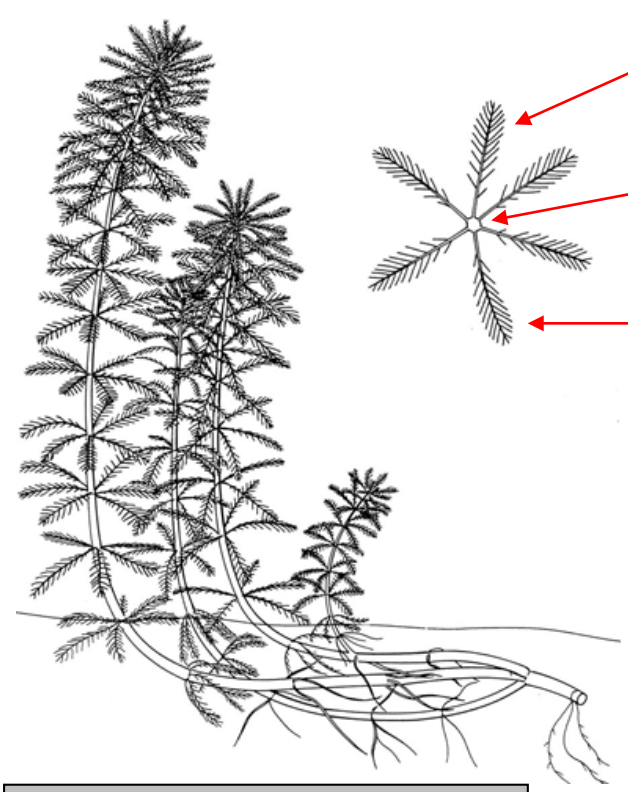
Hatása az őshonos élővilágra, gazdasági és humán-egészségügyi hatásai

Tömeges elszaporodásra képes, jó versenyképességű faj, mely tartósan megváltoztathatja a természetes hínárközösségek összetételét. A vízfelszín árnyalása következtében az alámerült fajok gyakorlatilag eltűnnek, a hozzá hasonlóan erős kompetítor, őshonos hínárfajokat pedig erőteljesebb növekedésével, nagyobb fitomassza tömegével nyomja el. Jelentősebb állományai akadályozzák a vízi utak használatát, továbbá ellehetetlenítik a horgászatot és a halászatot is.

Határozóbélyegei

A nemzetségnek több, Európába is behurcolt faja ismert, melyekkel a strucctoll-süllőhínár (*Myriophyllum aquaticum*) összetéveszthető. A faj felismerését nehezíti, hogy a növény legtöbb esetben csak vegetatív állapotban figyelhető meg. A hazánkban előforduló süllőhínár fajoktól (*M. spicatum, M. verticillatum, M. heterophyllum*) sűrűn mirigyes, víz feletti levelei és murvalevelei különböztetik meg, utóbbiak azonban csak a virágzó egyeden láthatóak. A víz alatti levélnyél a *M. aquaticum* esetében 5–7 mm hosszú – a többi, nálunk élő fajé ettől rövidebb. A füzéres süllőhínár (*M. spicatum*) levélörvei általában 4 tagúak; a gyűrűs süllőhínár (*M. verticillatum*) esetében általában 5, a strucctoll-süllőhínárnál 5–6 levél található az örvökben. A strucctoll-süllőhínár víz feletti levelei 2 cm-nél kisebbek, míg a gyűrűs süllőhínár esetében 2,5–3 cm-esek. A strucctoll-süllőhínár víz alatti levelei alapján esetleg összetéveszthető a védett mocsári békaliliommal (*Hottonia palustris*), annak levelei azonban nem rendeződnek örvökbe.

Myriophyllum aquaticum

Myriophyllum verticillatum

Irodalom

- Anderson, L. W. J. (1993): Aquatic weed problems and management in the western United States and Canada. Ch. 19a. – In: Pieterse, A. H. & Murphy, K. J. (eds.): Aquatic Weeds (2nd ed.). – Oxford, UK: Oxford Scientific Press, pp. 371-391.
- Illyés, Z., Tóth, E., Magos, G. & Tóth, Z. (2006): Egy akváriumi növény, a *Myriophyllum brasiliense* Camb. megjelenése természetes vizeinkben. – Tájökológiai Lapok 4 (2): 317-325.
- EPPO (2016): *Myriophyllum aquaticum* (MYPBR). Elérhető: https://gd.eppo.int/taxon/MYPBR

© AGRÁRMINISZTÉRIUM

Fényképek: Vidéki Róbert; Grafikák: Danyik Tibor

ISMERD MEG AZ ÖZÖNFAJOKAT!
IDEGENHONOS INVÁZIÓS FAJOK HATÁROZÓLAPJA
www.termeszetvedelem.hu/idegenhonos-invazios-fajok
www.invaziosfajok.hu
AGRÁRMINISZTÉRIUM

Szosznovszkij-medvetalp

Tudományos neve

Heracleum sosnowskyi Mandenova
Szinonim elnevezés: *Heracleum wilhelmsii* auct. non Fisch. et Ave-Lall

Elterjedése, behurcolás módjai

A Kelet- és Közép-Kaukázusban, a Transzkaukázusban, Északkelet-Törökországban, Örményországban, Grúziában és Azerbajdzsánban őshonos. Európa északi és keleti felén – Bulgáriában, Dániában, Észtországban, Fehéroroszországban, Finnországban, Lengyelországban, Lettországban, Litvániában, Szerbiában és Ukrajnában fordul elő. Európa legtöbb országába kísérleti céllal került – takarmánynövényként történő felhasználását számos helyen kutatták. Hazánkban még ritkának mondható – Keszthely környékén, a Duna-Tisza közén, a Kompolt mellett, a Tisza-tó térségében és a Felső-Tisza mentén fordulnak elő kisebb állományai (lásd térkép).

Élőhelye

Természetes elterjedési területén hegyi, patakparti növény – hegyi réteken, patakmenti magaskórósokban fordul elő. Fényigényes növény lévén elsősorban a nyílt élőhelyeket képes meghódítani; záródó, fás vegetáció alatt fokozatosan visszaszorulnak állományai. Európában leggyakrabban zavart élőhelyeken – pl. utak, vasutak mentén, bolygatott területeken, parlagokon, felhagyott gyümölcsösökben, szántókon – fordul elő, de féltermészetes élőhelyeken (cserjésekben, gyepekben), valamint vízfolyások mentén, tavak mellett és erdőszéleken is megtelepedik.

Megjelenése, szaporodása

Az ernyősök családjába (Apiaceae) tartozó, inváziós medvetalp fajokat óriás medvetalp fajoknak is nevezik, mivel az Európában honos medvetalp fajoknál nagyobb termetűek – a 2–5 m-es magasságot is elérik. A Szosznovszkij-medvetalp 1–3 m magas, szárának vastagsága 5–10 cm. Levelei akár 60–100 cm hosszúak is lehetnek, 3(–7) nagy levélkéből állnak, amelyek hasadtak vagy osztottak; az egyes tagok hegyesek, lekerekítetten fogasak. A fehér virágú ernyős virágzat átmérője 20–80 cm; 30–75 részvirágzatból áll. Ikerkaszat termése 9–12 mm hosszú, sűrűn szőrös. A magok az anyanövény közvetlen közelébe szóródnak, ugyanakkor vízzel és széllel való terjedésük is igazolt. Magvai a talajban akár 15 évig is csíraképesek maradhatnak.

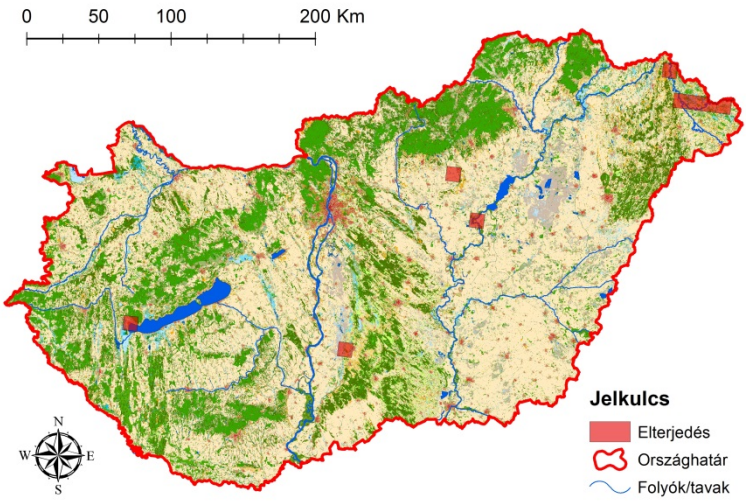

Hatása az őshonos élővilágra, gazdasági és humán-egészségügyi hatásai

A medvetalp fajok magas termetük és nagy levélméretük révén könnyen túlnőnek más növényfajokat; rövid időn belül kiszorítják az érintett területek őshonos növényzetét, csökkentik az élőhelyek sokféleségét. Hatalmas leveleikkel árnyékolják a talajfelszínt, így ott csak az árnyéktűrő fajok képesek megmaradni. Gyorsan bomló, alacsony C/N arányú biomasszájuk gyomosodást okoz. Mérgező növények. Magas a furokumarin tartalmuk, amely az egyedekkel való érintkezést követően UV fény (pl. napfény) hatására súlyos égési sérülést okoz; a bőr struktúrájának szabad szemmel nem látható megváltozása miatt az érintett bőrfelület tartósan fényérzékeny marad. A bőr sérülése szappanos lemosást követően magas faktorú naptej – egyedi érzékenységtől és a behatás mértékétől függően akár több hétig, hónapig tartó – használatával megelőzhető. A bőrreakciót a növény szőrei és a szárban lévő nedv egyaránt kiváltja.

Határozóbélyegei

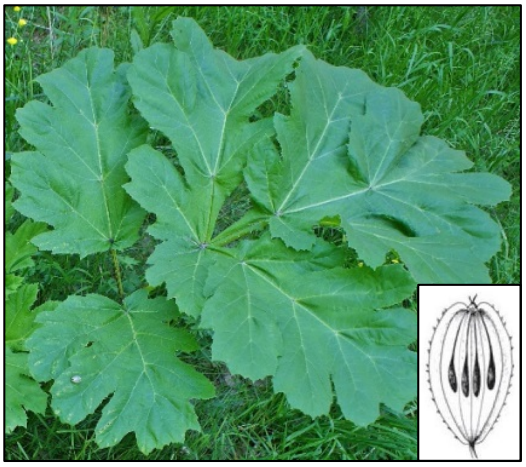
A Magyarországon honos közönséges medvetalp (*Heracleum sphondylium*) is termetes növény, mérete azonban elmarad az inváziós fajokétól – magassága általában 60–200 cm. Az őshonos faj leveleinek hossza nem haladja meg a 60 cm-t; ernyővirágzata max. 20 cm-es átmérőjű, és 12–45 részvirágzatból áll. Ezzel szemben a Szosznovszkij-medvetalp (*H. sosnowskyi*) 1–3 m magas. Levelének mérete meghaladja a 60 cm-t; a virágernyő átmérője 20–80 cm, a részvirágzatok száma pedig 30–75. A szintén inváziós kaukázusi medvetalptól (*H. mantegazzianum*) és a perzsa medvetalptól (*H. persicum*) a levél alakja (szeldeltség, a szeletek szélessége, fogak formája) és az ikerkaszat termés szőrözöttsége alapján különböztethető meg (lásd a kaukázusi medvetalp határozólapját is).

Heracleum mantegazzianum

élesen fogas levelek | *csupasz ikerkaszat termés*

Heracleum sosnowskyi

lekerekített fogas levelek | *szőrözött ikerkaszat termés*

Heracleum persicum

kihegyesedő levélszeletek | *aprón szőrözött ikerkaszat termés*

Irodalom

- Dancza, I. (2012): Medvetalp fajok (*Heracleum* spp.). – In: Csiszár, Á. (szerk.) Inváziós növényfajok Magyarországon. – Nyugat-magyarországi Egyetem Kiadó, Sopron, pp. 177-181.
- Kus Veenvliet, J., Veenvliet, P., de Groot, M. & Kutnar, L. (eds.) (2019): A Field Guide to Invasive Alien Species in European Forests. – Nova vas: Institute Symbioisis, so. e., The Silva Slovenica Publishing Centre, Slovenian Forestry Institute, Ljubljana, pp. 132-133.
- Nielsen, C., Ravn, H. P., Nentwig, W. & Wade, M. (eds.) (2005): The Giant Hogweed Best Practice Manual. Guidelines for the management and control of an invasive weed in Europe. – Forest & Landscape Denmark, Hoersholm, pp. 44.
- EPPO (2009): EPPO data sheet on Invasive Alien Plants. *Heracleum mantegazzianum*, *Heracleum sosnowskyi* and *Heracleum persicum*. – EPPO Bulletin 39: 489-499.

© AGRÁRMINISZTÉRIUM

Fényképek: wikimedia.org, nederlandsesoorten.nl, Nielsen *et al.* 2005.

Tengerparti seprűcserje (borfa)

Tudományos neve

Baccharis halimifolia L.

Szinonim elnevezés: *Baccharis cuneifolia* Moench, *Baccharis halimifolia* f. *subintegrifolia* Heering, *Baccharis halimifolia* var. *angustior* DC.

Elterjedése, behurcolás módjai

Az Egyesült Államok, Kanada, Mexikó keleti partvidéke, Kuba és a Bahamák tekinthető őshazájának. Északi elterjedési határa Kanadában, Új-Skócia területén található, ahol már kifejezetten ritkának számít. Ausztrália keleti partvidékén és Új-Zélandon is ismertek populációi. Grúziába és Európa több országába (Belgium, Egyesült Királyság, Franciaország, Hollandia, Olaszország, Spanyolország) is betelepítették. Spanyolországban és Franciaországban a legelterjedtebb – a többi országban egyelőre szórványos előfordulású. Dísznövényként került őshonos elterjedési területén kívülre. Magyarországon nem áll rendelkezésünkre információ természetes élőhelyen meghonosodott állományáról. Számos herbáriumi lapja megtalálható a Magyar Természettudományi Múzeum Növénytárának kultúrflóra gyűjteményében. Botanikus kertekben és parkokban – többek között Budapesten, Debrecenben, Gödöllőn, Szarvason, Szegeden, illetve Vácrátóton – egy-egy példányát nevelik; a faj korlátozott mértékű vegetatív terjedése ismert a Debreceni Egyetem botanikus kertjéből.

Élőhelye

Eredeti élőhelyén – Észak-Amerika trópusi és meleg-mérsékelt éghajlati övében – tengerparti sós mocsarak jellemző faja. Újabban a kontinens belseje felé, elsősorban zavart élőhelyeken (pl. parlagokon, szikeseken, sövények, utak és áramvezetékek mentén, fenyőültetvényekben) terjed. Új elterjedési területein – Észak-Spanyolországban – tengerparti sós mocsarakban és nem legelt mocsárréteken telepedett meg, ahol tömeges előfordulású. Folyótorkolatok égeres erdeiben is megjelenik; ritkábban tengerparti sziklákon, sziklahasadék-növényzetben és tengerparti csarabosokban is megtalálható.

Megjelenése, szaporodása

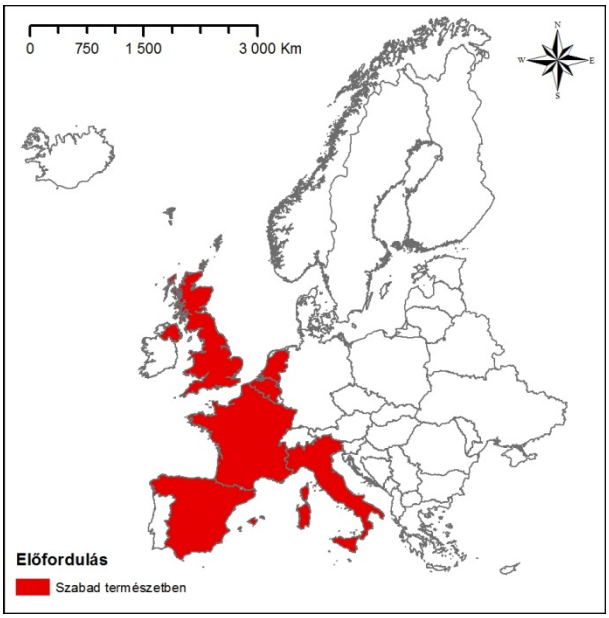
A fészekvirágzatúak családjába (Asteraceae) tartozó, 1–4 méter magasra növő, hosszú életű (10–50 év), lombhullató cserje. Hajtásainak kérge mélyen bordázott. Levelei rombusz alakúak, tövükön ép szélűek; csúcsuk felé 1–3 nagyméretű fog található rajtuk. A fészekvirágzatok bugákba tömörülnek, ősszel virágoznak. Kétlaki növény. Termős virágzatai krémfehérek, hosszú, gyapjúszálszerű virágokkal, amelytől a bokor olyannak tűnik, mintha vatta borítaná. Porzós virágai sárgásak, nem feltűnőek. Nagyszámú, egyedenként akár 1,5 millió, széllel terjedő, ezüstös-fehér repítőkészülékes kaszattermést képez.

Hatása az őshonos élővilágra, gazdasági és humán-egészségügyi hatásai

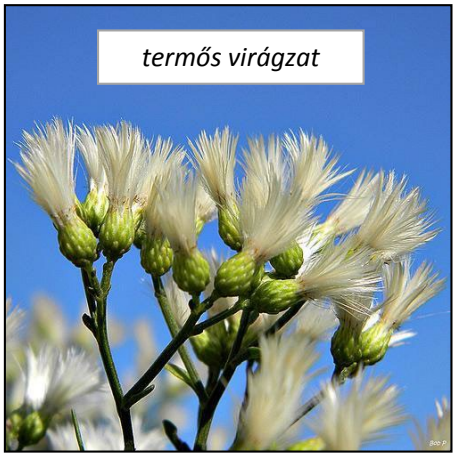
Fátlan, tengerparti sós mocsarakban és nem legelt mocsárréteken árnyékolásával teljesen kiszorítja az őshonos növényzetet – így számos veszélyeztetett növényfajt is; megváltoztatja az elözönlött élőhelyek szerkezetét. A terjedése nyomán tapasztalható cserjésedés következtében monodomináns állományaiból kiszorulnak a fátlan élőhelyekhez (pl. nádasokhoz) kötődő madárfajok. Az irtása során felmerült anyagi költségeken kívül nem ismert gazdasági károkozása.

Határozóbélyegei

A tengerparti seprűcserje (*Baccharis halimifolia*) nem téveszthető össze a hazánkban természetes környezetben előforduló más cserjefajokkal, de a labodafélék (*Atriplex*) és a libatop (*Chenopodium*) nemzetségben vannak hasonló levélalakú fajok. Kérge mélyen bordázott. Levele rombusz alakú, széle felső felén fogas, alsó felén – a levélnyél közelében – ép. Porzós virágzata sárgás színű, a termős pedig krémfehér, jellegzetesen hosszú, szálas csöves virágokkal.

bordázott kéreg

Irodalom

- Csecserits, A., Barabás, S., Csabai, J., Devescovi, K., Hanyecz, K., Höhn, M., Kósa, G., Németh, A., Orlóci, L., Papp, L., Pándi, I., Ruborits, T., Sütöriné Dr. Diószegi, M., Szitár, K., Tihanyi, Gy. & ifj. Papp, L. (2018): Hazai botanikus kerti tapasztalatok az európai uniós inváziós listán szereplő szárazföldi növényekkel kapcsolatban. – Botanikai Közlemények 105 (1): 143-154.
- Fried, G., Caño, L., Brunel, S., Beteta, E., Charpentier, A., Herrera, M. & Panetta, F. D. (2016): Monographs on Invasive Plants in Europe: *Baccharis halimifolia* L. – Botany Letters 163: 127-153.
- COSEWIC (Committee on the Status of Endangered Wildlife in Canada) (2011): COSEWIC Assessment and Status Report on the Eastern Baccharis - *Baccharis halimifolia* in Canada, Ottawa, p. 41.
- EPPO (2013): Pest risk analysis for *Baccharis halimifolia*. Elérhető: https://gd.eppo.int/taxon/BACHA/documents
- https://www.cabi.org/isc/datasheet/8164

© AGRÁRMINISZTÉRIUM

Fényképek: gobotany.newenglandwild.org, gd.eppo.int, hiveminer.com, flickr.com

AMERIKAI ÖKÖRBÉKA

Tudományos neve

Lithobates (Rana) catesbeianus Shaw, 1802

Elterjedése, behurcolás módjai

Észak-Amerika gyakorlatilag teljes területén elterjedt. A világ számos országába betelepítették, így megtalálható a Karib-térségben, Dél-Amerikában, Ázsia keleti részén és Európában is. Kontinensünkön az Egyesült Királyságban, Franciaországban, Hollandiában, Németországban, Olaszországban és Spanyolországban vannak önfenntartó állományai. Betelepítése sok esetben étkezési célból vagy természetes biológiai védekezés részeként szándékosan történt, de előfordult, hogy kisállattartóktól szöktek meg példányok. Magyarországon természetes környezetben nem fordul elő és fogságban tartott példányáról sem tudni.

Élőhelye

Vízinövényekkel dúsan benőtt álló édesvizek lakója, áramló vízben csak elvétve fordul elő. Az ebihalak számára azonban vízinövényektől mentes nyílt vízre is szüksége van.

Életmódja, táplálkozása

Magányos életmódot folytat. Erőteljes hátsó lábaival hatalmas ugrásokra képes. Gyakran vadászik, valamint rejtőzik el ellenségei elől a víz alatt. Lesből támad, sokszor meglepi áldozatát és hirtelen ráugrik. Zsákmányát általában a víz alatt fogyasztja el. Hatalmas mérete lehetővé teszi a változatos táplálkozást, gyakorlatilag mindent megeszik, amit le tud nyelni. Elfogyaszt rovarokat, férgeket, békákat, halakat, kisebb testű madarakat és emlősöket is.

Szaporodása

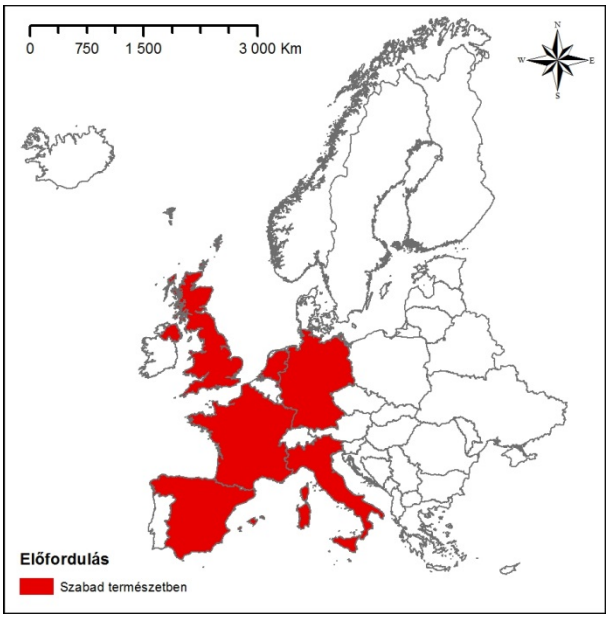
Párzási időszaka alatt a hím bőgésre hasonlító hangot hallat, innen kapta nevét. A bőgésével egyrészt jelez a nősténynek, másrészt figyelmezteti többi riválisait, hogy a terület már foglalt. Két hím összetűzésekor heves harcra kerül sor. Párzás során a hím rámászik a nőstényre és megtermékenyíti a petéket. A nőstény egy alkalommal 10000-20000 petét rak le, melyek kikeléséhez 4-20 nap szükséges. A békaporongyokat a hím őrzi és viseli gondjukat. Az ivadékok zömmel vízinövényekkel, algákkal táplálkoznak, míg kifejlett békává nem válnak. Az átalakulásuk, különösen a hűvösebb északi területeken, akár három évig is eltarthat. Az egyedek élettartama akár 15 év is lehet.

Hatása az őshonos élővilágra, gazdasági és humán-egészségügyi hatásai

Az ökörbéka generalista predátor, gerinctelen és gerinces állatokat - beleértve azok petéit vagy ivadékait – is fogyaszt. Táplálék-konkurense őshonos hal-, kétéltű-, hüllő- és madárfajainknak. Egyes helyeken a vízi növényzetre is jelentős negatív hatást gyakorol, mivel ebihalai nitrogénkötő algákkal is táplálkoznak, jelentősen csökkentve az algamennyiséget, felborítva ezzel a vízben a szerves anyag körforgását. Több patogén hordozója - többek között a kétéltűeket világszerte pusztító *Batrachochytridum dendrobatidis* kitridgombának is - anélkül, hogy a kitridiomikózis betegség kialakulna rajta, amit bizonyítottan átad az őshonos fajoknak.

Leírása, határozóbélyegei

A hazai kétéltűeknél nagyobb, testhossza 9-20 centiméter, testtömege 500-800 gramm, a nőstény nagyobb a hímnél. Hátoldala olajszínű vagy vörhenyesbarna, nagy, sötétbarna vagy fekete foltokkal. Hasoldala világos színű, szürke és sárga foltokkal. Felső ajka gyakran élénkzöld, a hím pedig feltűnő sárga torokfoltot visel. Pupillája vízszintes és tojásdad alakú. Elülső lábai lényegesen rövidebbek a hátsóknál, ráadásul előbbieken nem, míg utóbbiakon úszóhártyát visel.

Irodalom

- https://circabc.europa.eu/sd/a/ef42b9a2-73f9-462a-88e2-89598739dd3c/Lithobates%20(Rana)%20catesbeianus%20-%20GBNNRA.pdf
- https://en.wikipedia.org/wiki/American_bullfrog
- https://hu.wikipedia.org/wiki/%C3%96k%C3%B6rb%C3%A9ka
- http://nonnativespecies.ie/wp-content/uploads/2014/03/Lithobates-catesbeianus-American-Bullfrog.pdf
- https://www.haziallat.hu/terrarium/keteltu-fajok/az-amerikai-okorbeka/3780/

© AGRÁRMINISZTÉRIUM

Fényképek forrása: https://en.wikipedia.org/wiki/American_bullfrog

AMERIKAI RÓKAMÓKUS

Tudományos neve

Sciurus niger Linnaeus, 1758

Elterjedése, behurcolás módjai

Eredeti elterjedési területe felöleli az Egyesült Államok keleti részét, valamint Kanada délkeleti területeit. Kedvtelési célból betelepítették az Egyesült Államok más tagállamaiba is, ugyanakkor Európában sehol nem él önfenntartó állománya. Hazánkban is csak állatkertekben és kisállattartóknál fordul(hat) elő.

Élőhelye

Alapvetően a nyílt erdei élőhelyeket kedveli gyér aljnövényzettel, lombhullató és örökzöld erdőkben egyaránt előfordul. Ideális élőhelyei a mezőgazdasági földek közé ékelődő kisebb erdőfoltok magas fákkal, de tökéletesen alkalmazkodott az emberi környezethez is. A faj számára optimális a lombkorona záródásának optimális mértéke 20-60% közötti.

Életmódja, táplálkozása

Fészket vagy ágakból, levelekből épít vagy egy fa odvába húzódik be. Utóbbit elsősorban a téli hónapok során, valamint a kölyöknevelési időszakban használja. Amennyiben kevés odú található egy-egy erdőterületen, egész évben ágakból, levelekből készített fészkét használja. Nappali életmódot folytat. Nem tart territóriumot, az egyes példányok területei átfednek egymással. Leginkább a szaporodási időszakban látni őket többedmagukkal, egyébként nem szociális faj. Gyakran az erdőszéleken, tisztásokon táplálkozik, rengeteg időt tölt a földön (annak ellenére, hogy kitűnően mászik fára). Rendszeresen raktároz élelmet. Előnyben részesíti a téli időszakra felhalmozható, héjjal rendelkező, valamint a magas zsírtartalmú növényi részeket - a makk és a mogyoró a kedvence. Természetesen nem veti meg az állati eredetű táplálékot sem (pl. csigák, rovarok, madártojások).

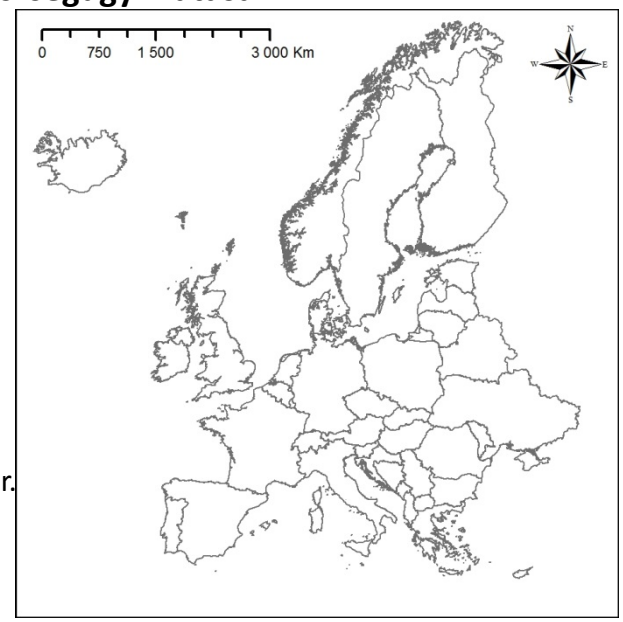
Szaporodása

A nőstény 10-11 hónapos korában válik ivaréretté. Évente általában két almot nevel fel, a kölykök jellemzően márciusban és júliusban születnek, számuk átlagosan három. A kölykök felneveléséhez harkályok által vájt faodúkat használ, gallyfészekre csak akkor fanyalodik, ha nem talál megfelelő üreget. A fiatalok más rágcsálókkal összehasonlítva lassan fejlődnek, szemeik például csak öt-hat hetesen nyílnak ki. Az anyaállat 12-14 hetesen választja el kölykeit, olykor azonban csak 16 hét után.

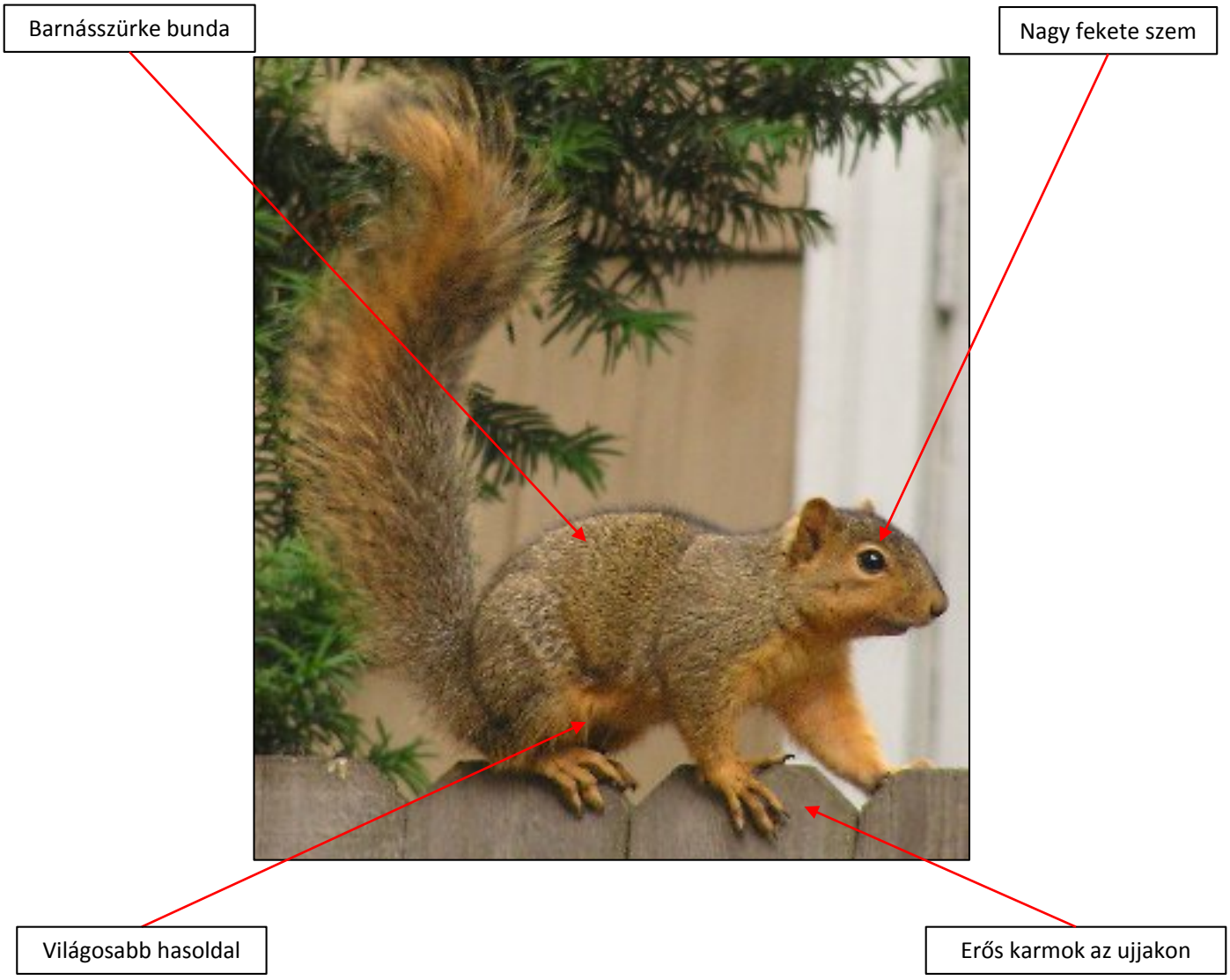
Hatása az őshonos élővilágra, gazdasági és humán-egészségügyi hatásai

Tekintve, hogy Európában sehol nem fordul elő szabadon, konkrét káros hatásai még nem kellően feltártak, feltehetőleg azonban a kéreg lehántásával, különféle vírusok terjesztésével természetvédelmi és gazdasági károkat egyaránt okoz. A hántás hatására megnő a sértett kérgű fák gombás fertőzésének esélye (ráadásul a lehántott kérgű fákat a gerinctelenek is nagyobb eséllyel támadják meg a fákat), ezáltal jelentősen csökkenti a fahozamot. Egy holland tanulmány alapján feltételezhető, hogy kiszorítja élőhelyéről az őshonos vörös mókust (*Sciurus vulgaris*).

Leírása, határozóbélyegei

Testhossza 45-70 centiméter, ebből farokhossza 20-33 centiméter. Három földrajzi változata ismert. A legtöbb területen színezete a barnásszürkétől a barnássárgáig terjed, barnás-narancsos hasoldallal. A keleti régióban sötétbarnák az állatok, arcukon és farkukon fehér rész található. Délen él egy teljesen elszigetelt populáció, melynél fekete színű az egyedek bundája. Lábujjain erős karmokat visel, ezekkel kiválóan meg tud kapaszkodni a fák kérgén. Szemei nagyok és sötét színűek. Tollpamacs nélküli fülei vannak.

Irodalom

- https://ec.europa.eu/environment/cites/pdf/reports/Callosciurus_erythraeus_Sciurus_niger.pdf
- https://en.wikipedia.org/wiki/Fox_squirrel
- https://www.cabi.org/isc/datasheet/64742#toPictures

Fényképek forrása: https://en.wikipedia.org/wiki/Fox_squirrel

© AGRÁRMINISZTÉRIUM

AMURGÉB

Tudományos neve

Perccottus glenii Dybowski, 1877

Elterjedése, behurcolás módjai

Kelet-ázsiai halfaj, az Amur-folyó vidékéről származik. Észak- és Dél-Koreában, Kínában, Mongóliában és Oroszországban őshonos. Európában Bulgáriában, Észtországban, Horvátországban, Lengyelországban, Lettországban, Litvániában, Magyarországon, Németországban, Romániában, Szerbiában és Szlovákiában van önfenntartó állománya. Akvarisztikai célból telepítették be, de bizonyított, hogy halszállítmányokkal is terjedhet. Magyarországon elsősorban a keleti országrészen, a Tisza vízgyűjtő területén elterjedt, de megtalálható a Duna mentén, a Balaton térségében és a Dunántúl déli részén is. Hazai vizeinkben elsősorban a Tiszántúlon (az első egyed egy tiszántúli kubikgödörből) került elő. A Balaton vízgyűjtőjére nagy valószínűség szerint egy kelet-magyarországi halszállítmánnyal került, onnan pedig gyors ütemben terjedt el a tó nyugati medencéjének befolyóin, valamint a Kis-Balaton vízgyűjtőjén. Ezen túlmenően a horgászok által csalihalnak használt egyedek más vizekbe engedése jelenleg is reális veszélyforrás.

Élőhelye

Vízfolyások lassú áramlású szakaszain, illetve állóvizekben fordul elő. Tisztább vizű tavak és vízfolyások esetén csak a növényzettel benőtt parti zónában találja meg élőhelyét, míg a növényzettel dúsan benőtt medrekben mindenhol megtalálható. Kerüli a teljesen nyílt vízfelületeket és a gyorsan áramló vizeket.

Életmódja, táplálkozása

Rendkívül tág tűrésű a környezeti paraméterekkel szemben. Meglehetősen alacsony oxigénszint mellett a hosszabb ideig tartó téli jégborítottságot is elviseli, még alacsony vízszint esetén is. Táplálékbázisa igen széles spektrumon mozog; táplálékát elsősorban rovarok, kisebb rákok és halak, illetve azok ikrái alkotják.

Szaporodása

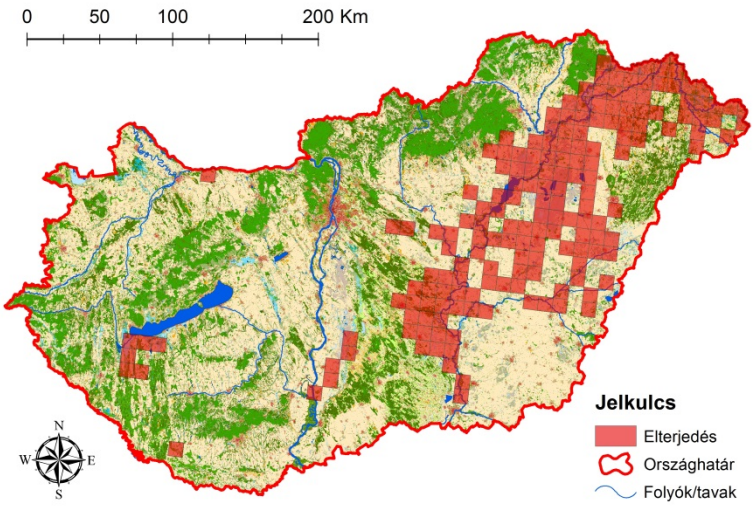
A nőstény víz alatti növényi részekre ragasztja ikráit. Megtermékenyítés után a hím őrzi és védelmezi őket, ilyenkor igen agresszívvá válik. Amíg utódai ki nem kelnek, 10-12 napon keresztül nem is táplálkozik. A fejlődő embriókra időnként úszóival oxigéndús vizet legyez. A kikelő lárvák három napig maradnak együtt, majd szétszélednek. Ivarérettségét két éves korban éri el, a nőstények már a második nyarukon szaporodóképesek.

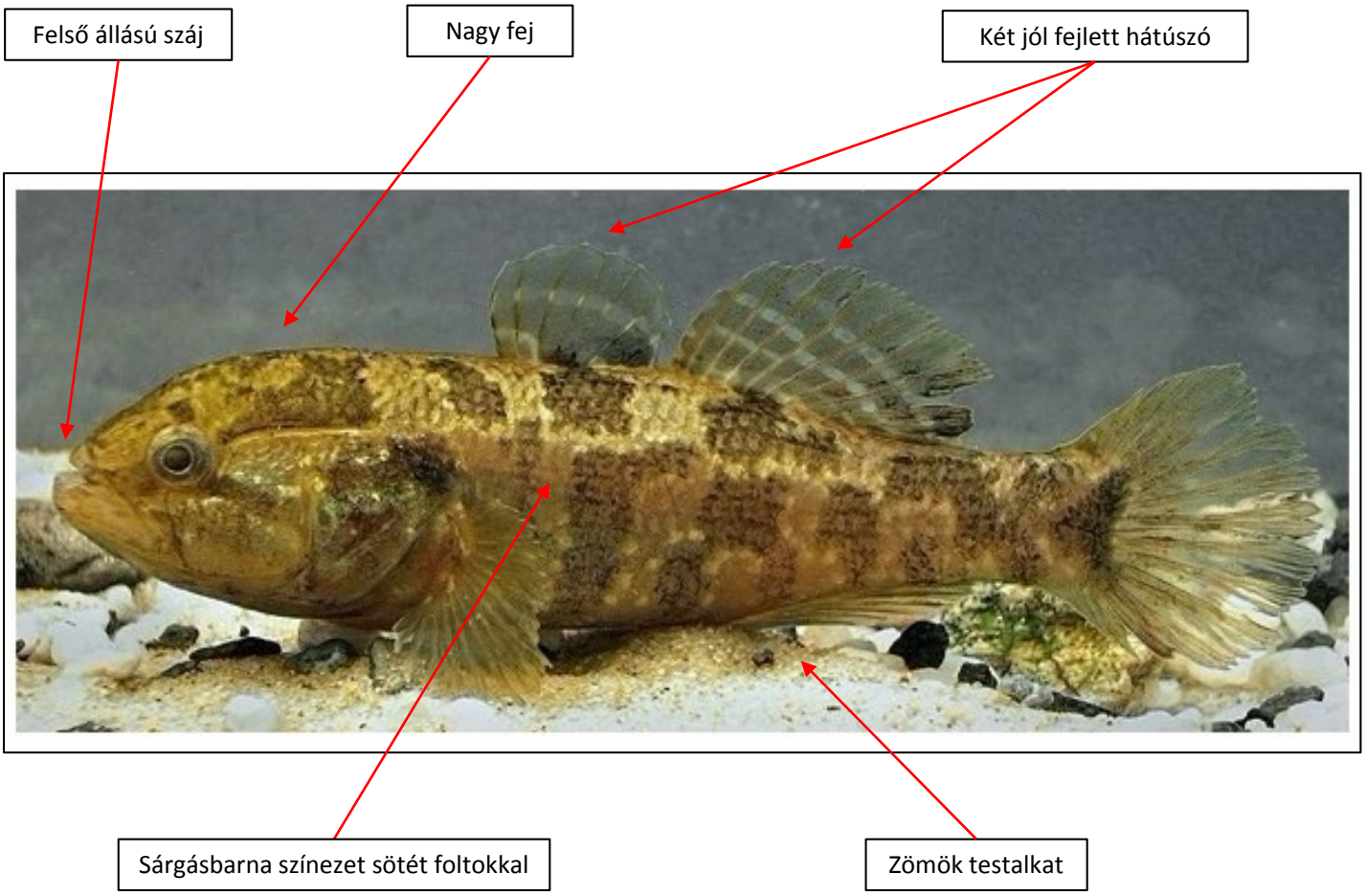
Hatása az őshonos élővilágra, gazdasági és humán-egészségügyi hatásai

Számos természetvédelmi problémát okoz. A makrogerinctelen, hal- és kétéltűfauna egyed- és fajszámát táplálkozásával csökkenti. A faj, mint vektorszervezet, számos parazita terjesztésében is részt vesz. Hazánkban jelentős természetvédelmi kárt okoz, ugyanis az amurgéb inváziójával párhuzamosan - hasonló élőhelyigényük miatt - a Duna vízrendszerében endemikus, fokozottan védett lápi póc (*Umbra krameri*) állományok nagymértékű visszaszorulása és eltűnése figyelhető meg.

Leírása, határozóbélyegei

Testhossza 20-25 centiméter. Zömök testalkatú, ívelt háttal és hassal, oldalról enyhén lapított. Feje nagyméretű, szája felső állású. A száj szeglete eléri a szem vonalát. A hasúszó kivételével úszói jól fejlettek, szélük lekerekített. Két hátúszója közül az elsőben 7 osztatlan, a másodikban 9-11 elágazó sugár található. Farokalatti úszójában 7-10 osztott sugár van. Hasúszói különállóak, kicsik és hegyesek. Színezetét alapvetően a környezete határozza meg, a sárgástól egészen a sötétbarnáig változhat, melyet sötétebb foltok díszítenek az egész testen. A nászruhás hímek ívási időszakban szinte teljesen feketék, homlokuk is megduzzad. Hasonlít a fokozottan védett láp pócra (*Umbra krameri*), de annak csak egy hátúszója van.

Irodalom

- Botta-Dukát Z. (2016): Inváziós fajok terjedési útvonalainak átfogó elemzése és hazai értékelése. MTA Ökológiai Kutatóközpont, Ökológiai és Botanikai Intézet, Vácrátót, 264 p.
- https://hu.wikipedia.org/wiki/Amurg%C3%A9b
- https://en.wikipedia.org/wiki/Chinese_sleeper
- https://www.cabi.org/isc/datasheet/110577

Fényképek forrása: https://en.wikipedia.org/wiki/Chinese_sleeper#/media/File:Perccottus_glenii_-_head.jpg; https://mttmuzeum.blog.hu/2018/02/05/az_amurgeb_tiszan_innen_dunan_tul

© AGRÁRMINISZTÉRIUM

ÁZSIAI LÓDARÁZS

Tudományos neve

Vespa velutina nigrithorax de Buysson, 1905

Elterjedése, behurcolás módjai

Délkelet-ázsiai faj, India északi területeitől Kínán és az Indokínai-félszigeten át Indonéziáig őshonos. Dél-Koreába és Japánba is behurcolták, valamint Európában pedig Franciaországban és Spanyolországban alakultak ki önfenntartó állományai. A faj 2004 környékén, egy Kína keleti részéről származó tengeri kereskedelmi szállítmánnyal érkezett Franciaország délnyugati térségébe, majd tíz év alatt az egész országban elterjedt, sőt átjutott Spanyolországba is. Magyarországi megtelepedéséről még nincs tudomásunk, azonban – figyelembe véve az éghajlati viszonyokat - a jövőben ennek adott a lehetősége.

Élőhelye

Melegkedvelő faj, trópusi, szubtrópusi és mérsékelt övi területeken egyaránt megél. Tág tűrésű, természetes és mesterséges környezetben is megtalálja életfeltételeit.

Életmódja, táplálkozása

Európában a jelenlegi klimatikus körülmények között természetes és mesterséges helyek védett zugaiban telel át. Fejlődő lárváit elsősorban ízeltlábúakkal táplálja, de nem veti meg az elhullott gerinceseket és a magas fehérjetartalmú élelmiszereket sem. A társas darazsakra jellemzően az ázsiai lódarázs is generalista faj, zsákmányállatai száma széles spektrumon változhat, a környezetében előforduló fajokhoz alkalmazkodva.

Szaporodása

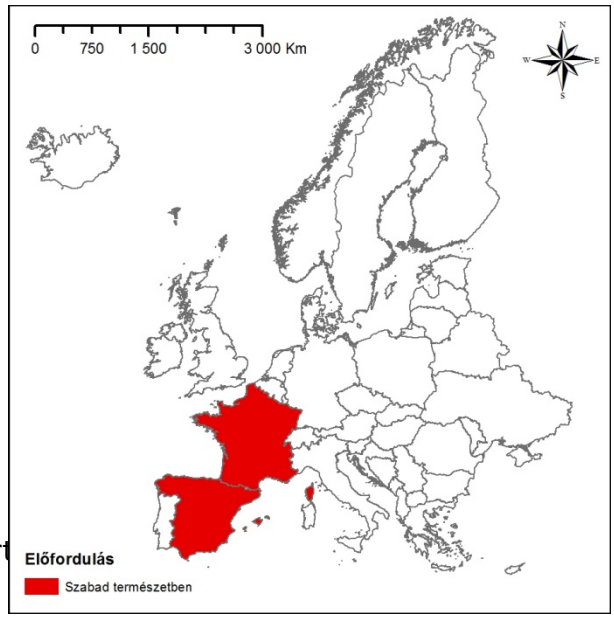
Fészke az egyméteres magasságot és a nyolcvan centiméteres szélességet is elérheti. Általában fákra építi több méteres magasságba, de városi környezetben gyakran mesterséges építményekbe is beköltözik. Az eddigi franciaországi tapasztalatok alapján előszeretettel építi fészkét erdőkben álló fák, például nyárfák lombkoronájába, de elhagyatottabb mesterséges építmények esőtől védett részeibe is. Európában általában valamilyen vízforrás közelében fordul elő. A fészek alapvetően gömbölyded, kijárási nyílása az oldalán található. Egy fészekben körülbelül 2000 egyed él. Tavasszal – február és május között - minden királynő saját kolóniát alapít. Az ekkor lerakott petékből kelnek ki a fiatal dolgozók, júniustól kezdve pedig már a kifejlett dolgozók alkotják a kolóniát. A herék és a királynők nyár végén kelnek ki. A téli időszak előtt a királynők védett helyet keresnek maguknak. Télen a fészek üresen áll.

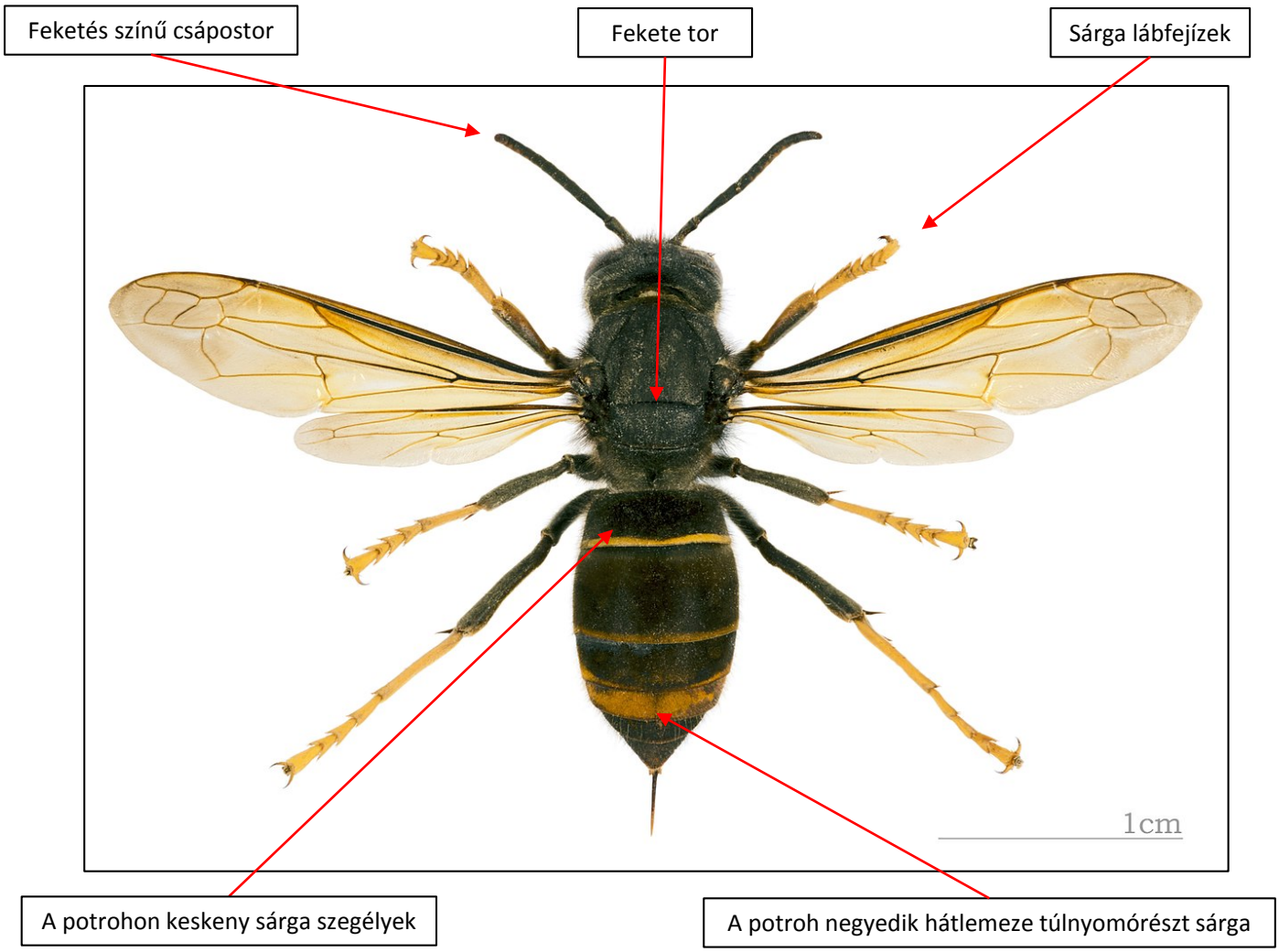
Hatása az őshonos élővilágra, gazdasági és humán-egészségügyi hatásai

Generalista táplálkozása révén közvetlenül károsítja az őshonos állatvilágot. Ráadásul előszeretettel fogyasztja a házi méhet (*Apis mellifera*) is, - egy francia vizsgálat szerint a lárvatáplálékul hordott prédák legalább 30%-át házi méhek alkották, ami jól mutatja, hogy jelentős negatív hatást gyakorol a beporzó rovarok egyedszámára – ezáltal pedig tevékenységének hatékonyságára. Eredeti elterjedési területén ingerlékenynek, agresszívnek tartják.

Leírása, határozóbélyegei

Színezete és mérete alapján az Európában őshonos társasdarázs-fajoktól könnyűszerrel megkülönböztethető. Az európai lódarázs-nál (*Vespa crabro*) valamivel kisebb: a dolgozók és a herék test-hossza átlagosan 20–25 milliméter, míg a királynőké 30 millimétert is eléri. A csápostor felső oldala feketés, alsó oldala világosabb. A fejtető, valamint a homlok és a halánték felső része fekete; a hom-lok és a halánték alsó része, valamint a fejpajzs és a szájszervek narancsos színűek, kivéve a rágók fekete éleit. A tor és az áltorszelvény fekete. A potroh hátlemezei feketék, keskeny sárgás hátsó szegéllyel, kivéve a negyedik hátlemezt, amely túlnyomóan sárga. A lábak feketék, de a lábfejízek sárgák. A szárnyak kissé barnás árnyalatúak.

Irodalom

- Botta-Dukát Z. (2016): Inváziós fajok terjedési útvonalainak átfogó elemzése és hazai értékelése. MTA Ökológiai Kutatóközpont, Ökológiai és Botanikai Intézet, Vácrátót, 264 p.
- https://circabc.europa.eu/sd/a/bf553f17-b594-4452-a8ff-9a2bf291a500/Vespa%20velutina%20-%20GBNNRA.pdf
- https://hu.wikipedia.org/wiki/%C3%81zsiai_l%C3%B3dar%C3%A1zs

Fényképek forrása: https://hu.wikipedia.org/wiki/%C3%81zsiai_l%C3%B3dar%C3%A1zs

© AGRÁRMINISZTÉRIUM

CIFRARÁK

Tudományos neve

Orconectes limosus Rafinesque, 1817

Elterjedése, behurcolás módjai

Észak-amerikai elterjedésű faj, az Egyesült Államok keleti partvidékén őshonos. Az USA több tagállamába, valamint több afrikai, ázsiai és európai országba is betelepítették. Aurópán belül Ausztria, Belgium, Csehország, Franciaország, Hollandia, Lengyelország, Litvánia, Luxemburg, Magyarország, Nagy-Britannia, Németország, Olaszország, Románia, Spanyolország és Szlovákia területére is szándékos úton, tógazdálkodási célból telepítették be, hazánkba az 1950-es évek végén. A faj szép lassan elterjedt nagyobb folyóink mentén, és a hozzájuk kapcsolódó mellékágakban, befolyókban is. A Duna hazai szakaszáról származó haltelepítéssel került a Balaton vízgyűjtő-területére, és onnan terjedt tovább számos déli befolyóba. Napjainkban a leggyakoribb idegenhonos rákfaj; jó alkalmazkodóképességű, eutróf állóvizekben, szennyezett csatornákban is sokfelé megtalálható.

Élőhelye

Nem válogatós, a tisztavizű folyó- és állóvizek mellett megél a szennyezett csatornákban, eutróf tavakban és brakkvízi élőhelyeken is. Kedveli a lágy üledékkel (homok, iszap, agyag) jellemezhető folyószakaszokat, partoldalakat és a sűrű növényzettel benőtt víztesteket.

Életmódja, táplálkozása

Rendkívül jól alkalmazkodik új élőhelyeihez. Terjeszkedése során szárazföldön való átkelését hazánkban is megfigyelték. Mindenevő; legfőbb táplálékai: bármilyen szerves törmelék, növények és apró termetű állatok (pl. férgek, kagylók, csigák, rákok, halak).

Szaporodása

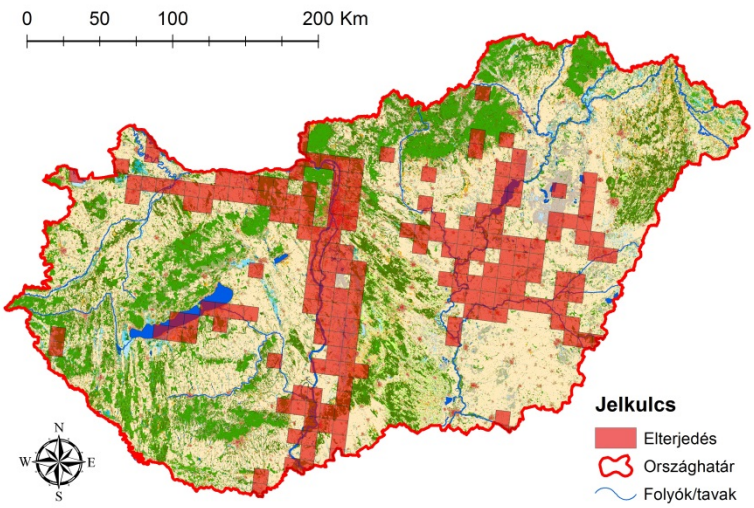
Gyors terjedését segíti, hogy ivartalan szaporodásra is képes. Évente kétszer is szaporodhat átlag 400 pete lerakásával. Az ikrákat egy-három hétig őrzi, majd a kikelt lárvákat magára hagyja. Átlagosan négy évig él.

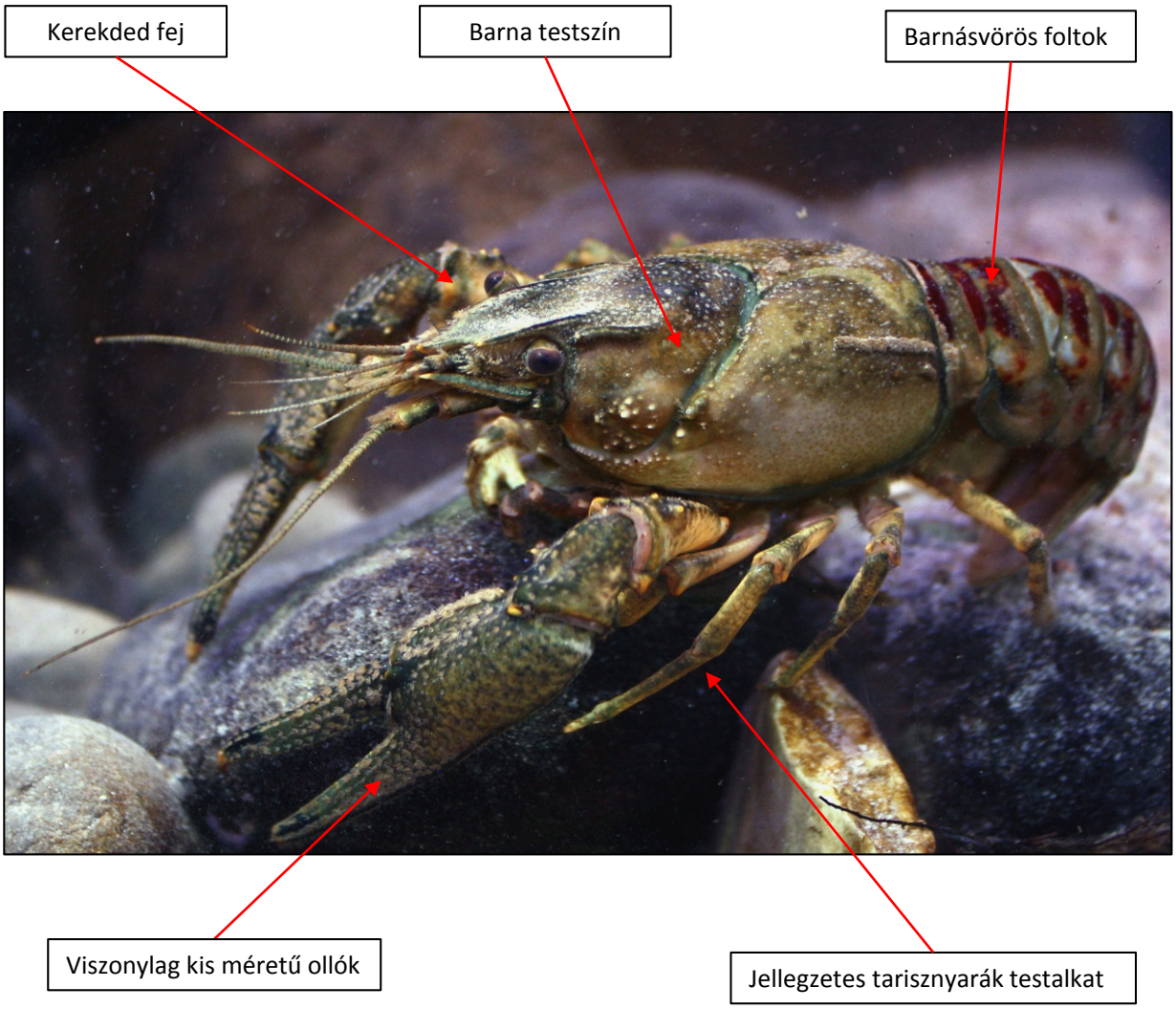
Hatása az őshonos élővilágra, gazdasági és humán-egészségügyi hatásai

Az őshonos rákfajok számára letális rákpestis (*Aphanomyces astacis*) tünetmentes hordozója. Az így megüresedő élőhelyeket rendkívül gyorsan elfoglalja. Mivel nem minden egyed hordozza a rákpestist, megfigyelték őshonos fajokkal való együttélését is, azonban ekkor is gondot jelent, hogy az őshonos rákfajok táplálék-konkurense. A kisebb testű őshonos állatfajok – így főleg a rákok, halak ikrájának elfogyasztásával közvetlenül károsítja az eredeti faunát.

Leírása, határozóbélyegei

A cifrarák hazánk leggyakoribb idegenhonos rákfaja. Testhossza 11-12 centiméter. Feje felülnézetben kerekded, a nyaki barázda előtt és mögött a hátpajzs külső szélénél apró tüskék láthatók. Színe általában barna. A potroh hátlemezein barnásvörös foltok láthatók, erről kapta magyar nevét. Ollói a testméretéhez viszonyítva kisebbek, mint az őshonos fajoknál. Az ollók kéztő ízének belső oldala egy tüskébe fut ki. A merev száron és a mozgatható száron egy sötétebb folt található, mely a végén narancssárga színű.

Irodalom

- Botta-Dukát Z. (2016): Inváziós fajok terjedési útvonalainak átfogó elemzése és hazai értékelése. MTA Ökológiai Kutatóközpont, Ökológiai és Botanikai Intézet, Vácrátót, 264 p.
- https://en.wikipedia.org/wiki/Orconectes_limosus
- https://www.specieinvasive.it/index.php/it/specie-di-rilevanza-unionale/schede-risk-assessment/file/Orconectes%20limosus.pdf
- http://nonnativespecies.ie/wp-content/uploads/2014/03/Orconectes-limosus-Spiny-cheek-Crayfish1.pdf

© AGRÁRMINISZTÉRIUM

Fényképek forrása: https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Orconectes_limosus

Csíkos tengeriharcsa

Tudományos neve

Plotosus lineatus Thunberg, 1787

Elterjedése, behurcolás módjai

Tengeri halfaj, előfordul a Csendes- és az Indiai-óceán területén, Japántól Ausztráliáig, Afrika keleti részén és a Vörös-tengerben is. A Szuezi-csatornán keresztül jutott a Földközi-tengerbe, ahol először 2002-ben jelent meg Izrael területén. Ezt követően folyamatosan növekedett elterjedési területe, mely folyamat napjainkig is tart. Tekintettel arra, hogy a kérdéses hal tengeri, magyarországi megjelenése és elterjedése kizárt.

Élőhelye

Alapvetően tengeri faj, a nyílt tenger mellett gyakran előfordul a partok közelében, korallzátonyoknál, folyók torkolatvidékeinél, brakkvizekben is.

Életmódja, táplálkozása

Magányosan vagy kisebb csoportokban fordul elő. A fiatalok nappali életmódot folytatnak, míg az öregek éjszakaik. Nappal kövek, kiszögellések alatt vagy üregekben húzza meg magát. Húsevő; elsősorban puhatestűeket, férgeket, rákokat és halakat zsákmányol. Európai vizsgálatok arra jutottak, hogy a meghódított területeken alapvetően az utóbbi két élőlény-csoport képviselőit fogyasztja.

Szaporodása

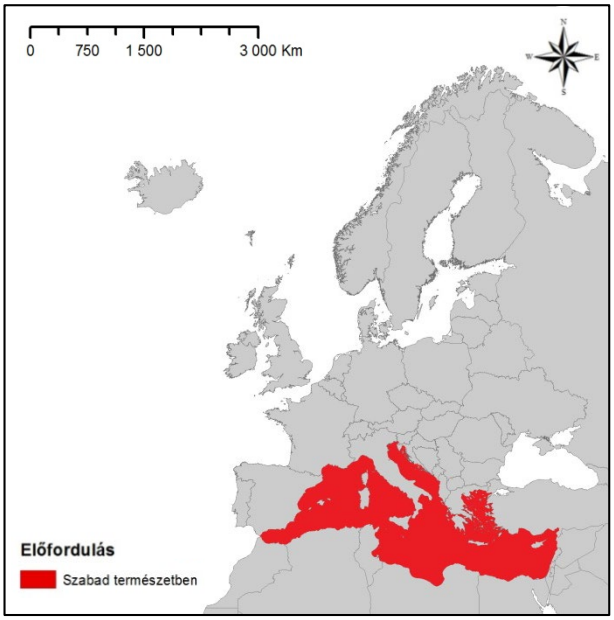
A tenger fenekére süllyedő ikrái és lárvái vannak. Ivarérettségét egy-három év után éri el. Egyszerre 525-1176 ikrát rak le. Ívási időszaka a nyári hónapokra tehető. Ikrákat a tenger fenekén kövek vagy valamilyen masszív képződmény alá helyezi el, amit a hím őriz. A lárvastádium 10-15 napig tart, ennek során mindvégig a part közelében maradnak. A halivadékok növekedésük során több százas csapatokban, „golyókat” formálva állnak össze és járják a tengert.

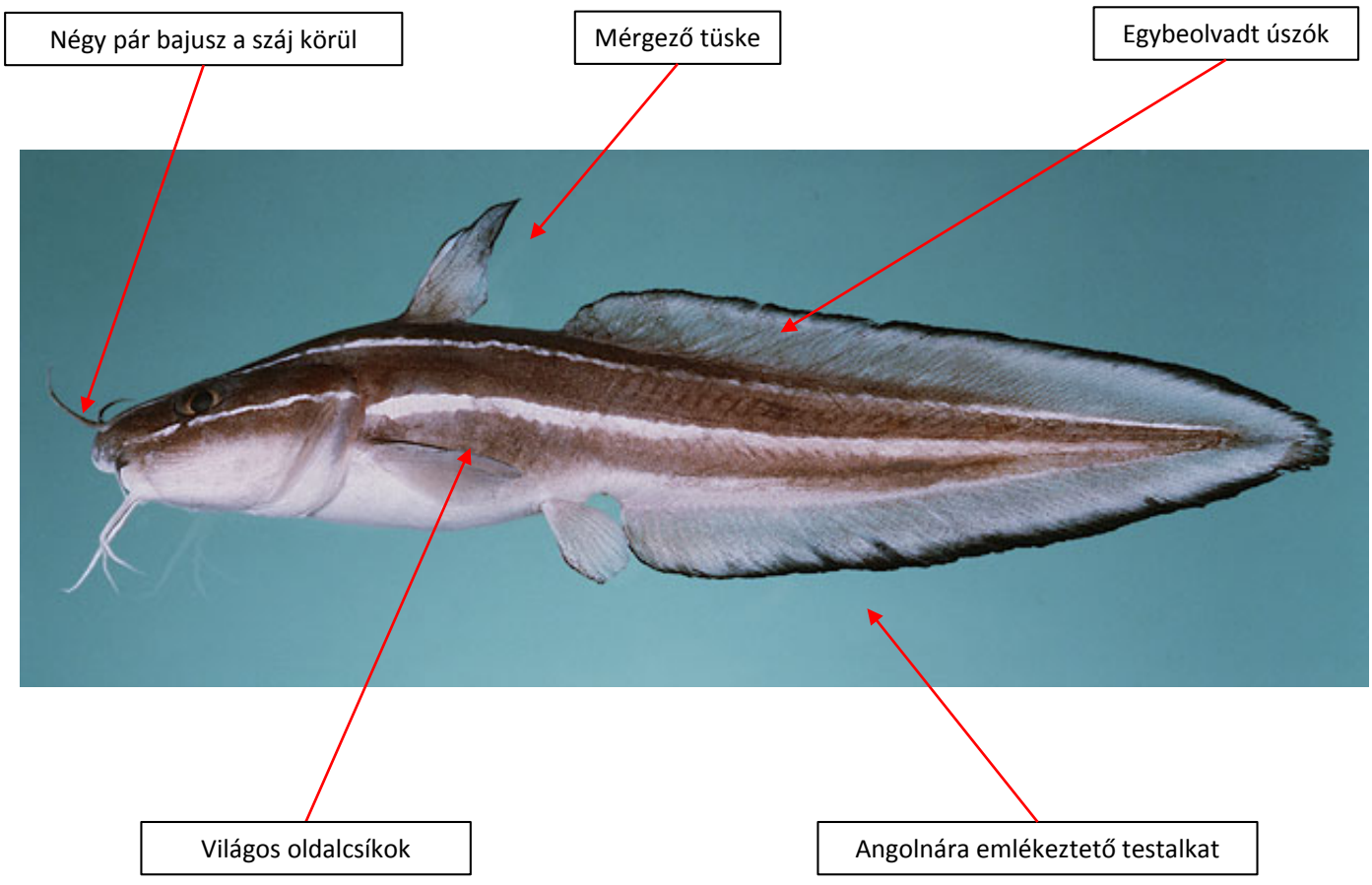
Hatása az őshonos élővilágra, gazdasági és humán-egészségügyi hatásai

Tápláléka az őshonos fajok (pl. halak, rákok) közül kerül ki, emellett bizonyos őshonos halfajok táplálék- és élőhely konkurense is. Alapjaiban képes megváltoztatni a természetes élőlény-közösséget. Mérgező faj, hát- és mellúszósugarainak szúrása fájdalmas és komoly egészségügyi kockázatot jelent. A szúrás esélyét növeli a hímek fészekőrzésnél tanúsított agresszív viselkedése.

Leírása, határozóbélyegei

Testhossza 25-32 centiméter. Testszíne alapvetően barna, krémszínű nagy fehér csíkokkal a testoldalán. Legszembetűnőbb bélyege az összeolvadt háti, farok és farok alatti úszó - megjelenésében gyakorlatilag egy angolnára emlékeztet. Száját a többi harcsához hasonlóan négy pár bajusz veszi körbe. Mérgező tüskéi a mellúszókon és az első hátúszón találhatóak.

Irodalom

- Galanidi M. ,Turan C., Oztürk B., Zenetos A. (2019): Europen Union (EU) Risk Assessment of Plotosus lineatus (Thunberg, 1787); a summary and information update. Journal of the Black Sea/Mediterranean Environment 25(2), p. 210-231.
- https://en.wikipedia.org/wiki/Plotosus_lineatus
- https://www.fishbase.se/summary/Plotosus-lineatus.html

© AGRÁRMINISZTÉRIUM

Fényképek forrása: https://www.fishbase.se/photos/ThumbnailsSummary.php?Genus=Plotosus&Species=lineatus

CSINOS TARKAMÓKUS

Tudományos neve

Callosciurus erythraeus Pallas, 1779

Elterjedése, behurcolás módjai

Délkelet-ázsiai elterjedésű faj, India legkeletibb részétől egészen Tajvanig előfordul, délen a Maláj-félszigetig megtalálható. Betelepítették Argentínába és Japánba is, valamint az európai országok közül Belgiumban, Franciaországban, Hollandiában és Olaszországban alakultak ki önfenntartó állományai. Megtelepedett állományai kisállattartóktól vagy állatkertekből, kisállatkereskedésekből kiszökött példányoktól származnak. Magyarországon a természetben nem, csak állatkertekben és kisállattartóknál fordul(hat) elő.

Élőhelye

Eredeti élőhelyei a 3000 méter alatti trópusi és szubtrópusi örökzöld, lombhullató, illetve tűlevelű erdők. Új előfordulási területein tökéletesen alkalmazkodott a mérsékelt övi lombhullató erdőkhöz és a városi parkokhoz.

Életmódja, táplálkozása

Nem tart territóriumot, az egyes példányok területei átfednek egymással. Az egyedek általában békésen megférnek egymás mellett, ugyanakkor az is előfordul, hogy heves harcba bocsátkoznak. Mindenevő - főleg különböző növényi részekkel (pl. levelek, rügyek, magvak, gyümölcsök), gombákkal, csigákkal, rovarokkal és madártojásokkal táplálkozik. Elsősorban a fákon keresgél élelem után, de jelentős időt tölt a talajon is.

Szaporodása

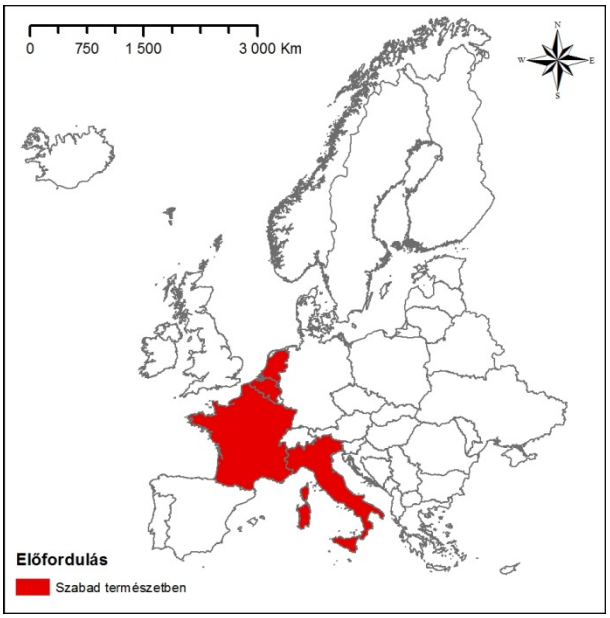
Egész évben sor kerülhet az egyedek párzására. A nőstény körül összegyűlő hímek megküzdenek a párzás jogáért. A győztes hím egy darabig őrzi a nőstényt, majd otthagyja, így az végül több hímmel is párosodhat. Egyszerre jellemzően két utódjuk születik, melyeket 47-49 napig szoptatnak egy, az utódok számára épített, védett helyen. A kicsik egyéves korukban válnak ivaréretté, ezt követően otthagyják szüleiket és új, saját területet keresnek maguknak. Élettartamuk 16 évig is lehet.

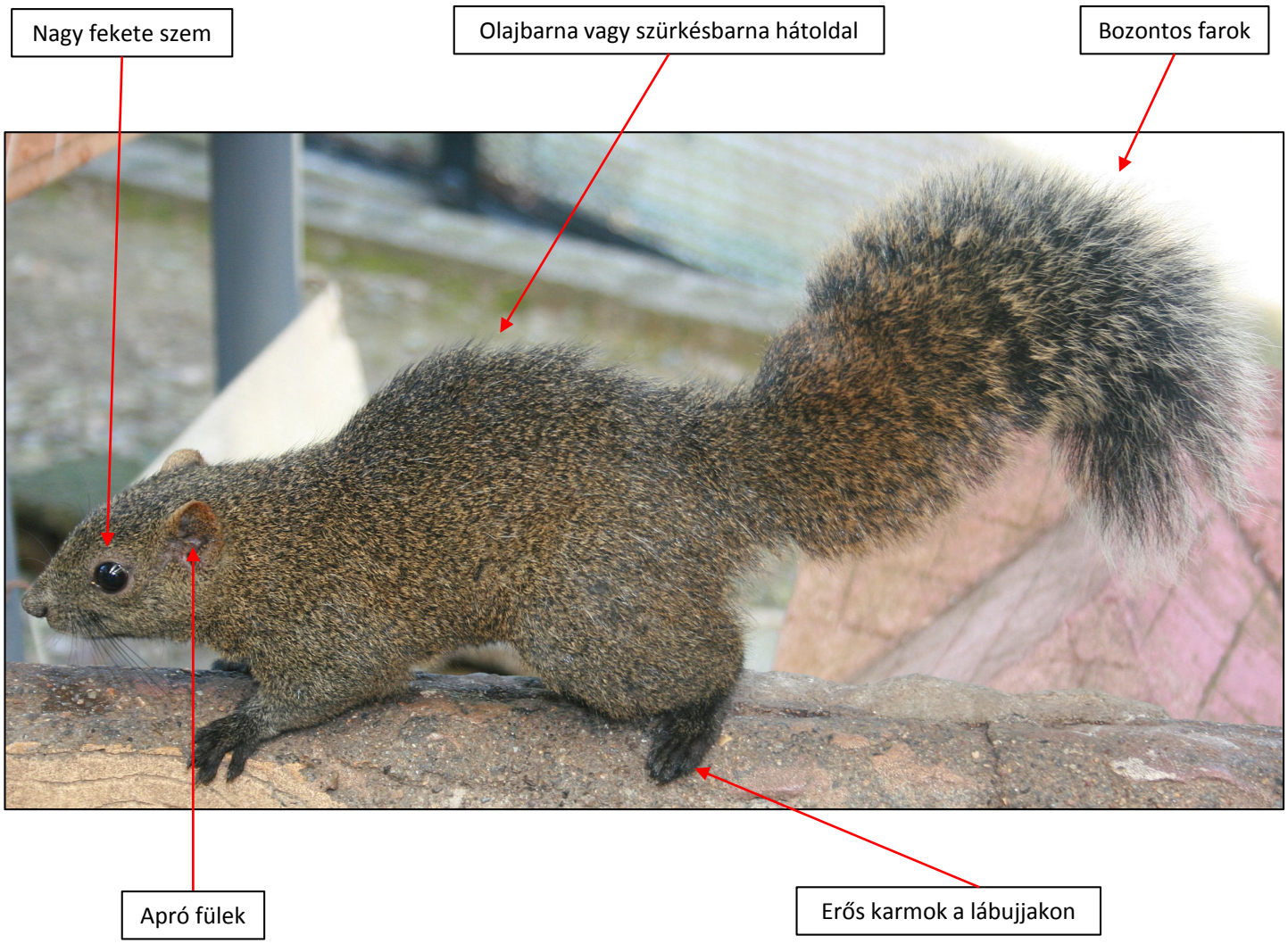
Hatása az őshonos élővilágra, gazdasági és humán-egészségügyi hatásai

Olaszországban kimutatták, hogy kiszorítja élőhelyéről a vörös mókust (*Sciurus vulgaris*). Tojásfogyasztásával kárt okoz az őshonos madárvilágban. Legjelentősebb mértékben azonban a fák kérgének lehántásával gyakorol hatást környezetére, így nemcsak természetvédelmi, de komoly gazdasági károkat is okoz. A lehántott kérgű törzsek esetén megnő a gombás fertőzések kialakulásának veszélye, ráadásul a gerinctelenek is nagyobb eséllyel támadják meg az érintett fákat, ezáltal jelentősen csökkenti a fahozamot.

Leírása, határozóbélyegei

Közepes testméretű mókusfaj, testhossza 20-26 centiméter, farka 17-20 centiméter hosszú.Alapvetően olajbarna vagy szürkésbarna színezetű, hasa ugyanakkor vörösbarna, de lehet teljesen szürke is. Fülei 19-24 milliméteresek, nincs rajtuk kiálló szőrpamacs. Lábujjain erős karmokat visel, ezekkel kiválóan meg tud kapaszkodni a fák kérgén. Szemei nagyok és sötét színűek. Eddig több mint 30 alfaját írták le.

Irodalom

- https://circabc.europa.eu/sd/a/1ad0c810-0b7c-4620-b1c1-6b2fc59e92c3/Callosciurus%20erythraeus%20-%20GBNNRA%20based%20-%20IAS%20workshop.pdf
- https://en.wikipedia.org/wiki/Pallas%27s_squirrel
- https://hu.wikipedia.org/wiki/Csinos_tarkam%C3%B3kus
- https://www.iucnredlist.org/species/3595/22254356

Fényképek forrása: https://en.wikipedia.org/wiki/Pallas%27s_squirrel, https://www.thainationalparks.com/species/pallass-squirrel

© AGRÁRMINISZTÉRIUM

ÉKSZERTEKNŐS

Tudományos neve

Trachemys scripta Schoepff, 1792

Elterjedése, behurcolás módjai

Észak-Amerikában őshonos faj, a kontinens középső és délkeleti részén, a Mississippi-völgyében és a Mexikói-öböl környékén fordul elő. Az Antarktisz kivételével gyakorlatilag valamennyi földrészre betelepítették. Európán belül Ausztriában, Belgiumban, Csehországban, Dániában, Finnországban, Franciaországban, Lettországban, Lengyelországban, Litvániában, Magyarországon, Nagy-Britanniában, Németországban, Olaszországban, Spanyolországban, Svájcban és Svédországban jöttek létre önfenntartó állományai. Hazánkban gyakorlatilag az egész ország területén előfordul, jellemzően emberi településeken, illetve azok közvetlen közelében, kisebb-nagyobb tavakban kerül elő, de olykor településektől távol is találkozhatunk példányaival. Hosszú életű faj lévén ezek zömmel kisállattartók által megunt példányok, melyeknek azonban vannak szabadban kelt utódaik is.

Élőhelye

Elsősorban tavakban, mocsarakban és lassú folyású patakokban él; iszapos aljzatú, vízinövényekben gazdag részeken. Hazánkban nagyon gyakran kerül elő városi tavakból.

Életmódja, táplálkozása

Rendkívül hosszú élettartamú faj, akár 75 évig is élhet, éppen ezért nagy veszélyt jelent betelepítése. Ideje nagyobb részét a vízben tölti, csak napozás és tojásrakás céljából keresi fel a szárazföldet. 10 °C alatti hőmérsékleten az iszapba fúrja magát és ott telel át - ezt a hazai éghajlati viszonyok között is képesek megtenni. Mindenevő; tápláléka alapvetően puhatestűekből és vízirovarokból áll, de étrendjét különféle növényi részekkel, ebihalakkal és kisebb testméretű halakkal is kiegészíti. Az idősebb példányok nagyobb arányban fogyasztanak növényi eredetű táplálékot, mint fiatal társaik.

Szaporodása

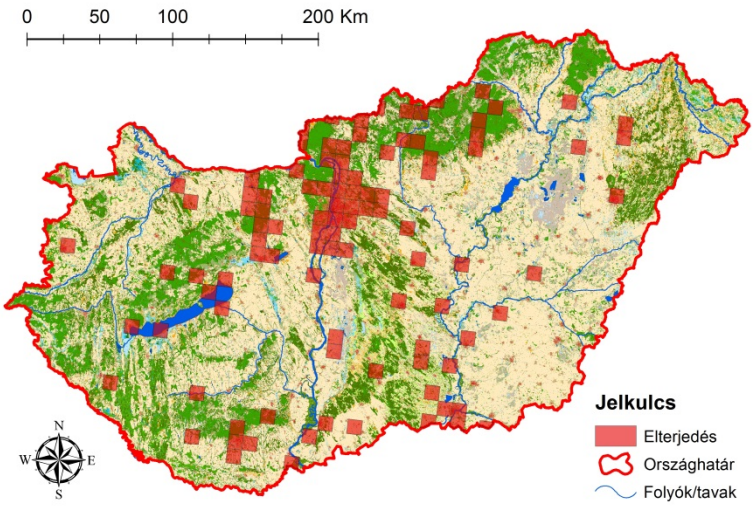
A nőstény laza talajú, növényzettel ritkásan benőtt területre rakja tojásait, a vízfelülettől olykor meglepően távol. Eredeti élőhelyén szaporodási időszaka április és augusztus közé esik, azonban hazánkban némileg később kezdődik és tovább tart. Földbe ásott fészke átlagosan 12 centiméter mély. Egy nagyobb nőstény akár 20-30 (átlagosan 11) tojást is lerakhat, melyekből a fiatalok - a hőmérséklet függvényében - 55-80 nap alatt kelnek ki. Az embriók magasabb hőmérsékleten nőstényekké, alacsonyabb hőmérsékleten pedig hímekké fejlődnek, így Európában a kelési hőmérséklet a faj elterjedésének fontos korlátozó tényezője lehet. A frissen kikelt kis teknősök különösen igénylik a gazdag vízfelszíni növényzetet, mely megfelelő búvóhelyet biztosít számukra a ragadozók elől.

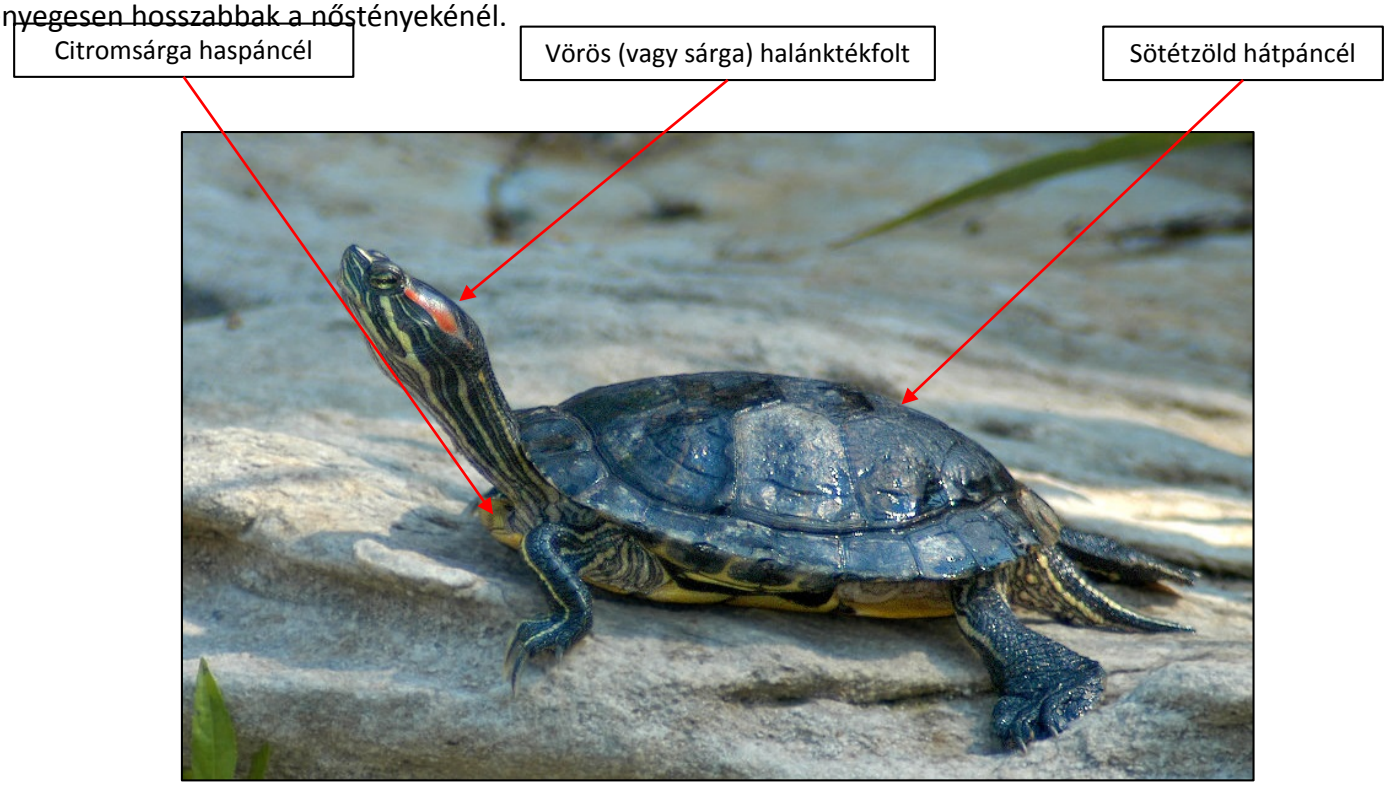
Hatása az őshonos élővilágra, gazdasági és humán-egészségügyi hatásai

Kompetítora egyetlen őshonos teknősfajunknak, a mocsári teknősnek (*Emys orbicularis*). Korábban válik ivaréretté és több tojást rak, le ráadásul nagyobb és viselkedését tekintve agresszívabb nála, ezáltal kiszorítja élőhelyéről. Tekintettel arra, hogy mindenevő és akár a kisebb testű halakat is megeszi, nagy veszélyt jelent az őshonos életközösségekre. Egészségügyi hatása sem elhanyagolható, hiszen terjeszti az emberre is veszélyes Salmonella baktériumokat.

Leírása, határozóbélyegei

Három alfaja ismert: törzsalakja a sárgafülű ékszerteknős (*T. s. scripta*), mely az Egyesült Államok délkeleti részén Floridától Virginiáig fordul elő; a vörösfülű ékszerteknős (*T. s. elegans*) őshazája Mexikó északkeleti része és Illinois állam között az Egyesült Államok változatos területeit foglalja magában, míg a Troost-ékszerteknős (*T. s. troosti*) Kentuckyban és Tennessee-ben fordul elő. Hazánk területén elsősorban az első két alfaj található meg. Testhosszúsága 15-30 centiméter, a hímek lényegesen kisebbek a nőstényeknél. Feje két oldalán vörös (*elegans* alfaj egyedeinél) vagy sárga (*scripta* és *troosti* alfaj egyedeinél) halántékfolt található. Hátpáncélja sötétzöld vagy barna színű, sárga mintázattal; az idősebb egyedek kevésbé kontrasztos színezetűek. A haspáncél sötét foltokkal és gyűrűkkel tarkított, sárga színezetű, a *scripta* alfajhoz tartozó egyedeknek azonban teljesen sárga a haspáncélja. Lábain, nyakán és fején sárga csíkok figyelhetőek meg. Előfordulnak majdnem fekete (melanisztikus) példányok is, ezek mintázata alig vehető ki. Kifejlett korban a hím és a nőstény könnyen megkülönböztethető egymástól: a hímek kisebbek, farkuk, valamint elülső lábaikon található karmaik lényegesen hosszabbak a nőstényekénél.

Irodalom

- Botta-Dukát Z. (2016): Inváziós fajok terjedési útvonalainak átfogó elemzése és hazai értékelése. MTA Ökológiai Kutatóközpont, Ökológiai és Botanikai Intézet, Vácrátót, 264 p.
- https://en.wikipedia.org/wiki/Pond_slider
- https://www.cabi.org/isc/datasheet/61560#toDistributionMaps
- https://www.daf

Fényképek forrása: https://hu.wikipedia.org/wiki/V%C3%B6r%C3%B6sf%C3%BCl%C5%B1_%C3%A9kszerteknn%C5%91s, https://calphotos.berkeley.edu/cgi/img_query?enlarge=0000+0000+0605+1409

© AGRÁRMINISZTÉRIUM

ÉSZAKI CIFRARÁK

Tudományos neve

Orconectes virilis Hagen, 1870

Elterjedése, behurcolás módjai

Észak-amerikai elterjedésű faj; Kanada Alberta, Manitoba, Ontario, Québec, Saskatchewan, illetve az Egyesült Államok Colorado, Illinois, Indiana, Iowa, Kansas, Kentucky, Michigan, Montana, Nebraska, New York, Ohio, Oklahoma, Wisconsin és Wyoming államai területén őshonos, azonban más USA-beli államokba, valamint Mexikóba is betelepítették. Európán belül egyelőre csak Hollandiában és Angliában jött létre önfenntartó állománya. Eredetileg akvaristák telepítették kerti tavakba.

Élőhelye

Köves talajú, gyors folyású folyók, patakok és állóvizek lakója, azonban a lágy üledékkel (homok, iszap, agyag) jellemezhető, lassúbb áramló vizekben és tavakban is előfordul.

Életmódja, táplálkozása

Erőteljes ollói kiválóan alkalmasak arra, hogy nagyméretű járatrendszert készítsen velük a partoldalba, ahová visszahúzódva átvészeli a hosszan tartó hideg, vagy az alacsony oxigén szinttel járó száraz periódusokat. Jó alkalmazkodó-képességű faj. Mindenevő; legfőbb táplálékai: bármilyen törmelék, növények és apró termetű állatok, úgymint férgek, kagylók, csigák, rákok és halak.

Szaporodása

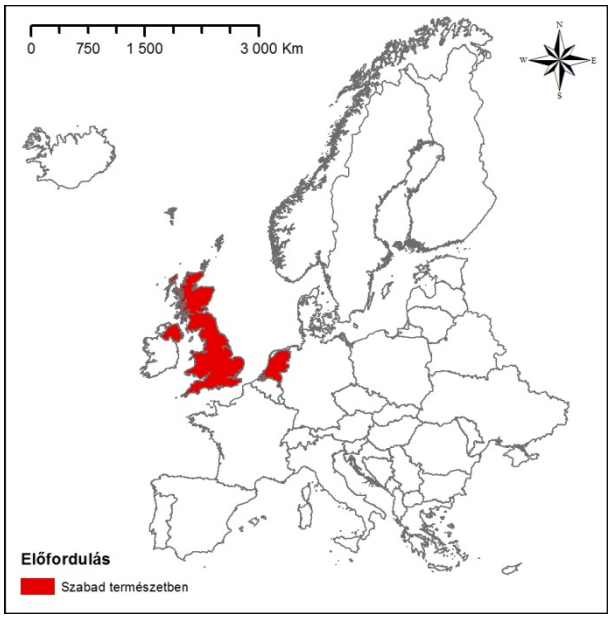
Európai szaporodásbiológiájáról keveset tudni. Eredeti elterjedési területén belül ősztől tél végéig tart a párzási időszaka. Néha még tavasszal is párzanak az egyedek, amikor a víz már kezd felmelegedni. A nőstények hónapokig képesek tárolni a hímivarsejteket, hogy azok majd tavasszal termékenyítsék meg ikráikat, melyeket az úszólábaikon hordoznak. A lárvák egy-két hónapon belül kelnek ki, hasonlítanak a felnőttekre, az első őszig azonban csupán 2-3 centiméteresre nőnek meg. Átlagosan négy évig él.

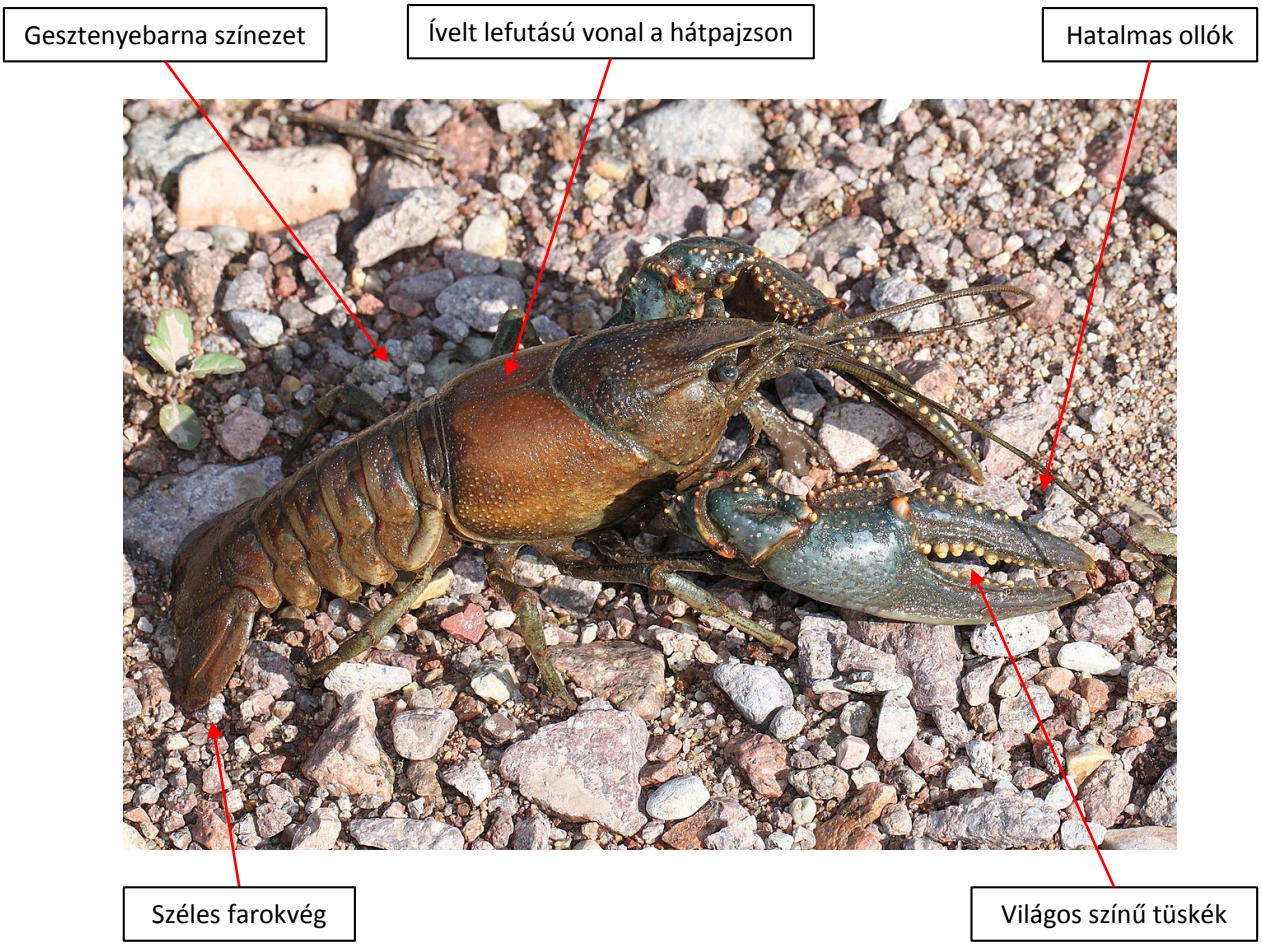
Hatása az őshonos élővilágra, gazdasági és humán-egészségügyi hatásai

Rendkívül agresszív faj, komoly táplálék-konkurense az őshonos rákfajoknak. Ezen túlmenően a honos rákfajok számára letális rákpestist (*Aphanomyces astacis*) terjesztője. A kisebb testű őshonos állatfajok (pl. rákok, halak) elfogyasztásával közvetlenül károsítja a meghódított területek eredeti faunát. Jelentős hínárfogyasztása miatt az általa benépesített vizek elalgásodhatnak. Ún. „ökoszisztéma-mérnök" faj, vagyis képes környezetét saját igényeinek megfelelően átalakítani.

Leírása, határozóbélyegei

Testhossza 10 centiméter. Feje felülnézetben kerekded. A nyaki barázda fejpazs felőli oldala sima, a hátpajzson felül egy sorban apró tüskék helyezkednek el, külső széle oldalt kissé a fejpajzs fölé nyúlik. A hátpajzs két oldalsó lemeze illeszkedésénél két ívelt lefutású vonal található, kirajzolva a lemezek illeszkedését. Színe gesztenyebarna, a potroh hátlemezein mindkét oldalt egy sötétebb foltsor látható. Ollói nagyok, a kéztő ízének belső oldala egy tüskébe fut ki, mely gyakran elágazik. Mind a merev szár, mind a mozgatható szár széle világosabb színű. Az ollók felső élén két sorban világos színű tüskék helyezkednek el, belső felszínük éle világos színű. Mindkét száruk vége világos, enyhén visszahajló. A potroh vastag, a farokvég széles.

Irodalom

- Botta-Dukát Z. (2016): Inváziós fajok terjedési útvonalainak átfogó elemzése és hazai értékelése. MTA Ökológiai Kutatóközpont, Ökológiai és Botanikai Intézet, Vácrátót, 264 p.
- https://en.wikipedia.org/wiki/Orconectes_virilis
- https://circabc.europa.eu/sd/a/9784fc6e-d092-4a82-86e3-272deb584121/Orconectes%20virilis%20-%20GBNNRA.pdf
- http://www.iucngisd.org/gisd/species.php?sc=218
- https://www.iucnredlist.org/species/153831/4551026

© AGRÁRMINISZTÉRIUM

Fényképek forrása: https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Orconectes_virilis

HALCSONTFARKÚ RÉCE

Tudományos neve

Oxyura jamaicensis Gmelin, 1789

Elterjedése, behurcolás módjai

Észak-Amerika területén és a Karib-térségben őshonos, ám részben Közép-Amerikában telel. Kedvelt díszmadár - fogságból szökött példányaiból kialakult önfenntartó, szigetszerű állományai élnek Észak-Afrikában, Európában és Ázsiában, Spanyolországtól egészen a Kaszpi-tengerig. Európán belül Ausztriában, Belgiumban, Hollandiában, Franciaországban, Nagy-Britanniában, Németországban és Spanyolországban költ, de fogságból szökött példányai a kontinens más országaiban is rendszeresen felbukkannak. Hazánkban rendszeresen észlelnek kóborlóként nyugat-európai költő egyedeket, illetve illegálisan tartott és megszökött példányokat. Legelső előfordulását a Hortobágyi halastavon észlelték 1997 márciusában, majd Nagykanizsa mellett, a Kis-Balatonon, a tatai Öreg tavon, a Biharugra-halastavakon, illetve Pusztaszeren is előkerült. Minden esetben magányos egyedeket figyeltek meg, elsősorban a késő őszi, kora tavaszi időszakban. Hazánk területén egyelőre még nem költött.

Élőhelye

Költési időszakban ragaszkodik a növényzettel dúsan borított édesvízi mocsarakhoz és kisebb-nagyobb tavakhoz, a vonulási és telelési időszakot azonban már nyíltabb vízfelületeken tölti.

Életmódja, táplálkozása

Vonuló faj; eredeti élőhelyén a kemény teleket Észak-Amerika déli, part menti területein a be nem fagyott állóvizeken tölti, egyes egyedek azonban egészen Közép-Amerika északi részéig vonulnak telelni. Költési időszakban párokat alkot, teleléskor azonban csapatokba verődik; csak ritkán társul más fajokhoz. Táplálékát vízi gerinctelenek és növényi eredetű részek alkotják, melyekért egy méternél mélyebbre is képes lebukni.

Szaporodása

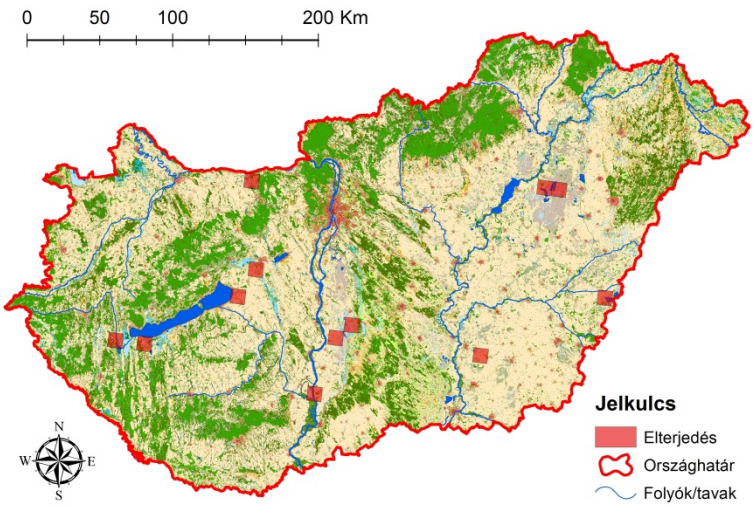
Évente egy alkalommal költ. A fészkelőhelyre való visszaérkezést követően a gácsérok látványos udvarlási ceremóniába kezdenek, melynek során a hím körbeússza a tojót, farkát előre hajtja, nyakát kinyújtja, majd fényes, kék színű csőrével megüti a tojó gesztenyebarna mellkasát. Ha a tojó elégedett a produkcióval, kinyújtja a nyakát és kinyitja a csőrét, majd kezdetét veszi a párosodás. A fészket a tojó építi közel a vízfelszínhez, sűrű növényzet közé, ezáltal rejtve el azt a ragadozók elől. Fészekalja 6-10 tojásból áll, melyen kizárólag a tojó kotlik, hozzávetőleg 23-26 napig. A fiókák fészekhagyók, 20-30 naposan már önállóak, de röpképességüket csak később érik el. A gácsér gyakorlatilag nem vesz részt a költésben és a fiókanevelésben, gyakran elhagyja a tojót a költési időszak alatt.

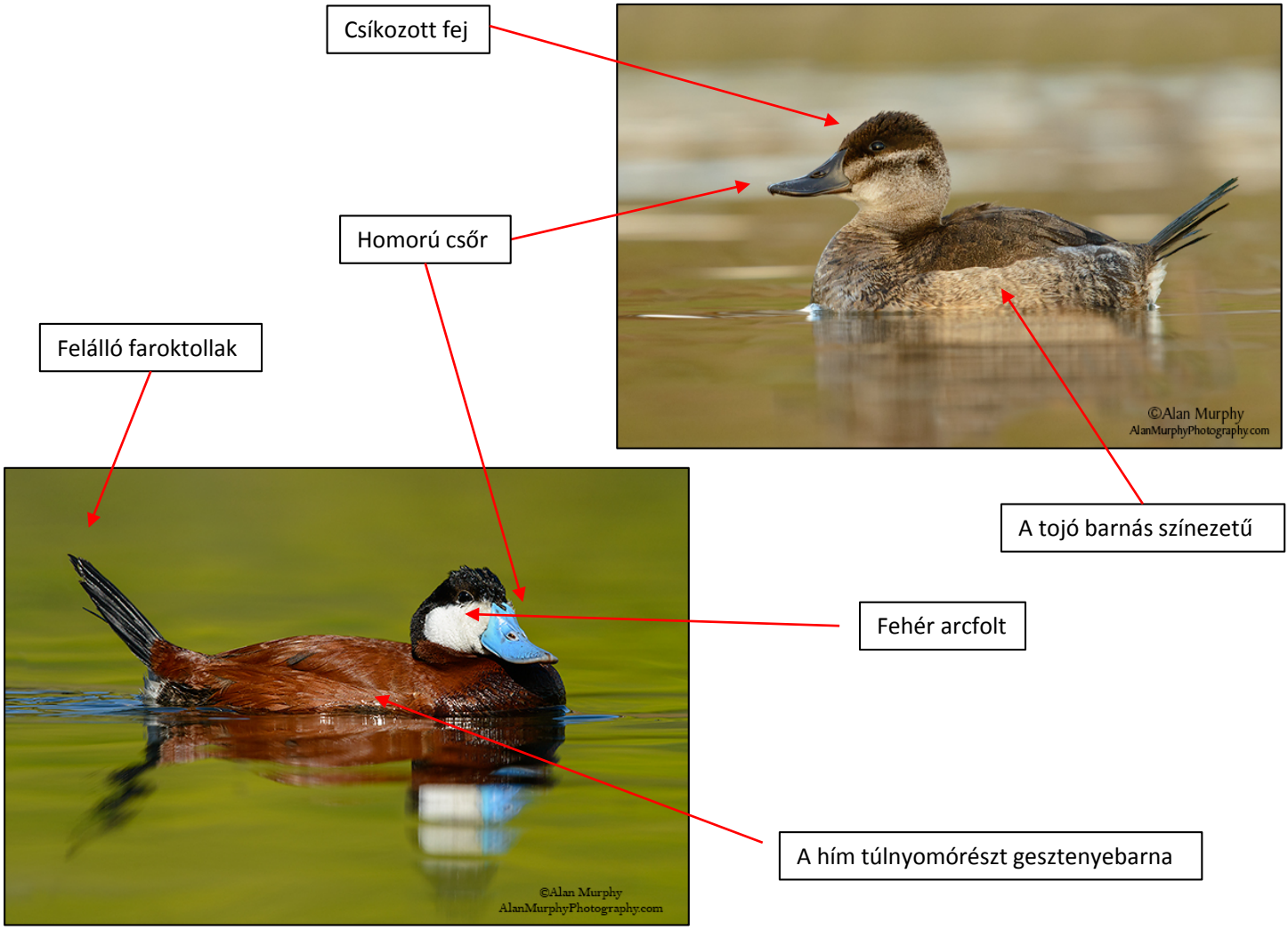
Hatása az őshonos élővilágra, gazdasági és humán-egészségügyi hatásai

Legjelentősebb hatásai: hibridizál a világszerte veszélyeztetett kékcsőrű récével (*Oxyura leucocephala*), tönkretéve ezáltal ez utóbbi faj tiszta genetikai állományát, valamint kiszorítva őt a számára alkalmas élőhelyekről. Egyéb ökológiai, gazdasági, illetve az emberi egészségre gyakorolt káros hatása nem jelentős. Spanyolországban és az Egyesült Királyságban célzott programok futnak állományának felszámolása érdekében.

Leírása, határozóbélyegei

Testhosszúsága 35-43 centiméter, szárnyfesztávolsága 53-62 centiméter, tömege 540-795 gramm. A hazánkban rendszeresen előforduló őshonos récéknél tömzsibb benyomást keltő, kistestű réceféle jellegzetes nagy fejjel, erős csőrrel és hosszú, felfelé álló faroktollal. A gácsér alapvetően sötét gesztenyeszínű, fejteteje és nyakának hátsó része fekete, feje fehér, csőre világoskék. A sötétbarna csőrű tojó barna színezetű, világosbarna fején sötétbarna csík fut végig. Csőre homorú - ez jól elkülöníti a közeli rokon kékcsőrű récétől, mely hazánk területéről költő fajként már kipusztult, manapság már csak igen ritka vendég.

Irodalom

- http://datazone.birdlife.org/species/factsheet/ruddy-duck-oxyura-jamaicensis
- http://www.iucnredlist.org/details/22727750/0
- https://en.wikipedia.org/wiki/House_crow
- https://en.wikipedia.org/wiki/Ruddy_duck

Fényképek forrása: http://www.alanmurphyphotography.com

© AGRÁRMINISZTÉRIUM

Háromszögletű örvényféreg

Tudományos neve

Arthurdendyus triangulatus Dendy, 1894; Jones & Gerard, 1999

Elterjedése, behurcolás módjai

A földi planáriák (Geoplanidae) családjába tartozó szárazföldi életmódú féregfaj; Új-Zéland délibükk *(Nothofagus sp.)* erdeiben őshonos, de művelt területeken, ültetvényekben és kertekben is megtalálható. Európában először Észak-Írország területén jelent meg 1963-ban, ahová feltehetőleg véletlenül került be dísznövény-szállítmányokkal. Azóta Angliában, Írországban és Skóciában is elterjedt. 1982 óta a Feröer-szigetekről is ismert előfordulása - ide nagy valószínűséggel a Brit-szigetekről került importált növényekkel.

Élőhelye

A talaj felszínéhez közel, rendszerint kövek, korhadt fák és törmelék alatt fordul elő. A faj számára optimális talajhőmérséklet 15-20°C, a tartósan 20°C fölötti hőmérsékletet már nem viseli el.

Életmódja, táplálkozása

Óránként akár 17 métert is képes megtenni a talajban - jellemzően a gyűrűsférgek által készített járatrendszereken keresztül. Kizárólag gyűrűsférgekkel táplálkozik. Rendkívül sokáig képes túlélni táplálkozás nélkül - megfigyelések szerint ez az időtartam akár egy év is lehet. A táplálkozás nélküli időszak során szövetei felszívódhatnak, nemi szervei pedig elkorcsosulhatnak.

Szaporodása

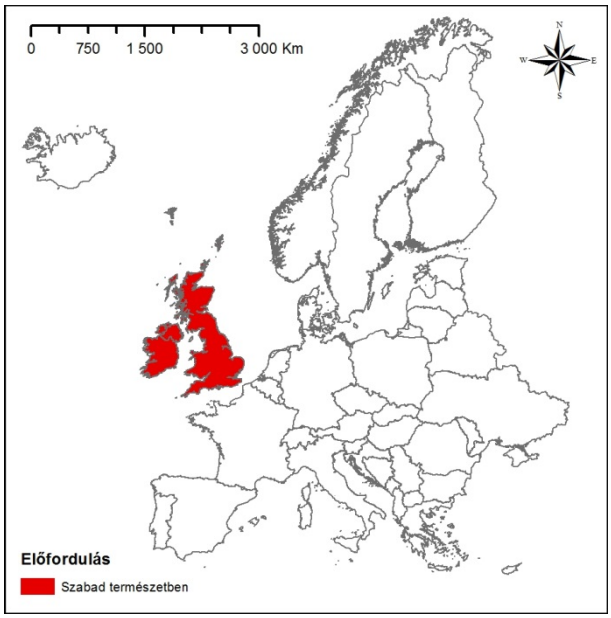
Hímnős, vagyis hím- és női nemi szervekkel egyaránt rendelkezik. Az ivarérett egyedek egymás kölcsönös megtermékenyítését követően szaporodnak. A faj egyedei kéthetente raknak le egy gömb alakú, fényes, fekete tojáskapszulát, melyben átlagosan hat fiatal található (számuk 1-14 között változhat).

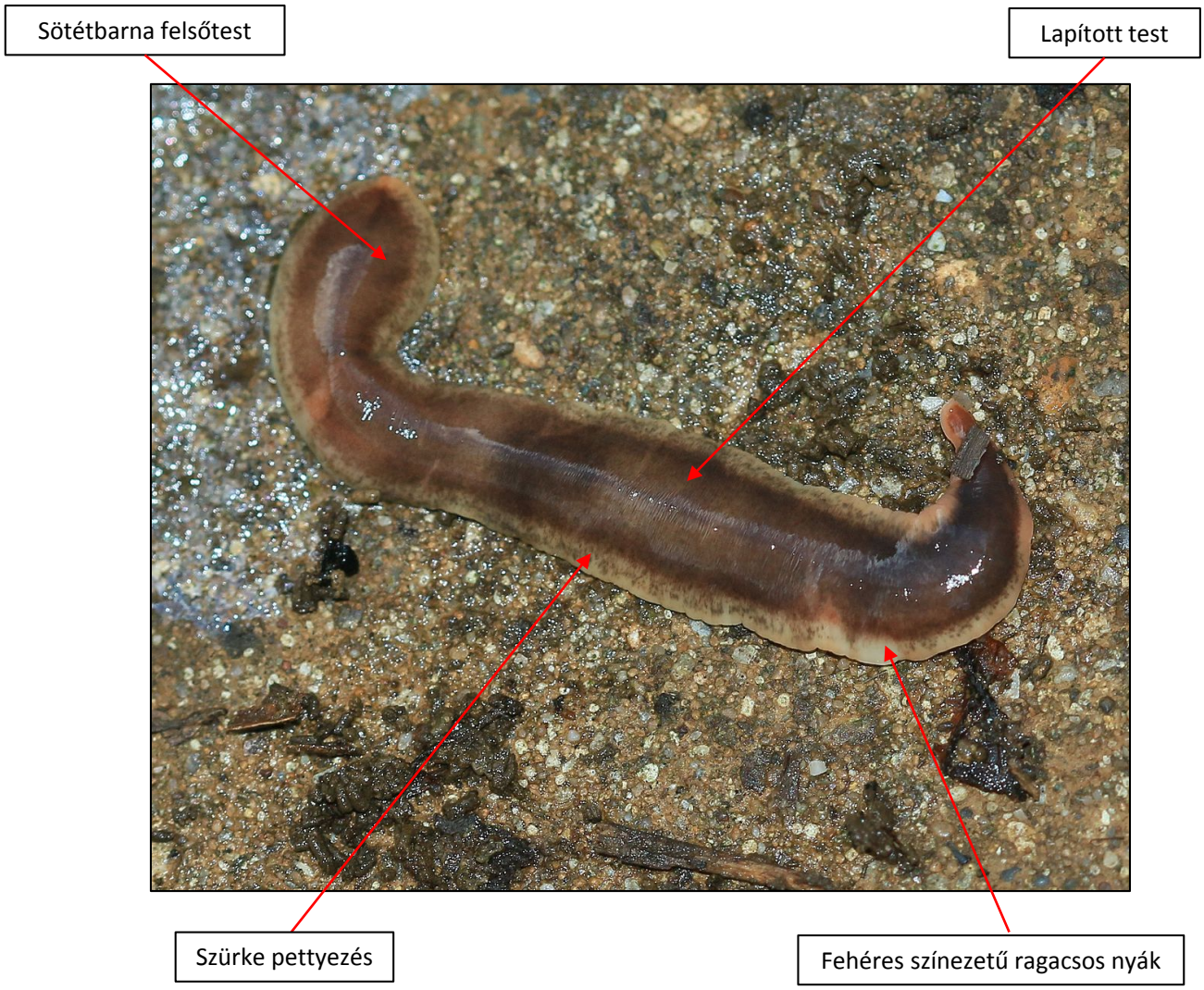
Hatása az őshonos élővilágra, gazdasági és humán-egészségügyi hatásai

Az őshonos gyűrűsférgek elfogyasztásával csökkenti azok egyed- és fajszámát. A gyűrűsférgek a talajélet fontos résztvevői: lebontják az elhalt növényi részeket, gondoskodnak a talaj levegőztetéséről, valamint komplex rendszert alkotnak a talajban élő baktériumokkal és gombákkal. Összességében tehát a faj közvetetten degradálja a talaj minőségét. Ráadásul a gyűrűsférgek fontos táplálékai számos további állatfajnak - elsősorban madaraknak -, így számuk csökkenése negatívan hat az őshonos fauna több tagjára is. Egészségügyi szempontból is lehet káros hatása, az egyedek testét körülvevő nyálka ugyanis irritálhatja a bőrt.

Leírása, határozóbélyegei

Teljes hossza 5-20 centiméter. Lapított testalkatú féreg, melyről mindenféle tagoltság hiányzik. A testet fehéres színezetű, ragacsos nyák veszi körbe. Dorzálisan a májbarnától a lilásig terjed színezete, míg ventrálisan világosbarna, inkább piszkosfehér, helyenként - főleg az állat oldalán - szürke pettyezéssel.

Irodalom

- https://en.wikipedia.org/wiki/New_Zealand_flatworm
- https://www.cabi.org/isc/datasheet/109121
- https://www.nobanis.org/globalassets/speciesinfo/a/arthurdendyus-triangulatus/arthurdendyus_triangulatus_final_2014.pdf

Fényképek forrása: https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Arthurdendyus_triangulatus

© AGRÁRMINISZTÉRIUM

INDIAI VARJÚ

Tudományos neve

Corvus splendens Viellot, 1817

Elterjedése, behurcolás módjai

Dél-Ázsia területén - azon belül Nepálban, Bangladesben, Indiában, Pakisztánban, Afganisztánban, Mianmarban, Kínában, Laoszban, Sri Lankán, Thaiföldön és Dél-Iránban őshonos. Nagy tengerjáró hajókon utazva jutott el és telepedett meg önfenntartó, szigetszerű populációkat hozva létre Észak- és Kelet-Afrikában, az Arab-félszigeten, az Indiai-óceán szigetvilágának területén, Dél-Ázsia egyéb országaiban és Ausztráliában is. Európában is megjelent - Hollandiában korábban már költött, de Írországból, Lengyelországból és Máltáról is van adata. Felbukkanása tengerparti kikötőkben, településeken várható, így nem meglepő, hogy hazai előfordulása nem ismert; jövőbeni megjelenése nagyon valószínűtlen.

Élőhelye

Elsősorban emberi településeken és azok környékén él (falvak, városok, cserjések, ligetek, ültetvények, folyóvizek bokros partjai).

Életmódja, táplálkozása

A többi varjúféléhez hasonlóan rendkívül intelligens faj. Ennek köszönhetően jól alkalmazkodik, kihasználja az emberiség térhódításának és urbanizálódásának előnyeit. Ennek egyik ékes bizonyítéka, hogy a hajókon való utazás révén más földrészeken is meg tudott telepedni. Nem félénk - ahol előfordul, lépten-nyomon találkozni vele. Költési időn kívül nagy csapatokban, jellemzően emberi településeken éjszakázik, közel a bőséges táplálékforráshoz. Előnyben részesíti a nagy, sűrű lombkoronával rendelkező fákat. Mindenevő - a növényi részek, gyümölcsök, magvak mellett a rovaroktól az emlősökig rendkívül sokféle állatfaj egyedei képezhetik táplálékát, ugyanakkor nagyon gyakran táplálkozik az emberi településeken lévő hulladéklerakóknál.

Szaporodása

Gallyakból álló fészkét fákra építi, ugyanakkor több esetben költött már villanyoszlopokon is. Előfordul, hogy a fészkelőhelyek hiánya miatt egy fára több pár is sikeresen rak fészket. Rendkívül szapora - trópusi területeken akár két vagy három alkalommal is költhet évente. 3-5 tojását 15-17 nap alatt költi ki, a fiókák 21-28 napig maradnak a fészekben.

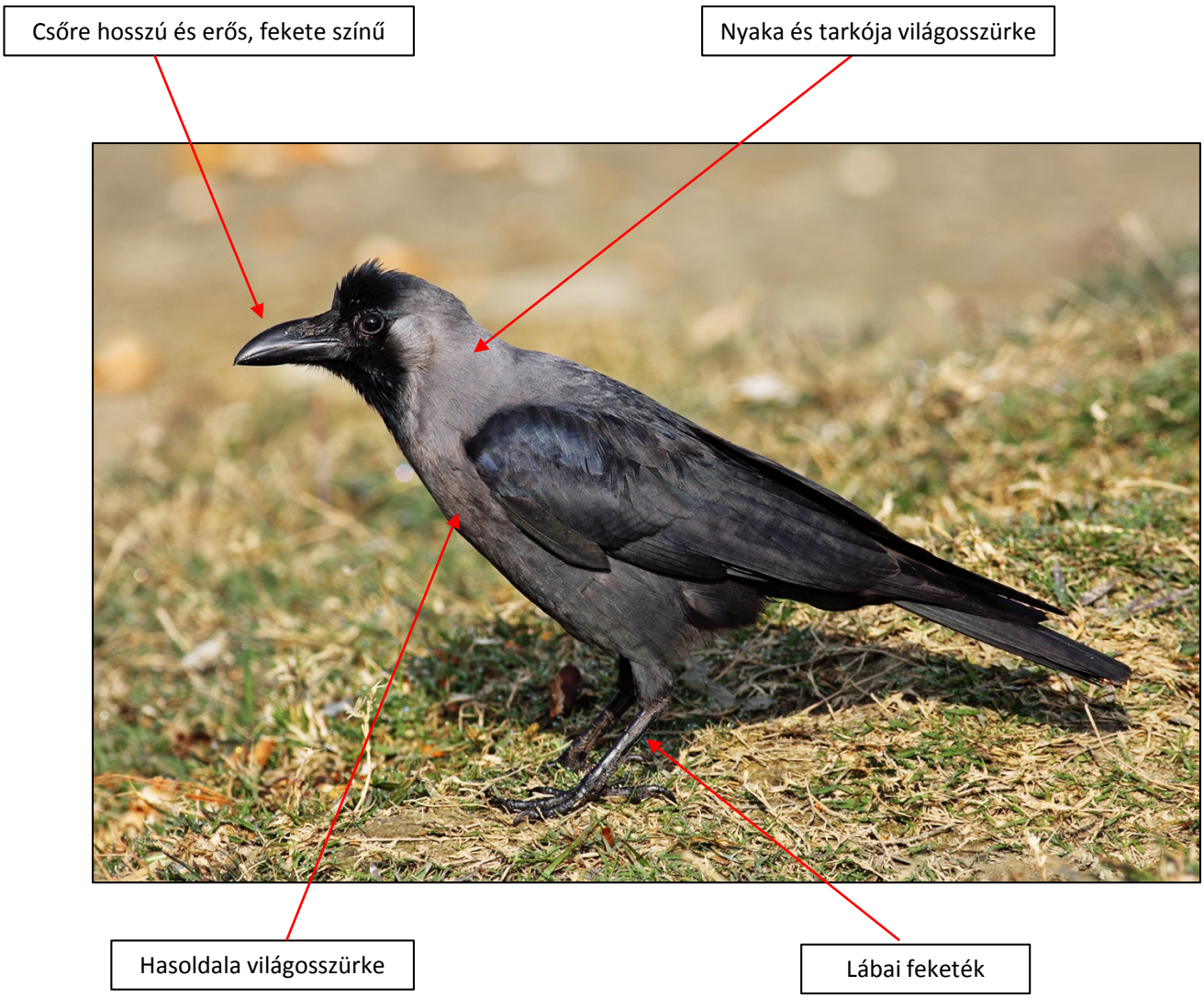
Hatása az őshonos élővilágra, gazdasági és humán-egészségügyi hatásai

Mindenevő faj lévén más fajok predátoraként, illetve táplálékkompetítoraként az őshonos fauna tizedelője lehet. Ezen túlmenően mezőgazdasági károkat is okozhat - elsősorban kukorica, gabona és napraforgómag fogyasztása révén -, de tojásfogyasztása miatt a baromfitartók, illetve a vadgazdálkodók számára is okozhat károkat. Trópusi területeken potenciálisan részt vehet emberi kórokozók terjesztésében is, ám ez alapvetően nem jellemző.

Leírása, határozóbélyegei

Karcsú, középtermetű varjúféle 41-43 centiméteres testhosszúsággal és 76-85 centiméteres szárnyfesztávolsággal. Mérete a hazánkban őshonos dolmányos varjú (*Corvus cornis*) és csóka (*C. monedula*) mérete között van. Tömege 320-415 gramm. Színezete alapvetően fekete, kivéve fejének egy részét, nyakát, tarkóját és hasoldalát, ami világosszürke. Homloka, álla és torka fekete. Fekete csőre hosszabb más varjúféléknél. Szemei sötétbarnák, lábai feketék.

Irodalom

- https://www.cabi.org/isc/datasheet/15463
- http://datazone.birdlife.org/species/factsheet/house-crow-corvus-splendens
- http://www.iucnredlist.org/details/22705938/0
- https://en.wikipedia.org/wiki/House_crow

Fényképek forrása: https://en.wikipedia.org/wiki/House_crow

© AGRÁRMINISZTÉRIUM

JÁVAI MONGÚZ

Tudományos neve

Herpestes javanicus É. Geoffroy Saint-Hilaire, 1818

Elterjedése, behurcolás módjai

Dél- és Délkelet-Ázsia területén őshonos, a Közel-Kelettől egészen Jáva és Szumátra szigetéig. Több helyre betelepítették világszerte, többek között Dél-Amerika északi részén, a Hawaii-szigeteken és a Bahamákon is megtalálható. Európán belül egyedül Horvátországban van önfenntartó populációja. Betelepítésére elsősorban a rágcsálók, valamint a mérges kígyók elleni védekezés céljából került sor. 1910-ben telepítették be Horvátország több adriai szigetére a ma már az egész Európai Unióban védett homoki vipera (*Vipera ammodytes*) ellen.

Élőhelye

Az összefüggő erdős területek kivételével mindenhol jól érzi magát, így a cserjésekben, ligetekben, ültetvényeken, folyóvizek bokros partján vagy a bozóttal tarkított sziklás terepen is. Alapvetően ragaszkodik a száraz élőhelyekhez. Különösen kedveli az ember közelségét, ahol kárt tehet a baromfi-állományban.

Életmódja, táplálkozása

Nappal vadászik. A szaporodási időszak kivételével magányosan él. Tápláléka élőhelyétől függően változik. Alapvetően húsevő - a nagyobb gerinctelenektől kezdve a hüllőkön és madarakon át az emlősökig mindent elfogyaszt, ám néha a növényi táplálékra (pl. gyümölcsökre) is rájár.

Szaporodása

Évente akár háromszor is szaporodhat. A nőstény a maga ásta lyukban egyszerre két-három kölyköt hoz világra. A hímek négy, a nőstények tíz hónaposan válnak ivaréretté.

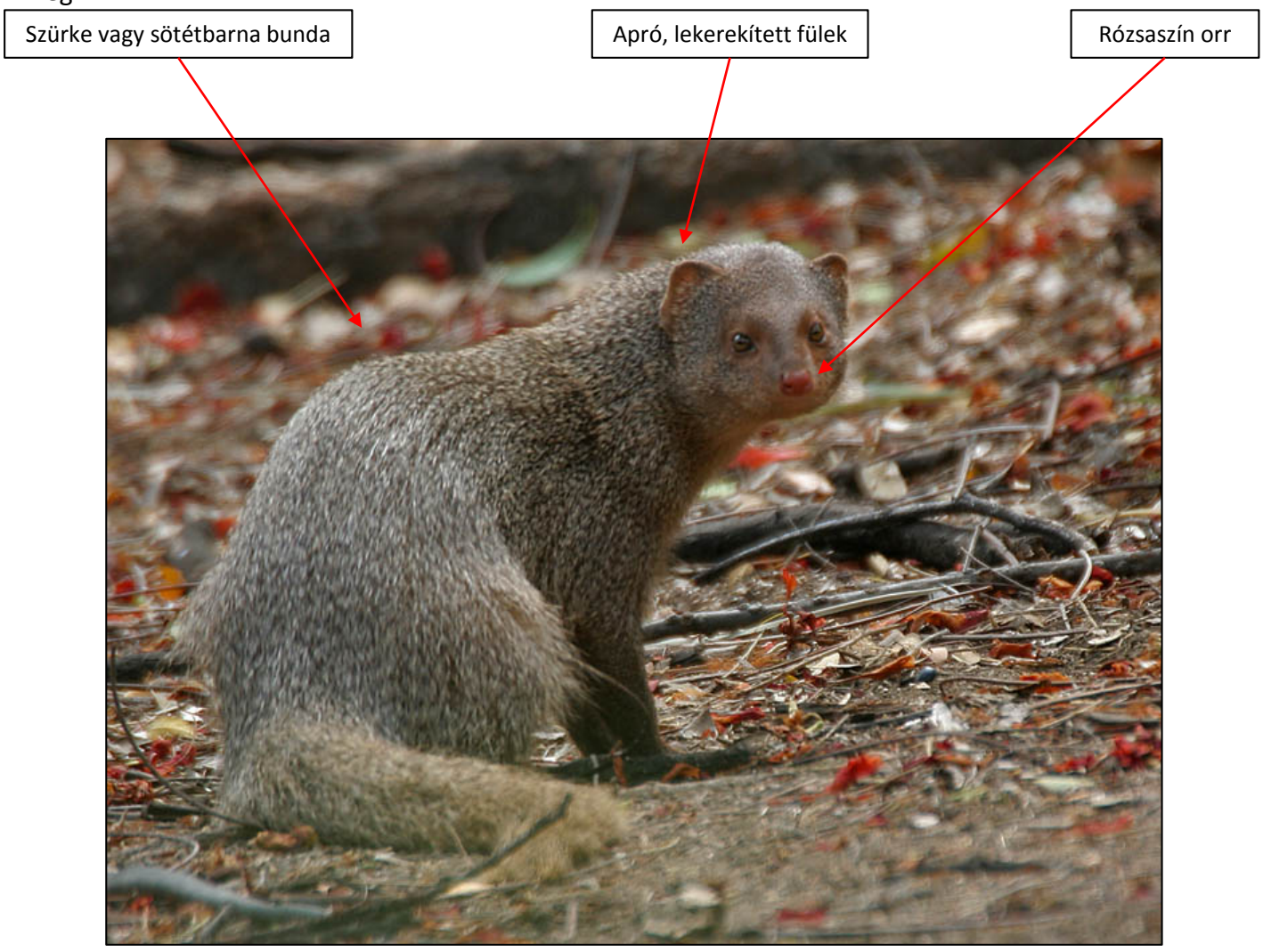
Hatása az őshonos élővilágra, gazdasági és humán-egészségügyi hatásai

Predátorként jelentős nyomást gyakorol az őshonos faunára, különösen a hüllőkre, valamint a földön fészkelő madarakra. Külföldi tanulmányok kimutatták, hogy több szigetlakó madárfaj - például a *Pterodroma caribbaea* nevű vészmadár - állományának megfogyatkozásáért tehető felelőssé. A horvátországi Mljeet szigetére telepítették be először a homoki vipera elleni védekezés céljából, melynek következtében mára drasztikusan megritkult és veszélyeztetetté vált ez utóbbi faj állománya.

Leírása, határozóbélyegei

Közepes testméretű emlősfaj, testhossza 50-67 centiméter. A hím némileg nagyobb a nősténynél. Testtömege 305-662 gramm. Karcsú mongúz, rövid lábakkal. Bundájának színezete a szürkétől a sötétbarnáig terjed, hasoldala némileg mindig világosabb. Orra rózsaszínű. Fülei kicsik, lekerekítettek. Több mint tíz alfaját különböztetik meg.

Irodalom

- https://www.daf.qld.gov.au/__data/assets/pdf_file/0013/71140/IPA-Indian-Mongoose-Risk-Assessment.pdf
- https://en.wikipedia.org/wiki/Javan_mongoose
- https://hu.wikipedia.org/wiki/J%C3%A1vai_mong%C3%BAz
- https://neobiota.pensoft.net/articles.php?id=1216
- https://www.specieinvasive.it/index.php/it/specie-di-rilevanza-unionale/schede-risk-assessment/file/Herpestes%20javanicus.pdf

Fényképek forrása: https://hu.wikipedia.org/wiki/J%C3%A1vai_mong%C3%BAz, https://www.ecologyasia.com/verts/mammals/javan-mongoose.htm

© AGRÁRMINISZTÉRIUM

JELZŐRÁK

Tudományos neve

Pacifastacus leniusculus Dana, 1852

Elterjedése, behurcolás módjai

Észak-amerikai elterjedésű faj, az Egyesült Államok Sziklás-hegység menti nyugati államaiban, valamint Washington, Oregon és Idaho, illetve a kanadai Brit-Columbia területén fordul elő. Az Egyesült Államok több államába, Japánba és Európába is betelepítették. Kontinensünkön Ausztriában, Belgiumban, Cipruson, Csehországban, Dániában, Észtországban, Finnországban, Franciaországban, Görögországban Hollandiában, Horvátországban, Írországban, Lengyelországban, Lettországban, Litvániában, Magyarországon, Nagy-Britanniában, Németországban, Norvégiában, Olaszországban, Spanyolországban, Svájcban, Svédországban és Szlovákiában vannak önfenntartó állományai. Eredeti elterjedési területén kívülre történő betelepítése gazdasági okokra vezethető vissza. Magyarországra nagy valószínűséggel először akvaristák telepítették be, 1998-ban találták meg kutatók a nyugati országrészen fekvő Gyöngyös-patakban; azóta széles sávban előfordul Magyarország nyugati határa mentén. Emellett feltehetőleg a szomszédos országok vízfolyásaiból is átterjedt, s azóta is aktívan hódít meg új élőhelyeket a Duna irányába.

Élőhelye

Folyók, kisvízfolyások, állóvizek és az ezekhez kapcsolódó vizes élőhelyek.

Életmódja, táplálkozása

Tágtűrésű, a magasabb hőmérsékletet és a brakkvízi körülményeket is elviseli, ám olyan savas vizekben, melyek pH értéke 6.0 alatt van, nem él meg. Mindenevő - növényi és állati eredetű táplálékot egyaránt fogyaszt; kimondottan kedveli a szerves törmeléket. Nappal és éjjel egyaránt táplálkozik.

Szaporodása

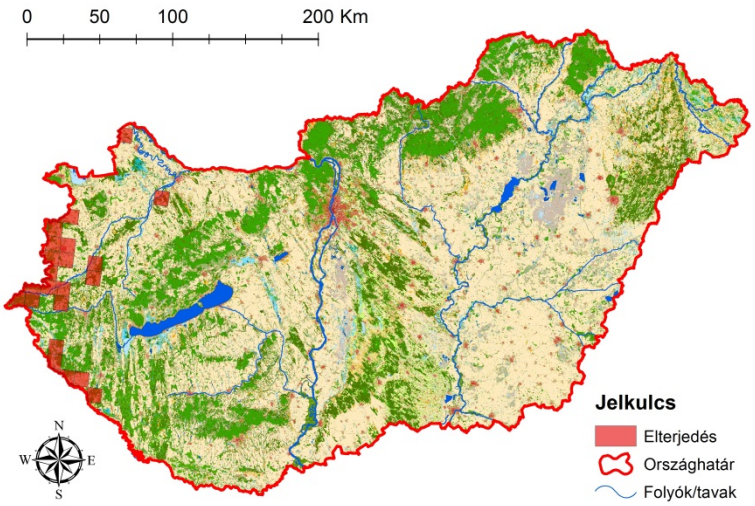
Párzási időszaka ősszel van. A nőstény egyszerre 200-400 petét rak le, melyeket a farka alatt hord. Kikelésüket követően háromszor vedlenek a kis rákok, mielőtt elhagyják anyjukat. Ivarérettségét két-három év után éri el. Akár 20 évig is élhet.

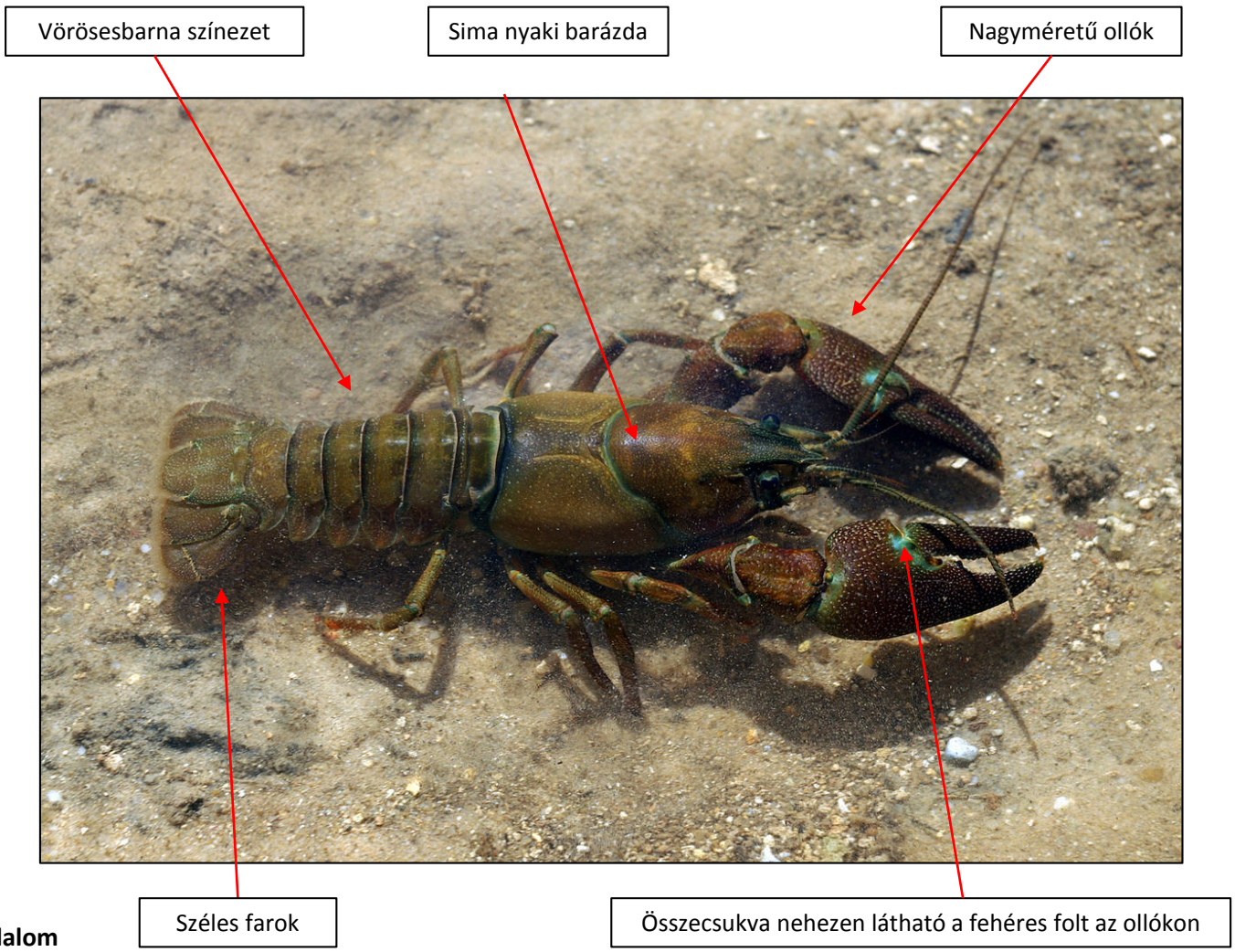
Hatása az őshonos élővilágra, gazdasági és humán-egészségügyi hatásai

Agresszivitása gyors növekedéssel és magas szaporodási rátával párosul. Az őshonos rákfajok számára letális rákpestis (*Aphanomyces astacis*) hordozója. Az ennek következtében megüresedő élőhelyeket rendkívül gyorsan elfoglalja, folyásirányban és a folyókon felfelé is ütemesen terjed. Ezen túlmenően őshonos rákfajaink komoly táplálék-konkurense. A töltések oldalába vájt üregei gyengítik azok állékonyságát.

Leírása, határozóbélyegei

Átlagos testhossza 6-10 centiméter, de az idősebb példányok elérhetik a 18-20 centimétert is. Méretét tekintve a potenciálisan legnagyobbra növő idegenhonos rákfajunk. Színe alapvetően vörösesbarna, néha kékes árnyalattal. A fejtor két tagja között a nyaki barázda sima, nincsenek rajta kiemelkedések. Az olló merev szárán a mozgatható szár ízesülésénél fehér vagy szürkéskék folt látható. A faj erről a világos foltról kapta a nevét: veszély esetén ollóit széttárva „figyelmezteti” támadóját.

Irodalom

- Botta-Dukát Z. (2016): Inváziós fajok terjedési útvonalainak átfogó elemzése és hazai értékelése. MTA Ökológiai Kutatóközpont, Ökológiai és Botanikai Intézet, Vácrátót, 264 p.
- https://circabc.europa.eu/sd/a/513cc829-b389-434b-829b-4e32c6ccdbe6/Pacifastacus%20leniusculus%20-%20GBNNRA.pdf
- https://en.wikipedia.org/wiki/Signal_crayfish
- https://hu.wikipedia.org/wiki/Amerikai_folyamir%C3%A1k
- https://www.environment.gov.za/sites/default/files/docs/pacifastacus_leniusculus.pdf

© AGRÁRMINISZTÉRIUM

Fényképek forrása: https://hu.wikipedia.org/wiki/Amerikai_folyamir%C3%A1k

KALIFORNIAI VÖRÖSRÁK

Tudományos neve

Procambarus clarkii Girard, 1852

Elterjedése, behurcolás módjai

Észak-amerikai elterjedésű faj, az Egyesült Államok déli államainak területén és Mexikó északi részén őshonos. Amerika, Afrika és Eurázsia több országába is betelepítették. Európába először 1973-ban telepítették be gazdasági célból az Ibériai-félszigetre; innen kiindulva természetes úton, illetve akváriumi díszállatként terjedt tovább. Franciaországban, Hollandiában, Németországban, Nagy-Britanniában, Olaszországban, Portugáliában, Spanyolországban és Svájcban jöttek létre önfenntartó állományai. Magyarországon először 2015. január 9-én gyűjtötték a budapesti Városligeti-tóból. Ezt követően 2015. május 16-30. között három példány is előkerült a Duna Kopaszi-gát menti mellékágában; később megtalálták a Duna alsó folyásánál, az egerszalóki termáltavakban; illetve további helyen is. Magyarországi megtelepedése minden bizonnyal akvaristák rákkihelyezéseinek következménye.

Élőhelye

Alapvetően a lassú folyású és álló vizek, tavak, mocsarak lakója. Nem válogatós - a környezeti viszonyokat illetően igénytelen faj; élőhelyének kiszáradásakor vagy befagyásakor beássa magát az iszapba. Egyedül a sebes patakokat, folyókat kerüli. Naponta akár három kilométert is megtehet a szárazföldön, új élőhelyet keresve magának.

Életmódja, táplálkozása

Éjszaka aktív, nappal kövek, fatörzsek alatt rejtőzik. Territoriális viselkedésű, fajtársait igen agresszíven üldözi ki területéről. Mindenevő. Táplálékát rovarok, lárvák, csigák, élő és korhadó növényi részek képezik. Előnyben részesíti az állati eredetű táplálékot, alkalmanként dögöt is fogyaszt.

Szaporodása

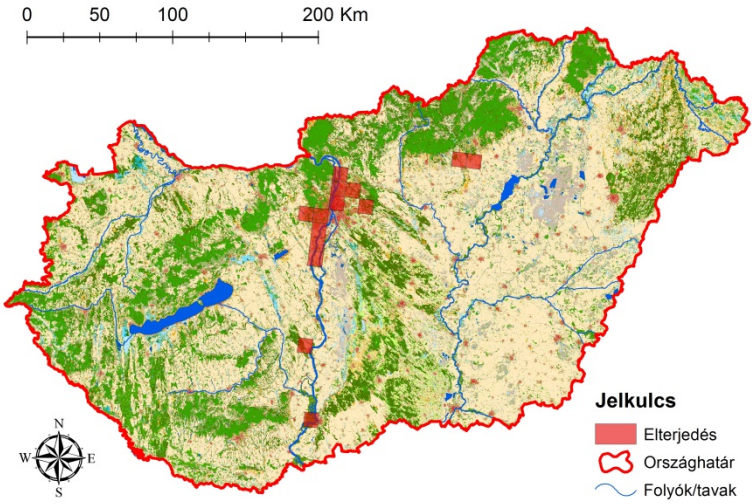
Melegebb éghajlaton egész évben szaporodhat, hazánkban azonban ennek igen csekély a valószínűsége. Párzási időszaka őszre tehető. Párzáskor a hím az ollóinál lefogja a nőstényt, hozzásimul, miközben az ötödik járólábpár tövénél elhelyezkedő nyíláson keresztül kiereszti spermiumait. Ezek a harmadik lábpárnál lévő pórusokon keresztül behatolnak a nőstény testébe és ott megtermékenyítik a petéket. A nőstény egyszerre 200-500 petét rak le, s úszólábait mozgatva azokra tapasztja őket. A peték itt, az anyára tapadva teljes biztonságban fejlődnek. A nőstény a téli időszakban az iszapba ássa magát. A peték tavasszal alakulnak lárvákká, ám az első két vedlésig anyjukon maradnak. Gyorsan növekszenek, a fél centiméteres kikelő lárva három hónap alatt nyolc centiméteresre is megnőhet.

Hatása az őshonos élővilágra, gazdasági és humán-egészségügyi hatásai

Úgynevezett ökoszisztéma-mérnök faj, azaz képes környezetét saját igényeinek megfelelően átalakítani. Az őshonos rákfajok számára letális rákpestis (*Aphanomyces astacis*) tünetmentes hordozója. Az ennek következtében megüresedő élőhelyeket a kaliforniai vörösrák rendkívül gyorsan elfoglalja. Az őshonos rákfajok táplálék-konkurense. A kisebb testű állatfajok egyedeinek (pl. rákok, halak) elfogyasztásával közvetlenül károsítja az eredeti faunát. Hazai kutatási eredmények igazolták, hogy a faj jelentős mértékben képes átalakítani egy-egy folyószakasz halfaunáját.

Leírása, határozóbélyegei

Testhossza 6-12 centiméter. Nevének megfelelően színe jellemzően barnásvörös vagy vöröses-fekete. Fejtora pontszerű kiemelkedésekkel borított, testét vékony, de nagyon erős kitinpáncél fedi. Feje kihegyesedő. Öt pár járólába van, közülük az első pár erőteljes ollóvá módosult - ezzel ragadja meg táplálékát. Ollói alapvetően keskenyek és hosszúak, vöröses színű, pontszerű kiemelkedések találhatók rajtuk. A potroh felső oldalán sötét, ék alakú mintázat húzódik végig. A fiatal példányok szürke színűek.

Irodalom

- Botta-Dukát Z. (2016): Inváziós fajok terjedési útvonalainak átfogó elemzése és hazai értékelése. MTA Ökológiai Kutatóközpont, Ökológiai és Botanikai Intézet, Vácrátót, 264 p.
- Gál et al. (2018): A vörös mocsárrák Procambarus clarkii (Girard, 1852) jelenlegi elterjedése és hatása a Duna egyes magyarországi befolyóinak halfaunájára. Pisces Hungarici 12, p. 71-76.
- http://www.iucngisd.org/gisd/species.php?sc=608
- https://hu.wikipedia.org/wiki/Kaliforniai_v%C3%B6r%C3%B6sr%C3%A1k
- https://en.wikipedia.org/wiki/Procambarus_clarkii
- https://circabc.europa.eu/sd/a/2653e72f-2b66-4a60-9aee-d84931db3a3b/Procambarus%20clarkii%20-%20GBNNRA.pdf

Fényképek forrása: https://hu.wikipedia.org/wiki/Kaliforniai_v%C3%B6r%C3%B6sr%C3%A1k; https://commons.wikimedia.org/wiki/Procambarus_clarkii

© AGRÁRMINISZTÉRIUM

KÍNAI GYAPJASOLLÓSRÁK

Tudományos neve

Eriocheir sinensis H. Milne Edwards, 1854

Elterjedése, behurcolás módjai

Kelet-Ázsiai elterjedésű faj, így többek között Tajvan szigetén is megtalálható. Legfontosabb előfordulási helyei: Kína nagy folyamainak alsó szakaszai, torkolatvidékei és a partmenti területek. Legjelentősebb élőhelye a Jangce folyó torkolatvidéke és alsó szakasza. Észak-Amerikába, Irakba, Iránba és Európába is betelepítették; kontinensünkön Angliában, Belgiumban, Csehországban, Finnországban, Franciaországban, Hollandiában, Lengyelországban, Oroszországban, Németországban és Svédországban vannak önfenntartó állományai. Magyarországon 2003 novemberében került elő első bizonyító példánya a Duna Budapest alatti szakaszán, majd 2004-ben Kölkednél is megtalálták. Hazánk területén eddig összesen négy példányt észleltek, hármat a Dunából fogtak, egyet pedig a főváros területén gyűjtöttek be. Elsősorban tengerjáró hajók ballasztvizével terjed - lárvái hatalmas távolságokat képesek így megtenni. Másodsorban a faj kifejlett egyedeit étkezési célból importálják számos országba, melyek kiszökhetnek. Hazánkban nem kell tartani szaporodásától.

Élőhelye

Folyók, torkolatvidékek és tengerparti régiók.

Életmódja, táplálkozása

Eredeti elterjedési területén állományai a vízszennyezések, a túlhalászat és a gátépítések miatt csökkennek. Egy emberre is veszélyes tüdőparazita, a paragonimiasis (*Paragonimus westermani*) köztesgazdája, ugyanakkor a többi gazdafaj elterjedési területének korlázotottsága miatt ez a betegség csak Ázsiában fordul elő. Mindenevő. Legfőbb táplálékai: növények, férgek, kagylók, csigák, kisebb rákok és halak, de elfogyaszt bármilyen törmeléket.

Szaporodása

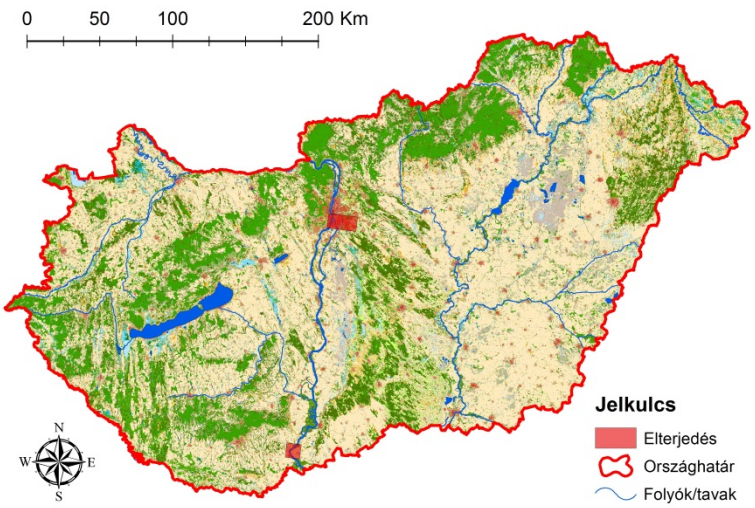
A párosodás brakkvizekben történik, ahová a hímek érkeznek először. A párosodást követően a nőstény 24 órán belül lerakja az ikrákat, melyek a hasfalához tapadnak; ezt követően a sós tengervíz felé vándorol velük, ugyanis az ikrák sós vizet igényelnek növekedésükhöz. A lárvák a nyár folyamán kelnek ki a brakkvízbe visszatérő nőstényen, ahonnan önállóvá válásukat követően fokozatosan vándorolnak az édesvíz felé. A lárva végső stádiuma a megalopa (áttetsző, nyílt vízi lárva), – a hajók ballasztvizével ez képes terjedni. Ezt követően a megalopa édesvízben alakul kifejlett rákká, majd elkezd a tenger felé vándorolni, miközben kifejlődnek nemi szervei.

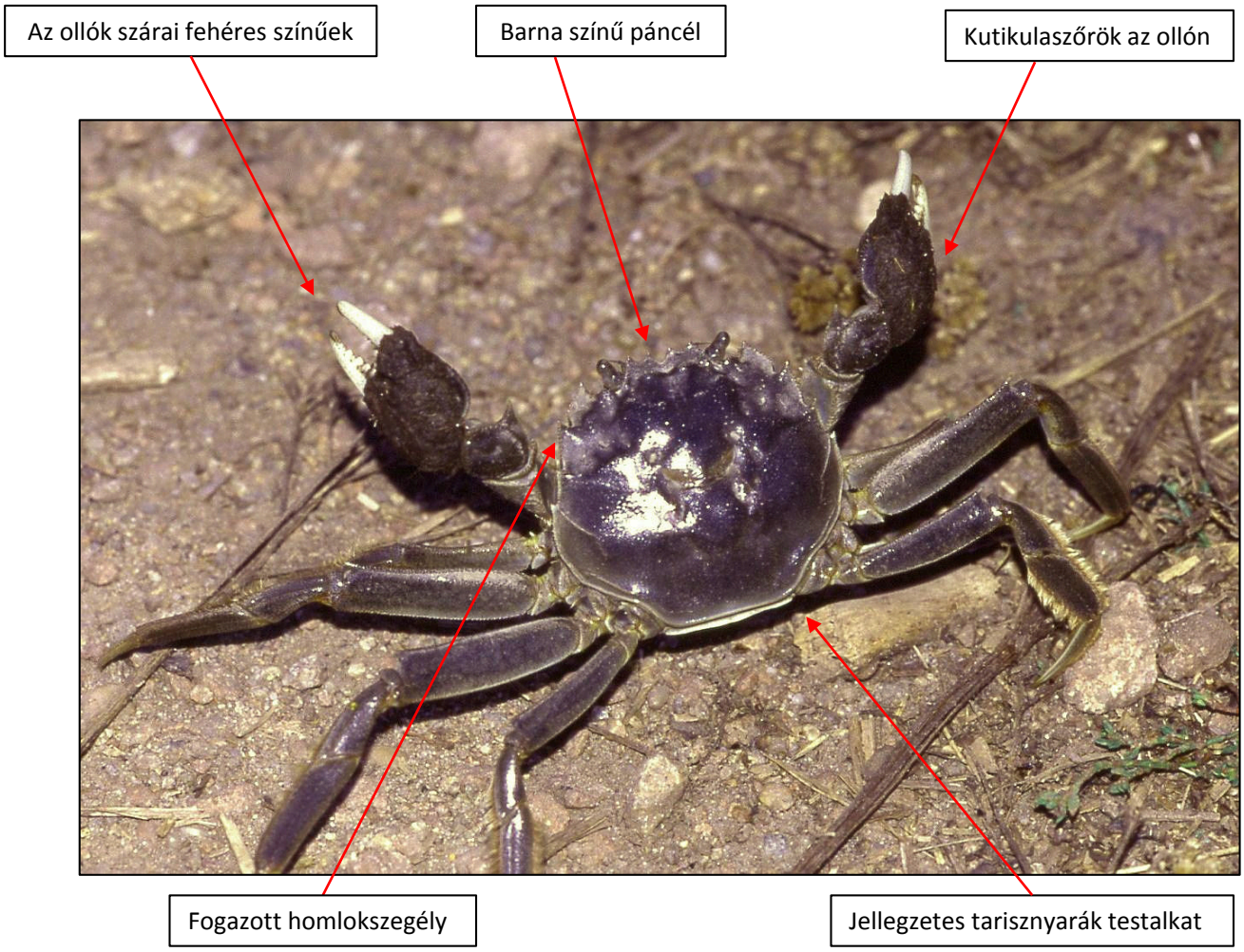
Hatása az őshonos élővilágra, gazdasági és humán-egészségügyi hatásai

Predátorként, illetve az élőhelyek átalakításával jelentős ökológiai károkat okoz (pl. őshonos fajok egyedeinek elfogyasztása). Immunis a rákpestisre (*Aphanomyces astaci*), így gazdaszervezetként terjesztheti. Európában éves szinten több millió eurós kárt okoz az általa készített járatokkal, melyek meggyengítik a folyami és tengeri védműveket.

Leírása, határozóbélyegei

Testfelépítése jelentősen az Európában őshonos, illetve idegenhonos rákfajokétól, így könnyű meghatározni. Közepes termetű rákfaj, tarisznyarákhoz hasonlító alakkal. Páncélja 3–10 centiméter széles, általában barna színű, olykor fekete foltokkal mintázott. Az ollók szárai fehéresek, néha szürkés árnyalatúak. Nevét az ollóján látható sűrű kutikulaszőrökről kapta, melyek a hímek ollós lábain igen nagyméretűek lehetnek. Az átlagosa hét centiméter hosszú fejtoron kétszer fogazott homlokszegély található, elülső oldalai pedig négyszer fogazott szélűek.

Irodalom

- Botta-Dukát Z. (2016): Inváziós fajok terjedési útvonalainak átfogó elemzése és hazai értékelése. MTA Ökológiai Kutatóközpont, Ökológiai és Botanikai Intézet, Vácrátót, 264 p.
- https://circabc.europa.eu/sd/a/95cd1ad3-a893-4484-a2fd-e25710abb77d/Eriocheir%20sinensis%20-%20GBNNRA.pdf
- https://en.wikipedia.org/wiki/Chinese_mitten_crab
- https://www.nobanis.org/globalassets/speciesinfo/e/eriocheir-sinensis/eriocheir_sinensis.pdf

Fényképek forrása: https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Eriocheir_sinensis

© AGRÁRMINISZTÉRIUM

KÍNAI MUNTYÁKSZARVAS

Tudományos neve

Muntiacus reevesi Ogilby, 1839

Elterjedése, behurcolás módjai

Kínában, illetve Tajvan területén őshonos. Őshazáján kívül több európai és ázsiai területen is megtelepedett, ahol elsősorban állatkerti, fogságból szökött egyedek kezdtek el szaporodni. Az 1960-1970-es évek óta Ázsián belül Japán délkeleti, szárazföldi részén és kisebb szigetein is előfordul. Európa területén Angliában jelent meg és terjedt el először (1894), de Nagy-Britannia többi részén is előfordul. Belgiumban, Hollandiában és Írországban is megtelepedett. Franciaországban megjelenését követően sikerült felszámolni állományait. Magyarországon jelenleg csak zártkerti tartásban, állatkertekben fordul elő.

Élőhelye

Elsősorban lombos és fenyőelegyes erdőkben él, a síkvidéktől a hegyvidékekig előfordul. Az erdőkben a sűrűbb állományokat részesíti előnyben. Az erdők közül a sűrűbb állományokat részesíti előnyben. Ugyanakkor - tekintettel arra, hogy kedveli a mezőgazdasági területek közelségét - az erdőszegélyek közelében figyelhető meg. Nagyobb parkokban és kertekben is képes megtelepedni.

Életmódja, táplálkozása

Magányos állat, szürkületben és éjszaka jár táplálék után. A bak és a suta is territóriumot tart fenn, mely viszonylag kisméretű; a kérdéses területet mirigyváladékukkal jelölik meg. A territoriális harcok közben a bakok agancsukkal és éles szemfogaikkal komoly sérüléseket okozhatnak egymásnak. Növényevő, így különböző növényi részekkel (pl. rügyek, fiatal hajtások) táplálkozik.

Szaporodása

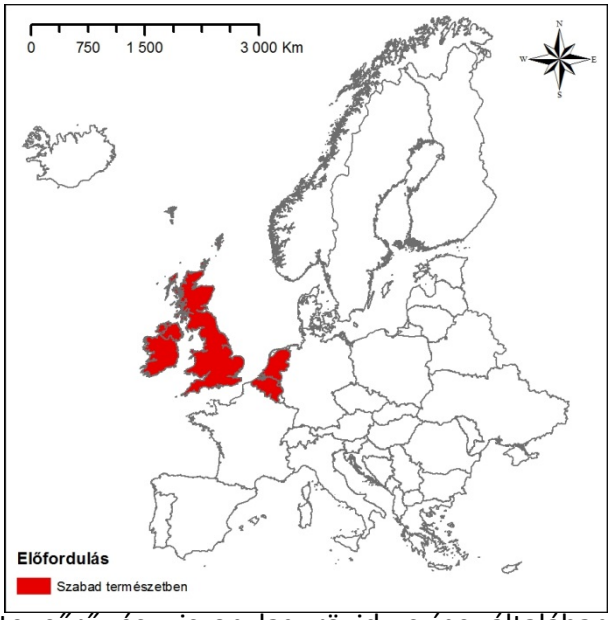
A suták már egyévesen ivarérettek. Párzási időszaka egész éven át tart. A suták vemhességi ideje 209-220 nap; egyszerre egy, legfeljebb két gidát ellenek. Intenzíven szaporodik és bár általában magányosan él, egyedszáma akár a 100 egyed/ km^2-t is elérheti.

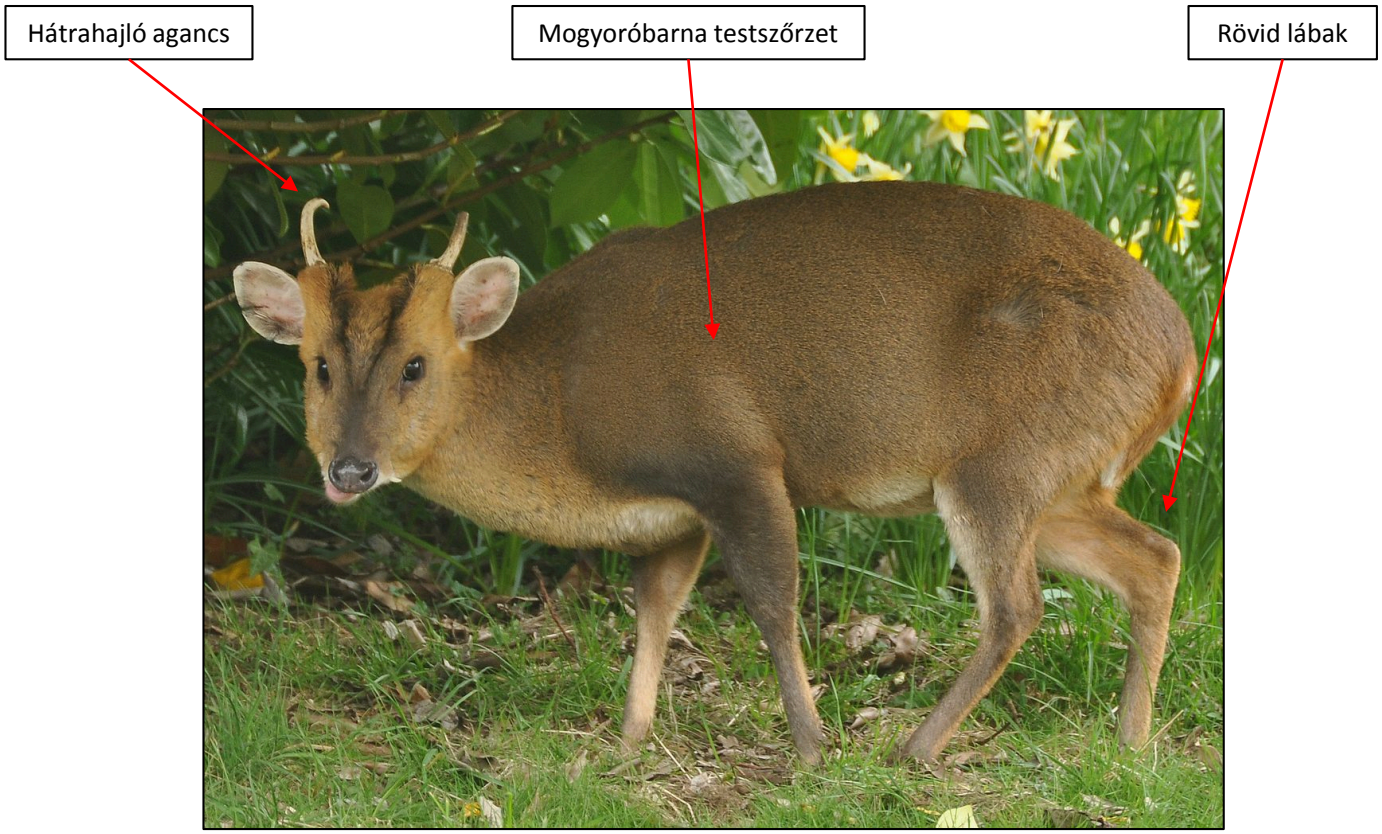
Hatása az őshonos élővilágra, gazdasági és humán-egészségügyi hatásai

Legelésével átalakítja az erdő aljnövényzetének és cserjeszintjének szerkezetét, ezáltal negatívan hat az ezeket az élőhelyeket kedvelő fajok életterére. A szarvasok és őzek táplálék-konkurense; akár ki is szoríthatja őket élőhelyeikről. Erdők közelében fekvő mezőgazdasági területeken is megjelenik, ahol egyes kultúrákban, vetésekben, ültetvényeken és kertekben okoz károkat. Megjelenése esetén az érintett erdőterületeken szükséges az újulat bekerítése. Megnövekedett állománya Nagy-Britanniában megemelte a közúti balesetek számát.

Leírása, határozóbélyegei

Kistermetű szarvasféle. Marmagassága 45-52 centiméter; a suták kisebbek a bakoknál. Fara magasabban van a vállánál, ezért kissé púpos megjelenésű. Testtömege 11-28 kilogramm, testhossza 70-110 centiméter. Lábai testéhez képest rövidek. Testszőrzete sűrű és viszonylag rövid; színe általában mogyoróbarna, a törzs alsóbb részei felé világosabb színezetű. A bakok rövid, kissé hátrahajló, hegyes agancsot viselnek, melynek hossza legfeljebb 12-15 centiméter. Szemeik közül enyhén kiálló, csontos barázdák futnak felfelé az agancsok irányába. Ezeken a barázdákon és a köztük lévő területen a szőrzet általában feketés színezetű. Fején illatmirigyek találhatóak, melyek a kémiai kommunikációban jutnak fontos szerephez. A baknak jellegzetesen kiálló, kb. 5 centiméteres szemfoga van.

Irodalom

- Grzimek, B. (1990): Grzimek's Encyclopedia of Mammals (Vol. 5). New York: McGraw-Hill Publishing Co.
- Wilson, D.E.; Reeder, D.M., eds. (2005).: Mammal Species of the World: A Taxonomic and Geographic reference (3rd ed.). Johns Hopkins University Press.
- https://circabc.europa.eu/webdav/circabc/env/ias_forum/Library/1%20Risk%20Assessments%20-%20IAS%20listed/Muntiacus%20reevesii/Muntiacus%20reevesii%20-%20GBNNRA.pdf
- https://en.wikipedia.org/wiki/Reeves%27s_muntjac
- https://hu.wikipedia.org/wiki/K%C3%ADnai_munty%C3%A1kszarvas
- http://www.nonnativespecies.org/factsheet/factsheet.cfm?speciesId=2263

Fényképek forrása: https://en.wikipedia.org/wiki/Reeves%27s_muntjac

© AGRÁRMINISZTÉRIUM

MOSÓMEDVE

Tudományos neve

Procyon lotor Lynnaeus, 1758

Elterjedése, behurcolás módjai

Észak-Amerika területén őshonos faj, Kanada déli részétől egészen Mexikóig előfordul. Európába az 1920-as években vadászati célból, értékes prémje miatt telepítették be. Ázsiába és Európába is betelepítették; utóbbi kontinensen Ausztriában, Belgiumban, Bosznia-Hercegovinában, Csehországban, Franciaországban, Hollandiában, Horvátországban, Lengyelországban, Luxemburgban, Magyarországon, Montenegróban, Németországban, Svájcban, Szerbiában és Szlovéniában él önfenntartó állománya. Magyarország területén az 1980-as évek óta van jelen; megjelenése részben a szomszédos országokból való terjedésének, részben a hazai állattartóktól való kiszabadulásának következménye. Az ország számos pontjáról ismertek szórványadatai; úgy tűnik, a faj fokozatosan terjeszkedik hazánk területén.

Élőhelye

A facsoportokkal tarkított füves síkságtól a hegyvidékig, dús aljnövényzetű lomberdőkig és nádasokig mindenütt megtalálja élőhelyét; az öregebb, dús aljnövényzetű erdőket, vizes, mocsaras területeket kifejezetten kedveli. Településekre is behúzódik.

Életmódja, táplálkozása

Alapvetően éjszaka aktív. Főleg a talajszinten mozog, így táplálékának jelentős részét is itt szerzi; ugyanakkor a fára mászás sem jelent gondot számára. A nappalt általában összegömbölyödve tölti a fák biztonságot nyújtó lombkoronájában, vagy egy sziklahasadékban. Valódi téli álmot nem alszik, életfunkciói nem lassulnak le; az állat a saját zsírtartalékait használja fel. Hidegebb vidékeken hosszabb inaktív periódus figyelhető meg az egyedek életciklusán belül. A hímek poligámok, territóriumuk mérete akár 800-1500 ha is lehet. Bár alapvetően magányos állat, gyakran verődik kisebb csapatokba, különösen a jó meleg pihenőhelyeken. Noha a talajon rendszerint lassan döcög, meglepően gyors, akár 25 km/h-s sebességű futásra is képes. Jól úszik. Mindenevő; ha teheti, elsősorban a talajszinten útjába kerülő, illetve fészkelő gerinceseket, rovarokat, férgeket fogyasztja el. A vízből ügyesen fog ki rákokat, kagylókat, csigákat, halakat, de a döghúst sem veti meg. Városi környezetben a hulladékból is táplálkozik.

Szaporodása

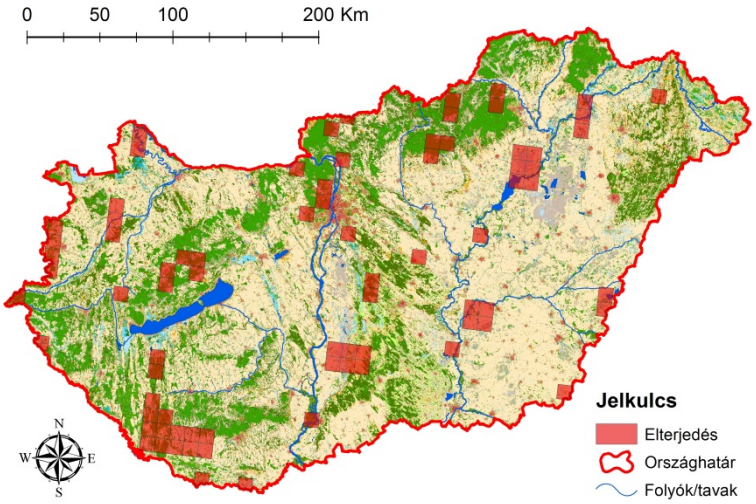
Párzási időszaka január-márciusig tart. A nőstény évente egyszer ellik. Odvas fába, sziklarepedésbe vagy más állat elhagyott kotorékába búvva, 60-70 napi vemhesség után hozza világra 1-6 kölykét. Az utódokat csak a nőstény neveli, s legalább a következő év tavaszáig, de akár ennek teléig is együtt maradhat velük. Ivarérettségüket többnyire egyéves korukra érik el.

Hatása az őshonos élővilágra, gazdasági és humán-egészségügyi hatásai

Mindenevő lévén jelentős negatív hatást gyakorol őshonos fajainkra; ezen túlmenően több betegség, például a veszettség terjesztésében is részt vesz (bár hazánkban - pusztán állományának egyedszámából kifolyólag is - ennek jelentősége elenyésző). Tojáspusztítása jelentős. Adott területen való megjelenése a földön fészkelő fajok kipusztulásához vezethet. Állománynövekedésével apróvad-gazdálkodási (károkozó) szerepe is növekszik. Nem elhanyagolható az a tény sem, hogy közegészségügyi gondot okozhat az emberi településeken (szeméttárolók fosztogatása és ennek higiéniai következménye).

Leírása, határozóbélyegei

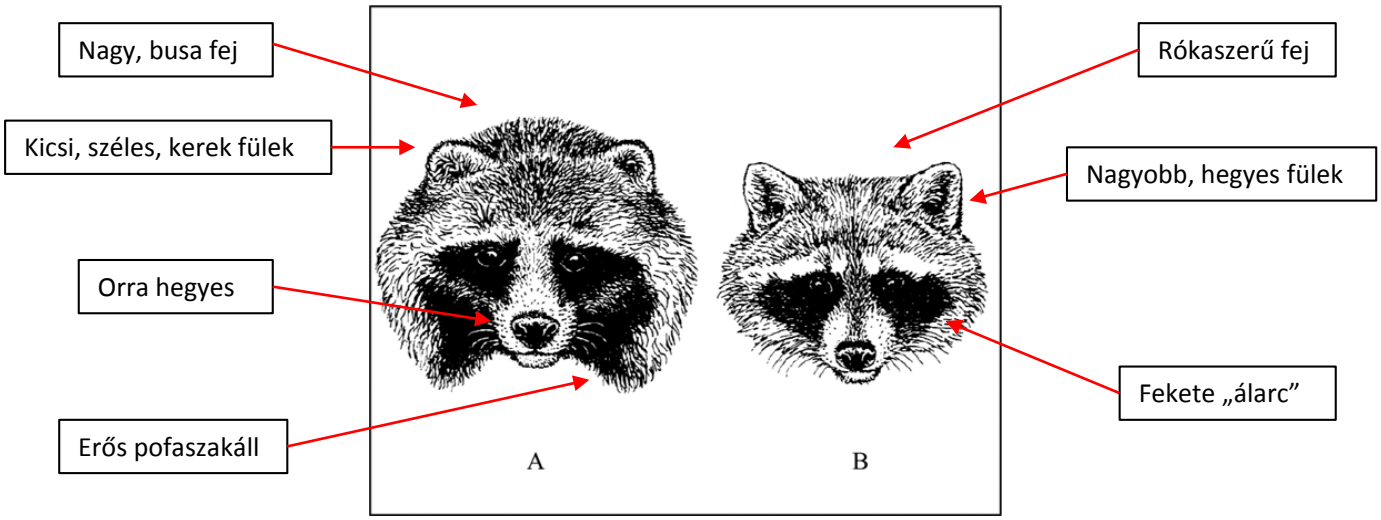
Bundája és farka szürkésbarna-szürkéssárga, - háta gyakran feketés, hasi oldala fehéres. Jellegzetes a farok fekete-fehér gyűrűs csíkozása, illetve a szemek körüli fekete álarc. A feje hasonlít egy rókáéhoz (a homlokánál széles, hegyes orra felé elkeskenyedik). 40 foga van. Orra és fülei hegyesek, ötujjú mancsai rendkívül ügyesek, könnyen megfog velük bármit

NYESTKUTYA

MOSÓMEDVE

Irodalom

- Faragó S. (2007): Vadászati állattan. Mezőgazda Kiadó, Budapest, 496 p.
- Bihari Z., Csorba G., Heltai M. (2007): Magyarország emlőseinek atlasza. Kossuth Kiadó, Budapest, 360 p.
- https://circabc.europa.eu/sd/a/25a09f3c-27a8-40c2-b7f6-411433897284/Procyon%20lotor%20-%20GBNNRA.pdf
- https://en.wikipedia.org/wiki/Raccoon
- https://hu.wikipedia.org/wiki/Mos%C3%B3medve

© AGRÁRMINISZTÉRIUM

NAPHAL

Tudományos neve

Lepomis gibbosus Linnaeus, 1758

Elterjedése, behurcolás módjai

Észak-Amerika keleti részén őshonos, Kanadától egészen Floridáig. Európa területére is betelepítették, ahol már 24 országban él önfenntartó állománya; az érintett országok az alábbiak: Ausztria, Belgium, Bulgária, Ciprus, Csehország, Dánia, Egyesült Királyság, Finnország, Franciaország, Görögország, Hollandia, Horvátország, Lengyelország, Lettország, Litvánia, Luxemburg, Magyarország, Németország, Olaszország, Portugália, Románia, Spanyolország, Szlovákia és Szlovénia. Korábban kedvelt hidegvízi akváriumi hal volt, tógazdaságokba is rendszeresen telepítették. Az 1900-as évek legelején (1905-1910 között) Németországból került Magyarországra, az iharosi tógazdaságba. Az innen származó egyedek és utódaik a Drávába és a Balatonba is eljutottak. Ezt követően nagyon gyorsan elterjedt a Duna egész vízrendszerében. Napjainkban országszerte találkozhatunk állományaival. Halszállítmányok közé keveredve, illetve csalihalként szállítva manapság is megtelepedhet újabb élőhelyeken.

Élőhelye

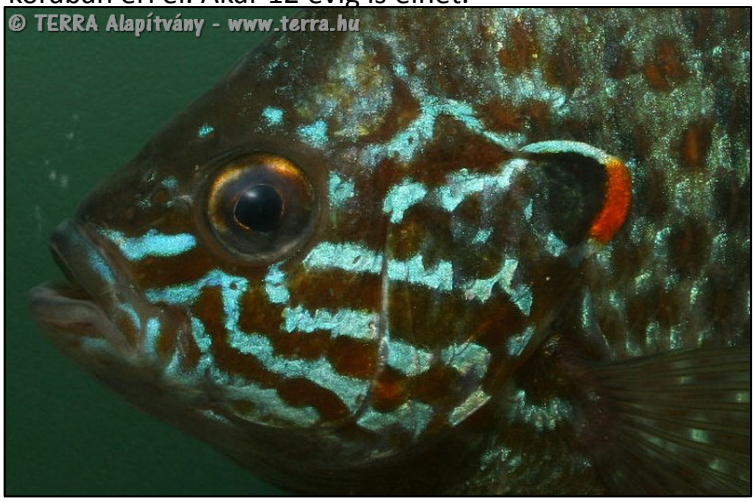
Kifejezetten áramláskerülő faj; főleg a növényzettel sűrűn benőtt, tiszta, sekély állóvizekben, holtágakban, folyók kisebb sodrású, sekélyebb parti zónájában érzi jól magát.

Életmódja, táplálkozása

Nagyobb állományai ott figyelhetőek meg, ahol sekély a víz, de még nem alakult ki sűrű hínárnövényzet. Tápláléka változatos összetételű: kedveli a rovarokat, a szúnyoglárvákat, a kisebb puhatestűeket, rákokat és férgeket, de megeszi a kisebb halakat és az ebihalakat is.

Szaporodása

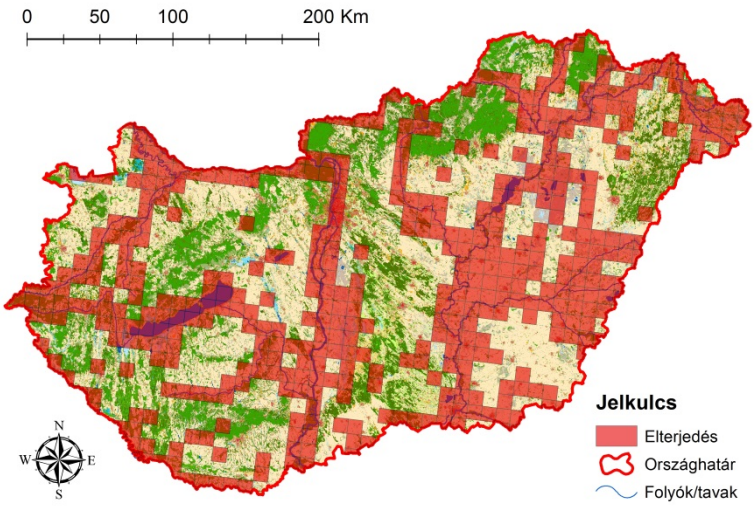
Évente egy vagy két alkalommal szaporodik. Első szaporodási időszaka május-júniusra, a második július-augusztusra tehető. Az ívásra készülő hímek élénk színt öltenek, s egy lapos mélyedést készítenek, melyet intenzíven védenek a betolakodókkal szemben. A nőstények ide helyezik ikráikat (számuk 3000-5000 közé tehető), melyeket megtermékenyítésüket követően a hímek őriznek - még a nőstényt is elűzve adott területről. Az ikrák fejlődéséhez szükséges oxigéndús vizet úszóik mozgatásával biztosítják. A peték a víz hőmérsékletétől függően kettő-öt nap alatt kelnek ki, majd a lárvák még egy-két napig a fészekben maradnak. Ivarérettségét két-három éves korában éri el. Akár 12 évig is élhet.

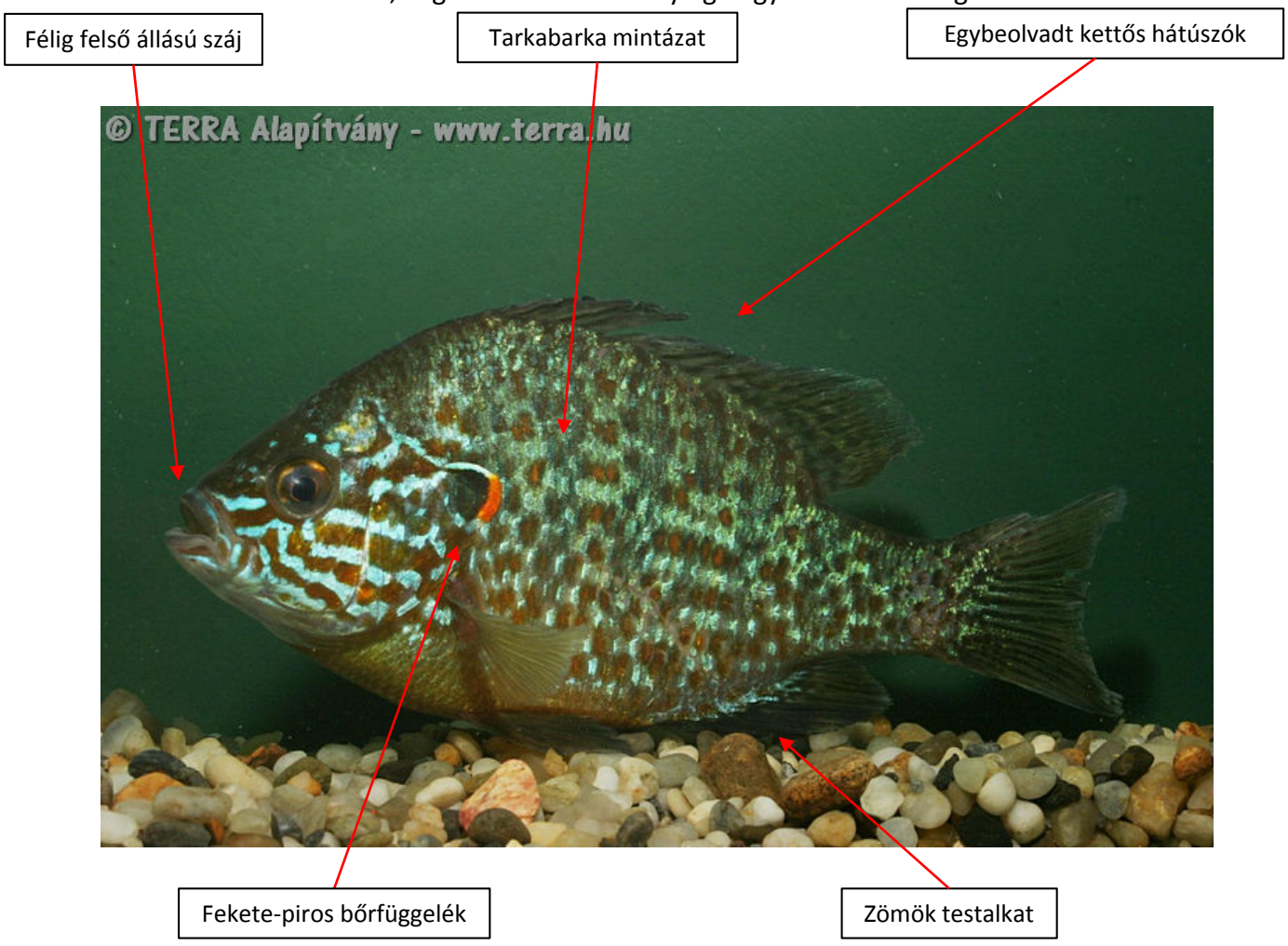
Hatása az őshonos élővilágra, gazdasági és humán-egészségügyi hatásai

Agresszív természetű, különösen a szaporodási időszak során. Mindenevő, ikra- és ivadékfogyasztásával közvetlenül károsítja őshonos halaink állományait. Ezen túlmenően táplálék-konkurense is némely fajnak. A kétéltűfaunára is veszélyt jelent; kimutatták, hogy többek között a barna ásóbéka (*Pelobates fuscus*) és a közönséges tarajosgőte (*Triturus cristatus*) állományainak sűrűségét is csökkenti, illetve akár lokális eltűnésüket is okozhatja. Ugyanígy felelős lehet a szitakötők állományának összeomlásáért, eltűnéséért is.

Leírása, határozóbélyegei

Testhossza 15-18 centiméter. Zömök testű, magas, oldalról erősen lapított. Feje viszonylag nagy, szája kicsi és félig felső állású. Színezete változó; háta olajbarna, testoldala narancsvörös, kék és zöld. Kopoltyúfedői felső részén egy fülszerű, fekete-piros folttal díszített bőrfüggelék található. Legszínpompásabbak a hímek a szaporodási időszak során. Kettős hátúszói egybeolvadtak; kisebb magasságú első részét 10 tüske merevíti, a hátsó részét 10-12 elágazó sugár tartja ki. Farokalatti úszójának elején 3 tüske, mögötte 9-11 osztott sugár található. Hasúszói előre tolódtak, alig valamivel a viszonylag nagy mellúszók mögött kezdődnek.

Irodalom

- EU non-native species risk analysis – risk assessment template V1.0 (27-04-15) (2017): Lepomis gibbosus, 51 p.
- https://en.wikipedia.org/wiki/Pumpkinseed
- https://hu.wikipedia.org/wiki/Naphal
- http://www.terra.hu/halak/html/lepomis_gibbosus.html

Fényképek forrása: http://www.terra.hu/halak/html/lepomis_gibbosus.html

© AGRÁRMINISZTÉRIUM

NÍLUSI LÚD

Tudományos neve

Alopochen aegyptiacus Linnaeus, 1766

Elterjedése, behurcolás módjai

Afrikai elterjedésű faj, a Szaharától délre a sivatagos vidékek és a sűrű trópusi esőerdők kivételével szinte mindenütt megtalálható. Fogságban is jól szaporodik, elterjedt és nagyon népszerű díszmadár; szökött példányai Európa-szerte rendszeresen előfordulnak. Mára jelentős, önfenntartó és erősen növekvő állományai alakultak ki Belgiumban, Franciaországban, Hollandiában, Luxemburgban, Nagy-Britanniában és Németországban is. Magyarország területén először 1993 januárjában került elő Pakson; ezt követően – főleg őszi, téli libacsapatokban - több alkalommal is megfigyelték. Újabban városi környezetben is egyre gyakrabban kerül elő. Első költését 2016. július 20-án észlelték a zsennyei kavicsbányatavon (Vas megye) észlelték - ekkor egy párt figyeltek meg tíz fiókával. 2017-ben ugyanezen területen újra költött, azonban az állomány felszámolásra került.

Élőhelye

A faj olyan élőhelyeken fordul elő, melyek bőséges vízellátással (vizes élőhelyek, lagúnák, tavak), valamint táplálkozásra és fészkelésre alkalmas biztonságos, száraz területekkel is rendelkeznek. A betelepített egyedek jellemzően mesterséges vízfelületek (pl. városi parkok, halastavak) közelében telepszenek meg; ezek környékénmég városi épületeken is költenek.

Életmódja, táplálkozása

A két nem hangja különbözik egymástól. A hím hangja csöndesebb, rekedtebb, jobban hasonlít a hápogásra. A tojó wzzel szemben hangos, rikácsolásszerű hangot ad ki, amit szüntelenül hallat - különösen, amikor fiókáiról gondoskodik. Éjszaka és nappal is táplálkozik, az év nagy részében kisebb csapatokba verődik. A költési időszak alatt mind a tojó, mind a gúnár agresszívvá válik, sőt, más récefélékkel szemben is hasonló magatartást mutathat. Kedveli a vizes élőhelyeket, így táplálékának jelentős része vízinövényekből és vízparti füvekből áll; ugyanakkor szántóföldeken is megjelenik, ahol a vetőmagokat és a sarjadó vetést fogyasztja. Étrendje nemcsak növényi eredetű táplálékból áll; szívesen fogyaszt sáskát, földigilisztát, lepkét, termeszt, hangyát és más ízeltlábúakat is.

Szaporodása

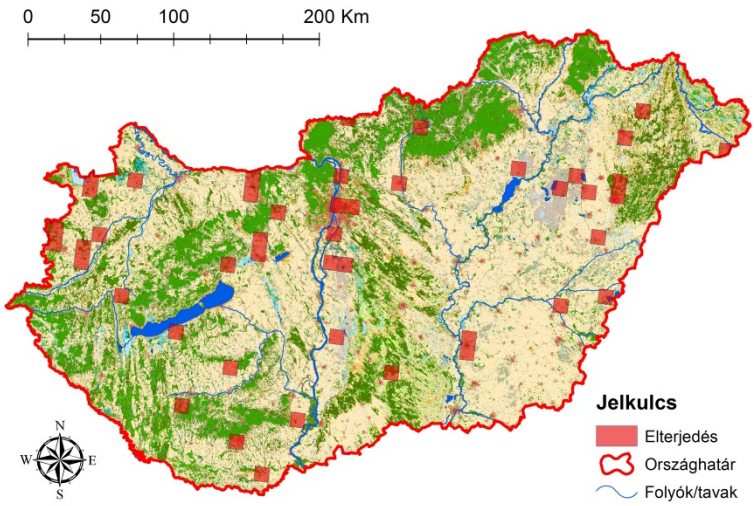
Általában egész életére választ párt magának. Fűből, sárból épített fészkét fák üregébe, a talajra vagy egy-egy sziklahasadékba rakja, de szívesen elfoglalja más madarak fészkét is. Mindkét szülő részt vesz a kotlásban, majd a 28-30 nap múlva kikelő fiókák gondozásában is. A fiókák tizenegyhetes korukra tanulnak meg repülni, de még hónapokig szüleik mellett maradnak. 20-25 évig él.

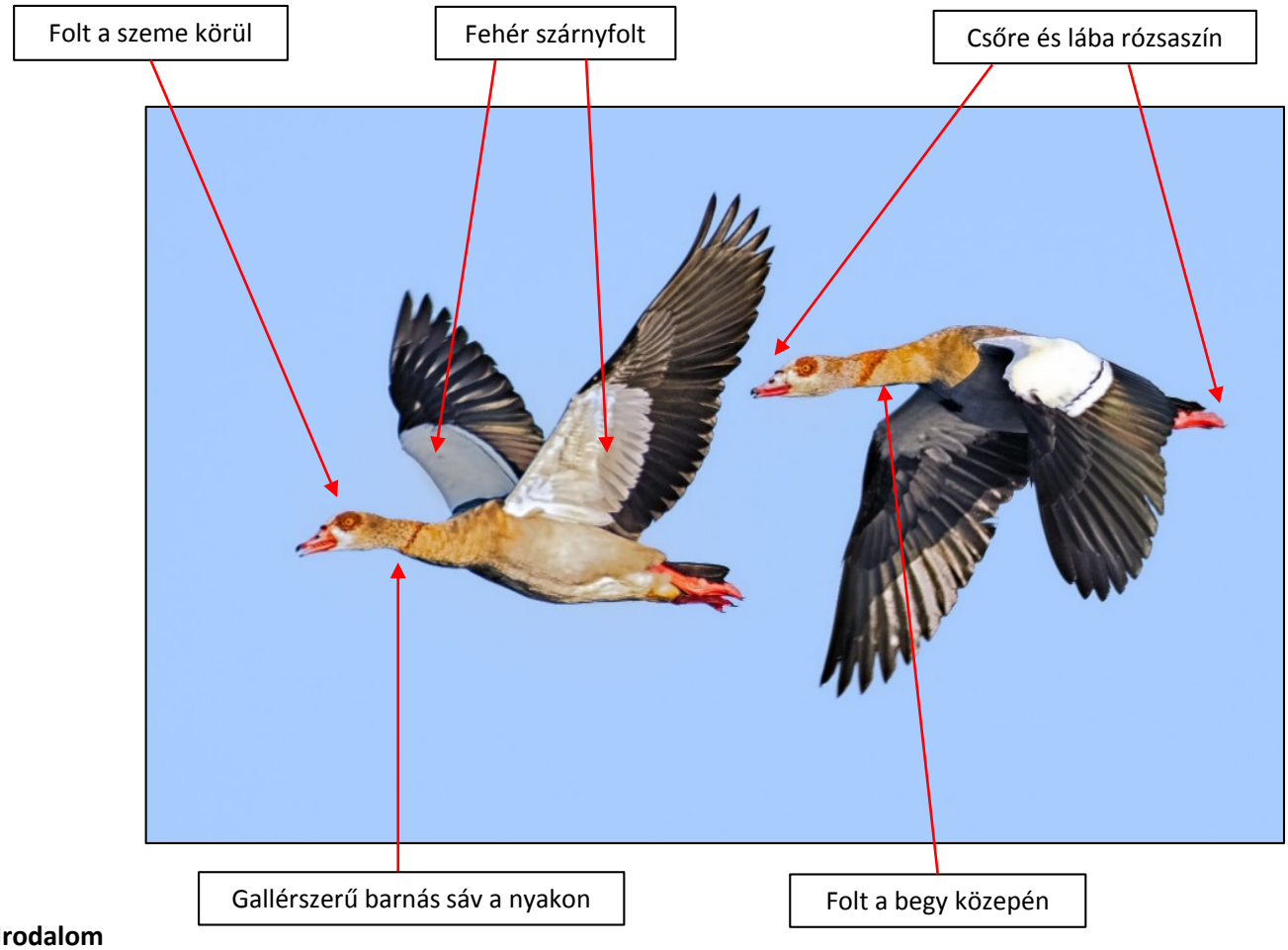
Hatása az őshonos élővilágra, gazdasági és humán-egészségügyi hatásai

A ludakra jellemzően a költési időszak alatt mind a tojó, mind a gúnár agresszívvá válik, sőt, más fajokkal - például récékkel, szárcsákkal, vízityúkokkal - szemben is ellenséges magatartást mutathat, meghiúsítva azok költését. Még a nála nagyobb emlősöket is sikeresen elűzi a fészek, illetve a fiókák közeléből. Mivel fán lévő fészkekben is szívesen költ, az is előfordult, hogy ragadozómadarakat lakoltatott ki fészkeikből. Mezőgazdasági kártétele jelentős, a városi vizek szennyezése pedig humán egészségügyi problémákhoz vezet.

Leírása, határozóbélyegei

Hossza 63-73 centiméter, szárnyfesztávolsága 1,1-1,4 méter, súlya 1,5-2,5 kilogramm. Közepes méretű lúdfaj. Viszonylag hosszú lábú madár, háta barna, hasa és mellkasa világosabb. Feje halvány krémszínű. Szeme körül, valamint a begye közepén szürke-vörösesbarna, jól definiálható folt található. Nyakán bozontos tollakat visel, gallérszerű, barnás sávval. Repülés közben látható kontrasztos, fehér szárnyfoltot visel, farka pedig fekete. Fénylő zöld szárnytükre van, csőre és lába rózsaszín. A nemek tollazata hasonló; a tojó kisebb a gúnárnál.

Irodalom

- http://datazone.birdlife.org/species/factsheet/egyptian-goose-alopochen-aegyptiaca
- https://hu.wikipedia.org/wiki/N%C3%ADlusi_l%C3%BAd
- http://www.iucnredlist.org/details/22679993/0
- http://www.mme.hu/magyarorszagmadarai/madaradatbazis-aloaeg
- https://www.rspb.org.uk/birds-and-wildlife/wildlife-guides/bird-a-z/egyptian-goose
- https://www.sa-venues.com/wildlife/birds_egyptian_goose.htm

© AGRÁRMINISZTÉRIUM

Fényképek forrása: https://hu.wikipedia.org/wiki/N%C3%ADlusi_l%C3%BAd

NUTRIA

Tudományos neve

Myocastor coypus Molina, 1782

Elterjedése, behurcolás módjai

Eredeti élőhelye: Dél-Amerika mérsékelt éghajlatú területei. Európába prémje és húsa miatt telepítették be az 1880-as évek környékén. A kontinensen Ausztriában, Belgiumban, Bulgáriában, Franciaországban, Görögországban, Hollandiában, Horvátországban, Luxemburgban, Magyarországon, Németországban, Olaszországban, Romániában, Spanyolországban, Szlovákiában és Szlovéniában élnek önfenntartó állományai. Hazai állományai egyes felhagyott állattartó telepekről szélnek eresztett példányokból, illetve a szomszédos országokból terjeszkedő egyedekből alakultak ki. Magyarországi populációi elsősorban a Duna és annak mellékágai mentén élnek.

Élőhelye

Állandó vizű folyók, patakok, tavak és mocsarak lakója; elsősorban a sík-, illetve dombvidéki, sűrű növényzetű, tiszta vizeket kedveli. Többnyire a vízben és a parti területek 5-10 méteres szárazföldi sávjában mozog.

Életmódja, táplálkozása

Ideje nagy részét vízben vagy víz közelben tölti. Kitűnő úszó. Szárazföldön lassan mozog, ezért kizárólag akkor megy ki a szárazra, amikor a víz környékének valamely más részére akar áttelepedni. Veszély esetén rögtön vízbe veti magát. Territoriális állat, alapvetően azonban nagyon békés. Gyakran hallható panaszos hívóhangja. Ha felbőszül, illetve megzavarják, haragos morgást vagy dörmögést hallat. Növényevő - elsősorban vízi és partmenti növényeket fogyaszt; télen fakéreggel és gyökerekkel táplálkozik. Állati eredetű táplálékot - pl. kagylót - ritkán fogyaszt.

Szaporodása

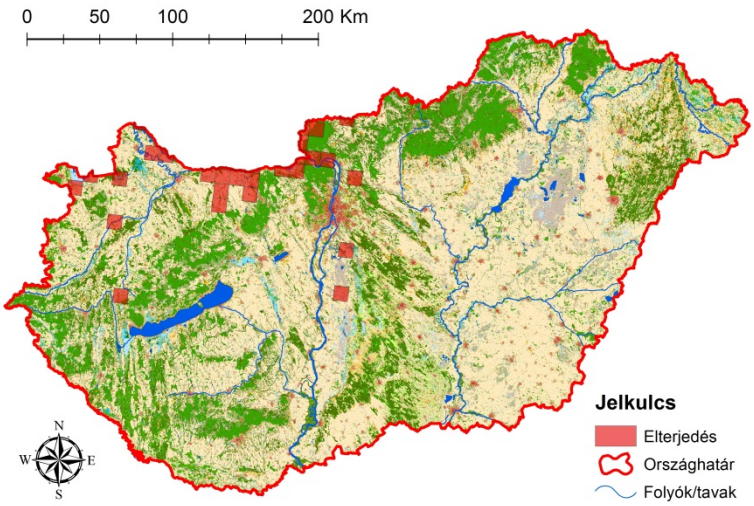
Már 3-4 hónapos korban eléri az ivarérettséget. Egész évben képes szaporodni. Vemhessége 4-4,5 hónapig tart; évente 1-2 alkalommal, 2-9 kölyökből álló almot nevel. Vízi életmódhoz való alkalmazkodását az anyaállatok mellbimbói (4-5 pár) is mutatják - magasan fekszenek a gerinc két oldalán, hogy a kicsinyek tudjanak szopni, miközben anyjuk a védelmet jelentő vízben úszik.

Hatása az őshonos élővilágra, gazdasági és humán-egészségügyi hatásai

Jelentős károkat okozhat a partfalakat érintő ásásával, intenzív növényfogyasztásával, illetve egyes patogének és paraziták terjesztésével. Naponta akár testtömege 25%-ának megfelelő tömegű növényi részt is képes elfogyasztani. Ráadásul táplálkozása során a ténylegesen elfogyasztott növényzet akár tízszeresét is elpusztíthatja, tetemes kárt okozva ezzel az őshonos növényközösségekben és a talajszerkezetben egyaránt. Őshonos fajaink táplálék-konkurense.

Leírása, határozóbélyegei

Testhossza 40–45 centiméter, farokhossza majdnem ugyanennyi; kifejlett korában testtömege 7-9 kilogramm körüli. Törzse erőteljes, nyaka rövid és vastag, feje vaskos, orra tompa, szeme közepes nagyságú, kerek és kiülő, füle kicsi, kerekded. Végtagjai rövidek, erőteljesek; mellső és hátsó lába is öt ujjú. Lábujjait széles úszóhártya köti össze, hátsó lábain hosszú, erősen görbült és hegyes karmok találhatók. Hosszú farka hengeres, pikkelyes és sűrű, szorosan lesimuló, vastag sörtével borított. Tömött bundája hosszú és puha szőrű, háta gesztenyebarna, hasa feketésbarna, két oldalt vöröses; orra hegye és az ajkak fehérek vagy világosszürkék. Vörhenyes-sárga metszőfogai nagyok, szélesek, kiállók.

PÉZSMAPOCOK

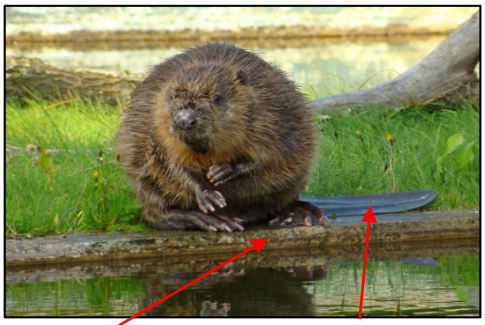
Patkányszerű, ovális, csupasz, pikkelyes farok, testhossz kb. ¾-e

Nincs úszóhártya az ujjak között, csak bőrredő

Úszáshoz hátsó lábait szétterjeszti, farkával segíti a mozgást, teste kiemelkedik a vízből.

HÓD (Magyarországon védett!!!)

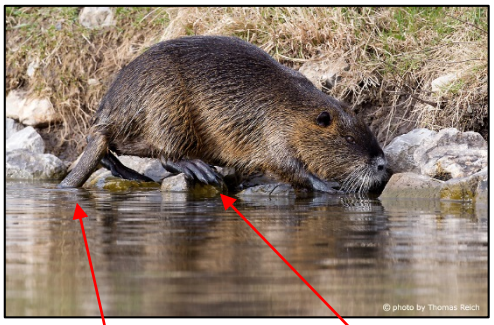
Úszóhártyás láb, a második ujjon egy csipeszszerű tisztítókarom

Széles, lapított farok, szőrtelen, pikkellyel fedett, testhossz kb. 1/3-a

Úszás közben általában csak a feje emelkedik ki a vízből, narancsszínű fogai ritkán láthatóak.

NUTRIA

Szőrös, kerek, csavart farok, testhossz kb. 2/3-a

Úszóhártyás láb, de az ötödik ujj hártya nélküli, szabadon álló

Úszás közben feje, háta és farka is kiemelkedik a vízből, narancsszínű foga, fehér pofája, hosszú, fehér bajsza jól látható.

Irodalom

- Faragó S. (2007): Vadászati állattan. Mezőgazda Kiadó, Budapest, 496 p.
- Bihari Z., Csorba G., Heltai M. (2007): Magyarország emlőseinek atlasza. Kossuth Kiadó, Budapest, 360 p.
- https://hu.wikipedia.org/wiki/Nutria
- https://offene-naturfuehrer.de/web/Erkennungsmerkmale_von_Bisam,_Biber_und_Nutria
- https://www.nutria-info.com/unterschied-nutria-biber-bisam/
- https://www.wildlife.ca.gov/Conservation/Invasives/Species/Nutria

© AGRÁRMINISZTÉRIUM

NYESTKUTYA

Tudományos neve

Nyctereutes procyonoides Gray, 1834

Elterjedése, behurcolás módjai

A Távol-Keleten - Kína, Korea, Délkelet-Oroszország és Japán területén őshonos. 1929 és 1955 között több mint 9000 példányt telepítettek a Szovjetunió európai részére – innen kiindulva hódította meg Európát. Napjainkra Bulgáriában, Csehországban, Dániában, Észtországban, Finnországban, Franciaországban, Lengyelországban, Lettországban, Litvániában, Magyarországon, Németországban, Romániában, Svédországban és Szlovákiában is élnek önfenntartó állományai. Hollandiából, Olaszországból és Ausztriából is ismert adata, ám egyelőre nem tudunk ezen országok területén élő önfenntartó állományairól. Magyarországon először 1961-ben került terítékre, azóta szórványos előfordulásait ismerjük. Feltételezhetően stabil populációi élnek Kelet-Magyarországon – innen terjeszkedik a faj nyugati irányba.

Élőhelye

A legtöbb élőhelyhez kiválóan alkalmazkodik, elsősorban mégis a lombos erdővel szegélyezett tó- és folyópartokat, illetve az egyéb vizes élőhelyeket kedveli. A takarást nyújtó, sűrű vegetációval jellemezhető, vizes élőhelyeken érzi jól magát; kedveli a mocsarakat, nádasokat, ám mezőgazdasági területeken is megfigyelhető.

Életmódja, táplálkozása

A téli hónapok során, a különösen hideg időszakokban rövid nyugalmi periódusok segítik túlélését. Ilyenkor akár egy hétig is a kotorékában marad, ám nem alszik igazi téli álmot. Ez idő alatt az ősszel felhalmozott vastag zsírrétegből fedezi energiaszükségletét. Lakhelyét róka vagy borz földbe ásott kotorékában alakítja ki, de odvas fákban, fák gyökerei között, illetve sziklarepedésekben is berendezheti. Éjszakai életmódú, napközben rendkívül ritkán látható. Territoriális faj. Bár kutyaféle, ugatni nem tud. Helyette vonyító, morgó hangokat hallat, ám ezek nem hallhatóak messziről. Nem mászik fára, de nagyon ügyesen mozog a legsűrűbb bozótban is. Táplálék-összetétele élőhelyének és az aktuális évszaknak megfelelően széles skálán mozog. A talajszinten élő kisebb állatok bármelyike zsákmányul eshet (rágcsálók, halak, kétéltűek, madarak). Gyümölcsöket, magokat, bogyókat, rovarokat, csigákat is eszik, de nem veti meg a szemétben való guberálást sem. Télen főleg dögevő.

Szaporodása

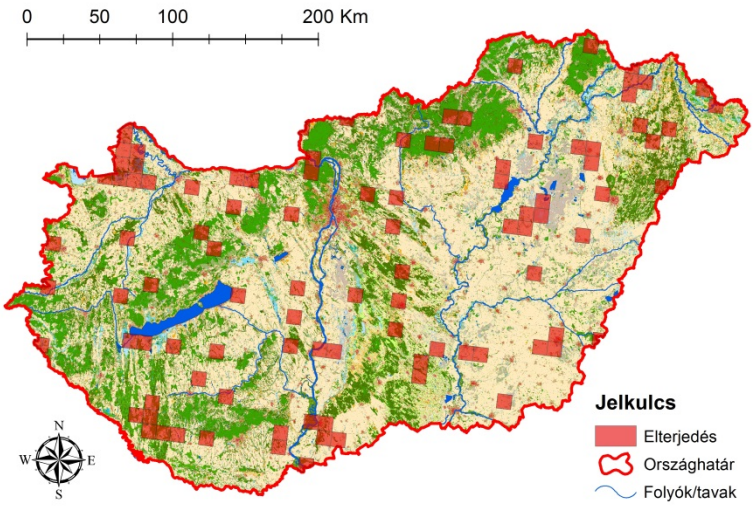
Monogám állat. Párzási időszaka februártól áprilisig tart. Vemhességi ideje átlagosan 61 nap; alkalmanként akár 6-10 utódot is világra hozhat. A kölykök négy hónapos korukig a kotorék közelében maradnak, majd fokozatosan önállósulnak. Mindkét szülő részt vesz a kölyöknevelésben. A család ősszel bomlik fel; ilyenkor indulnak el a fiatalok, hogy szabad területeket keressenek maguknak.

Hatása az őshonos élővilágra, gazdasági és humán-egészségügyi hatásai

Táplálkozási szokásai következtében károsítja az őshonos állatvilágot, különösen a kétéltűekre és a vízimadarakra jelent veszélyt. A kifejlett békákat és az ebihalakat egyaránt előszeretettel fogyasztja. Kiemelendő tojáspusztítása - megjelenése a földön fészkelő fajok állományainak csökkenéséhez vezethet. Betegségeket terjeszt, például a veszettséget. Állománynövekedésével apróvad-gazdálkodási (károkozó) szerepe is növekszik.

Leírása, határozóbélyegei

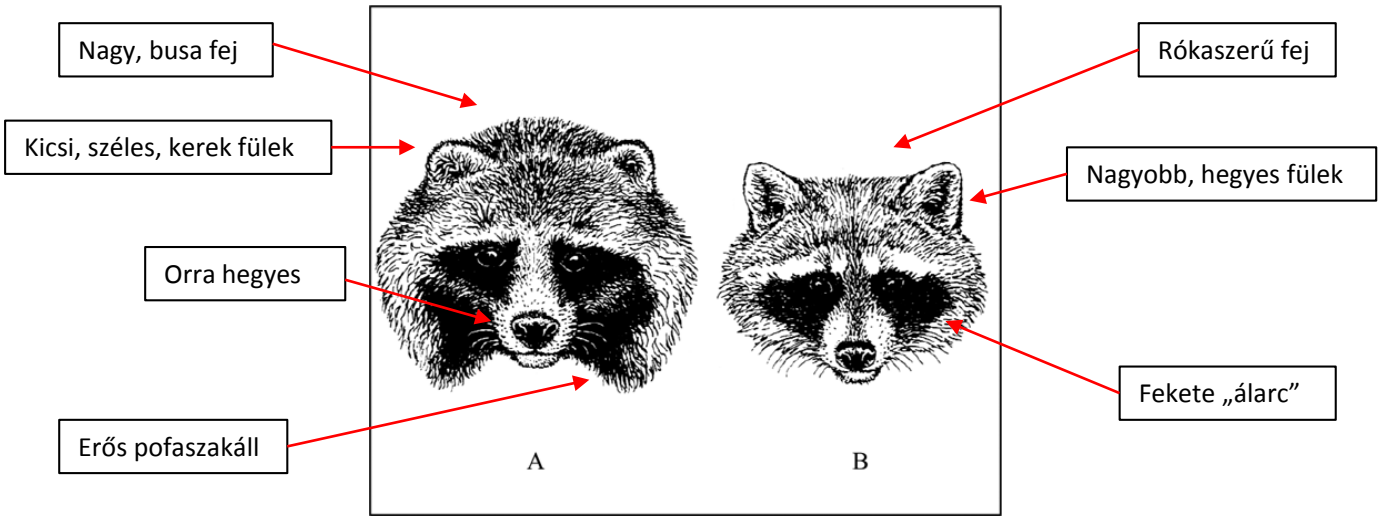
Testhossza 55-65 centiméter, marmagassága hozzávetőleg 20 centiméter, testtömege 4–6 kilogramm. Teste megnyúlt, hátul megvastagodott; lábai vaskosak, viszonylag rövidek. Zömök törzsét sárgásbarna pihe-, és barnásfekete fedőszőrzet borítja, mely hosszú és bozontos. Vállától kiindulva fekete csíkok futnak mellső lábai felé, így azokat sima és csaknem fekete szőrzet fedi. Pofáján mosómedveszerű álarcot visel. Farka 18 centiméter hosszú.

NYESTKUTYA

MOSÓMEDVE

Irodalom

- Faragó S. (2007): Vadászati állattan. Mezőgazda Kiadó, Budapest, 496 p.
- Bihari Z., Csorba G., Heltai M. (2007): Magyarország emlőseinek atlasza. Kossuth Kiadó, Budapest, 360 p.
- https://hu.wikipedia.org/wiki/Nyestkutya
- https://www.omvk.hu/oldal/vadaszati-idenyek
- http://www.raccooncontrol.ca/blog/differences-between-raccoons-and-raccoon-dogs/

© AGRÁRMINISZTÉRIUM

PÁSZTORMEJNÓ

Tudományos neve

Acridotheres tristis Linnaeus, 1766

Elterjedése, behurcolás módjai

Ázsiai elterjedésű faj - a Kaszpi-tengertől egészen Délkelet-Ázsiáig húzódik eredeti elterjedési területe; északon Kazahsztánig, délen Sri Lankáig és a Maláj-félszigetig találkozhatunk állományaival. Afrika déli területeire, Madagaszkárra, Ausztráliába, Új-Zélandra, vaalmint Észak-Amerikába is betelepítették; ezen túlmenően számtalan kisebb-nagyobb szigeten is megtalálható - elsősorban a Csendes-óceánon, de az Atlanti- és az Indiai-óceán területén is. Európai terjedése nem kellőképp feltérképezett. Költése csak Nyugat- és Dél-Európából ismert - Franciaország, Olaszország, Portugália és Spanyolország területéről (beleértve a Kanári- és Baleári-szigeteket is). Utóbbi országban rendszertelenül költ, csak alkalmanként jelenik meg. Fogságban is jól szaporodik, így díszmadárként is tartják. Terjedésében kiszökött példányai is szerepet játszanak, ugyanakkor hajókon érkező madarak is kolonizáltak már újabb területeket. Magyarországon a természetben nem fordult még elő, és díszmadárként való tartása sem jellemző.

Élőhelye

Alapvetően a nyílt, fákkal gyéren borított területek lakója; a mezőgazdasági élőhelyeket kimondottan kedveli. Tökéletesen alkalmazkodott az ember közelségéhez, több helyen igazi városlakóvá vált - még a repülőtereken is megtalálható.

Életmódja, táplálkozása

Főként csapatokban látható - esténként akár több ezres gyűlekező- és éjszakázó csapatok is megfigyelhetőek, melyekhez más fajok is társulhatnak. Mindenevő; táplálékát gyümölcsök, magvak és egyéb növényi részek, rovarok, pókok, hüllők képezik, de hasznot húz az emberek által otthagyott hulladékból is. Alapvetően a földön táplálkozik.

Szaporodása

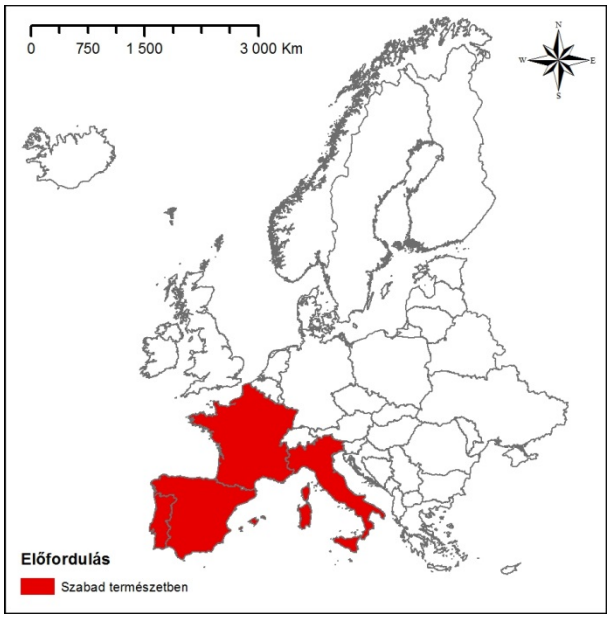
Fészke jellemzően fák odvában vagy valamilyen épület üregében található. Évente akár háromszor is költhet, egyszerre 4-6 tojást rak. A fiatalok 17-18 nap alatt kelnek ki és 22-24 nap alatt válnak röpképessé. Agresszív természetű - akár a már fészkelésbe kezdett más fajok fiókáit is kilakoltatja. 12 évig is élhet.

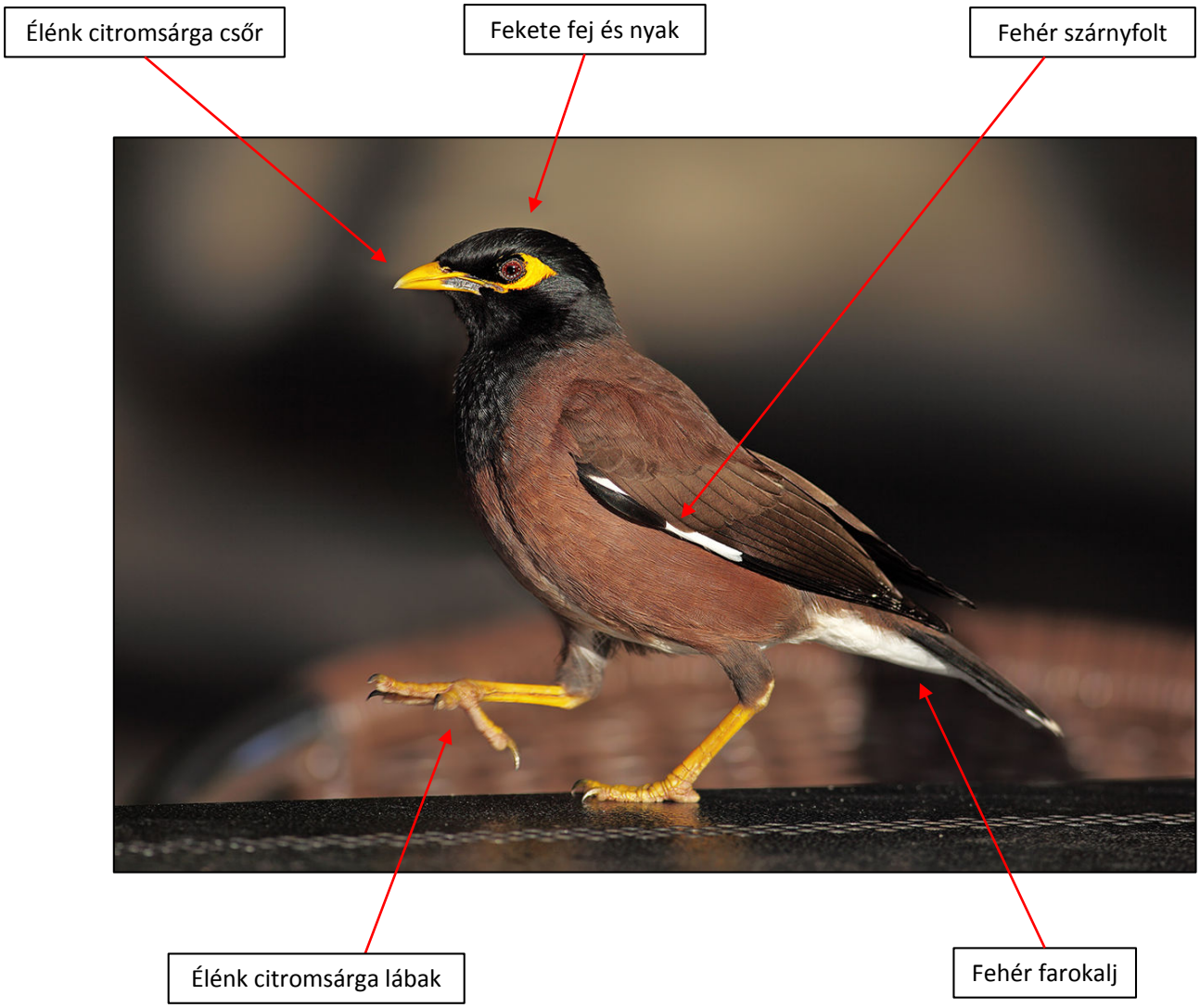
Hatása az őshonos élővilágra, gazdasági és humán-egészségügyi hatásai

Kilakoltatja az őshonos madárfajok egyedeit az általuk már elfoglalt odúkból. A hím igen agresszíven védi az odút - megfigyelték, hogy ez okból kisebb madarakat és azok tojásait, valamint kisebb emlősöket is elpusztíthatnak. Mezőgazdasági kárt okoz a magvak, gyümölcsök, egyéb termények elfogyasztásával, valamint egyes gyomfajok terjesztésével. Egészségügyi hatása elenyésző, ám ürüléke a nagyobb éjszakázó- vagy gyülekezőhelyek közelében ürülékük egészségügyi kockázatot jelenthet.

Leírása, határozóbélyegei

Teljes hossza 23-26 centiméter. Közepes termetű seregélyféle, színezete alapvetően sötétbarna. Feje és nyaka fekete, farokalja fehér. Lábai és csőre, valamint a szem körüli rész élénk citromsárga. Farokvége fehér; röptében az elsőrendű evezőkön fehér színű folt Figyelhető meg, mely összecsukott szárnyain kevésbé látható.

Irodalom

- http://datazone.birdlife.org/species/factsheet/common-myna-acridotheres-tristis
- https://en.wikipedia.org/wiki/Common_myna
- https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/c01568d9-025e-11e8-b8f5-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-63210093
- https://www.iucnredlist.org/species/22710921/111063735

Fényképek forrása: https://en.wikipedia.org/wiki/Common_myna; https://hu.wikipedia.org/wiki/P%C3%A1sztormejn%C3%B3

© AGRÁRMINISZTÉRIUM

PÉZSMAPOCOK

Tudományos neve

Ondatra zibethicus Linnaeus, 1766

Elterjedése, behurcolás módjai

Észak-Amerika területén őshonos. Európába prémje miatt telepítették be. Először 1905-ben szöktek meg példányai egy csehországi telepről - innen hódította meg fokozatosan Európát. Ausztriában, Belgiumban, Bulgáriában, Csehországban, Észtországban, Finnországban, Franciaországban, Hollandiában, Lengyelországban, Lettországban, Litvániában, Magyarországon, Németországban, Olaszországban, Romániában, Svédországban, Szlovákiában és Szlovéniában is vannak önfenntartó állományai. A XX. század eleje óta terjed - az 1950-es években már hazánkban is elterjedt minden, számára alkalmas vizes élőhelyen.

Élőhelye

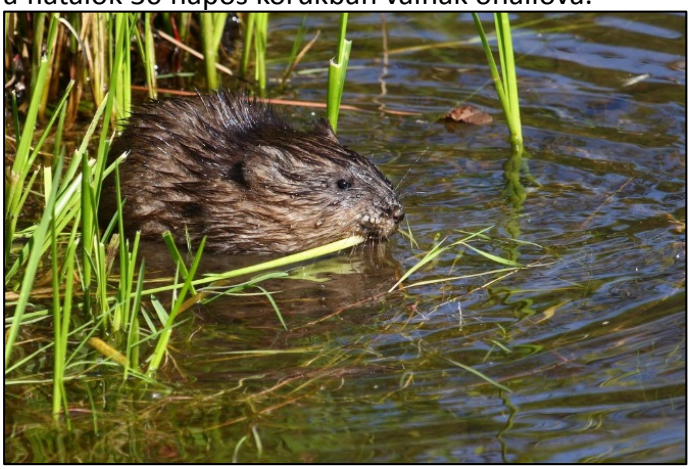
Vízpartokon telepszik meg - a mocsaras területektől kezdve a halastavakon át egészen a folyópartokig. Csak olyan töltéseken kell állandó jelenlétével számolni, melynek lába állandóan a víz szintje alatt van (leginkább halastavak és tározók töltései). Nem távolodik el a szegélynövényzettől - a vízparti sásos, gyékényes, valamint a gyökerező- és úszóhínár társulásokban mozog.

Életmódja, táplálkozása

Vízi életmódot folytat; családokban él. Jól úszik, de általában csak a part menti övezetben mozog. Különösen a kora reggeli órákban és napnyugtakor aktív. Kotoréka mocsári növényzetből épített vagy egyszerű föld alatti üreg több kijáró folyosóval – ezek mind a víz színe alatt nyílnak. A víz szintje fölötti kamra átmérője 40-60 centiméter. Gyakorta épít a víz felszíne fölé emelkedő, jellegzetes hordást - ezeket főleg pihenésre és napozásra használja. A hordás és a vár anyaga gyékény, nád és hínár. A szárazföldön lassan mozog, esetlennek tűnik, de mellső lábát nagyon ügyesen használja táplálkozás közben. 20-30 centiméter széles csapást tapos a vízparton. Territoriális viselkedésű, családonként 0,5-1,3 ha nagyságú területet birtokol. Territóriumát pézsmaillatú váladékával jelöli meg. Tápláléka elsősorban vízinövényekből - káka, zsurló, gyékény, vízitök, sás, nád, tündérrózsa - áll. Kiegészítésként gyakran kagylók és csigák, néha rákok, békák és halak is szerepel étrendjében. Télen a jég alól táplálkozik - vízinövények, gyékény, kálmos gyöktörzseit fogyasztja. Naponta saját testtömege 30-40%-át kitevő táplálékot fogyaszt el.

Szaporodása

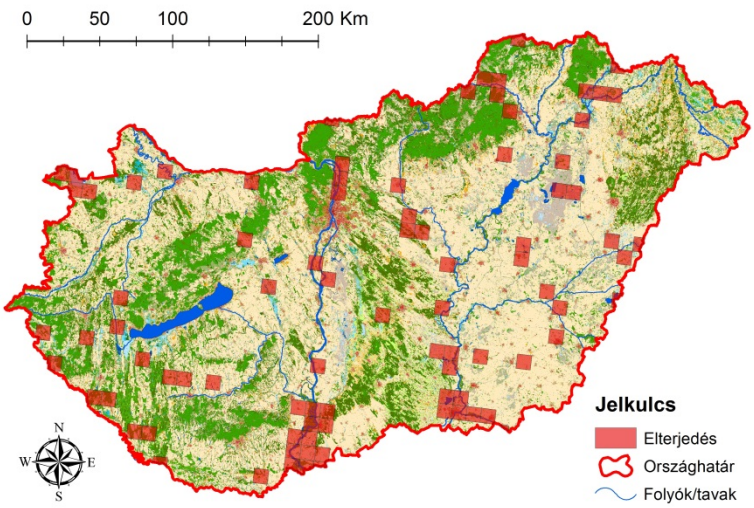
1 éves korára lesz ivarérett, évente 3-4-szer is ellhet; egy-egy alom 5-9 kölyökből áll. Vemhessége 28-30 napig tart, a fiatalok 30 napos korukban válnak önállóvá.

Hatása az őshonos élővilágra, gazdasági és humán-egészségügyi hatásai

Úgynevezett ökoszisztéma mérnök faj, azaz környezetét képes saját igényeinek megfelelően átalakítani - ezáltal számos őshonos faj életfeltételei romlanak. Táplálkozása közben pusztítja a vízi növényzetet, azok szárait, gyöktörzseit fogyasztja. Predátorként veszélyt jelent az őshonos állatvilágra, ezen túlmenően bizonyos fajok táplálék-konkurense.

Leírása, határozóbélyegei

Testhossza 29–32 centiméter, farokhossza 20–25 centiméter, testtömege 600–1000 gramm körüli. Bundája a hátán gesztenyebarna, a hasán szürke. Apró, lekerekített fülei alig látszanak ki bundájából, szemei kicsik, feketék. Erőteljes koronaszőrei miatt bundája kócosnak tűnik. Lábai rövidek; mellső végtagjain 4, a hátsókon 5 ujj található erős karmokkal. Ujjai oldalán merev úszószőrök találhatók, a lábujjak töve között úszóhártya feszül. Farka csupasz, aprópikkelyes (néhány szőrszállal); keresztmetszete fiatal korban kör alakú, idősebb korban oldalról lapított. Nem lehet összetéveszteni más pocokfajokkal, inkább a nutriához vagy a fiatal hódokhoz hasonlít. Jó felismerési bélyegként szolgálhat a farok, a testméret, a fejforma és az úszási szokása.

PÉZSMAPOCOK

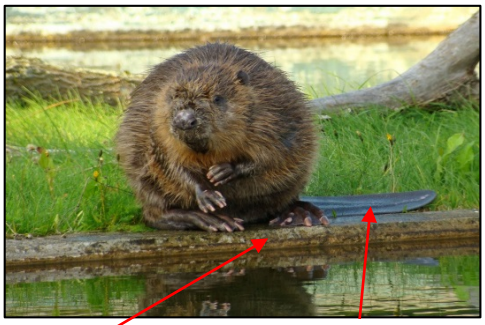
Patkányszerű, ovális, csupasz, pikkelyes farok, testhossz kb. ¾-e

Nincs úszóhártya az ujjak között, csak bőrredő

Úszáshoz hátsó lábait szétterjeszti, farkával segíti a mozgást, teste kiemelkedik a vízből.

HÓD (Magyarországon védett!!!)

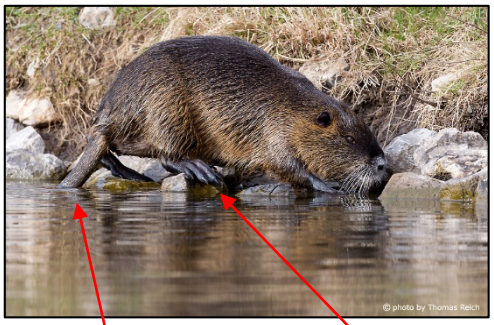
Úszóhártyás láb, a második ujjon egy csipeszszerű tisztítókarom

Széles, lapított farok, szőrtelen, pikkellyel fedett, testhossz kb. 1/3-a

Úszás közben általában csak a feje emelkedik ki a vízből, narancsszínű fogai ritkán láthatóak.

NUTRIA

Szőrös, kerek, csavart farok, testhossz kb. 2/3-a

Úszóhártyás láb, de az ötödik ujj hártya nélküli, szabadon álló

Úszás közben feje, háta és farka is kiemelkedik a vízből, narancsszínű foga, fehér pofája, hosszú, fehér bajsza jól látható.

Irodalom

- Faragó S. (2007): Vadászati állattan. Mezőgazda Kiadó, Budapest, 496 p.
- Bihari Z., Csorba G., Heltai M. (2007): Magyarország emlőseinek atlasza. Kossuth Kiadó, Budapest, 360 p.
- https://circabc.europa.eu/sd/a/7cf3a0bb-8ac3-48be-8e12-12c7783caa3e/TSSR-2016-003%20Ondatra%20zibethicus.pdf
- https://hu.wikipedia.org/wiki/P%C3%A9zsmapocok
- https://offene-naturfuehrer.de/web/Erkennungsmerkmale_von_Bisam,_Biber_und_Nutria
- https://www.iucnredlist.org/species/15324/22344525

© AGRÁRMINISZTÉRIUM

RAZBÓRA

Tudományos neve

Pseudorasbora parva Temminck & Schlegel, 1846

Elterjedése, behurcolás módjai

Ázsiai eredetű halfaj; Oroszország, Mongólia, Korea és Japán területén, illetve Kína keleti vizeiben őshonos. Európa legtöbb országában, így Ausztriában, Belgiumban, Bulgáriában, Csehországban, Dániában, Franciaországban, Görögországban, Hollandiában, Lengyelországban, Litvániában, Magyarországon, Nagy-Britanniában, Németországban, Olaszországban, Romániában, Spanyolországban, Svájcban, Svédországban, Szerbiában és Szlovákiában is önfenntartó állományai jöttek létre. Magyarországon széles körben elterjedt, gyakorlatilag minden csatornában megtalálható. Helyenként tömeges előfordulású. Európába és Magyarországra is az 1960-as években került be az Ázsiából importált amur és busa szállítmányokkal. Hazánkban először Paks környékén mutatták ki jelenlétét. Főként halastavakból került a természetes vizekbe, majd az egyik leggyorsabban terjedő inváziós halfajjá vált. Előszeretettel alkalmazták/alkalmazzák csalihalként.

Élőhelye

Élőhelyei: folyók, holtágak, tavak, csatornák. Rendkívül igénytelen, még szennyvizes csatornákban is előfordul. A könnyen felmelegedő, vízinövényekben gazdag sekély állóvizeket preferálja.

Életmódja, táplálkozása

Jól tűri az oxigénhiányt és a vízszennyezést is. Gyakran tömeges előfordulású. A fiatal egyedek vízben lebegő algákkal táplálkoznak. A felnőtt példányok vízben úszó és lebegő rovarlárvákat, és a vízben lévő szerves anyagokat fogyasztanak. Alapvetően nem válogatós, szinte mindent megeszik - gyakran más halfajok ikráit is.

Szaporodása

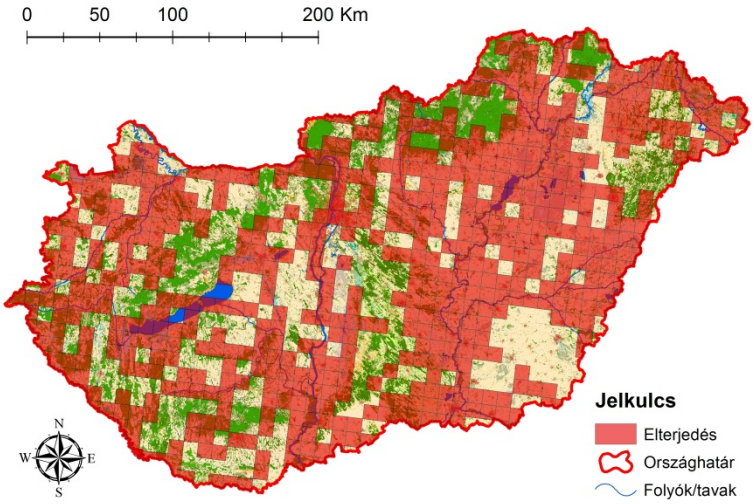
Ivarérettségét egyéves korára éri el. Tavasztól őszig folyamatosan rakja le ikráit. A hím kiválaszt egy szilárd tárgyat a fenéken (pl. kő, kagylóhéj), melyen megtisztogat egy kis foltot az algától. Amennyiben tetszik a hely a nősténynek, kezdetét veheti a násztánc. Ezalatt a pár szorosan egymás mellett, egymással párhuzamosan lebeg a vízben, majd testük egyszerre kezd remegni. Ezt többször megismétlik, majd a nőstény a megtisztított rész fölé úszik és egy hirtelen mozdulattal, féloldalasan a folthoz súrolja testét, miközben egy ikraláncot tapaszt a kőre. Ezt követően a hím megtermékenyíti az ikrákat. Egészen az ivadékok kikeléséig a hím őrzi a petéket, és igen agresszíven védelmezi azokat.

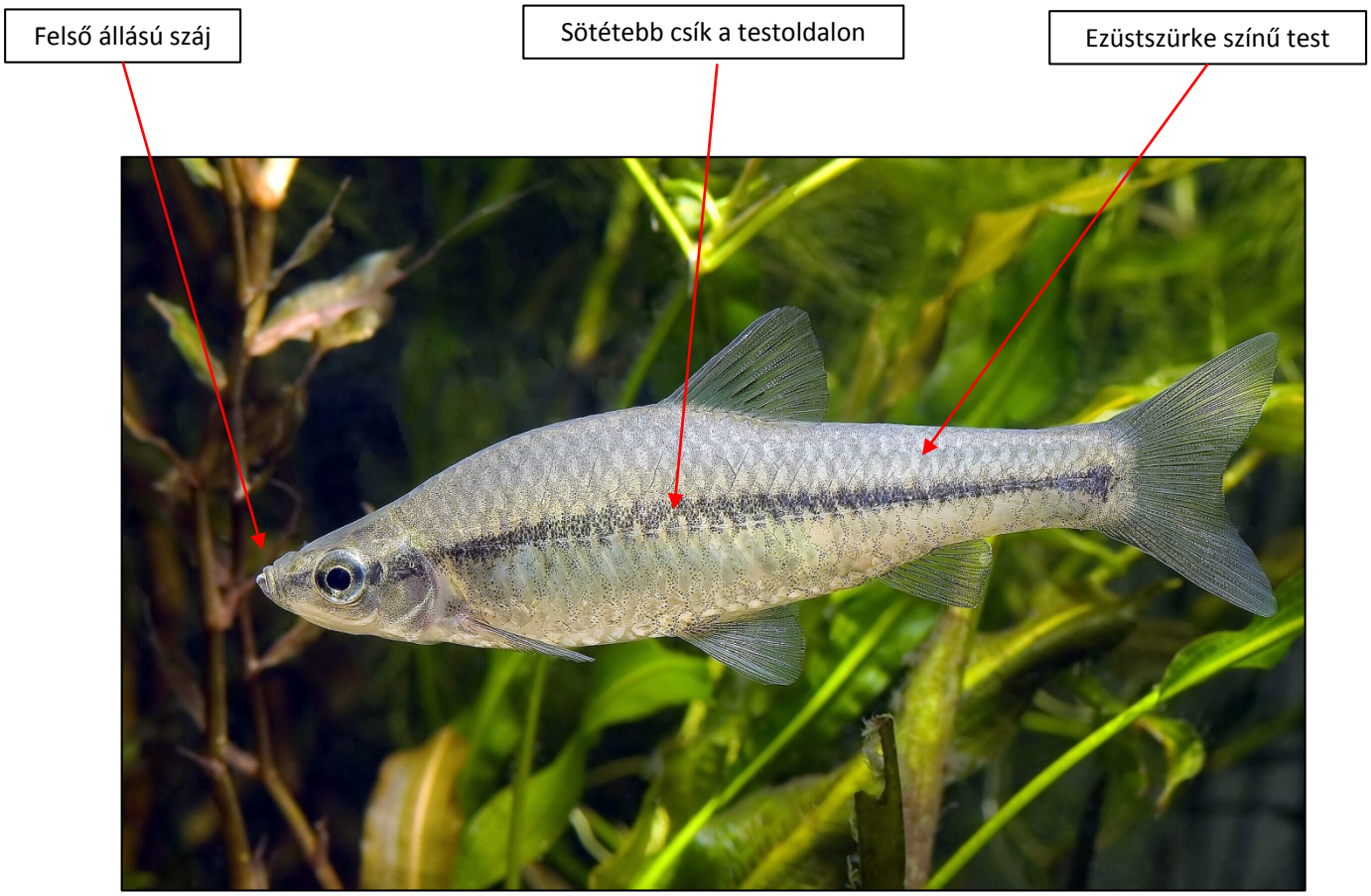
Hatása az őshonos élővilágra, gazdasági és humán-egészségügyi hatásai

Nagyon szapora, évente akár több nemzedéket is képes felnevelni. Számos őshonos halfajunk ivadék-korosztályának táplálék-konkurense, sőt idős példányai elfogyasztják az őshonos halfajok ikráit és ivadékait is. Hibridizál a védett kurta bainggal (*Leucaspius delineatus*). Exo- és endoparaziták terjesztésével őshonos halfajok egyedeit fertőzheti meg. Gazdasági szempontból is jelentős károkat okoz tömeges jelenlétével (kompetíció, betegségek terjesztése). Szerepel a 100 legveszélyesebb európai inváziós faj listáján.

Leírása, határozóbélyegei

Testhossza 10-12 centiméter. Megnyúlt, oldalról lapított testű. A fiatal egyedek nyúlánkabbak, míg az idősebbek zömökebb felépítésűek, farok- valamint hátnyelük magasabb. Feje kúpos, orra rövid és kicsivel hosszabb a szem átmérőjénél. Kisméretű, felső állású szájának hasítéka felfelé irányul. Hátúszójában hét, farok alatti úszójában hat elágazó sugár található; mindkét úszó széle domborúan ívelt. Pikkelyei jól fejlettek. Testszíne ezüstszürke, az oldalvonal mentén fekvő pikkelyek azonban sötétebb színűek. Ez a jellegzetes csík a hal orrnyílásától a farokúszóig húzódik. Adott csík mind a fiatal, mind az idős példányokra jellemző - ennek segítségével jól elkülöníthető más fajok kisebb példányaitól is.

Irodalom

- Botta-Dukát Z. (2016): Inváziós fajok terjedési útvonalainak átfogó elemzése és hazai értékelése. MTA Ökológiai Kutatóközpont, Ökológiai és Botanikai Intézet, Vácrátót, 264 p.
- https://circabc.europa.eu/sd/a/08f76fba-6e85-4206-9453-32e454ceb032/Pseudorasbora%20parva%20-%20GBNNRA.pdf
- https://hu.wikipedia.org/wiki/K%C3%ADnai_razb%C3%B3ra
- https://www.cabi.org/isc/datasheet/67983#toDistributionMaps
- http://www.terra.hu/halak/html/pseudorasbora.parva.html

Fényképek forrása: http://blshe.hu/razbora-pseudorasbora-parva/; https://hu.wikipedia.org/wiki/K%C3%ADnai_razb%C3%B3ra

© AGRÁRMINISZTÉRIUM

SZENT ÍBISZ

Tudományos neve

Threskiornis aethyopicus Latham, 1790

Elterjedése, behurcolás módjai

Afrikában a Szaharától délre lévő területeken, valamint a Perzsa-öböltől északnyugatra, Irak, Irán és Kuvait határán őshonos. Kedvelt díszmadár, mely jól szaporodik fogságban is; szökött, illetve félvad példányai előfordultak már Görögországban, Hollandiában, Lengyelországban, Németországban, Magyarországon és Portugáliában is. Az Európai Unió területén belül Franciaországban, Spanyolországban és Olaszországban alakultak ki önfenntartó állományai. Hazánkban első alkalommal 2008. május 22-én került elő a pusztaszeri Büdös-szék mellett. Ezt az állatkertből szökött példányt – elsősorban a Kiskunság térségében - egészen december 22-ig megfigyelték. 2009-ben és 2010-ben még előkerült egy-egy alkalommal - nem tudni, hogy a 2008-ban megfigyelt példány-e vagy sem. 2012-ben már egy gyűrűzetlen példány került szem elé három alkalommal (Balatonkenese, Ravazd, Pátka). Legutolsó előfordulása 2019 nyaráról ismert – ekkor Gyulán figyeltek meg egy gyűrűs példányt.

Élőhelye

Jellemzően édesvízi élőhelyek mentén fordul elő, de megtalálható a szavannákon, kultúrterületeken, tengerparti lagúnákban is; az utóbbi időben mind gyakrabban kerül elő városi környezetben, zömmel szeméttelepeken. Hazánkban ezidáig csakis vizes élőhelyeken került szem elé.

Életmódja, táplálkozása

Nem tekinthető klasszikus értelemben vett vonuló fajnak, ugyanakkor a száraz időszak kezdetekor akár több száz kilométert is repülhet, megfelelő élőhelyeket keresve. Kisebb-nagyobb, 200-300 példányból álló csapatokban táplálkozik; lassan lépegetve szedi ki hajlott csőrével zsákmányállatait az iszapból és a laza talajból. Ízeltlábúakkal, halakkal, kétéltűekkel, hüllőkkel, kisebb madarakkal és emlősökkel táplálkozik; étrendjét gyakran szeméttelepeken egészíti ki.

Szaporodása

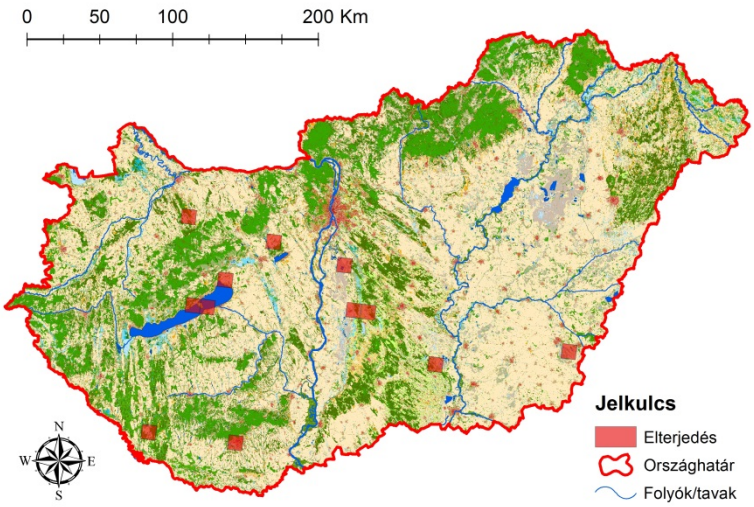
Fészkét gallyakból építi, amit fákra, bokrokra vagy sziklás szigetekre helyez. Kolóniákban fészkel, melyek akár 2000 párból is állhatnak; gyakran más gólyaalakúakkal együtt alkot vegyes telepeket. Szaporodási ideje alapvetően az esős időszakhoz igazodik; fészkelési időszaka még adott területen belül is évről évre változhat. Az esős időszakot követően párzik; monogám. 2-3 tojásán 28 napig kotlik, a fiókák körülbelül másfél hónapos korukban hagyják el a fészket. Nem sokkal ezután önállóvá válnak és elhagyják szüleiket.

Hatása az őshonos élővilágra, gazdasági és humán-egészségügyi hatásai

Táplálékspektruma igen széles - kétéltűeket, rákféléket, kistermetű rágcsálókat, puhatestűeket, halakat is fogyaszt, sőt, más madárfajok tojásait, fiókáit sem veti meg táplálékként. Európában táplálkozása még kevéssé ismert; eddig egy olyan esetet jegyeztek fel, amikor két szent íbisz néhány óra leforgása alatt megette a 30 páros kenti csér telep összes tojását. Egyes madárbetegségek terjesztése mellett fészkelőhely-kompetítor is lehet; Európában ezidáig a kis kócsag esetében ismert, hogy kiszorította költőhelyéről.

Leírása, határozóbélyegei

Más madárfajjal összetéveszthetetlen; jellegzetesen fekete-fehér színezetű, hosszú, hajlott csőrű, hosszú lábú gázlómadárfaj. Testhossza 68 centiméter. Tollazata fekete-fehér. Feje, nyaka, csőre, lábai feketék, csakúgy, mint farkfedői; egyéb testtájait fedő tollazata fehér.

Irodalom

- https://www.cabi.org/isc/datasheet/62201
- http://datazone.birdlife.org/species/factsheet/african-sacred-ibis-threskiornis-aethiopicus
- http://www.iucnredlist.org/details/22697510/0
- http://www.veszpzoo.hu/lakoink/madarak/szent_ibisz_(threskiornis_aethiopicus)
- https://en.wikipedia.org/wiki/African_sacred_ibis

© AGRÁRMINISZTÉRIUM

Fényképek forrása: https://en.wikipedia.org/wiki/African_sacred_ibis

SZIBÉRIAI CSÍKOSMÓKUS (BURUNDUK)

Tudományos neve

Tamias sibiricus Laxmann, 1769

Elterjedése, behurcolás módjai

Ázsiai elterjedésű faj - Oroszországban, Kínában, Koreában és Japán északi részén őshonos. Európán belül Ausztriában, Belgiumban, Franciaországban, Hollandiában, Németországban, Olaszországban és Svájcban jöttek létre önfenntartó állományai. Az érintett országok területére kedvtelési célból telepítették be, a megunt házikedvenceket pedig szabadon engedték. Magyarországon állatkertekben és kisállattartóknál fordul(hat) elő; még nem figyelték meg a természetben.

Élőhelye

Számos, különféle adottságokkal jellemezhető élőhelyen - fenyvesek, sziklás élőhelyek, erdők, bokrosok, vizes- és mezőgazdasági területek - megtalálja életfeltételeit. Az európai populációk lombhullató vagy vegyes erdőkben élnek, ám egyedei városi környezetben is otthon érzik magukat.

Életmódja, táplálkozása

Téli álmot alszik. Laza kolóniákban él, ahol minden egyed saját területet birtokol. Az egyes területek mérete 700 és 4000 m^2 között változik; a nőstényeké nagyobb, illetve az őszi területek mérete is kiterjedtebb a tavasziakénál. Területét vizeletével és mirigyváladékával jelöli meg. Mindenevő; leginkább fenyőmagvakkal, illetve lombhullató fák magjaival táplálkozik. Alkalmanként gombákat, rovarokat, puhatestűeket, hüllőket és madárfiókákat is fogyaszt.

Szaporodása

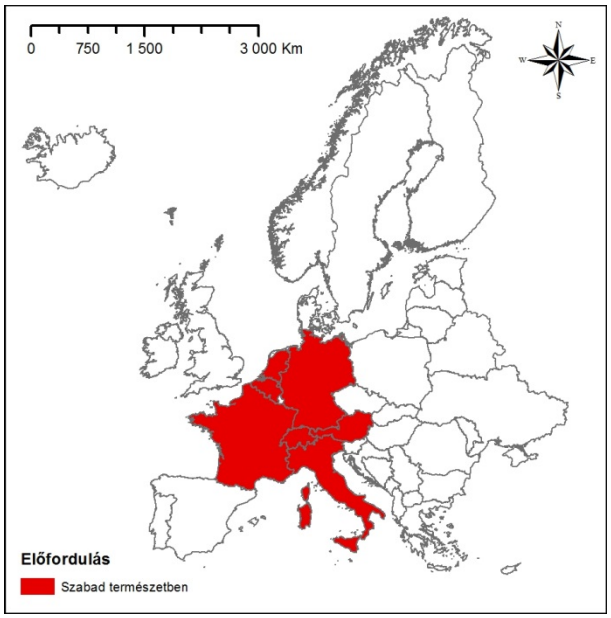
Ivarérettségét 9 hónaposan éri el. Évente egy vagy két alkalommal szaporodik. Szaporodási időszaka április közepén kezdődik. Utódainak száma 3-8 között változik. A kölykök vakon és csupaszon, 3-5 grammosan születnek, szemüket 20-25 nap után nyitják ki. A fiatalokat kizárólag a nőstény neveli fel, s nyolc hét után választja el magától.

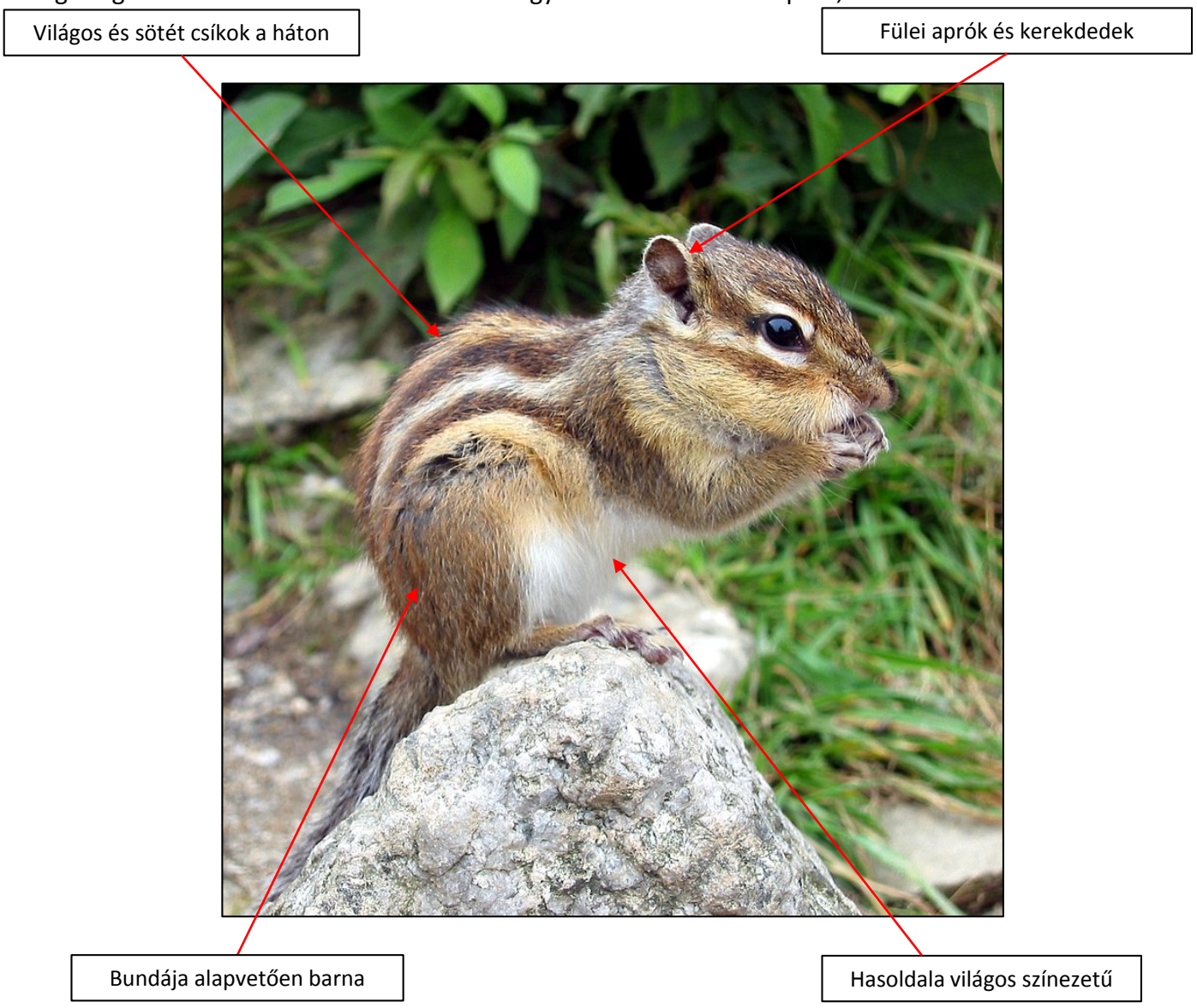
Hatása az őshonos élővilágra, gazdasági és humán-egészségügyi hatásai

Különféle betegségek terjesztése révén veszélyt jelenthet a hazai vörös mókus (*Sciurus vulgaris*) állományra, sőt egyéb rágcsálók populációira is. Ezen túlmenően előbbi faj táplálék-konkurense is. Külföldi vizsgálatok eredményei alapján gazdasági kárt okozhat az erdők makk-készletében, a mezőgazdasági terményekben, valamint kertekben és gyümölcsösökben is.

Leírása, határozóbélyegei

Testhossza 12-20 centiméter, farokhossza 10-14 centiméter. Testtömege 50-150 gramm - értéke évszaktól függően változik. Számos földrajzi változata ismert, melyek különböző színezetűek; közös jellemzőjük, hogy átlagosan négy fehér és öt sötét csík húzódik a hátukon. Színezete alapvetően barna, hasoldala azonban mindig világosabb - általában fehéres. Szemei nagyok és feketék. Fülei aprók, kerekdedek.

Irodalom

- https://circabc.europa.eu/sd/a/2f84e664-8c66-46f3-97cc-e16dd9ff5f39/Tamias%20sibiricus%20-%20GBNNRA.pdf
- https://en.wikipedia.org/wiki/Siberian_chipmunk
- https://hu.wikipedia.org/wiki/Szib%C3%A9riai_cs%C3%ADkosm%C3%B3kus

Fényképek forrása: https://hu.wikipedia.org/wiki/Szib%C3%A9riai_cs%C3%ADkosm%C3%B3kus, https://en.wikipedia.org/wiki/Siberian_chipmunk

© AGRÁRMINISZTÉRIUM

SZÜRKE MÓKUS

Tudományos neve

Sciurus carolinensis Gmelin, 1788

Elterjedése, behurcolás módjai

Észak-Amerika keleti részén őshonos. Az Egyesült Államok több államába, Dél-Afrikába és Európába is betelepítették. Utóbbi kontinensen Írországban, Nagy-Britanniában és Olaszországban vannak önfenntartó állományai. Magyarországon állatkertekben és kisállattartóknál fordul(hat) elő; még nem figyelték meg a természetben.

Élőhelye

Eredeti élőhelyén a nagy kiterjedésű lombos erdők lakója, de helyenként örökzöld erdőkben is előfordul. Az újonnan meghódított területeken tökéletesen alkalmazkodott a mérsékelt övi lombhullató erdőkhöz és a városi parkokhoz, kertekhez.

Életmódja, táplálkozása

Nem alszik téli álmot. Mindenevő - különböző növényi részekkel (pl. levelek, rügyek, magok, gyümölcsök), gombákkal, csigákkal, rovarokkal és madártojásokkal táplálkozik. Elsősorban a fákon keresgél élelem után, de sok időt tölt a talajon is. A parkokban, kertekben élő példányok igen bizalmasan viselkednek - a sétálók rendszeresen etetik őket.

Szaporodása

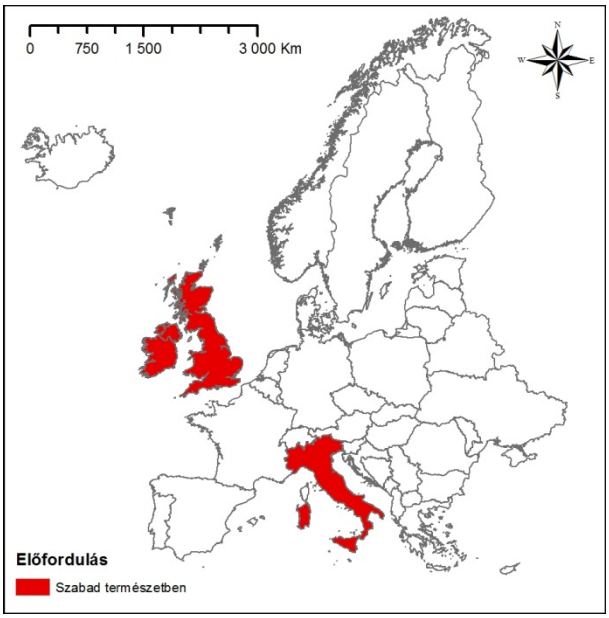
11 hónapos korban éri el az ivarérettséget. Eredeti élőhelyén évente két alkalommal is szaporodhat, hidegebb éghajlaton azonban csak egyszer fial. A nőstény körül összegyűlő hímek megküzdenek a párzás jogáért. A győztes hím egy darabig őrzi a nőstényt, majd a párzást követően otthagyja; így az végül több hímmel is párosodhat. A hím nem vesz részt a kicsinyek felnevelésében. A vemhesség körülbelül 44 napig tart. Egyszerre egy vagy két utód hoz világra, de ritka esetben akár nyolc kicsit is felnevelhet. Elválasztásuk általában tíz hét után kerül sor.

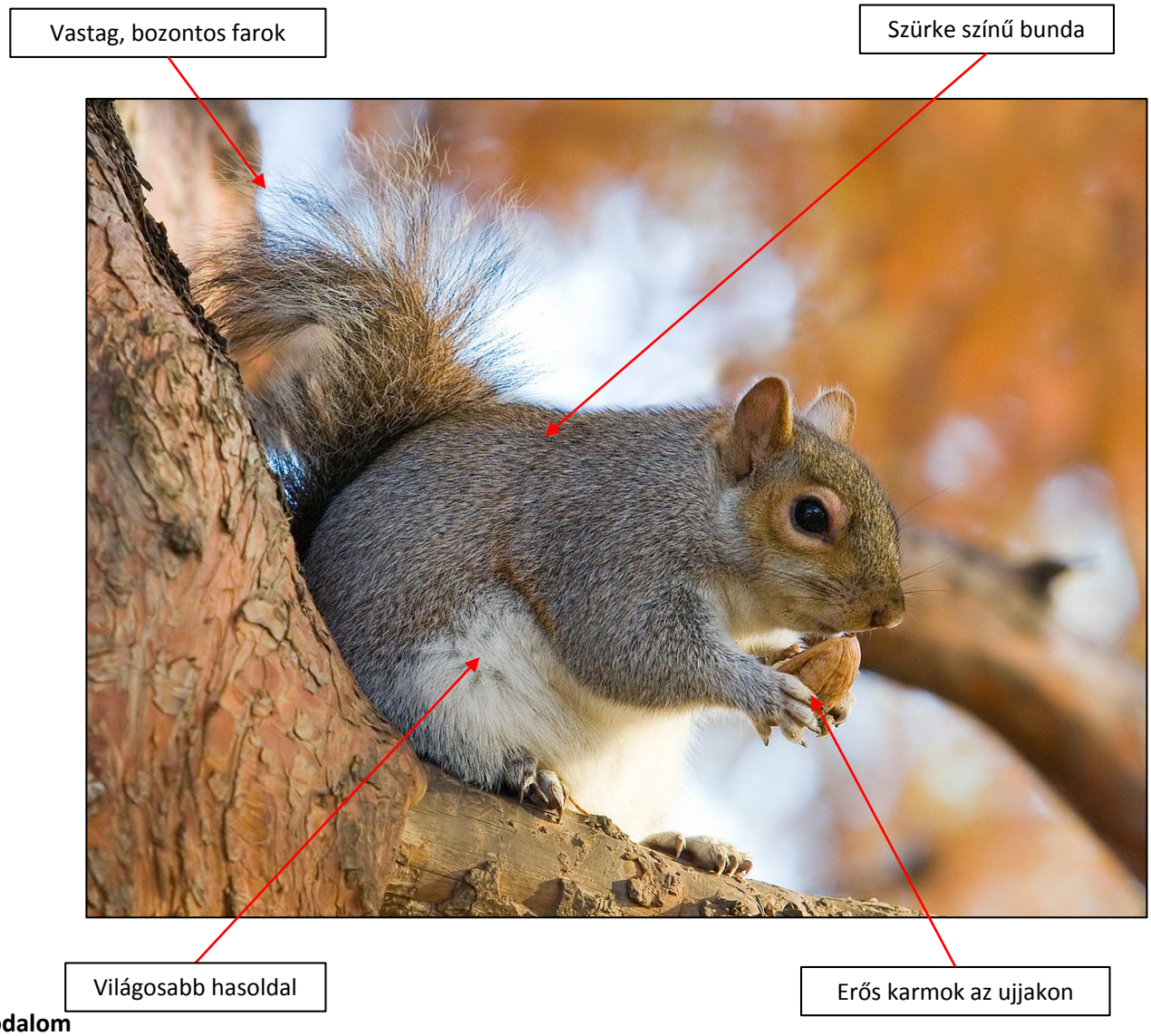
Hatása az őshonos élővilágra, gazdasági és humán-egészségügyi hatásai

Különböző betegségek terjesztése révén nemcsak a vörös mókusra (*Sciurus vulgaris*), hanem egyéb rágcsálókra is nagy veszélyt jelent; ezen túlmenően előbbi faj táplálék-konkurense is. Szerepel a 100 legveszélyesebb európai inváziós faj listáján. Tojásfogyasztása révén károsítja az őshonos madárvilágot. A fák kérgének lehántásával nemcsak természetvédelmi, de komoly gazdasági károkat is okoz. A lehántott kérgű faegyedek esetében megnő a gombás fertőzések esélye, ráadásul a gerinctelenek is nagyobb eséllyel támadják meg a fákat; ily módon jelentősen csökkenti a fahozamot.

Leírása, határozóbélyegei

Közepes testméretű mókusfaj; testhossza 23-30 centiméter, farokhossza 20-25 centiméter. Alapvetően szürkésbarna színezetű, hasoldala azonban fehérebb. Karmai élesek - kiválóan meg tud velük kapaszkodni a fák kérgén. Vastag és bozontos farkát tökéletesen használja egyensúlyozásra. A vörös mókussal ellentétben nem visel szőrpamacsot a fülén.

Irodalom

- https://circabc.europa.eu/sd/a/0db88111-71f0-4d41-aeb3-cb3b8d8b42ea/Sciurus%20carolinensis%20-%20GBNNRA%20based.pdf
- https://hu.wikipedia.org/wiki/Keleti_sz%C3%BCrkem%C3%B3kus
- https://en.wikipedia.org/wiki/Eastern_gray_squirrel

Fényképek forrása: https://hu.wikipedia.org/wiki/Keleti_sz%C3%BCrkem%C3%B3kus

© AGRÁRMINISZTÉRIUM

VIRGINIAI MÁRVÁNYRÁK

Tudományos neve

Procambarus fallax* f. *virginalis Hagen, 1870

Elterjedése, behurcolás módjai

A taxon elfogadott magyar neve félrevezető - a természetben előforduló – eredetinek tekinthető – Procambarus fallax faj nem az USA Virginia államának területén él, hanem a földrész délkeleti csücskében, főként a Floridai-félszigeten és Georgia állam déli részén. Európában először Németországban bukkant fel akvaristáknál; ezt követően genetikai vizsgálatok révén tisztázódott a taxon eredete. Európán belül Ausztriában, Csehországban, Hollandiában, Horvátországban, Magyarországon, Németországban, Olaszországban, Romániában és Svédországban fordul elő. Hazánkban a Hévízi-tóból, a főváros termáltavaiból és a Duna főágából került elő - feltehetőleg ide is akvaristák közvetítésével jutott el.

Élőhelye

Igen tág tűrésű faj, tökéletesen alkalmazkodik a különböző környezeti feltételekhez. Alapvetően a lassú folyású és álló vizek, tavak, mocsarak lakója. Élőhelye kiszáradásakor vagy befagyásakor beássa magát az iszapba.

Életmódja, táplálkozása

Fajtársaival szemben kevésbé agresszív. Enyhe fagyban is képes áttelelni. Mindenevő. Rovarok, lárvák, csigák, élő és korhadó növényi részek képezik táplálékát. Előnyben részesíti az állati eredetű táplálékot; alkalmanként dögöt is fogyaszt.

Szaporodása

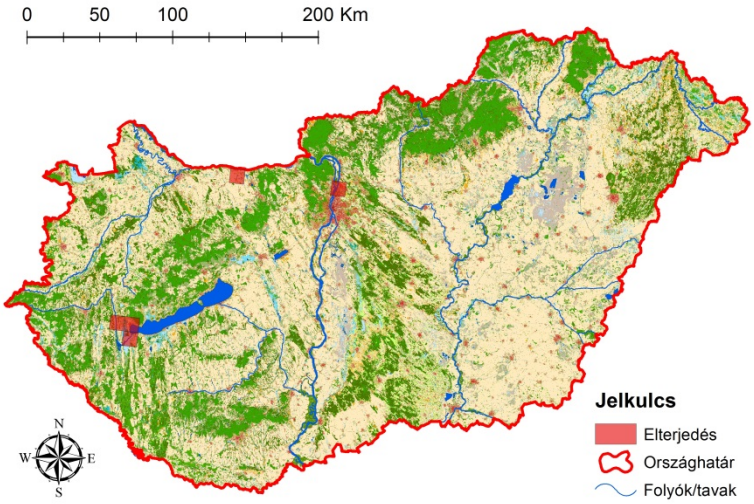
Eredeti élőhelyén nem szűznemzéssel szaporodik. A betelepített populációk esetében azonban más a helyzet - a taxon tudományos nevében a „forma virginalis” az inváziós problémát jelentő állat speciális szaporodási módjára, a szűznemzésre utal. Érdekes módon e populációkban az összes egyed nőstény, hímek nem ismertek adott állományokból. A peték szűznemzéssel jönnek létre, a kis rákok gyakorlatilag anyjuk kicsinyített másai (klónjai). Rendkívül szapora. Sikeres megtelepedését és gyors terjedését a szűznemzéssel zajló szaporodás nagyban segíti.

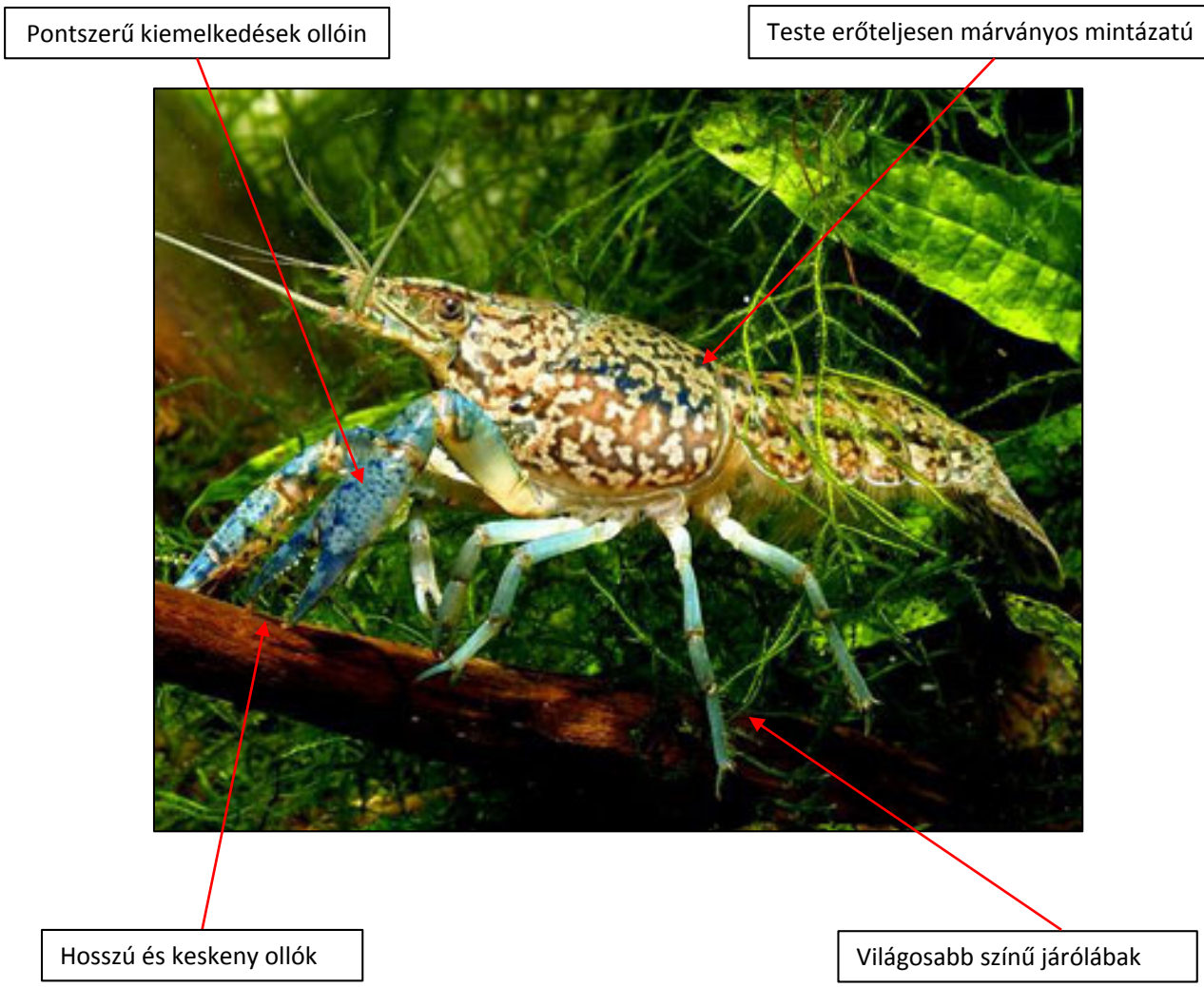
Hatása az őshonos élővilágra, gazdasági és humán-egészségügyi hatásai

A faj esetleges tömegessé válása jelentős predációs nyomást jelent valamennyi, nála kisebb termetű vízi szervezet számára. A többi idegenhonos rákfajhoz hasonlóan adott taxon képviselői is terjesztik a rákpestist (*Aphanomyces astacis*). Mivel enyhe fagyban is képes áttelelni, hazánkban is okozhat inváziós problémákat, különösen akkor, ha a klímaváltozás miatt tovább csökken a téli fagyos időszakok hossza és gyakorisága. Őshonos hal- és rákfajaink táplálék-konkurense.

Leírása, határozóbélyegei

Testhossza 9-13 centiméter. Színezete változatos, nevének megfelelően márványozottan mintázott. Alapszíne jórészt barnás, világosabb foltokkal. Lábai teste egyéb részeinél jellemzően világosabb színűek. Feje kihegyesedő. Öt pár járólába van, melyek közül az első pár erőteljes ollóvá módosult - ezzel ragadja meg táplálékát. Ollói alapvetően keskenyek és hosszúak, pontszerű kiemelkedések találhatóak rajtuk.

Irodalom

- https://akvaguru.hu/index.php?mit=250
- https://en.wikipedia.org/wiki/Marbled_crayfish
- https://circabc.europa.eu/sd/a/fd4a1acd-9a83-4d7b-9fc0-a89c8c89c139/Procambarus%20spp%20GBNNRA.pdf
- https://www.cabi.org/isc/datasheet/110477

Fényképek forrása: https://akvaguru.hu/index.php?mit=250

© AGRÁRMINISZTÉRIUM

VÖRÖSORRÚ ORMÁNYOSMEDVE (KOÁTI)

Tudományos neve

Nasua nasua Linnaeus, 1766

Elterjedése, behurcolás módjai

Dél-amerikai faj; elterjedésének északi határát Kolumbia és Venezuela, míg a délit Uruguay és Argentína északi része jelenti. Gyakran tartják állatkertekben; e mellett kisállattartóknál is előfordul, ahonnan alkalmilag kiszökhet. Európában egyedül Spanyolországban, a Baleári szigeteken él önfenntartó populációja. Hazánkban zárt tartásban (állatkertek, állatbemutatók, magán állattartók) fordul elő; az éghajlat valószínűleg nem teszi lehetővé tartós megtelepedését, szaporodását.

Élőhelye

Trópusi és szubtrópusi erdőkben fordul elő - elsősorban síkvidéken, de egészen 2500 méteres magasságig találkozhatunk példányaival. Kedveli az erdőszéleket; tökéletesen alkalmazkodott az ember közelségéhez - gyakran guberál szemétlerakó helyeken, kukákban.

Életmódja, táplálkozása

Fákon és a talajon is ügyesen mozog, miközben farkával egyensúlyoz; vízben is jól úszik. Alapvetően nappali életmódot folytat, az éjszakát többnyire a fákon tölti. Kitűnő szaglása segíti a táplálékkeresésben. Mindenevő; előszeretettel fogyaszt gyümölcsöket, gerinceleneket, madártojásokat, sőt, akár kisebb emlősöket is. A nőstények és utódaik 15-30 fős, szigorú hierarchiájú csoportokban élnek, míg a hímek a szaporodási időszakot kivéve magányos életmódúak. Mindkét nem tart territóriumot, melyet az egyedek hevesen védelmeznek. Fajtársaikkal való kommunikációjuk során vinnyogó hangot hallatnak. Vészjelzésük hangos ugatás és csettegés.

Szaporodása

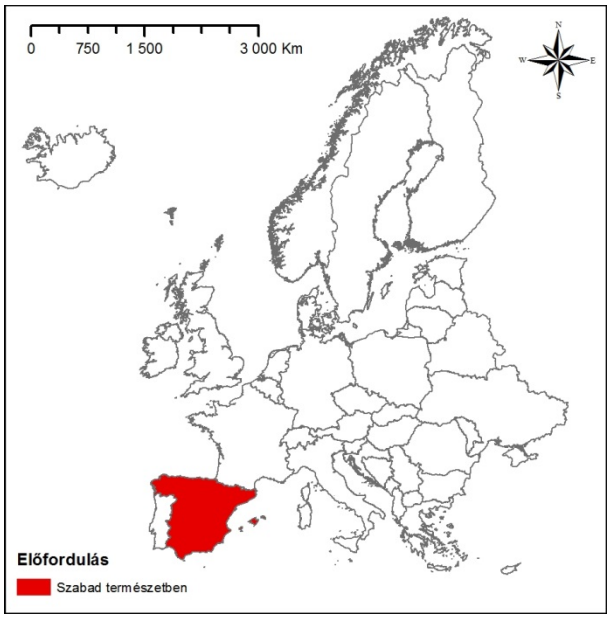
Párzási időszaka februártól márciusig tart; a hím ekkor csatlakozik a csapathoz, hogy a domináns nősténnyel párosodjon. A nőstények több hímmel is párosodhatnak. Vemhességi ideje átlagosan 75 nap; a nőstény egyszerre két-három kölyköt ellik egy fára épített fészekben. A kölyköket négy hónapos korukban választja el az anyjuk. Két-három éves korában válik ivaréretté. Akár 17 évig is élhet.

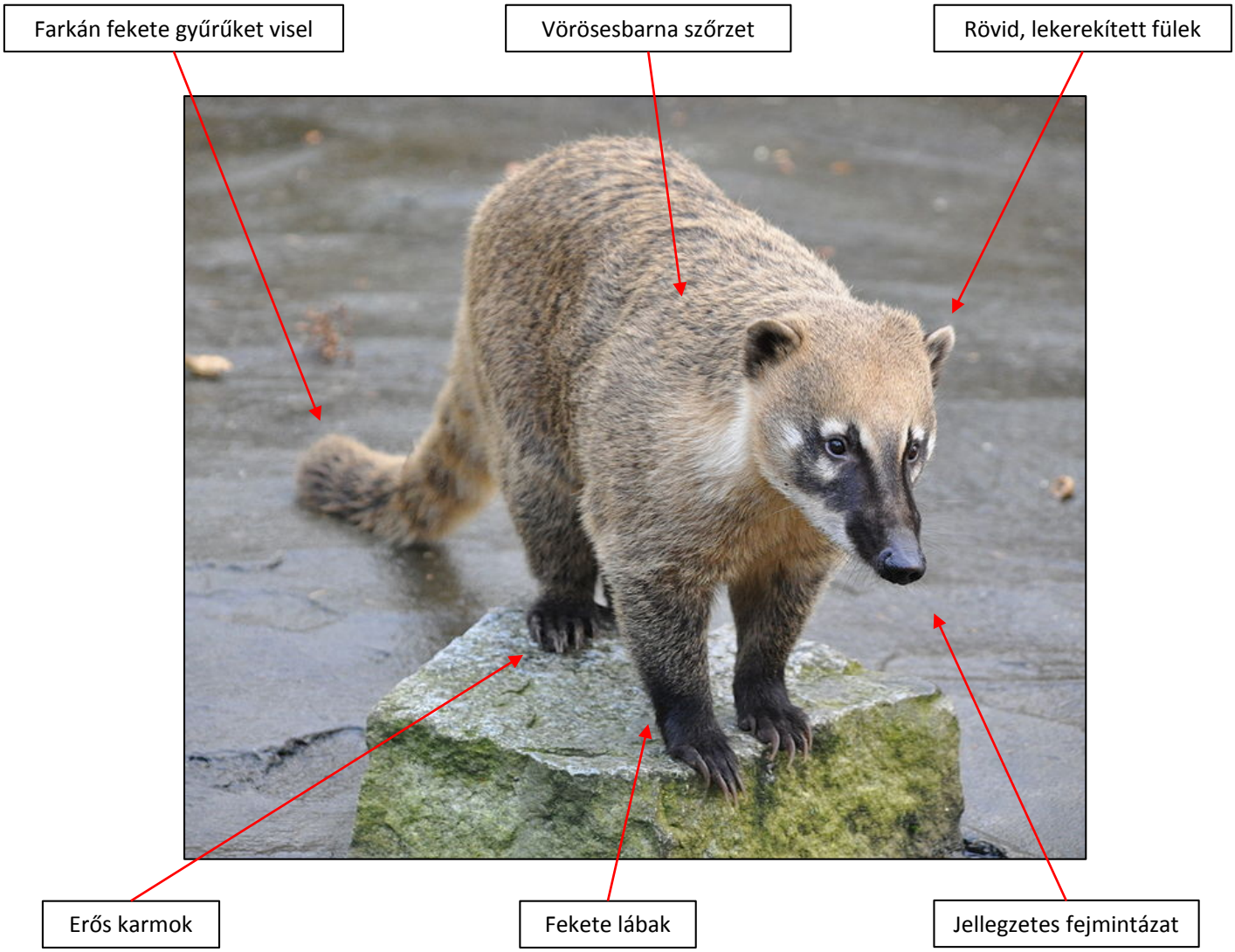
Hatása az őshonos élővilágra, gazdasági és humán-egészségügyi hatásai

Mindenevőként veszélyt jelent az őshonos állatvilágra, például a földön fészkelő madárfajokra. Hosszú, mozgékony orra segítségével bármely kisebb állatot - köztük a gyíkokat is - képes kitúrni az avarból, a kövek alól vagy a fatörzsek közül. Az érő gyümölcsöket teli fákat rövid időn belül képesek leszüretelni. Alkalmanként agresszív is lehet; számos betegséget terjeszthet, így harapása meglehetősen veszélyes.

Leírása, határozóbélyegei

Testhossza 41-67 centiméter, farokhossza 32-70 centiméter. Súlya 3,5-6 kilogramm közötti. Bundájának színezete a vörösesbarnától a szürkéig terjed. Farkán általában sötétbarna-fekete színű gyűrűket visel, melyek azonban nem minden esetben láthatók jól. Hasoldala világosabb színezetű. Rövid lábai feketék, melyeken erős karmokat visel. Feje jellegzetes alakú, fekete-fehér-barna színezetű; szembetűnő különösen hosszú, mozgékony orra. Fülei rövidek és lekerekítettek.

Irodalom

- https://hu.wikipedia.org/wiki/Orm%C3%A1nyos_medve
- https://en.wikipedia.org/wiki/South_American_coati
- https://www.specieinvasive.it/index.php/it/specie-di-rilevanza-unionale/schede-risk-assessment/file/Nasua%20nasua.pdf

Fényképek forrása: https://en.wikipedia.org/wiki/South_American_coati; https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Nasua_nasua_qtl1.jpg

© AGRÁRMINISZTÉRIUM